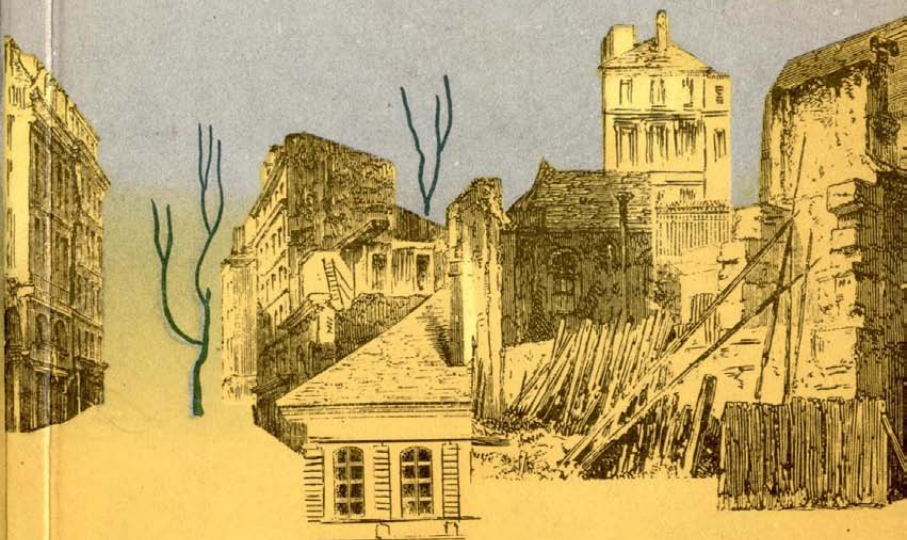

SERGIU THAN
STRADA LABIRINT

EDITURA EMINESCU

SERGIU THAN
STRADA LABIRINT

www.stere.ro

Coperta de
DUMITRU IONESCU

www.stere.ro

SERGIU THAN

STRADA LABIRINT

ROMAN

**BUCUREȘTI, 1972
EDITURA EMINESCU**

1934, iunie

— Hoo ! Ptruu ! Stai !

Camionul plin cu mobilă și boarfe se opri în dreptul numărului 29 pe Iepurilor, o străduță dreaptă de o sută optzeci și doi de metri lungime (Paul o măsurase cu pasul de câteva ori), cu trotuarele asfaltate, de-a lungul cărora se înșiruiău, scorjite de vopseaua verde, unsprezece felinare de gaz aerian, cinci pe stînga, șase pe dreapta. Începea din Traian, întretăia strada Turturele și sfîrșea în strada Labirint, în dreptul unui maidan împrejmuït cu sîrmă ghimpată.

Era pe la amiază. Căldura abia se făcea simțită. Cîțiva nori alb-roz, mici și dolofani, se fugăreau alene, împinși de-un vînticel molatic. Un tei și patru salcîmi foșneau discret, liniștitor. Dinspre maidan se auzea cucul. Nici țipenie de om. Un cîine ciobănesc lătra rar și răgușit. Strada părea moartă. „Liniștită stradă”, spusese și Toma Ionescu, cînd vizitase pentru prima oară casa, cu gîndul s-o cum-pere.

Din camion coborî o fată tînă ră care intră imediat în curte. Apoi sări camionarul, un bărbat scund, cu tricou alb și mustașile unse cu briantină, iar ultimul, Nae, fiul său. Începură să dezlege frînghiile. La o mică distanță de camion, apărură deodată un bărbat și o femeie.

— Aha ! Au venit, zise femeia.

Era tînă ră, cu cîțiva pistrui pe nas, privirea vioaie, deschisă.

— Bună afacere, Irino ! Șase sute de mii, vorbi el tă-răganat. Păcat că n-am aflat mai dinainte. O luam eu.

— Te-ai fi răfuit atunci cu madam Jelescu ! răspunse ea rîzînd.

— Lua-o-ar dracu' ! aruncă bărbatul, băgîndu-și două degete în buzunarul vestei. Avea părul lins, cu freza într-o parte, iar figura lui pătrată era despicată de buzele ca două fire de arnici roșu. Mi se pare că vine noul proprietar, urmă el privind cu ochii pe jumătate închiși la însul care venea grăbit cu cîte un glob de lampă în fiecare mînă.

— Vai de mine, în ce hal sînt ! se sclifosi Irina. La revedere, domnule Cănuță.

Traversă strada pieziș, dar în fața cailor se împiedică în papuci, gata să cadă. Țipă, își regăsi echilibrul, dar caii se speriară și se smuciră în hamuri. Poate ar fi răsturnat-o dacă domnul Cănuță nu i-ar fi apucat de dîrlogi. Avea mîini mari, puternice.

— Mulțumesc, domnule Cănuță, spuse Irina de vizavi. Ce mă făceam dacă nu erai dumneata ?

— Aduci deseară un kilogram de pastramă și te achiți de datorie, glumi Cănuță.

— Chiar aduc, rîse Irina și intră în curtea cu nr. 42. Omul cu globurile privise cîteva clipe scena, dădu să intre în curte, dar se reîntoarse.

— Domnul Cănuță ?

— Domnul Ionescu ?

Cănuță se repezi cu mîna întinsă, iar celălalt i-o strînse.

— Dumneata ești noul proprietar ? Vom fi vecini. Eu stau alături, la 31.

Toma Ionescu se bucură.

— Ai făcut treabă bună, cumpărînd casa. Să fie cu noroc !

— Să dea Dumnezeu ! răspunse Toma. Dar, încercînd pentru a doua oară să strîngă mîna vecinului, ciocni aplicile. Un clinchet scurt.

— Na ! Poftim ! Fir-ar a naibii de treabă ! Paul ! strigă el furios, Paul !

Din curte veni în goană un băiat înalt, grăsuliu, tuns scurt. Se opri speriat cînd văzu cioburile.

— Ce s-a întîmplat, tată ?

— Ce s-a întîmplat, ce nu s-a întîmplat, nu-i treaba ta. Își mușcă mustața blondă furios. Spune-i Olgutei să vină cu o mătură.

— Bine, tată.

Vru să plece.

— Stai!

Se răsuci pe călcâie.

— Poftim!

— Ia și globul ăsta. Du-l în casă. Mai ești aici?

Băiatul luă aplica și zbură.

— Ce fugi, mă, că nu te fugăresc turcii! Vezi să nu-l spargi.

Cănuță stătea deoparte, puțin stînjenit.

— Nu te supăra pentru atîta lucru. Bine că nu s-a spart vreo oglindă. Cioburile de sticlă aduc noroc.

— Mda, mestecă printre dinți Toma. O fi, dar globuri de astea nu se mai găsesc. Mai încet, fiți atenți! strigă el camionarilor care duceau ultimul dulap. Băgați de seamă la oglindă!

— N-avea teamă, boierule. Ține bine, Nae! Să nu-l scapi, că te tai!

Apucară dulapul și-l purtară prin poarta larg deschisă.

— Știi, zise Cănuță, în colț la Sfîntul Gheorghe găsești globuri foarte frumoase.

— Știu, răspunse Toma politicoș, dar plictisit. Trebuie să cumpăr două.

— Țasta să-ți fie tot necazul. Ai casă frumoasă? Ai! Frumoasă proprietate! Păcat de apartamentul din față, că-i strică tot fasonu'. În ce hal țin azi chiriașii imobilele noastre!

— Da, răspunse Toma cu gândurile aiurea.

— Și o să ai de-a face cu una... șopti Cănuță. I-a făcut zile amare fostei proprietărese. Nu-i plătise chiria de mai bine de doi ani.

Toma deveni atent.

— Nu mi-a spus nimic doamna Niculescu.

— Nu-i convenea, vezi bine.

— Ei, drăcie! Da' cu mine n-o să-i meargă: o evacuez în douăzeci și patru de ore.

— Cu păcătoasa asta de lege a chiriilor e mai greu, oftă Cănuță Stere.

— Las' pe mine!

— Te cunosc! Știu eu de ce ești în stare, îi cîntă în strună Cănuță și, deodată, uitîndu-se la ceas, un „Roskopf

patent“ de aur, gros, exclamă : Tii ! S-a făcut trei ! M-am dus, că trebuie să deschid prăvălia. Să trăiești, domnule Ionescu, și înc-o dată, să fie cu noroc !

— Să dea Dumnezeu ! Treburi bune !

Cănuță se depărtă încet.

— Ai dat apă cailor, Nae ? strigă camionarul ieșind în stradă și strângându-și cureaua de la pantaloni.

— Dat, tăticle !

„Uite cum îi spune“, gîndi Toma și-l cuprinse un sentiment de duioșie.

— Ține, Nae, ia d-aci douăzeci de lei.

— Să trăiți ! mulțumi Nae, vesel.

Toma îi întinse camionarului desfășurate în evantai patru hîrtii de cîte o sută, cît se tocmiseră, și pe deasupra patruzeci de lei bacșiș.

— Să fie cu noroc ! mulțumi camionarul sărind pe capră.

Și, luînd hățurile din mîinile lui Nae, pocni în vînt cu biciul și porni în goană.

Toma rămase cîteva clipe locului privind în urma lor. „Tăticle !“ De ce nu-i spunea și Paul așa ? Dădu din umeri și, din stradă, își privi încă o dată proprietatea. Era emoționat. Visul lui de toată viața se împlinea : „Proprietar“. Se zbatuse mult pînă să cumpere casa. Găsise, după multe căutări, un cămătar de la care împrumutase trei sute de mii cu o dobîndă lunară de patru la sută, contra polițe și ipotecă. Pusese ipotecă pe casă o dată cu întocmirea actelor de vînzare-cumpărare. De la cumnatu-său Ilie, fratele nevestei, angrosist de manufactură pe Gabroveni, împrumutase o sută cincizeci de mii. Restul îl avusese pus deoparte de la o afacere cu un proces mare în care intervenise. Maria îl sfătuisese să nu se încurce cu cămătarul, să cumpere o casă mai ieftină la periferie, dar Toma nici nu voise să audă. „Mă mut la centru, madam, nu la mahala. Las' că mă descuc eu !“

Își umflă pieptul, nările nasului său vulturesc fremătără și pași în curte cu piciorul drept.

Curtea, mare, era un dreptunghi de vreo șase sute de metri pătrați. În dreapta ei, la cîțiva stînji de gardul știrb de multe șipci și poarta sprijinită într-o singură balama, se afla o clădire veche cu două ferestre la stradă și un cerdac de lemn cu multe geamuri, de-a lungul a trei camere mici.

Giurgiuvelele erau neîngrijite și pătate de ninsoare și ploaie. Aici locuia familia Jelescu. În aceeași parte a curții mai erau o magazie, pe care Maria voia s-o transforme în bucătărie de vară, și un cais bătrîn, ce-și întindea ramurile peste acoperișul țuguiat. În spatele lor, gardul șubred se ascundea după o viță sălbatică ce ducea pe o boltă din șipci rare și bulumaci pe jumătate putreziți. Tot acolo, pitite sub frunzișul bogat, erau două closete cu ușile rupte.

În stînga, cam pe la jumătatea curții, de-a lungul unei fișii late de doi metri pavate cu dale pătrate de ciment, se afla al doilea apartament. Trei camere, antreu, bucătărie și baie. Baia și bucătăria în ulei alb, celelalte odăi zugrăvite cu același model: frunze mari de viță și struguri în nuanțe de albastru, auriu și galben.

Trecînd cu pași repezi pe lîngă clădirea locuită de familia Jelescu, Toma observă din nou, în fugă, reaua întreținere a zidurilor și lemnăriei, și, gîndind nu fără satisfacție că va avea prilejul să intenteze un nou proces, intră în casă.

Lucrurile stăteau de-a valma într-o neorînduială derutantă. În camera din dreapta, care urma să devină sufrageria, pe o masă mare de stejar stăteau în stivă perne, plăpumi și cuverturi. În jur — scaune și o mică bibliotecă turnantă, șchioapă de un picior, o mașină de cusut Singer, un bufet mare cu trei uși. Cărți, un primus, o cutie de zahăr „Roman” plină cu ventuze, o pereche de papuci de casă, vase mici de lemn pictate în ulei. Rezemată de peretele din fund, o canapea cu sforile rupte care atîrnau ca niște rămășițe de serpentine. Apoi, o masă neagră hexagonală și niște scaune fragile, pirogravate. Într-un colț, două sifoane. Lîngă ușa fîrașul, cleștele de foc și o cratiță plină cu sticlute.

Suit pe o masă de bucătărie, electricianul monta lampa. Paul îl privea cu gîtul întins.

— Mai ai mult? întrebă Toma dînd nemulțumit din cap.

— În cîteva minute sînt gata.

— Dă-i bătaie!

Intră în dormitor. Aci, mobila mare era la locul ei. Două dulapuri mari cu oglindă, două paturi de lemn cu cîte o coroană sculptată în vîrfurile tăbliilor mari, două somiere cu arcuiri. Maria așeza polițele într-un dulap.

— Ei, cum stați, gata? întrebă el vesel.

— După cum vezi, zîmbi obosită Maria.

— Pot să te ajut ?

— Dacă vrei, întinde frînghia de rufe în curte și atîrnă hainele.

— S-a făcut ! Își frecă bucurios mîinile Toma. Unde-i frînghia ? Își scoase haina, căută cu ochii unde s-o pună, dar nu găsi nici un loc convenabil. Unde s-o pun ? întrebă el ținînd haina de agățătoare.

— Dă-o-ncoa ! Frînghia este în cazanul de rufe.

— Perfect !

Dădu să plece, dar se întoarse.

— Cazanul unde e ?

— În curte. Stai că vin eu.

— Nu, nu, se opuse el, îl găsesc și singur.

Ieși repede, trecu prin sufragerie și, cînd vru să deschidă ușa, se împiedică de fărăș.

— Ei, drăcie !

Luă fărășul și se înapoie în dormitor.

— Unde să-l pun ? Încurcă drumul.

— În bucătărie.

Toma se îndreptă spre ușa, dar se răzgîndi.

— De fărăș o să avem nevoie. Uite ce-i pe jos. Mătura unde-i ?

— Ai răbdare, Toma, îl rugă Maria. Avem de făcut altele mai importante. Te rugasem să întinzi frînghia.

— Îi spuseseam Olguței să măture cioburile din stradă, se încăpățîna el.

Intră iar în sufragerie, ținînd strîns fărășul.

— Paul, i-ai spus Olguței ?

— Poftim ? întrebă acesta, cu ochii la electricianul care înfășura sîrmele cu bandă izolatoare.

— În primul rînd, uită-te la mine cînd îți vorbesc, că-ți trîntesc două perechi de palme de vezi stele verzi. Dumnealui poate să lucreze și fără să te zgîiești tu. N-a fost vorba s-o trimiți pe Olguța să măture cioburile din stradă ?

— I-am spus, tată, murmură Paul rușinat.

Electricianului i se făcu milă. Făcu semn cu ochiul, complice.

— Văd eu acuși !

Trecu prin bucătărie și intră în ultima cameră. Olguța, suită pe un scaun, ștergea praful de pe un dulap.

— Ai măturat cioburile din fața casei ?

— Nu.

— Și de ce, mă rog ?

— Am avut alte treburi.

— Întîi faci ce spun eu și pe urmă ce vrei tu. Du-te și mătură chiar acum. Mătura unde-i ?

— O fi pe undeva, răspuse Olguța. Avea ochii cenușii, cu cearcăne albastrii în jurul pleoapelor.

— Caut-o !

— S-o întreb pe mama — zise Olguța sărind de pe scaun.

— „Mama, mama !“ o năimuișă Toma. Mai lăsați-o în pace ! Apoi după o scurtă pauză : Vezi-ți de treabă. O să mătur eu. Toate treburile să le fac eu în casa asta !

Ieși să caute mătura, bombănind. În curte întîlni pe electrician, care se spăla. Paul îi turna cu cana dintr-o găleată.

— Ai terminat ? Merge peste tot ?

— Da.

Pe cînd omul se ștergea de salopetă, Toma se scotoci prin buzunare și-i plăti.

— Mulțumesc. Să fie cu noroc ! spuse el și plecă fluierînd mulțumit.

Paul intrase în dormitor.

— Paul !

— Da, tată.

Paul apărură cu un tablou mare în brațe.

— Ce faci ?

— Mi-a spus mama să-l agăț.

— Tu ? ! exclamă el disprețuitor agitînd fărașul. Mă ocup eu de tablou. Tu vezi de, de... Mario ! strigă. Ce mi-ai spus să fac ?

— Să întinzi frînghia, răspuse Maria din dormitor.

— Da, Paule, întinde frînghia în curte și atîrnă hainele noastre. Vezi să nu le tîrăști prin praf.

— Unde-i frînghia ?

— Toate vrei să le știu eu ? Caută ! Întreab-o pe mama. Stai ! își aminti el, e în ligheanul de colo.

— Care lighean, tată ? întrebă Paul uitîndu-se în jur.

— Ligheanul care-ți stă în față.

— Nu văd nici un lighean.

Toma se îndreaptă spre un căzanel de rufe și-l lovi cu piciorul.

— Țsta ce e ?

— Cazan.

— Pardon, am greșit, se scuză în bătaie de joc Toma. Trebuie să vă dau mură-n gură. Uite și frînghia.

Oftă greu, nemulțumit, apoi încercă să ia tabloul, dar îl încurcă fărașul. Îl aruncă furios în curte, apucă tabloul de sfori și intră în casă. Era o cromolitografie uriașă, de doi metri pe unu și jumătate, cu rama lată de bronz, sculptată, înfățișînd patru îngeri durdulii zburînd prin paradis. Îl primise în dar de la cumnatu-său Ilie (care avea în casă unul la fel), cu prilejul sărbătoririi unui an de la nuntă. Toma ținea mult la tablou, mai ales pentru că îl socotea foarte valoros.

— Unde-l punem ? o consultă el pe Maria.

— Tot ca și dincolo. În sufragerie. Deasupra divanului lui Paul.

— Perfect.

Se sui pe un scaun și încercă să prindă tabloul de un cârlig mare de alamă din mijlocul peretelui, lăsat de fosta proprietăreașă. Dar poziția era incomodă, îl încurcau divanul, tabloul greu și sforile cam scurte.

— Paul !

— Întind frînghia, tată.

— Lasă frînghia și vino cînd te chem ! țipă el.

— Imediat, tată.

— Nu imediat, acum ! răcni Toma.

Paul intră supărat. Toma, cu tabloul sprijinit de divan, tamburina cu degetele pe abdomen.

— De ce nu vii cînd te chem, domnule ?

— Doar nu era să las frînghia pe jos, în praf !

— Cînd primești ordin de la comandant, execuți fără să crîcnești, ai auzit, domnule ?

— Dar dumneata nu ești comandant și eu nu sînt soldat, răspunse Paul jumătate în glumă, jumătate în serios.

— Ce spui ? Nu-mi recunoști calitatea de comandant ? Ți-arăt eu ție ! mormăi Toma mai muiat. Ajută-mă să agăț tabloul. Uite cum facem : număr pînă la trei ; la trei, tu îl ridici și împingi în sus, eu apuc sforile și-l spînzur. S-a înțeles ?

— Înțeles, să trăiți ! izbucni Paul, venindu-i să rîdă.

— Aşa, băiatule. Acum atenție. Încep să număr. Te-ai pregătit?

Paul începuse să chicotească. Toma observă.

— De ce rîzi, domnule?

— Nu rîd, tată! Încercă Paul să se stăpînească.

— Hm! Atenție! comandă Toma și numără rar, apăsător: una... două... trei!

Într-o clipă tabloul era pus la locul lui.

— Acum, hai să întindem frînghia, Paule. Ieșiră și Toma zări fărâșul: Ce caută fărâșul în mijlocul curții? Du-l în bucătărie! Mare bucluc în casa asta! exclamă el furios.

Se învîrți cîteva minute, apoi intră iar în casă, de astă dată prin intrarea principală, o marchiză de fier forjat cu geamuri mici și colorate, care dădea, printr-o ușă dublă, în antreu. Într-un colț, două sifoane. Le luă de urechi și intră în dormitor.

— Mario, am avut patru sifoane.

— Trebuie să fie și celelalte.

— „Trebuie să fie, trebuie să fie!” o îngîină el. Vorba e: unde sînt? Aşa se pierde lucrurile la noi!

— Dar ce s-a pierdut? Întrebă Maria domol.

— Ce s-a pierdut, ce nu s-a pierdut, eu vreau să știu unde sînt încă două sifoane.

— Stai puțin să le caut, oftă Maria și ieși.

Toma rămase cu sifoanele în mîini. Dădu din umeri, le puse jos și se trînti pe somieră. Maria intră.

— Uite-le. De ce te-ai culcat îmbrăcat? Îl dojeni blajin. Să-ți fac patul să te odihnești.

— Nu, nu, protestă sincer Toma. Avem atîta treabă! Cum să te las singură în zăpăceala asta! Apucă cele patru sifoane: Unde să le duc?

— În bucătărie.

— Perfect, spuse și ieși grav.

Rămasă singură, Maria continuă să golească un coș de răchită plin cu albituri și lenjerie, rînduindu-le pe polițe. Dădu deoparte două perdele albe din rețea și două draperii din creton galben înflorat, ce urmau să fie călcate. Pe fundul coșului mai rămaseră rochia ei de mireasă și o cutie de fondante, cu o femeie despletită pictată pe capac. Cutia era plină de fotografii. O deschise și privi în fugă cîteva din ele.

La una rămase cu ochii ațintiți mai îndelung. Înfățișa o fată tânără, cu cozile atingându-i genunchii. Nu se mai sătura privind-o și gândurile ei zburară cu douăzeci de ani în urmă... Traiul în casa fratelui ei Ilie Pop și a soției sale Bălașa, rea și invidioasă, pictorul Balaban, bilețelele primite în taină, apoi căsătoria cu Toma, tocmeala lui cu Ilie pentru zestre (un dormitor complet, trei rînduri de așternut brodat cu fluturași, zece cămăși de noapte, patru perne mari, două mici, o mașină de bucătărie)...

Se auziră pași. Maria amestecă fotografiile și închise cutia.

— Unde punem pictura Olguței ? Întrebă Toma. Da' ce-i cu tine ? Nu te simți bine ?

— N-am nimic. Sînt puțin obosită.

— Cred și eu ! Copiii ăștia, în loc să ne dea o mîină de ajutor, mai mult încurcă. Stai că-i pun eu pe jărat aceluia ! Propti acvarela de perete și ieși strigînd : Paul, Olguțo, unde sînteți ?

— Aici, tată ! se auzi de departe vocea lui Paul.

— Unde aici ? că nu te văd.

— În pivniță. Am dus putina cu murături.

— Poftim ! Uite de ce-i arde ! Vino imediat sus ! Și tu ce faci ? se adresă Olguței, care apăruse din camera ei.

— Doar ai văzut !

— Să nu fii obraznică !

— Nu sînt obraznică !

Toma își mușcă buzele.

— Biine ! Mai vorbim noi. Mama se spetește muncind și tu hîrț-pîrț, ștergi praful.

— M-ai chemat ? veni Paul în fugă.

— Da. Hai să aranjăm antreul. Dar mai întîi închide ușa, că nu ești pe maidan.

Se apucă de lucru. Chibzui unde să așeze garnitura de salon compusă dintr-o masă mică ovală, o banchetă, patru scaune cu spătarele din pai galben împletit și două console înalte, pe care urmau să stea două vase din lemn pictate de Olguța. O întrebă și pe Maria, schimbă de cîteva ori locul scaunelor și al banchetei. Se hotărîră în fine într-un fel și aranjară salonașul. Toma era transpirat și-și ștergea fruntea de sudoare.

Paul se suise pe un scaun, cu un cui și un ciocan. Potrivi cuiul în perete.

— E bine aici, tată ?

— Da. Dar de ce nu pui o hîrtie pe scaun ?

— Nici dumneata n-ai acoperit scaunul cînd ai atîrnat tabloul în sufragerie.

— Ce face popa, să nu facă norodul, asta să-ți intre în cap !

— Dar dumneata nu ești popă !

— Vrei să-ți trag o palmă ? Îl privi Toma crunt.

— Nu.

Paul fugi în sufragerie, se întoarse cu un ziar vechi, îl așternu pe scaun, se sui din nou și începu să bată cuiul. Acesta se înfipse în tencuială, apoi, dînd de cărămidă, se îndoi și fărîme de moloz se risipiră pe podea.

— Văzuși, domnule ? zise supărat Toma, care-l urmărea atent. Ai stricat zugrăveala. Dă-te jos !

Paul nici nu încercă să se opună. Toma se urcă sprinten, potrivi cuiul ceva mai sus de gaura făcută de băiat, trase de cîteva ori cu ciocanul și cuiul nimeri între rosturi.

— Așa se face treaba, băiete ! Mario ! Mi-e foame ! Cît o fi ceasul ? Hiu ! fluieră el, unde ai pus ceasul, Paule ?

— Pe bufet în sufragerie.

— Bravo, domnule, bravo ! Poate s-a spart — zise acru și intră în sufragerie.

Găsi ceasul culcat de-a latul, sub un covor împăturit. Era un ceas de modă veche, din lemn de nuc cu sculpturi. Se deschidea în față printr-o ușiță cu geam. Cadranul smălțuit avea două cercuri concentrice de alamă. Între ele, orele în lac negru, scrise cu cifre romane. Arătătoarele, galbene și delicate, înflorate, păreau broderii de mîină. Suna orele și jumătățile. Toma apucă ceasul cu grijă și intră cu el în dormitor.

— Unde-l punem, Mario ?

Maria dădu din umeri.

— Unde crezi tu. Poate ar fi bine în sufragerie, între ferestre.

— Perfect. Acolo-l pun.

Intră Olguța.

— Unde puneți ceasul ?

— În sufragerie.

— N-ar fi mai bine în antreu ?

— De ce nu în camera ta ? făcu Toma în batjocură.

Olguța nu răspunse. Îl măsură cu o privire disprețuitoare și ieși.

— Fata asta s-a cam întrecut cu obrăznicile, mîrîi. Crede c-o să-i meargă mult așa ? O pun eu la punct ! Își închipuie domnișoara că, dacă mi-o face pe pictorița, nu pot să-i dau două perechi de palme ? I-arăt eu pictură de-o să mă țină minte toată viața ! Auzi, să pun ceasul în antreu ! După toate cele, mai e și proastă pe deasupra !

— Nu te mai enerva, Toma ! Și-a spus și ea părerea, zise Maria împăciuitoare.

— Să și-o ție pentru ea, cînd o fi la casa ei. Acolo poate să-și pună ceasul și în cap, dacă-o vrea. Auzi ! repetă el, să pun ceasul în antreu ! Ei, drăcie !

Intră în sufragerie și agăță ceasul între cele două ferestre. Învîrte arcul cu o cheiță, mișcă ușor pendula, care începu să se legene, îndreptă limbile.

— La ce oră să-l pun ? Paule, fugi la vecinii din față... Nu, nu, se răzgîndi : fără prea multă prietenie.

— Nici nu sînt acasă, zise Paul. N-am văzut pe nimeni.

— Cu atît mai bine. Nu cred să fie mai mult de patru. Ceasul sună. Avea un sunet limpede, de clopoțel.

— Și acum, la masă ! Mario, strigă el, unde mîncăm ? Maria apărui. Era mărunțică, plinușă, dar păsea cu grație.

— În sufragerie. Am pregătit mîncare rece.

În cîteva clipe, descotorosi masa și întinse o față de masă albă.

— Avem și cartofi prăjiți, mamă ? întrebă Paul.

— Poate vrei și plăcinte ? zise Olguța intrînd.

— Tu nu te amesteca ! o repezi Toma. Și eu vreau cartofi prăjiți.

— Dar nu-i putem face. Nici soba nu-i montată, spuse încet Maria.

— Se putea pune la loc pînă acum, se zbîrli Toma. Și pe urmă, avem și primusul.

— N-avem gaz.

— Pretexte se găsesc cu miile ! continuă el nemulțumit. În fine !

Se așezară la masă. Toma și Paul mînceau cu poftă, Olguța mesteca încet, Maria îi privea cu ochii pe jumătate închiși, gata să adoarmă.

— Ia și salată, o invită Toma pe Olguța.

— Nu mănînc !

— Să nu-i miroasă gura a ceapă, cînd se sărută cu băieții, lăsa să-i scape, fără să vrea, Paul.

Maria tresări speriată. Olguța se ridică, gata să răstoarne scaunul și fugi, trîntind ușa cu putere.

— Ce-ai spus ? Întrebă cu voce teribil de liniștită Toma.

Paul era îngrozit. Se uita la Maria cu ochii rugători. Îi venea să se ascundă în brațele ei.

— Ce-ai spus, domnule ? repetă Toma.

Și pe neașteptate îl lovi peste față cu dosul palmei, puternic.

— Măgarule ! îl ocări și se pregăti din nou să-l lovească, dar Paul se feri și pumnul izbi colțul mesei. Au ! își vîntură el mîna. Ți-arăt eu ție, derbedeule ! urlă, ridicîndu-se de pe scaun.

Maria sărise și ea. Se așeză în fața băiatului.

— Gata, Toma, izbucni ea aproape plîngînd, gata ! Ajunge ! L-ai pedepsit. Gata !

Îl împinse pe Paul, care se adăpostise în spatele ei cu fălcile încheștate, abia stăpînindu-și lacrimile.

— Du-te afară !

Toma făcut un gest să se repeadă, dar Maria îi tăie calea :

— Te rog, Toma, termină ! Liniștește-te !

— Ce să mă liniștesc ! strigă el. Le dai nas să-mi sară în cap și pe urmă îmi spui să mă liniștesc ?

— Isprăvește odată, pentru numele lui Dumnezeu, gemu Maria sfîșiată. Nu mai pot ! Sînt moartă de oboseală și mai am atîta treabă. Te rog, Toma, iartă-l ! Stai, îi veni ei în minte soluția salvatoare, mi-ai spus că trebuie să te întîlnești după masă cu domnul Țucă.

— Nu e treaba ta, mîrîi el frecîndu-și locul lovit. Mă doare... scînci ca un copil.

Maria îi luă mîna, o mîna îngustă, cu degetele lungi și subțiri, și începu să i-o maseze ușor, liniștitor.

— Unde a plecat ? Și-a lăsat mîncarea în farfurie. Să vină să mănînce. Nici pictorița n-a isprăvit.

— Văd eu de copii. Hai, pleacă. Să nu se supere domnul Țucă.

— Îl împac eu...

Își înnodă cravata fără să se uite în oglindă, își puse haina și ieși, avertizând că nu se va întoarce târziu. Când trecu pe lângă Paul, care stătea sprijinit de peretele magazinei, îl privi pe sub sprâncene și deodată, văzându-l trist, îi părură rău că-l lovise. „Dacă-i un măgar nerușinat!“ se justifică el. „Deseară aduc prăjituri“, hotărî, pentru a remedia totul. Închise poarta cu greutate. „Trebuie s-o repar numai-decît.“ În stradă, bine dispus, începu să fredoneze fals *Barca pe valuri*, una dintre puținele melodii pe care le cunoștea. Coti pe strada Traian și iuți pașii spre tramvaiul 16. Se învîrți nerăbdător pînă la sosirea vagonului, urcă și, găsind un loc, se așeză comod, gîndindu-se la ceea ce avea de discutat cu judecătorul Alexandru Țucă.

Toma era mezinul unui țăran împovărat de nevoi de prin părțile Argeșului, căsătorit a doua oară cu o femeie cicălitoare și rea care-l bătea cu frînghia udă. Odrasla își luase lumea în cap de la zece ani și venise în București, intrînd ca băiat de prăvălie la un magazin de încălțăminte de pe Lipscani, apoi la unul dintre cele mai mari magazine universale de pe Calea Victoriei: „*Au bon-gôût*“. Nu isprăvisе nici două clase primare. Dar, inteligent, îndrăzneț, cu un spirit de adaptare remarcabil, căpătă în contact cu vînzătorii și clienții distinși ai magazinului numeroase cunoștințe și un vocabular corect. La optsprezece ani ajunsese vînzător, se îmbrăca îngrijit și căpătase o ținută de oraș perfectă. Își călca singur pantalonii în fiecare sîmbătă seara cu o mașină de călcat împrumutată de la gazdă. Purta ghețe cu elastic și cravate de mătase naturală cu nodul gata făcut, care se prindeau cu cîte o agățătoare de butonul de la gît al cămășii. Luase lecții de dans la Andrei și Petruș, cei mai cunoscuți profesori de dans din București și frecventa cu regularitate balurile de la „Dacia“, renumitul salon din Piața Mare, unde, alături de servitoare, muncitori, funcționari de magazine, mișunau cocote și întreținuți, hoți de buzunare și scandalagii notorii.

În general, Toma avea o proastă părere despre femei. Trăind în mediul din Lipscani și Calea Victoriei, unde marea majoritate a vînzătoarelor erau foarte vulnerabile la

micile atenții ale solicitorilor mai insistenți, ajunsese să le deteste cu sinceritate. Conviețuise cu o croitoreasă pînă o cunoscuse pe Maria, printr-un pețitor. Atunci o părăsi, fără nici un regret, explicîndu-i simplu, ca pe un lucru de la sine înțeles, că acum, căsătorindu-se, legătura lor trebuia să înceteze.

Maria era femeia pe care o căuta : avea zestre, un frate negustor angrosist de manufactură și, în plus, nu era urîtă. La prima „vedere“ o acceptă („văzut, plăcut“) și, fără să mai stea pe gînduri, o ceru în căsătorie. Logodna dură doar două săptămîni, în care timp Toma luă un acot din zestre și deschise o prăvălioară de manufactură în strada Bazaca, o ulicioară mică între Piața de Flori și Piața Mare, unde mărfurile erau înșirate afară pe tarabe de lemn, iar majoritatea clienților se recrutau dintre țărani și slujnice. În scurtul răstimp al logodnei, cina aproape în fiecare seară cu Maria în casa fratelui ei Ilie Pop, aducînd de fiecare dată un dar. Fiind un om practic, îi oferea lucruri ce urmau să folosească mai tîrziu în căsnicie : săpun de rufe și de toaletă, oale de bucatărie, șervețele și o dată chiar un butoi de murături. I se părea că Maria zîmbește trist, dar nu înțelegea de ce și nici nu încerca să afle. O singură dată i-a adus flori, dar împreună cu o gîscă îndopată primită de la un coleg. Pe drum gîsca ciugulise florile și abia cînd i le oferi observă petalele zdrențuite. Era puțin jenat și se miră nespun cînd Maria îi mulțumi, bucuroasă ca niciodată pînă atunci.

După căsătorie, viața lui Toma începu să se scurgă între prăvălie și casă. Nu-l mai interesau balurile, seratele. Fără Maria nu concepea să se distreze, iar la astfel de petreceri nu avea ce căuta „o femeie cinstită“. Sosea cu regularitate de la prăvălie la ora unu și jumătate, mîncă, dormea un ceas, plecă, se întorcea seara, bea o cafea cu lapte și mîncă două ouă cu cîteva felii de pîine cu unt, apoi se culca. În primele două luni au mai mers de două ori în vizită la cumnatu-său, dar după ce Maria rămase gravidă nu mai ieșiră din casă.

La nașterea Olguței, Toma se necăji. Cinci ani mai tîrziu, cînd Paul sosi pe lume, Toma exultă de fericire și-i cumpără Mariei o mașină de cusut Singer, la care aceasta visa din tinerețe. Acum viața lui se simplifică și mai mult. Nu se

mai duceau nici măcar la Ilie Pop în vizită. Nu aveau prieteni, nici alte rude cu care să se vadă. Nu știa pe unde se rătăcise singurul lui frate, iar despre tatăl său află mult mai târziu că murise în răscoala din 1907. Nu fuma, nu bea. Știa doar tabinet, pe care îl învățase de la fosta lui iubită, dar nu juca pe bani. Făcea uneori o partidă cu Maria, dar se plictisea repede, pentru că ea chibzuia prea mult pînă să ia sau să arunce o carte. Nu citea decît „Universul”, la care era abonat. Îl răsfoia citindu-i titlurile în fugă. Politica nu-l interesa, pentru că n-o pricepea. Nu-și bătuse niciodată capul să afle care era deosebirea dintre liberali, național-țărăniști sau averescani. Mai târziu, chiar dacă ar fi vrut, nu mai avu timp să se ocupe de politică. Se dăruise cu totul combinațiilor lui iscusite. Începuse să se învîrtească într-un imperiu de afaceri — e drept, mărunte — în care era considerat o personalitate, ceea ce-i mulțumea vanitatea și-i dădea satisfacții.

În timpul războiului îl cunoscuse pe judecătorul Alexandru Țucă, locotenent în rezervă, căruia îi făcuse diferite servicii. Mai târziu, Țucă îl servi în cîteva procese în care Toma era interesat doar ca intervenient. Legăturile lor continuă și Toma începu să realizeze venituri serioase. Avea o constituție morală ciudată : cînd auzea de fraudele și hoțiile unora sau altora dintre oamenii aparatului de stat, se indigna sincer, dar n-avea nici un moment impresia că ceea ce face el ar fi ilicit. Fără îndoială, își dădea seama că în intervențiile lui era ceva dubios, totuși socotea că în orice împrejurare, pentru a izbuti, trebuia pus umărul. „Nimic în lumea asta nu se rezolvă de la sine, chiar și dacă ai dreptate sută la sută, încă trebuie să lupți pentru a o dovedi. Dar cînd procentul de dreptate e mai mic ?” Cînd intervenea pentru cineva a cărui cauză era complet nedreaptă, spunea : „O nedreptate pentru unul înseamnă o dreptate pentru celălalt”. Justiția nu-i putea mulțumi pe toți. Dacă zeița Justiției era legată la ochi, aceasta nu era un simbol al imparțialității, ci al norocului. „Un orb nu poate împărți dreptatea. Din cauza asta atîtea nedreptăți și abuzuri.”

Prin Țucă, Toma cunoscuse alți cîteva magistrați și aria combinațiilor lui crescuse. Atunci lichidă prăvălia. În scurtă vreme, cu spiritul lui ager, cu dinamismul și memoria deosebită cu care era înzestrat, tot frecîndu-se de oameni de

lege, avocați și judecători, își însuși o cultură juridică serioasă și căpătă renumele unui specialist, mai cu seamă în materie de procedură. Ajunseseră să dea soluții și idei chiar unor avocați cu faimă, sugerându-le cum să se descurce prin labirintul anumitor forme procedurale. Nu numai că reușea să ducă la bun sfârșit cu competență o contestație, o opoziție, un recurs sau un apel, dar era în stare să târăgăneze câte un proces ani întregi, aplicînd sisteme proprii care de multe ori îi puneau în încurcătură chiar pe unii judecători. O opoziție la contestație sau contestație la opoziție, apeluri la opoziții și contestații, recursuri absurde ori șicanatoare, ticluite cu ingeniozitate, cu un minim de substrat legal, îi aduseseră lui Toma o oarecare faimă și succese materiale de loc neglijabile.

Avea un dar inegalabil de corupere. „Marea artă de a mitui — îi spusese el odată cumnatului său, căruia îi amînase un proces pentru a treizeci și cincea oară — constă în a-i da de înțeles celui mituit că-ți face o favoare primind darul.“ Cînd nu reușea să obțină ceea ce dorea de la vreun judecător, se înfățișa plin de tupeu acasă soției acestuia, se recomanda „Toma Ionescu, comerciant *en-gros*“, îi prezenta diferite mostre și lăsa adresa la prăvălia cumnatului său din Gabroveni. Femeia, uneori din curiozitate, alteori pentru amuzament, vizita magazinul cu cele mai nevinovate intenții, dar de cele mai multe ori pleca încărcată cu mățasuri și stofe, urmînd să le plătească în rate foarte mici. Căzută în cursă, procesul era ca și cîștigat. Așa îl cunoscuse pe judecătorul Diamandopol, care, la insistențele soției, se văzu obligat să-i acorde sprijin într-un proces foarte neclar. La primul termen, cînd Diamandopol lua interogatoriul pîrîtului, lui Toma i se păru că acesta folosește un ton prea aspru, ceea ce-l încurca în răspunsuri. Bănuind că judecătorul a uitat pe cine judecă, se ridică din fundul sălii de ședință și, în uluiala publicului care nu înțelegea despre ce era vorba, strigă :

— Domnul e cu mine !

Diamandopol ridică și el capul, surprins, îl văzu, roși, apoi încrunță sprîncenele cu mirare prefăcută, agită clopoțelul cerînd să fie liniște în sală, dar continuă interogatoriul cu blîndețe...

Tramvaiul se opri brusc. Toma zvicni de pe scaun. Un accident. Tramvaiul intrase într-o căruță. Vatmanul, taxatorul, o parte din călători coborîră. El rămase în vagon. Căscă. Nu se întîmplase nimic grav: tabla vagonului zgîrriată și o roată a căruței despicată. Un controlor luă nume și adrese, apoi vehiculul porni.

Judecătorul Țucă îl aștepta nerăbdător. În seara aceea pusese la cale un pocher serios, la o sută de lei miza, și nu avea bani destui. În ajun pierduse peste douăzeci și cinci de mii și, dacă nu venea Toma, așa cum îi promisese, ar fi fost pus într-o situație penibilă. Toma însă, om de cuvînt, nu se întîmplase niciodată să-l încurce. Țucă știa că azi se muta în casa nouă pe care o cumpărase și desigur avea multe de făcut. Cinci mii de lei, cît trebuia să-i aducă, erau puțini, dar intenționa să-i mai ceară un împrumut de zece mii. Toma nu-l va refuza, chit că se mai întîmplase să nu-i înapoieze banii. Aceștia rămîneau în contul afacerilor viitoare. Îl socotea un om de treabă, cam din topor, dar cu mult bun-simț și, mai ales, discret. Și-apoi vicleniile lui juridice...

Țucă zîmbi. „Deștept poporul nostru, domnule“, gîndi el cu un soi de mîndrie și trase în piept un val de fum de tutun. Era cinci și jumătate și Toma îi promisese că va veni la patru. Se neliniști. Stătea într-un fotoliu de piele lîngă birou, o mobilă mare, somptuoasă, acoperită cu un cristal gros. În cameră era semiobscuritate și un ventilator mic bîzîia ușor într-un colț, pe o măsuță pătrată din lemn de trandafir. Domnea o intimitate plăcută. În aer, un miros abia perceptibil de lămîiță. Se îndreptă spre biblioteca mare, care ocupa aproape un perete, plină cu cărți juridice și literare, unele legate în piele, cu cotorul aurit și purtînd inițialele A.T., și apoi se opri în fața unei picturi de Tonitza. O privi ca un îndrăgostit. „Nu tabloul e al meu: eu îi aparțin“, constată, recunoscînd că se purta ca un maniac.

Sună telefonul și-l ridică grăbit. Se temea să nu fie Toma, care să decomande vizita. Era însă glasul lui Diamandopol.

- Te-ai hotărît? întrebă consilierul de Curte de apel.
- În ce privință?

— Cu soia.

— Încă nu. Îți spun cinstit, îmi vine mai degrabă să las pământul în paragină decît să-l închiriez nemților.

— Dau preț bun, dragă !

— O să mai reflectez.

— Cum crezi, dragă. Eu am semnat contractul.

— Într-un ceas bun ! La revedere !

— La revedere !

O societate germană, „Soia“, înființase recent în București o sucursală care înnoiea contracte de arendare cu agricultorii români pentru cultivarea soiei, din care se fabrica ulei. Societatea dădea sămînța și cumpăra apoi întreaga recoltă. Din punct de vedere strict financiar, se părea că afacerea nu era prea proastă și mulți moșieri se lăsaseră tentați mai ales de aconturile serioase în numerar oferite de societate, dar, după părerea lui Țucă, România, deja „eminamente agricolă“, ar fi devenit pur și simplu un vast teren de cultură pentru industriașii nemți, ceea ce constituia o situație înjositoare pentru o națiune civilizată și demnă. Prin legăturile politice și de familie sus-puse, aflase despre presiunile brutale ale lui Hitler și era indignat de politica agresivă a acestui „zugrav zurbagiu“. Avea concepții liberale și, fără să fi făcut vreodată politică militantă (ca magistrat nici n-avea posibilitatea), era partizan convins al formulei „prin noi înșine“, formulă elaborată cu ani în urmă de un șef liberal. „Prin asasinarea lui Duca, netrebnicii au înlăturat cel din urmă conducător mare al liberalilor ; partidul se destramă. Tătărașcu ? Hm ! Un mare nimic. Duce țara de rîpă !“

În această stare de spirit îl găsi Toma.

— Vă salut, coane Alexandre ! strigă el vesel făcînd o plecăciune, dar, dîndu-și seama că judecătorul e indispus, deveni serios. Vă rog să mă iertați că am întîrziat, se scuză el. Azi m-am mutat.

— Știu. Să fie cu noroc ! îi ură Țucă întinzîndu-i mîna.

— Să dea Dumnezeu !

Îi strînse mîna respectuos, apoi scoase din buzunarul din spate al pantalonilor un pachet învelit în hîrtie albă și-l depuse pe colțul biroului, simulînd o ușoară sfiiciune.

— Nu vă supărați. Am adus... cum am promis...

— Mulțumesc, dragă Toma.

Luă pachetul, rupse hîrtia și băgă banii în buzunar fără să-i numere.

— Aș vrea să te mai rog ceva.

— Cu plăcere, oricînd la dispoziția dumneavoastră, coane Alexandre, se veseli Toma, dar în gînd își spuse îngrijorat : „Iar îmi cere bani !“

— Mai am nevoie de zece mii de lei. Cu împrumut, bineînțeles, urmă el repede, observînd o mișcare abia perceptibilă pe fața lui Toma.

Toma se gîndi puțin : mîine e pronunțarea.

— Pentru cînd aveți nevoie ? întrebă el cu glas tare.

— În maximum jumătate de oră.

Toma iar rămase gînditor. „Îi dau din banii lui Ilie.“

— Perfect ! Vi-i dau acum.

Se descheie la vestă și, dintr-un buzunar interior, scoase un pachet de bancnote înfășurat în banderola Băncii Naționale. Numără douăzeci de hîrtii a cinci sute, restul îl puse înapoi și încheie repede nasturii. Banii îi avea de la cumnatu-său pentru a aconta o partidă de marfă de la o fabrică în lichidare. Chibzuise la iuțeală că va face rost de suma asta din altă parte și-i va pune la loc. Eventual, va da un aconto mai mic fabricantului. În tot cazul, pe Țucă nu-l putea refuza.

— Îți mulțumesc, dragă Toma, se luminează la față judecătorul. Eram într-o mare *embarras*. Am un pocher la Grigoriu — îi mărturisii el complice, făcînd cu ochiul. Înțelegi, nu ?

— Desigur, coane, exclamă Toma voios, dar preocupat : încerca să memoreze cuvîntul „ambara“ și-l repeta în gînd să nu-l uite. Nu știa ce înseamnă, dar îi intuise sensul și abia aștepta ocazia să-l poată folosi.

— Știi pocher ? întrebă Țucă, pregătindu-se de plecare.

— Nu.

— Să vii odată la mine să-ți arăt.

— Nu mai învăț eu, protestă Toma puțin înfricoșat. Ista nu-i joc pentru mine. Tablinet, dacă veți avea timp vreodată...

— „Tablinetul“ nu-i pentru mine, rîse amuzat Țucă, luîndu-l prietenos de braț. Nu te superi, dar trebuie să plec.

— Nu vă deranjați, coane, se poate?! Pe mine vă rog să mă iertați că am întârziat.

Porniră spre ieșire. În timp ce traversau holul, Toma zise confidențial :

— Mîine avem pronunțarea.

— N-am uitat !

Nu era prea ușor să motiveze sentința, nu avea elemente serioase pe care să se sprijine. Se va consulta azi cu Grigoriu și, dacă nu va găsi o soluție convenabilă, va amîna pronunțarea. Îi va explica el lui Toma.

— Cred că voi avea și eu nevoie personal de dumneavoastră.

— Poftim ? Întrebă Țucă trezit din gânduri.

— Am un chiriaș pe care trebuie să-l evacuăm.

— Îl evacuăm, răspunse distrat judecătorul.

— Nu plătește chiria.

— De ce ?

— Rău platnic, cîrcotaș. Și degradează casa.

— Îl evacuăm, repetă Țucă. Dar parcă imobilul dumitale este pe strada Iepurilor ?

— Exact ! făcu Toma, bucuros că acesta ținuse minte strada.

— Ține de Sectorul de Negru ?

— Da.

— Atunci ? se miră Țucă. Nu intră în raza jurisdicțională a judecătoriei noastre, urmă el cu prefăcut regret.

— O aducem noi în ocolul nostru, rîse Toma. Am și găsit soluția. Subsemnatul Toma Ionescu, proprietar, cu domiciliul ales în strada Gabroveni... Îmi dau adresa la cumanu-meu. Și iată că am ajuns la Ocolul IV !...

— Așa e ! rîse și Țucă amuzat.

Trecu un taxi. Țucă făcu un semn cu batista și mașina frînă. Își luă ziua bună de la Toma, care-i deschise portiera, se trînti pe pernele de piele ale mașinii și dădu adresa șoferului. Mașina viră, apoi porni lin spre strada Doctor Felix, unde locuia consilierul de Curte de apel Luca Grigoriu.

Toma urmări cu privirea mașina, apoi se îndreptă vesel spre tramvai. Afacerile-i mergeau bine : de la procesul Băduță îi rămîneau douăzeci și cinci de mii, pe care avea să-i încaseze mîine după pronunțare. În drum îl întâlni pe direc-

torul liceului Matei Basarab, unde învăța Paul, și schimbă câteva cuvinte. Directorul, care era și profesor de matematici, îi vorbi de Paul în termeni laudativi, iar Toma profită de împrejurare și-i dădu adresa magazinului din Gabroveni: la anul, Paul urma să dea capacitatea.

Luă tramvaiul și tot drumul fu nerăbdător să ajungă mai repede acasă. Laudele directorului îi umpluseră inima de bucurie. „Ehe! Îl scot eu avocat și, cu relațiile mele, un proces nu va pierde...”

La stația Traian coborî din vagon grăbit, călcă un călător pe picior, se scuza surîzător și intră la cofetăria Stelian Ionescu din colțul străzii Labirint. Comandă opt prăjituri, printre care două „prîțese”, favoritele lui Paul. Cu cartonul de prăjituri în palmă, Toma intră în sufragerie. Parcă nimic nu se schimbase de la plecarea lui. Nici măcar masa nu era strînsă.

— Treceți la prăjituri! strigă el și, desfăcînd pachetul, ciuguli o alună de pe o prăjitură cu ciocolată.

Nu răspunse nimeni. Ușa de la dormitor era deschisă. Se uită și n-o văzu pe Maria. Paturile erau așternute, dar coșul de răchită tot desfăcut și negolit de rufe.

— Mario! chemă deschizînd ușa dinspre bucătărie a sufrageriei. Paul, Olguța! Unde sînteți!

Olguța apărură cu un șervet ud împăturit.

— Nu mai striga! Paul e bolnav.

Toma îngălbeni.

— Ce are? Unde e? șopti el.

— În camera mea.

Din doi pași fu lîngă ușă. O deschise precaut și pași în vîrful picioarelor. Paul zăcea cu o compresă la gît. Maria luă șervetul din mîna Olguței și schimbă compresa pe fruntea care ardea.

— Ce are? întrebă Toma speriat. Ai chemat doctorul, Mario?

— Nu.

— De ce vă alarmați? auzi el o voce necunoscută.

Lipită de perete, cu mîinile la spate, o femeie între două vîrste, îmbrăcată în negru, zîmbea. Avea părul brun, ușor ondulat, cu câteva suvițe argintii, și gropițe în obrajii măs-linii. Toma nici n-o zărise.

— Am uitat să vă recomand, zise Maria. E doamna Jelescu, vecina noastră.

— Îmi pare bine. Ionescu. Toma Ionescu.

Leana Jelescu dădu ușor din cap.

— Dați-i un purgativ, o chinină, o aspirină și o să-i treacă. Nu fiți îngrijorați.

Vorbea calm, liniștitor. Toma o asculta atent, sorbindu-i cuvintele.

— Îl doare gâtul ?

— Da.

Bolnavul, încins la față, părea că doarme. Broboane mari îi apăreau mereu pe frunte și respira cu greutate. Deodată deschise ochii.

— Ce ai, băiatule ? întrebă tandru Toma, mângându-l pe obraji. Ce te doare ?

Paul nu răspunse. Îl privi o clipă cu bucurie răutăcioasă, apoi închise din nou ochii.

— E bolnav rău ! izbucni Toma agitat. Îl chem pe profesorul Manicatide.

— Pe profesorul Manicatide ? surîse mirată Leana.

Manicatide era medicul curții regale și era considerat cel mai mare pediatru din țară. Îl mai chemase o dată, tot la Paul, când acesta se îmbolnăvise de pneumonie. Îi plătitise opt sute de lei vizita, în timp ce alți profesori luau între patru și cinci sute de lei.

— Mai bine cheamă-l pe Teodosiu, spuse și Maria. Poate-i o simplă răceală.

— Și dacă nu este ? Așa mi-ai spus și atunci când a răcit la plămîni.

— Costă prea mult.

— Să coste cît o costa. Nu fac experiențe pe copiii mei. Este vreun telefon prin apropiere ? o întreba el decis pe Leana, care nu contenea să zîmbească.

— În colț, la cofetăria Ionescu.

— Mulțumesc.

Ieși, străbătu curtea repede și în stradă începu să fugă. După cîțiva zeci de metri, încetini pasul și se opri să-și tragă sufletul. Apoi o luă din nou la goană, pînă în colțul străzii. Picioarele abia îl mai țineau, dar continua să alerge. Avea în fața ochilor chipul bolnav al lui Paul și i se părea că pînă la sosirea medicului băiatul va muri. Îl și vedea

întins pe catafalc. O durere cumplită îl cuprinse și ochii i se împăienjeniră.

Intră în cofetărie gîfîind. Se repezi la telefon, dar acesta era ocupat. Un tînăr proptit cu spatele de o vitrină cu prăjituri discuta cu mare antren. Din cînd în cînd izbucnea în hohote de rîs.

— Vă mai dau un carton cu prăjituri? îl întîmpină serviabil patronul cofetăriei care-l recunoscuse. Ieșise dintr-o cămăruță din fund despărțită de restul prăvăliei printr-o perdea de pluș roșu.

— Nu, nu. Vreau să telefonez.

— Vă rog!

Cofetarul se retrase după draperie și se cufundă într-un registru de socoteli. Era mic și îndeșat, cu un cap rotund, avea o figură blajină și, deși tînăr, părul îi era complet alb.

Trecură cîteva minute. Toma se juca nervos cu o fisă de telefon. Se uita la tînărul care vorbea. Se părea că nu va isprăvi atît de curînd. Se apropie.

— Mai vorbiți mult?

Tînărul deschise ochii mari, spuse în receptor: „Un moment, dragă“, apoi întrebă arogant:

— Domnul dorește?

— Domnul dorește, răspunse Toma abia stăpînindu-se, să telefoneze unui medic. Copilul meu este bolnav.

— Îmi pare rău, domnule, răspunse tînărul pe același ton. Sau aveți răbdare pînă termin sau, dacă nu aveți, la Hala Traian mai este un telefon.

Îi întoarse spatele și continuă să vorbească în receptor:

— Alo... da... spuneai...

Nu reuși să vorbească mai mult. Toma apăsă pe furcă, întrerupînd convorbirea, îl apucă de umăr și-i urlă în obraz:

— Te rugai cu frumosul să-mi dai voie să telefonez. Probabil că nu m-ai înțeles. O să-ți vorbesc atunci pe limba dumitale: marș de-aici!

Îl îmbrînci. Tînărul îl privi uluit, apoi făcu un gest să se repeadă, dar fața lui Toma exprima o mînie atît de cumplită, încît îi fu teamă. Se retrase la o masă, aproape de perdeaua de pluș, furios. Incidentul se petrecuse atît de repede, încît cofetarul, care ieșise din cămăruță, nu avu la ce să intervină. Și deși lucrurile parcă se liniștiseră, Stelian

rămase în prăvălie. Își aduse registrul și continuă să-și vadă de socoteli, clătînînd capul ca unul ce nu se dumirește de ceva sau se minunează de un lucru neobișnuit.

Toma introduse fisa și făcu apelul. Îi răspunse chiar profesorul.

— Vă salut, domnule profesor... Toma Ionescu... ați mai fost la noi... vă rog să veniți, copilul meu e bolnav... Iepurilor 29... prin Traian... da... vă aștept, domnule profesor... Vă salut !

Puse telefonul în furcă și oftă mai ușurat ; acum totul se va termina cu bine. Rămase cîteva clipe tăcut, apoi se întoarse spre tînărul pe care îl bruscase.

— Ei, acum poftim, vorbește cît vrei. Nu era mai bine să fii om de înțeles de la început ?

— Aveți norocul că sînteți om în vîrstă, că altfel...

— Că altfel ? Ce era dacă era altfel ? Poate voiai să dai în mine ? Cînd ți-oi arde acum două perechi de palme, haimana orbaznică !

Se înfuriase tare de tot. Îi părea rău că încercase să-l împace. Derbedeul ăsta îl călca pe nervi.

Tînărul se înfuriase și el.

— Dumneata îți închipui că poți insulta lumea fără teamă ? strigă el și luînd un scaun îl învîrți deasupra capului, amenințător. Cofetarul sări ca zvîrlit din pușcă și apucă scaunul.

— Ce-i asta, domnule Resu ? îl apostrofă el. Se poate ? Unde te afli ?

Se interpușe între cei doi.

— Te rog să părăsești imediat magazinul ! Pe dumneavoastră, se adresa el lui Toma, vă văd om serios. Vă rog să încetați imediat... A ! Vă salut, domnule comisar ! Ați sosit la timp.

Pe ușă își făcuse apariția comisarul State Mateescu. Privi sever pe sub ochelari, apoi zîmbi. Era gras, cu tunică descheiată la doi nasturi și chipiul lăsat pe ceafă.

— Ce-i cu dumneata aici, nea Toma ? Faci scandal ? !

— A, Mateescu ! făcu Toma plăcut surprins întinzîndu-i mîna.

Comisarul i-o strînse călduros.

— Ce s-a întîmplat ?

— Derbedeul ăsta a ridicat scaunul să mă lovească, începu Toma să-i explice, dar tînărul îl întrerupse.

— M-a îmbrîncit și apoi m-a insultat. Ați auzit că și acum, în fața dumneavoastră, m-a făcut „derbedeu“.

— Dumneata să vorbești cînd te-oi întreba eu, domnule Resu.

Comisarul îi cunoștea pe amîndoi. Pe studentul Resu, nu numai pentru că strada Iepurilor era în circumscripția lui de poliție, dar și pentru că domnul student era cam deocheat. Pe Toma, înainte cu cîtiva ani, îl servise cu niște citații care nu trebuiau să ajungă la destinație. Mateescu se achitase de misiune în condiții destul de grele (procedura fusese totuși completă) și fusese mulțumit de culanța lui Toma. Aflase în același timp de relațiile acestuia cu unii judecători. Cu cîteva săptămîni în urmă se gîndise să-l caute și să-i ceară concursul într-un proces de moștenire în care doi frați ai neveste-sii îi făceau mizerii. Dumnezeu, nu altul, i-l scosese în cale.

— Și zici, domnule Ionescu, că dumnealui a încercat să-ți arunce cu scaunul în cap ?

— Da. Și patronul cofetăriei e martor.

— Adevărat ? întrebă comisarul pe cofetar.

— Într-adevăr, dar...

— Mi-ajunge ! i-o reteză scurt comisarul. Ia poftim cu mine la comisariat ! se adresează el amenințător lui Resu.

— De ce ? întrebă Resu arțăgos.

— Ca să te învăț minte, domnule student, să nu mai arunci cu scaune în oameni onorabili și pașnici.

— N-am aruncat cu nici un scaun. Dumnealui m-a îmbrîncit și m-a insultat. Pe dumnealui să-l duci la comisariat, nu pe mine.

— Ia te uită, domnule ! se supără comisarul de-a binelea.

Dar Toma interveni : tînărul îi plăcea.

— Lasă-l, dragă Mateescule, o să-și vîre el mințile în cap cu timpul. Păcat de învățătura lui.

— Nu se poate, nea Toma, zise moale comisarul.

— Dacă te rog eu ! Crezi că am timp să mă ocup de asemenea fleacuri ?

— Ai noroc de dumnealui, că-i om de omenie, se lăsa convins repede comisarul, mulțumit că nu trebuia să-și piardă timpul. Hai, pleacă !

Resu se codi, ar fi vrut să spună ceva, dar cofetarul îi făcu semn să tacă, îl luă de braț și, șoptindu-i ceva la ureche, îl conduse pînă afară. Din ușă, Resu întoarse capul, se uită disprețuitor la Toma și ieși fără să spună vreun cuvînt.

— Merita totuși cîteva palme, zise Toma nemulțumit.

— Lasă-l acum, zîmbi conciliant comisarul. Îmi pică el în mîna. Dar ce-i cu dumneata prin cartierul nostru ?

— M-am mutat pe Iepurilor. Am cumpărat imobilul de la numărul 29.

— La 29 ? Casa Niculească ?

— Da, confirmă Toma.

— Să fie cu noroc !

— Să dea Dumnezeu ! oftă Toma, amintindu-și de Paul. Iartă-mă dar trebuie să plec. Aștept doctorul. Mi-e băiatul bolnav.

— Nu te necăji, nene Toma. Așa sînt copiii. Fac temperatură din te miri ce. Însănătoșire grabnică ! De altfel, ne vom mai vedea, că acum ești în circumscripția mea. Am și eu o mică trebușoară de rezolvat la Tribunal.

— Cu plăcere, dragă. Îți stau la dispoziție oricînd, răspunse Toma grăbit. La revedere !

— Să trăiești și-mi pare bine că te-am întîlnit.

Toma plecă aproape în goană. Acasă îl găsi pe profesor, care își vîntura mîinile spălate cu spirt. Maria stătea deoparte, palidă. Olguța părea speriată.

— Ce are, domnule profesor ? întrebă el desfigurat, presimțind o nenorocire.

Răspunsul îl prăbuși ca într-o prăpastie :

— Scarlatină.

În noaptea aceea, Toma și Maria nu închiseră ochii. Vegheară lîngă patul copilului, urmărindu-i somnul, neliniștiți. Leana Jelescu rămase și ea pînă aproape de miezul nopții. Olguța se culcase în dormitorul părinților.

— Țineți-vă firea, încerca Leana să-i îmbărbăteze. O să-i treacă, ați auzit ce a spus profesorul : Toma clătină capul fără convingere. N-aveți încredere în profesor ?

— Cum să nu ! zise repede Maria.

— Atunci de ce vă agitați? Mai degrabă v-ați culca. Mai ales dumneata, se adresa ea Mariei, abia te mai ții pe picioare. Trebuie să te odihnești.

— O să mă odihnesc destul o lună și jumătate, cât voi sta cu el, răspunse Maria tristă.

— Duceți-l la spital, vru Leana să-i sfătuiască, dar restul cuvintelor îi muriră pe buze.

— Ce spui?! sări Toma ca ars.

— Vai de mine! exclamă și Maria.

— Să-mi trimit copilul la spital! izbucni Toma, dar se sperie că strigase prea tare și-i fu teamă că-l va trezi pe Paul, însă acesta nu se mișcă. Să-mi trimit copilul la spital? repetă el cu vocea înceată, indignat de o asemenea propunere. Hm! Dumneata așa ai face? întrebă el răutăcios.

— Desigur, răspunse Leana, calmă. Și Vasile a avut scarlatină, cam la aceeași vîrstă, și l-am internat în spital.

— Dumneata ești o mamă... Hm! — Voia să-i spună un cuvînt jignitor. Îi veni în minte cuvîntul „denaturată“, dar îl socoti prea tare. — ...Ești o mamă foarte ciudată, zise el încrețind buzele.

— Nu cred, zîmbi Leana. Cred, dimpotrivă, că voi sînteți ciudați.

— Dar bine, doamnă Jelescu, interveni și Maria, nu m-ar răbda sufletul să trimit copilul bolnav pe mîini străine! Zău, nu te supăra...

— Nu mă supăr. Însă Vasile a fost bine îngrijit.

— Și în timpul ăsta ce-ai făcut? întrebă insolent Toma. Poate că te-ai și distrat?

— Toma! îl mustră Maria înfricoșată.

— Desigur, domnule Ionescu, rîse Leana fără să arate cel mai mic semn de supărare. Nu i-aș fi ajutat cu nimic dacă mi-aș fi pus cenușa în cap, cum faceți voi.

— Cu firea dumitale, o să trăiești o mie de ani! îi proroci Toma, oarecum admirativ.

— Nu cred, zîmbi ea cu gropițe. Nici nu vreau să trăiesc atîta. Cît o vrea Dumnezeu.

— Lasă, îți garantez că ai să ne îngropi pe toți, zise cu un ton macabru Toma, apoi urmă hotărît, concludiv: Pe băiat nu-l trimit la spital. Scurt.

— Foarte bine! Și după o scurtă pauză: E timpul să plec. Noapte bună și sănătate!

— Să te-audă Dumnezeu! răspunseră aproape într-un glas Toma și Maria. Noapte bună!

Leana ieși. Avea un mers sigur, bărbătesc.

— Tare cumsecade femeie, zise Maria. A stat toată vremea aici, cu mine.

— Nu știi ce să mai crezi, răspunse Toma. Mi-a spus mai adineauri Cănuță Stere, negustorul de cereale din Obor, că fostei proprietărese nu i-a plătit chiria de mai bine de doi ani.

— Unde l-ai întâlnit?

— În fața casei. E vecin cu noi. La 31.

Maria rămase puțin pe gânduri.

— Ce poți să știi? Vom trăi și vom vedea. Acum avem alte griji.

— Da, da, murmură Toma și oftă adînc.

Încă de cu seară avea remușcări pentru că îl lovise. Poate din cauza asta se și îmbolnăvise bietul copil... Ba i se părea că și în ochii Mariei citește un reproș mut, ca o acuzare. Blestema ceasul rău care-l împinsese să-l bată și se jură în gînd să i se usuce mîna dacă va mai da vreodată în copii.

Paul gemu prin somn. Începu să bolborosească cuvinte neinteligibile. Rămaseră amîndoi nemișcați, cu sufletul la gură, urmărindu-i fiecare mișcare, ascultînd respirația grea și șuierătoare a băiatului. Stătură așa mai bine de o oră, fără să scoată un cuvînt, deznădăjduiți și copleșiți de teamă.

Maria nu-și dezlipea ochii de pe fața lui Paul. Își iubea cu ardoare ambii copii, dar pentru Paul avea o dragoste deosebită. Îl simțea apropiat cu căldură și-l copleșea cu o tandrețe de care ea nu avusese parte niciodată. Mama ei murise la naștere, iar tatăl, un an mai tîrziu. Paul îi semăna leit și încerca prin el o senzație de retrăire a propriei sale vieți, pe care acum ar fi dorit s-o împlinească. Olguța era altfel, mai străină, parcă inaccesibilă. În ultima vreme, cam de vreo doi ani, se îndepărtase sufletește tot mai mult. Maria bănuia că mai era ceva, că iubește în taină. Pe cine? Baronescu? Nu-i venea să creadă. Poate pe altcineva. Dar unde îl cunoscuse? Și de ce era tristă? Este adevărat, la nouăsprezece ani, dragostea te face sau fericit, sau trist. Dar Olguța nici nu rîdea prea mult, nici nu vărsa lacrimi. O întrebases de multe ori, dornică să lege o discuție lămurii-

toare, cu toată dragostea de care era capabilă : „Ce ai, Olgușo ? Ce-i cu tine ? De ce n-ai încredere în mine ?“ Uneori i se părea — sau poate era adevărat — că zărește în ochii ei o slabă licărire, un tremur ușor al buzelor, că e gata să i se arunce în brațe pentru confesiune, dar imediat redevenea țeapănă, zîmbea crispat și răspundea invariabil : „N-am nimic, mamă“.

Toma se gîndea la același lucru. Deși îl bruftuluia destul de des, îl adora pe Paul peste măsură. Era, pur și simplu, bolnav de dragoste. Paul reprezenta încoronarea supremă a visurilor lui de viață. Și dacă l-ar fi văzut și avocat !... Să pledeze și el ca Rosetti, Valjean, Periețeanu...

Periețeanu ! Mare avocat ! Cum i-a mai băgat în cofă pe jurați, cînd cu procesul tipografului Göbl, care și-a ucis soția cu cîteva gloanțe de revolver ! Iată-l pe Paul Iliescu pledînd ca parte civilă :

— Un criminal, domnilor jurați, și n-are nici un fel de circumstanțe atenuante. Victima era o soție model, sinceră, devotată... Criminalul din boxă, un ins grosolan, brutal, bețiv... Să vedem ce spun martorii... Cerem o pedeapsă aspră !

Apoi iau cuvîntul apărătorii, Valjean, Carapancea...

— Soțul un martir, domnilor jurați ! Bînd, bun, îi satisfăcea toate capriciile... Soția era ușuratică, necorectă chiar. Vom dovedi că-l înșela pe toate drumurile. Iată ce spun martorii...

Și din nou Iliescu. Vorbește patetic, cu sinceră revoltă în glas :

— Iar dacă nu veți pedepsi pe ucigaș, atunci vă rog, domnilor jurați, să dați posibilitatea acestei mame îndurerate (și arată cu degetul spre biata femeie zdrobită de durere, chircită pe scaun, incapabilă să scoată un cuvînt) să iasă, prin ușa aceea mică, rușinată și umilită că a îndrăznit să vă ceară dreptate. Nu răzbunare, dreptate !

Cîteva clipe, liniște deplină în sala de ședințe. Jurații se succesc pe scaune, vizibil mișcați. Grea situație pentru acuzat.

Ultimul cuvînt al apărării : Periețeanu. Are o figură nobilă, cu un profil roman, părul gri. Vorbește calm, rar, cu gesturi largi, liniștitoare.

— Cer iertare iluștrilor mei confracți, maestrul Vasilescu-Valjean și Carapancea, dacă — deși de aceeași parte a barei — nu pot fi de acord cu eminentele lor pledoarii... Un scrupulos examen al conștiinței mele mă obligă să mă declar de acord cu concluziile adversarului nostru, maestrul Iliescu. Da, maestre Iliescu, aveți dreptate! Răposata era un model de femeie, de soție, de prietenă, de om. Întruchipa, domnilor jurați, nevinovăția, delicatețea, puritatea.

Nici acum cînd au trecut cîtiva ani de la proces, Toma nu poate uita figurile uluite ale juraților și publicului din sală, ale procurorului și ale rudelor victimei care asistau la proces. Doar avocatul Iliescu îl privea mai mult amuzat decît surprins, iar ochii vioi păreau a întreba: „Ce renghi vrei să-mi joci, maestre?”

— Da, domnilor jurați, un înger! Dar acum se pune întrebarea la care urmează să răspundeți: cum este posibil ca un om normal să ucidă un înger?... Numai un nebun ar fi în stare de un asemenea act irațional... Göbl e nebun, domnilor jurați!

Procurorul zîmbește discret, rudele defunctei tușesc semnificativ, Paul Iliescu își ascunde fața în dosar, să nu se vadă cum l-a podidit rîsul, dar jurații îl ascultă plini de interes pe maestrul Periețeanu, care, cu texte medicale și juridice, cu tot felul de jurisprudențe române și străine, dovedește negru pe alb că Göbl e dement. Apoi, după epuizarea argumentelor juridice, pentru restabilirea echilibrului emoțional, are o încheiere vibrantă:

— Iar tu, mamă îndurerată, nu dori să-i deschizi și lui mormînt alături de mormîntul încă proaspăt al fetei tale!

Mama plînge, o parte din jurați plîng, femeile din sală plîng. Paul Iliescu își privește colegul admirativ. Jurații au intrat în deliberare, dar nimeni nu se mai îndoieste de verdict. După cîteva ore, acesta este cunoscut: achitat.

Toma plecase de la proces entuziasmat. Așteptase pînă la aflarea sentinței și îl felicitase în gînd pe Periețeanu pentru șiretenia lui genială, dar nu-și putuse reține o anumită nemulțumire. „Mari depravați bogătașii ăștia, domnule! Își fac de cap, apoi se împușcă ca chiorii și la urmă ucigașul este achitat. Prea din cale-afară. Mare lucru e să ai bani! Cît o fi luat Periețeanu? Un milion, două?” Dădea

din cap admirativ, fără invidie. „Ehe, când Paul va fi avocat, eu voi fixa onorariile și, dacă ne vom judeca la Țucă, Grigoriu sau Diamandopol, un proces nu vom pierde! Păcat că nu l-am luat cu mine, să fi asistat și el la «bomba» lui Periețeanu. Dar mai bine așa, era prea mic, n-ar fi înțeles. Prea multă murdărie în procesul ăsta.” Pe doamna Göbl o cunoscuse odată la consilierul Diamandopol, unde dînsa și soțul ei jucau cărți. Picase într-o zi pe neașteptate la Țucă și o găsisese pe doamna Göbl acolo, în birou. Din cîteva mici amănunte, pe care nu le-ar fi putut preciza, Toma a intuit care e adevărul, dar nu a acordat niciodată faptului vreo însemnătate. „Asemenea lucruri sînt obișnuite la boieri.”

...Pe Olguța o iubea, dar n-o putea înțelege și-i purta un amestec de stimă și adversitate. Crescuse sub ochii lui, fără să se intereseze prea mult de ea, ca un copac care se înalță singur, fără să se observe. Era mulțumit că i se supunea cu docilitate (deși de multe ori se obrăznicea) și că nu-i dădea prea multă bătaie de cap. Bucuros că încă de la treisprezece ani începuse să aibă preocupări artistice, după terminarea a patru clase de liceu la liceul Carmen-Sylva (Toma socoti că este prea de ajuns pentru o fată), îi cum-pără pensulă și vopsele ca să picteze. Îi părea bine că are o ocupație, că este serioasă și mai ales că nu-i aleargă gîndurile după „golani”. De altfel voise s-o mărite repede. Cu doi ani în urmă vorbise cu o pețitoare. Ar fi vrut de ginere un titrat sau un ofițer. Cîteva zile mai tîrziu, femeia se prezentase radioasă.

— Domnule Ionescu, am găsit ce cauți.

— Perfect. Și ce-ai găsit?

— Un pătrat clasa întâia.

— Cum spui? Întrebă Toma, nedumerit.

— Un pătrat din ăia pe care îl cauți dumneata.

— Ce pătrat caut eu, madam?! se rățoi Toma, gata să-i spună una.

— Eh, făcu mirată femeia, un pătrat pentru domnișoara Olguța. Nu mi-ai spus să-ți aduc un soț?

— A! se dumeri Toma. Un titrat, vrei să spui.

— Da, da, se corectă pețitoarea, un titrat.

— Și ce-i titratul pe care mi-l propui?

— Angrosist de vinuri.

— Bine, madam, zbieră el înfuriat rău, dacă habar n-ai de ce-i aia titrat, ce te vîri unde nu te pricepi?

— Îmi pare regret, răspunse pețitoarea ofensată, am încheiat pînă acum patruzeci și șapte de căsătorii fericite și dumneata vrei să mă înveți cum să-mi fac meseria?

Îi întoarse spatele, jignită, și plecă fără să-i spună bună ziua.

— Opt și cu a brînzii nouă, murmură Toma în urma ei.

Peste cîteva zile încredința altor pețitori sarcina de a-i găsi un soț, Olguței, nu înainte de a se încredința dacă aceștia cunosc sensul cuvîntului titrat. Unul dintre pețitori îi propuse un medic, proaspăt ieșit de pe băncile facultății, de familie bună: tatăl băiatului era inginer. Dar, deoarece tînărul de familie bună cerea zestre un cabinet medical ultra-modern, complet aranjat, două milioane în numerar și întreținere doi ani, Toma fu nevoit să renunțe, deși afacerea îl atrăgea. Un altul îi prezentă pe sublocotenentul medic Jean Marinescu. Pretențiile acestuia erau modeste: un cabinet simplu, un dormitor și sufragerie și un mic fond de rezistență de trei sute de mii de lei. Toma era încîntat: și medic, și ofițer, și puțini bani. Îl prezentă Olguței, care-l primi cu indiferență. Nici Mariei nu-i era pe plac. Prea se îmbrăca elegant și avea convingerea că era muieratic și cartofor. Odată încercase să-și spună părerea, dar Toma izbucnise cu violență, gata s-o bată. De atunci Maria nu se mai amestecă. Sublocotenentul venea de trei ori pe săptămîină, totdeauna cu un mic buchetel de flori pentru Olguța. Se purta delicat, îndatoritor, chiar cu o oarecare timiditate. Olguța începu să se uite mai atentă și observă că are ochi albaștri și gene dese, lungi. Într-o zi însă, în timp ce-l așteptau cu masa — trebuia să se fixeze ziua logodnei —, se prezentă un agent de poliție care-l anunță că sublocotenentul medic Jean Marinescu fusese arestat și-l invita la comisarariat să depună ca reclamant. Aici află că tînărul era un escroc, ginere de meserie și înșelase zeci de familii onorabile în toată țara.

Toma era să înnebunească de furie. Dăduse viitorului ginere, fără știrea Mariei, treizeci de mii de lei acout din zestre. Și asta poate i-ar fi venit mai ușor să uite — în afaceri sînt și pierderi —, dar nu-și putea ierta că se lăsase păcălit de un neisprăvit. Și acum, după doi ani de la

întâmplare, amintirea escrocului îl făcea să turbeze. De atunci însă făcu vînt peșitorilor și o lăsă pe Olguța în pace. Și ceva mai mult, îi dăruî și puțină libertate. Îi permise să aducă în casă un tînar, pe care-l cunoscuse la Jeni Tohăneanu, prietena ei. Toma îl primise politicos, deși nu-i plăcea pentru că era urît, iar el avea în general o aversiune organică împotriva oamenilor neînzestrați fizicește. Baronescu — așa se numea tînarul — era slab, cu nasul turtit, buze groase și nesimetrice, miop (purta ochelari cu șase dioptrii). Ceea ce îl scosese de la început din sărute era felul afectat, grandilocvent în care vorbea.

— Stimată gazdă, se adresa el Mariei, am cutezanța a vă ruga a avea amabilitatea a-mi procura un pahar de apă.

Toma îl și repezise o dată : el purta în mod obișnuit bretele cu elasticul lat, iar Baronescu îl sfătuisese să le înlocuiască cu o curea :

— Permiteți-mi să contest judicioasele dumneavoastră păreri în privința necesității inexorabile a bretelelor. O curea elegantă le-ar putea înlocui cu succes.

Să-și înlocuiască bretelele, cînd Țucă și consilierii Diamandopol și Grigoriu purtau bretele ca ale lui !

— Ascultă, tinere ! se răsti el, de ce spui dumneata bretele la cozondraci și de ce nu vorbești românește ? Că doar ești român, nu turc !

Maria tremura de emoție, Olguța ieșise din cameră, iar Baronescu se supăra. Cîteva luni nu le mai călca pragul, dar apoi se împacă și începu să-i viziteze din nou, la început mai rar, apoi din ce în ce mai frecvent. Încet, încet, Toma se obișnuî cu el, mai ales că-i devenise partener la „tablînet“...

Toma ațipise cu bărbia sprijinită în piept. Maria îl zgîlțîi ușor.

— Culcă-te. Spală-ți mîinile cu spirt. Ai auzit ce-a spus domnul profesor.

Somnoros, Toma o ascultă docil. Intră în dormitor și se trînti îmbrăcat pe pat. Era cinci dimineața.

La șase se trezi, odihnit. Ieși binișor să n-o trezească pe Olguța, trecu în vîrfurile picioarelor spre camera unde zăcea Paul, ascultă la ușa, apoi o deschise încet. Ușa scîrțîi. Maria dormea cu capul rezemat pe brațe, pe o masuță. Zgomotul o făcu să tresară speriată. Se uită instinctiv spre Paul, care dormea, apoi întoarse privirea spre Toma.

- Nu intra !
- Nu intru, răspunse el din uşă. Ce face Paul ?
- Doarme.
- Tot agitat ?
- Ceva mai liniştit.
- Slavă Domnului ! Tu nu te-ai odihnit de loc.
- Ba da.
- Deseară unde o să dormi ?
- Aici, să-mi aduci divanul. Când s-o trezi Olga, o să-ţi ajute.
- Îl aduc şi singur.
- Aduse divanul tîrîş în cameră.
- De ce-ai intrat ? Trebuia să-l laşi lîngă uşă.
- Nu puteai să-l duci tu singură, zise el gîfîind. N-ai teamă, nu m-ating de nimic.
- Şi se așeză pe colțul divanului. Paul deschise ochii. Erau roșii și tulburi. Se vedea că are febră mare.
- Cum te simți, băiatule ? întrebă el afectuos.
- Mi-e cald, rosti Paul, dînd plapuma la o parte.
- Nu se poate, se repezi Maria și-l înveli pînă la gît.
- Mă înabuș, mamă.
- Ascultă pe mama, să nu te tragă vreun curent !
- Nu ne necăji, interveni blînd Toma. Când te faci să-nătos, îți cumpăr bicicleta.
- Și anul trecut, cînd am fost bolnav de pneumonie, mi-ai promis.
- Atunci a fost altceva, dar acum îți iau sigur, spuse el cu un ton solemn.
- Nu te mai cred, tată, răspunse Paul neîncrezător, totuși cu o mare speranță în suflet.
- Uite, asta mi-i crucea — se jură Toma și pentru prima oară în viață nu se supără de obrăznicie. Acuma mă crezi ?
- Te crede, sigur că te crede — răspunse repede Maria. Și acum, pleacă ! Curînd vine doctorul și trebuie să fac puțină ordine.
- Lui Toma nu-i venea să se miște. Vru să se apropie de pat, dar Maria se împotrivi :
- Nu te apropia, pentru Dumnezeu ! Nu înțelegi că boala asta este foarte molipsitoare ?

— Bine, acceptă el. La revedere, Paule! Ascult-o pe mama și, când te dai jos din pat, vei avea bicicleta. La revedere!

Ieși, uitîndu-se de cîteva ori înapoi.

Boala evolua normal. Trecuseră primele zile grele. Toma nu mai intră în camera bolnavului. De cîteva ori pe zi vorbea prin fereastră cu Maria, interesîndu-se de starea lui Paul.

Doctorul Aurelian Teodosiu, medicul lor de casă, venea de trei ori pe săptămînă verificînd cu strictețe aplicarea regimului prescris de profesorul Manicatide. Toma cumpăraseră o cadă de zinc, în care bolnavul făcea baie zilnic, pentru a grăbi cojirea. De gospodărie se ocupa Olguța. Toma nu se mai amesteca. Redevenise potolit, asculta de Olguța și nu-i ieșea din vorbă. Cu mîncarea o dusesese ceva mai greu. Olguța nu se pricepea la bucătărie și, de cînd se îmbolnăvisese Paul, nu mîncău decît carne la grătar. Se săturase pînă-n gît, dar nu spunea nimic. Leana Jelescu se interesa seară de seară de starea băiatului. Toma o primea cu răceală, dar politicoasă. Odată se întîlnise cu ea în tramvai și, cum nu avea mărunțiș, ea, amabilă, plătise ambele bilete. Bănuise că este un șiretlic ieftin, dar, cînd peste cîteva zile Leana aduse chiria pe șase luni, începu s-o aprecieze și în aceeași măsură să-l disprețuiască pe vecinul său, Cănuță Stere : intrigant.

N-a lipsit o zi din Tribunal. Se ivise un sezon bun. Apăruse o nouă lege a chiriilor, care favoriza oarecum pe chiriași prin cîteva opreliști pentru proprietari de a-i evacua, dar în cuprinsul aceleiași legi se găseau atîtea aliniate și subaliniate confuze și contradictorii, încît avocații reușeau s-o facă inoperantă. Tăcu și spusese într-o zi, rîzînd :

— Legea asta a chiriilor parcă ar fi o poliță de asigurare care, pe prima pagină, cu litere de o șchioapă, îți acordă toate drepturile, iar pe verso, în cîteva zeci de articole scrise mărunt, le anulează integral.

Într-una din zile îl întîlni din nou pe sălile Tribunalului pe directorul liceului Matei Basarab, care avea un proces cu un chiriaș. Toma îi recomandă un avocat bun și-i promise că-i va da și el o mînă de ajutor. Totodată, îi vorbi despre boala lui Paul și-l întrebă ce se va întîmpla dacă acesta va lipsi de la cursuri la începutul anului școlar.

— Nu-i nimic, îl liniști directorul. N-aveți a vă teme :
își va recupera el lecțiile pierdute.

— La anul dă examenul de capacitate.

— Îl ia el !

— Apropo ! Nu ați vizitat magazinul meu din Gabroveni !

— Am fost ocupat. Voi veni într-o zi !

— Vă rog ! Și e greu examenul de capacitate ?

— Nu, rîse directorul. Și pe urmă, Paul e un elev bun.

...Paul era sentimental și visător. Lunga lui boală îl predispusese la meditație și-i contură și mai precis structura. Nu știa nimic despre femei, pentru că nu-l interesau și nici nu avusese ocazia să fie prea mult în apropierea lor. Pe singura prietenă a Olguței, Jeni, nu o prea vedea și chiar în rarele ocazii cînd erau împreună Jeni nu-i dădea atenție, iar el n-o putea suferi pentru că avea cîteva coșuri pe obraz. În drum spre școală, întîlnea cîteva eleve, totdeauna aceleași, dar acestea, în uniforme lor dizgrațioase, nu-i spuneau nimic. Cîțiva colegi de clasă îi povestiseră unele lucruri care îl făcuseră să roșească. În special cînd îl auzise pe Minculescu, supranumit „maestrul“, un lungan care repetase clasa a treia de două ori, istorisind într-un limbaj vulgar și obscen amănunte despre vizitele pe care le făcea mereu prin Crucea de Piatră, fusese dezgustat. Acum însă, în timp ce zăcea în pat, amănuntele începură să-i vină în minte și să-l obsedeze. Un fior necunoscut de plăcere îi tulbura simțurile și, închi-zînd ochii, se lăsa pradă celor mai fanteziste orgii. Se confundau într-o serie de imagini erotice Jeni, elevele întîlnite în drum și femei necunoscute cu trupurile goale și provocatoare. Din starea de ațîtare îl scotea privirea Mariei, care-i urmărea mișcările febrile sub plapumă și-l făcea să roșească. Atunci lua cartea pe care o citise de zeci de ori (singura pe care o avea la el, deoarece trebuia arsă) și se cufunda în lectură.

Ieși după boală slăbit și începu școala bucuros, preocupat de învățătură, dar frământat de aceste noi probleme.

1934, octombrie

Deși trecuse de jumătatea lui octombrie, vremea se menținea caldă și frumoasă. Copacii nici nu începuseră să se desfrunzească și rar, ici și colo, o frunză uscată cădea rușinată din pomii proaspeți și vii.

Era după-amiază. Paul stătea la masa din sufragerie și citea. Toma nu venise încă.

— Mai ai mult cu lecțiile ? întrebă Maria intrînd cu mîinile ude. Spăla.

— Nu, mamă, ridică el ochii de pe carte. Le-am terminat.

— Vrei să schimbi două sifoane în colț, la cîrciumă ?

— Da, mamă.

Luă sifoanele și plecă. Mergea agale, legănîndu-le distrat.

Deodată, o lovitură cu un corp tare după ureche îl făcu să țipe, și de durere lăsa să-i cadă sifoanele. Sări iute deoparte de teamă ca acestea să nu explodeze, dar nu se întîmplă nimic. Își frecă partea vătămată și se uită în jur. Strada era aproape pustie. Undeva, la o casă, se descărca o căruță cu lemne și un bărbat și o femeie se îndeletniceau cu căratul. Mai încolo, o mamă tînără își plimba copilul în cărucior. Privirea fi căzu asupra unei case cu două etaje, din cărămidă roșie, masivă ca un castel. De-a lungul acoperișului se aliniau zeci de creneluri, iar ferestrele mici, pătrate, păreau ambrazuri de tunuri. În dosul gardului din lemn cu șipci late, zări un băiat cu o praștie în mînă care încerca să se furișeze tiptil, în patru labe. Bănuindu-l pe făptaș, Paul se repezi asupra lui, îl trînti și i se sui călare pe piept. Praștia căzuse lîngă ei.

— De ce ai tras cu piatra ?

— N-am tras eu, se zbătu băiatul încercînd să scape.

- Daa ? ! Dar cu praştia aia ce e ?
- Abia am făcut-o ! Zău !
- Mai spui şi „zău“ încă, mincinosule !
- Nu mint. Dă-mi drumul ! strigă băiatul smucindu-se.
- Ți-arăt eu ! îl burduşi Paul, săltându-i-se pe burtă. Mai dai cu pietre ?
- Ți-am spus că n-am dat eu, bă ! Dă-mi drumul, că-l strig pe frate-meu.
- Și ce-i dacă-l strigi ? Crezi că mi-e frică ?
- Îi trase o palmă. Băiatul scînci.
- Au ! Mă doare ! Dă-mi drumul !
- Începu să plîngă. Lui Paul i se făcu milă. Se gîndi și la sifoanele lăsate în drum și se temu să nu dispară.
- O să mai dai ? Dacă-mi spargeai capul ?
- Dar nu ți l-am spart, mărturisi fără voie făptașul.
- Și p-ormă... încercă el să-și îndrepte gafa, nici n-am vrut să te lovesc pe tine.
- Deci recunoști că tu ai dat ? întrebă repede Paul.
- Da, făcu el cu vocea pe jumătate. Am vrut să ochesc o pisică, adăugă.
- Bun ochitor, n-am ce spune ! rîse batjocoritor Paul, descălecîndu-l. Scoală-te ! Să-ți arăt eu cum se țintește.
- Îl ajută să se ridice și-l scutură de praf. Apoi luă praştia, potrive în bucăţica de piele o pietricică rotundă și căută cu ochii o țintă.
- Vezi stîlpul de vizavi ? Fii atent !
- Ochi și trase. Pietricica lovi ținta aproape în mijlocul stîlpului.
- Ai văzut ?
- Bravo, bă ! zise admirativ băiatul. În ce clasă ești ?
- A patra.
- A ! D-aia ! Eu sînt numai într-a doua.
- La ce liceu ?
- La Mihai, dar tu ?
- La Matei.
- A ! Lăptarii !
- Tu vorbești, dovreac copt ? !
- Vipușca șepcilor de la Matei Basarab era albă, a celor de la Mihai, galbenă. Rîseră amîndoi.
- Unde stai ?
- La 29. Tu ?

— Chiar aici, la etajul doi. Dar nu te-am văzut pînă acum.

— Ne-am mutat de curînd.

— Mergi să schimbi sifoanele? Întrebă băiatul, venind după el.

— Da.

— Vin și eu cu tine. Facem o întrecere pînă la colț?

— Facem. Ține și tu un sifon.

Luară sifoanele la subsuoară și o luară la goană. Paul sosi primul.

— Dacă ești mai mare!

Cîrciumarul Dumitrescu, zis Marinaru, își căpătase porecla pentru că făcuse milităria la marină. Cînd deschisese prăvălia, cu douăzeci de ani în urmă, își comandase și firma cu emblema „La Marinarul Vesel“, dar socru-său, care-l înzestrase, geambașul Niță Pantelimon, se opusese ritos. Ținea morțiș ca restaurantul să se numească „La Filofteia cea bună“, după numele fostei lui neveste, care murise de vreun an. Dar cu asta n-a fost Barbu de acord. „Dumnezeu să-i odihnească oasele, n-am cunoscut-o în viață, nu vreau să am de-a face cu ea după moarte. Par exemplu, dacă matale ți-ai da duhul întru Domnul, n-aș avea nimic în contrar să-ți pun pe firmă numele întreg.“ „Pușchia pe limbă-ți“ — îi răspunse jignit socrul și se certară grozav, dar pînă la urmă se împăcară, mai ales că mireasa era în luna a șaptea. De spaimă, femeia a lepădat și copilul n-a trăit. De-atunci n-a mai rămas niciodată grea. Firma, cu asentimentul ginerelui și al socrului, a fost pictată simplu: „Barbu Dumitrescu“ și dedesubt, cu litere caligrafice: „Restaurant ca la mama acasă“. Cîrciuma era mică, cu șase mese, o tejghea și două rafturi îmbrăcate cu foiță creponată, pline cu sticle de țuică și rachiu.

— Două sifoane de la gheață, vă rog.

Barbu cercetă atent sifoanele, le supse să vadă dacă nu răsuflă.

— Al cui ești tu? Îl întrebă pe Paul.

— Al domnului Ionescu, de la numărul 29.

— A! Care v-ați mutat în casele Niculeascăi?

— Nu știu ale cui erau casele.

— Bine, bine. Spune-i lui tată-tău că seara am fripturi bune la grătar, fleici și antricoate, și un vin de la mama lui.

— O să-i spun.

Din dreptul prăvăliei făcu iar o întrecere cu băiatul care nu se mai dezlipea de el, pînă acasă.

— Aici stau. La revedere.

— Cum te cheamă ?

— Paul.

— Ionescu, nu-i așa ?

— De unde știi ?

— Am auzit cînd ai spus lui nea Barbu.

— Pe tine cum te cheamă ?

— Gheorghe Mironeanu. Dar mama îmi spune Piu.

— Ce nume-i ăsta, Piu ?

— De la piu-piu, cînd chemi puișorii de găină.

— Tu ești găină ?

— Dacă așa-mi spune mama... răspunse puțin jenat Piu, ce să fac ?

— Dacă-ți spune mama, atunci e frumos, răspunse Paul. La revedere !

— Stai să te scutur pe pantaloni. Ești plin de praf. Îi scutură genunchii pantalonilor.

— Mulțumesc.

— Vii pe Turturele ?

— N-am fost niciodată.

— Jucăm și fotbal, și uliul și porumbeii...

— Nu știi, o să văd...

Lăsa sifoanele la bucătărie și se apucă de citit. Nu avea chef de joacă. Nici la școală, în recreații, nu lua parte la jocurile colegilor lui. De altfel nu reușise să se lege de nici un coleg de clasă și dacă, rareori, se alătura și el unui „uliu și porumbeii“, unei „leapșe“ sau unei „capre“, o făcea fără pasiune, mai mult de teamă să nu fie considerat mîndru și lipsit de spirit colegial. La început, în clasa întâia de liceu, felul lui retras îi atrăsese porecla de „Cucul“, dar curînd îl lăsară în pace : era voinic și știa să-și folosească pumnii, ceea ce îi aduse admirația întregii clase. De altfel învăța bine și profesorii îl apreciau. Nu pîra, își prețuia toți colegii deopotrivă, fără să aibă slăbiciuni sau antipatii. Îi era nespus de milă dacă vreunul lua o notă proastă, indiferent dacă era leneș sau greu de cap. La teze era înconjurat de cei mai slabi elevi din clasă, cărora le trimitea cu dibăcie bilețele, pe ascuns, sau le șoptea. Nu vedea nimic rău în asta : considera binele și răul simplist, atribuind fiecărei noțiuni valori certe, dinainte

stabilite, perfect definite și limitate. Nu era bine să furi, să ucizi, să minți. Era bine să ajuți, să iubești, să dăruiești. Portretul lui moral era bine precizat, deși, citind orice îi cădea în mână, în capul lui se strânseseră o mulțime de idei contradictorii, cărora nu încerca însă să le dea o dezlegare imediată, pentru că singur își dădea seama că n-ar fi reușit, iar altora n-avea cui să se adreseze. Îi plăcea anturajul oamenilor mai vîrstnici, în mijlocul cărora se simțea în largul lui și le asculta cu atenție spusele.

Maria îl văzuse venind prin fereastra magaziei. Tocmai storsese un cearșaf mare. Îl aruncă într-un căzanel și intra după el în sufragerie.

— Unde ai întîrziat ?

— Am stat de vorbă cu un băiat de pe stradă, spuse și-i povesti toată pățania.

— Te mai doare ? îl mîngîie Maria pe cap.

— Nu.

— Vrei să-mi mai faci un serviciu ?

— Ce ? întrebă el fără chef.

— Să scoți pantofii tatii de la cizmar.

— Nu știu unde stă cizmarul.

— Aici, după colț, pe Turturele. M-aș duce eu, dar sînt cu rufe la mijloc. Și dacă nu-i are astă-seară, tata o să se supere.

— N-are decît. S-a jurat că-mi ia bicicletă, nu-i așa ?

— O să-ți ia, dar acum n-are bani.

— Îl cunosc eu. Vorba lui nu face nici cît o ceapă degerată.

— Paule ! exclamă Maria surprinsă.

— Da, mamă, așa este ! repetă el pornit.

— Te opresc să vorbești așa despre tata. Unde ai învățat asemenea vorbe ? Se poate ? urmă ea mai blînd, văzînd că Paul lăsase ochii în jos. Să nu te mai aud vorbind astfel. Acum du-te și scoate pantofii. Uite șaiszeci de lei.

Paul lăsă cartea deschisă și plecă. Ajuns în colțul străzii, coti pe Turturele, căutînd cizmarul. Pe neașteptate, un fel de minge de fotbal venind pe sus se lovi de un perete deasupra capului și căzu în apropierea lui. Se plecă s-o ridice, dar auzi pe cineva strigînd :

— Las-o ! Nu pune mîna !

De pe maidanul de vizavi năvăli un băiețuș, în cămașă și izmene scurte legate cu o sfoară la brâu, smulse mingea și fugi. În urma lui, o ceată întreagă de copii speriați se strecurară cu repeziciune printre sîrmele ghimpate, agățîndu-și pantalonii sau cămașile și, zbierînd și urlînd, se risipiră care încotro. Paul privea curios, fără să înțeleagă, cînd, tot de pe maidan, apărură în goană un tînăr, să fi avut douăzeci-douăzeci și doi de ani, cu o mustață subțire neagră, gol pînă la brâu, purtînd o pereche de pantaloni din stofă albastră în dungii, peticiți la genunchi. Privea fioros în urma fugarilor și înjura cumplit.

— Mama voastră de haimanale ! Chiulangiilor ! Să mai poftiți pe aici și altă dată ! și văzîndu-l pe Paul : Tu ce belești ochii, mă ? Hai, car'te !

— N-am voie să mă uit ? răspunse Paul jignit de tonul lui injurios.

— Ia te uită ! rînji haimanaua, pregătindu-se să treacă printre sîrme. Tu-s dumnezeii mă-tii ! Va să zică nu vrei s-o ștergi ?

Apărură o altă arătanie, cam de aceeași vîrstă, mărunțel, tuns în cap, cu o cicatrice mare pe frunte, în picioarele goale.

— Stai, Barbule ! îl ținu el de braț. Țsta n-a fost pe teren.

— Știu. Dar ce mă-sa stă și belește ochii ?

— Să nu mă înjuri de mamă !

— Ce spui, mă ? Ia te uită ce cloanță are ! Se smuci, trecu iute printre sîrme și se înfipse cu mîinile în buzunare în fața lui Paul, care se dădu puțin înapoi. De ce nu pleci, mă, cînd îți spun eu cu binișorul, tu-s grijania mă-tii care te-a făcut, măaaa...

Paul privi în jur. Nu se zărea țipenie de om ; începu să-i fie teamă.

— Aici am treabă. Trebuie să scot pantofii tatii de la cizmar.

— Ce-mi pasă mie de pantofii lui tac-tu ? mîrîi Barbu. Mă ! urmă el amenințător, tu încă n-ai auzit de mine ?

— Nu, răspunse simplu Paul.

Celălalt se apropiase de el.

— Ascultă, Șer Ami, îl apucă de bărbie, dumnealui e Barbu Cuțit și eu Sandu Rață. Noi sîntem șefii maidanului. Ția pe care i-ai văzut fugind n-au plătit taxa de intrare pe

teren. Vai de pielicica lor cînd i-om prinde. Și tu, dacă n-ai să-ți bagi mințile în cap, te-ai ras !

Îl strînse puternic de bărbie. De durere, Paul țipă, trase capul înapoi și se lovi de perete. De ciudă, ochii i se umplură de lacrimi.

— Unde zici că te duceai ? întrebă Rață.

— La cizmar. Uite, am și banii.

Ar fi vrut să fugă, dar nu avea pe unde. Era aproape ghemuit în perete.

— Ce spui, mă ? zise batjocoritor Barbu. Și cîți bani ai acolo ?

— Șaizeci.

— Cam puțini, se repezi Rață și-i smulse. Îi vîrî cu repeziciune în buzunar.

Paul îngălbeni.

— Dați-mi banii, spuse el cu vocea tremurîndă.

— Sînt confiscați. Cere-i chiulangiilor care au fugit. Și acum, car'te !

Paul nu se mișcă.

— Dar ce fac cu ghetetele tatii ? O să mă bată.

— Nu pari tu d-ăia bătuții, îl examinează Rață de sus pînă jos. Dar ce-i tac-tu ?

— Negustor, răspunse mîndru Paul.

— Ce vorbești, mă ! rîse batjocoritor Barbu. Apoi după o scurtă pauză : Șterge-o, n-auzi ?

— Vă rog, dați-mi banii ! repetă Paul cu lacrimile în ochi.

— Cîți ani ai, Șer Ami, că plîngi ca o muiere ? întrebă Rață.

— Paisprezece.

— Bine, Șer Ami, dar ești ditai găliganu... Spune-i lui tac-tu că i-ai pierdut.

— De ce să mint ? întrebă naiv Paul.

— Ce spui, mă ? izbucniră în rîs cei doi derbedei. Tu n-ai mințit niciodată ?

— Nu.

Se lăsase o clipă de tăcere. Maidanagiii se priviră înveseliți. Apoi vorbi Rață.

— Uite ce-i, Șer Ami. Ne-ai prins pe piciorul drept. Te împrumutăm cu șaizeci de lei, să-i scoți ghetetele lui tac-tu.

Dar dacă mâine, adică sîmbătă, nu te prezinți cu biștarii în dinți, p-aici să nu mai treci că te jupuiș de viu. Ai înțeles ?

Paul luă repede banii. Îi era teamă să nu se răzgîndească.

— Mulțumesc. Mîine veți avea banii. Vă dau cuvîntul meu de onoare.

— Care onoare, mă ?

— Vă jur pe ce am mai sfînt pe lume !

— Și ce ai tu mai sfînt pe lume ? Întrebă Barbu iscodind șiret. Avea ochii mici, rotunzi și albicioși ca niște nasturi de sîdef.

— Mama ! răspunse Paul cu ochii strălucitori cuprins de o tainică bucurie.

Cei doi îl priviră tăcuți, se uitară unul la altul și dădură din umeri.

— Hai, pleacă, zise Rață. Azi ai avut noroc !

Trecură pe sub sîrme și se pierdură în imensitatea mîdanului.

Paul găsi repede cizmarul. Locuia la cîtiva pași de locul unde se petrecuse împlinirea, într-o dugheană mică, un fel de cutie de lemn, cu un singur ochi mic de geam la ușa improvizată din cîteva scînduri negeluite. Cizmarul, un bătrîn purtînd ochelarii legați de urechi cu sfoară, bătea ultimele cuie.

— Gata pantofii domnului Ionescu, moșule ? spuse de afară : nici nu ar fi încăput în cutie.

— Imediat. Să-i lustruiesc puțin. Te-aș pofti în „atelier“, glumi el în timp ce-i freca cu o cîrpă, dar n-am scaun. Vorbea puțin peltic. La cap am însă, și începuse să rîdă de propria-i glumă. Rîdem, băiatul moșului, rîdem, ca să nu jelim ! Ia te uită, ce lustru, parcă-s noi ! Dar ce ești așa mofluz ? Parcă ți s-au înecat corăbiile cu roșcove. Dar las', ți-o trece. Necazurile la tinerețe sînt ca ploile de primăvară. Poftim ! Să-i poarte sănătos.

— Mulțumesc, moșule !

Plăti și parcă nu-i venea să plece.

— Pot să mai viu pe la dumneata ? Întrebă el rușinat de îndrăzneală.

— La mine ? se miră moșul. Ei, bătu-te-ar norocul de flăcăiaș ! Vino cînd vrei. Că nu mă prea dau afară clienții din prăvălie !

— Mulțumesc, moșule. Bună seara !

— Bună să-ți fie inima, flăcăiaș !

Ajuns acasă, Paul luă cartea, dar nu reuși să citească măcar un rînd. Ar fi dorit să povestească cele petrecute lui Toma, care să-i reclame la poliție și acolo le va arăta el să-l mai ciupească de bărbie. Se jurase însă pe mama că le va aduce banii, și-apoi îi mai era și puțină teamă de amenințarea celor doi bătauși. Deși ar fi vrut să răzbune umiliința îndurată, în sufletul lui se înfiripase o nelămurită mîndrie, care se contura pe măsură ce-și dădea seama că trăise o aventură neobișnuită. De unde să scoată însă cei șaizeci de lei ?

Dimineața se trezi mai devreme ca de obicei și plecă la școală gîndindu-se cum să facă rost de bani. Era o sumă mare. Cui să-i ceară ? Cum să justifice cererea ? Și apoi, de unde i-ar fi înapoiat ? ! Mamei nu-i putea spune, pentru că ea nici nu avea bani : ea, cu toate suferințele pe care i le pricinuia tata, îi era supusă ca o sclavă și nu-i ascundea nimic. Olguța avea ceva bani (Toma îi dădea săptămînal zece lei), dar, decît să-i ceară, mai bine lipsă. Și-ar fi bătut joc de el ca totdeauna : i-ar fi rîs în nas.

Veni de la școală și mai necăjit. Cu gîndurile aiurea, nu răspunsese la o întrebare a profesorului de geografie și căpătase o notă proastă. La masă mîncă fără poftă.

— Nu ți-e bine ? Întrebă Maria îngrijorată.

— N-am nimic, mamă.

Toma se uita pe sub sprîncene.

— Atunci de ce nu mînînci ?

— Pentru că nu mi-e foame.

Se ridică de la masă și ieși în curte. Luă un scăunel mic de bucătărie și se așeză în fața marchizei.

Așa îl găsi Leana Jelescu, care venea de la Hala Traian cu un coș rotund din nuiele plin de cumpărături. Paul se repezi, luă coșul și-l duse în bucătărie.

— Mulțumesc. Dar ce e cu tine ? Ce ți s-a întîmplat ?

Îl văzuse de la poartă stînd abătut, cu bărbia sprijinită în palme.

— Nimic, doamnă Jelescu.

O clipă îi miji un gînd, dar tăcu.

— Cum nimic ? Nu ți-s boii acasă, văd eu. Tata ?

— Nu.

— Atunci ? N-ai încredere în mine ? zise ea golind coșul de-a valma, pe masa din bucătărie.

Paul se frământa. „Să-i cer, să nu-i cer ? Dacă mă spune tatii ? Dacă mă întreabă când o să-i dau înapoi ? Dacă mă refuză ? Cum să-i spun ? S-o rog ? Să-i explic ? N-o să-și bată joc de mine ?” Se pomeni vorbind :

— N-aveți să mă împrumutați cu șaizeci de lei ?

Leana făcu ochii mari.

— Șaizeci de lei ? Pentru ce îți trebuie atîția bani ? Întrebă ea mai mult înveselită decît mirată.

— Am o datorie de onoare, răspunse el serios.

— Nu mai spune ! izbucni ea într-un rîs vesel, prietenos. Nu cumva ai început să joci cărți ?

— Nu, se îmbujoră Paul.

— Te-ai îndrăgostit ? Vrei să faci un cadou fetei ?

De rușine, lui Paul îi venea să fugă, dar picioarele parcă-i erau lipite de podea. Leana rîdea cu lacrimi. Scoase din buzunar banii, îi numără și-i întinse :

— Poftim !

Paul rămase înmărmurit. Ar fi vrut să-i sară de gît s-o sărute, dar fugi fără măcar să-i mulțumească. Fericit, în cîteva minute ajunse pe maidan. Creditorii jucau barbut.

— Ce-i cu tine, mă ? Întrebă Rață amestecînd zarurile.

— V-am adus datoria, răspunse mîndru Paul întinzînd banii.

Lui Rață îi înțepeni mîna cu zarurile. Barbu îl privea neîncrezător și se uită în jur. Îi era teamă de o cursă.

— Și zi, ne-ai adus datoria ? ! făcu Rață uitîndu-se ciudat la el. Dă-i încoa !

Băgă banii în buzunar.

— Bine.

Apoi tăcu.

— Cum te cheamă ?

— Paul.

Tăcere.

— Știi barbut ?

— Nu.

— Uită-te la noi cum jucăm. Să înveți și tu.

Aruncă zarurile. Paul se așează turcește în iarba mare și deasă. Privea la cei doi derbedei care jucau fără să scoată un cuvînt și se simțea cu sufletul ușor și mulțumit. Uitase

și de jignire, și de răzbunare. Vaga neliniște privitoare la viitoarele lor relații era oarecum îndulcită de convingerea că în continuare se vor petrece evenimente palpitate (cel puțin de amploarea celui cu împrumutul forțat și „restituirea“ lui), evenimente pe care le aștepta nerăbdător și în viitoarea că-
rora ar fi dorit să se afle.

Sandu Rață, zis și Șer Ami, și Barbu Cuțit erau șefii necontestati și mahalalelor Raion și Vitan. Nu conduceau o bandă organizată, dar numeroasele haimanale din aceste cartiere le erau devotate și, când era cazul, gata să le sară în ajutor. Sediul activ al celor doi șefi era maidanul Turturele, proprietatea Băncii Românești. Copiii care veneau să se joace erau obligați să plătească taxa de intrare, altfel nu aveau acces pe teren. Dacă îndrăzneau să calce dispoziția celor doi șefi, erau bătuti sau li se confiscau mingile. Barbu o arunca în sus, făcând-o să cadă drept în vestitul său cuțit cu vîrf. Maidanul era uriaș. Se întindea de-a lungul străzii Turturele, de la încrucișarea acesteia cu strada Iepurilor, pînă în strada Vulturilor, pe vreo doi kilometri, iar în lățime pe cîteva sute de metri, pe strada Labirint. Era plin de pruni sălbatici și corcoduși, iarbă și bălării crescute în voie. Ici-colo, ca niște insulițe pierdute în nemărginirea apelor, mormane de bolovani și pietriș mărunț, iar la tot pasul fiare vechi și cutii de conserve ruginite și turtite. Undeva în mijloc, era o magazie diformă de scînduri înnegrite și putrede, peticită cu tablă veche, țigle sparte și carton asfaltat zdrențuit și ros. Pe calcanul unei case ce hotărînica maidanul, complet cojit de tencuială, deasupra unui morman de gunoi menajer intrat în putrefacție, stătea scris cu litere de-o șchioapă, trase neîndemînat cu bidineaua: „Murdăria oprită sub pedeapsa cu bătaia“.

Rață și Cuțit se împrieteniseră cu cîteva ani în urmă, la cafeneaua lui Marinică din Cîmpoduci. Se așezaseră la o partidă de table fără să se cunoască. Prima condiție pe care a pus-o Rață a fost aceea de a nu se vorbi în timpul partidei, orice s-ar fi întîmplat. Cine scotea mai întîi un cuvînt, pierdea. Miza, destul de mare, o depuseseră în mîinile patronului, care urma să arbitreze. Barbu acceptă, deși „muzica“ pe care o făcea la joc era renumită și făcea parte din arsenalul lui de luptă.

Jocul începu și primele două linii fură câștigate de Barbu, fără nici un incident. Patronul dădu semnalul pentru ultima linie. Jucară câteva zaruri și Barbu începu să fluiera. Rață se uită la el. Barbu continuă să fluiera tot mai tare, batjocoritor. Rață întrerupse jocul și-i făcu semn, mutește, să înceteze. Barbu îi răspunse, tot prin semne, că are voie să fluiera, întrucât convenția lor se referea la vorbe și nu la fluierat. Duelul mut se desfășura spre hazul celor prezenți, care prevedeau o întâmplare „di granda”. Atunci Rață scoase din buzunar o bucată de hîrtie mototolită și, cu un crîmpei de creion udat pe vârful limbii, scrise greoi, cu litere lăbărtate :

*Șer Ami dacă nuț Tace Pliscu te umplu de Borș
Al dumneavoastră Sandu Rață*

Barbu citi biletul și-i răspunse pe aceeași hîrtie, chiar sub semnătură, cu o caligrafie asemănătoare :

*Pupămă Cu Stimă
Barbu Cuțit*

Rață citi răspunsul și zîmbi. Băgă biletul în buzunar și-i făcu semn să continue jocul. Curînd, Barbu avea cinci porți în casă, iar cu 6-1 blocase ieșirea. Avea o situație netă de câștig și fluiera din ce în ce mai tare, exasperant.

Rață zîmbea.

Cînd îi veni rîndul să joace, luă zarurile, le introduse în ceșcuță și începu să le amestece cu zgomot, cum făcea de obicei. Dar de data aceasta nu aruncă zarurile imediat. Duse ceșcuța de jos în sus, apoi de sus în jos, o opri în dreptul urechii, ascultă cu o figură satisfăcută cum zarurile se loveau în ceșcuță, apoi iar în sus și iar în jos, se pregăti să le azvîrle, dar nu le aruncă și continuă să le zdrăngăne. Apoi încă o dată și încă o dată...

Jocul ăsta dura de câteva minute. Barbu rămase calm. Fluiera și-l privea de sus. „N-am să spun nici un cuvîntel, spuneau ochii lui șterși, poți învîrți ceșcuța pîn-ăi crăpa.” Rață continua manevra și zîmbea. Pe neașteptate aruncă zarurile cu putere și unul căzu pe jos. Lovitura trebuia repetată. Rață se plecă, ridică zarul și începu din nou să le amestece. Un minut, două, trei...

Barbu încetase să mai fluiera. Își aprinse o țigară, făcu semn să i se mai aducă o cafea și așteptă tăcut. Scoase din buzunarul hainei un cuțitaș în teacă de piele și-l puse pe masă, în dreapta, să fie vizibil. Rață amesteca zarurile și zîmbea...

Trecuse aproape o jumătate de oră. Toată cafeneaua era strînsă în jurul celor doi combatanți. Se suiseră pe mese și scaune să urmărească mai bine partida. Și, deși convenția era ca numai jucătorii să nu vorbească, nimeni dintre cei de față nu scotea un cuvînt. Marinică, patronul, era și el îngrijorat. Nu-i mai văzuse niciodată la cafea, iar după figurile lor nu arătau a fi scandalagii obișnuiți. Nu-i plăcea mai ales zîmbetul de pe figura tunsului care zdrăngănea zarurile. Văzuse un film în care ucigașul a trei femei avea pe buze un zîmbet asemănător. Oftă adînc, privi cu milă spre raftul cu veselă din fundul cafenelei: abia cumpărase patruzeci de ceșcuțe de cafea și șaiszeci de pahare. Se hotărî să ia măsuri de precauție. Chemă cei doi chelneri care serveau în prăvălie și-i puse să golească raftul, iar vesela s-o pitească sub tejghea. Apoi ascunse tacurile, strînse farfurioarele și fețele de mese și dădu ordin să nu se mai servească nimănui nimic. Așează chelnerii, strategic, în fața vitrinei cu geamuri și, cu inima cît un purice, privi la partidă.

Rață amesteca zarurile...

Mai trecu o jumătate de oră. Barbu bea cafea după cafea și se umflase de apă. Era decis să dejoace planurile adversarului său și să nu vorbească, chit că pentru asta ar mai fi trebuit să aștepte cinci ore. Și zece. Și toată noaptea. Dar la șapte avea întîlnire cu Anuța și ei nu-i plăcea să aștepte. O dată a întîrziat și, în mijlocul străzii, în fața cinematografului Edison, a înghițit două perechi de palme că le mai ținea minte și acum. Nu-i era lui de miză, dar să-i rîdă în nas marțafoiul ăsta? Nu-nghite Barbu un asemenea afront.

Mai comandă o cafea. Era singurul client care consuma. „O să mi-o plătească el, mama lui de capsoman. Pînă nu-i las sînge, nu mă las.“ Fumase mult și-și simțea gura acriță. Scurpă pe jos. Bău un pahar cu apă și sorbi încetișor cafeaua. Apoi ceru o dulceață. Și iar bău apă.

Deodată simți imperios nevoia să iasă afară. Se ridică, dar tocmai atunci Rață lansă zarurile. Patru-trei. Începu să chibzuiască în ce fel să le joace. Schiță un gest cu mâna, dar se răzgîndi. Repetă gestul de cîteva ori, apoi iar prinse să cugete. Luă zarurile și le așeză ușurel pe marginea cutiei. Stătea puțin aplecat și socotea.

Barbu, în picioare, abia se mai ținea. „Ăsta mă face să mă scap pe mine, mama lui de dihanie.“ Era cît p-aci să tragă o înjurătură, dar își mușcă buzele la timp. S-ar fi dus pînă afară, dar dacă șmecherul între timp...? Nevoia îi da înțepături dureroase în bășică, în toată burta. Se chirci, cu mîinile în buzunar, și începu să-și frece genunchii, cu pulpele încordate. Apăsarea dispăru o clipă, dar îndată reveni, întrecîndu-i puterea de reținere. Scrișni din dinți de-i pîrîră fălcile și, cu o sforțare care-i acoperi fruntea de sudoare, se stăpîni. Începu să tremure ca apucat de friguri. Mii de ace îl înțepau în picioare și în brațe, o menghină îi strîngea creștetul capului. Cu ochii împăienjeniți, abia se mai ținea să nu cadă.

Rață mută, dar, în loc de patru-trei, șase-cinci. Cu o grimasă de ucigaș, Barbu așeză piesele la loc și-i arată prin semne că nu jucase bine. Rață mută din nou, dar tot greșit. Barbu iar întinse mîna, dar Rață i-o apucă. Barbu, fioros, încercă să și-o smulgă, dar Rață i-o ținea ca într-un clește. Simți din nou că e gata să se scape pe el și de durere cloace un: Oh! Rață tresări, îi dădu drumul, se ridică și zîmbi:

— Am cîștigat! zise el cafegiului. Dă-mi banii!

— Nu dai nimic, suieră Barbu și, zvîrlind scaunul la o parte, zbură afară. Cu mîinile tremurînde, începu să se descheie, dar se încurcă în nasturi. Rupse doi și se udă puțin pe pantaloni. Peste cîteva secunde însă zîmbea fericit. Uitase de Rață și de partidă. Fața i se destinsese. Se întoarse voios în cafenea.

— Am pierdut! Dă-i banii! se adresă el cafegiului, care, fericit de întorsătură, se execută prompt.

Leana Jelescu avea patruzeci și cinci de ani, vîrstă cînd, în general, viața intimă a unei femei nu este sfîrșită, dar nici nu mai așteaptă evenimente însemnate. Pe răposatul ei soț cu care se măritase la șaptesprezece ani îl iubise rece, fără pasiune. Dotată cu o judecată sănătoasă și un echili-

bru sufletesc perfect, pe Leana nimic n-o impresiona peste măsură și nu-și pierdea cumpătul niciodată. Avea un tact și un calm desăvârșit. „Nervi de fier“, spunea soțul ei nervos și cicălitor, și poate în ciudoasa lui remarcă era și puțină admirație. Făcuse pensionul la Notre-Dame, apoi urmase literale, dar nu avusese niciodată catedră. Încercase, fără succes, să obțină una de franceză, dar, nereușind, se lăsă păgubașă și-și văzu de gospodărie.

Deși locuia de douăzeci de ani în casa de pe Iepurilor și se înțelegea bine cu vecinii de pe stradă, nu avea nici o prietenă. De fosta proprietăreașă, Eleonora Niculescu, dorise să se apropie, dar soțul acesteia încercase același lucru cu ea, ciobănește. Leana îi respinsese avansurile, amenințându-l în glumă că-l va spune Eleonorei. Bărbatul o luă înainte și se plînsese soției că „Jeleasca îi dă tîrcoale“. Femeia, simplă, îl crezu. Nu făcu scandal, însă nici nu-i mai vorbi Leanei. Ea bănuia cum stau lucrurile, dar nu încercă să aibă vreo explicație. „E mai bine. Mie nu-mi strică, pentru că nu sînt fată de măritat, iar căsnicia lor poate merge înainte. Nu-i nici prima nici ultima conviețuire mincinoasă.“ Abia cîțiva ani după moartea bărbatului, Eleonora află dintr-o scrisoare adevărul și-și ceru iertare. Asta se întîmplase cu puțin înainte de a vinde casa.

Cu noii proprietari se împrietenise repede. O îndrăgise pe Maria pentru simplitatea ei, pentru tristețea-i demnă și discretă, în a cărei cauză îl ghicise nemijlocit pe Toma, iar pe acesta îl simpatiza pentru felul cinstit, deși brutal, în care se manifesta. La început sporadic, apoi cu regularitate, ieșea la plimbare cu Maria, în fiecare joi după masă. Se suiau în tramvaiul 16, care avea un traseu circular, și, instalate pe scaune, priveau din mers orașul. Aproape o oră, cît dura călătoria, nu vorbeau decît foarte rar, uitîndu-se la casele și oamenii de pe parcurs. Apoi, coborau la stația de unde porniseră, intrau în cofetăria lui Stelian Ionescu și consumau — Leana un cartof, Maria un tort cu nuci, și se întorceau acasă pline de mulțumire.

Calculată și econoamă, Leana trăia împreună cu fiul ei, Vasile, cu unele mici privațiuni, dar într-o armonie perfectă. Vasile, casier-ajutor la Banca Moldovei, o venera. Poate și pentru că Leana nu-i cerea prea mult. În unele ocazii, își spunea părerea neted și nu încerca să-și impună

punctul ei de vedere. Dacă o asculta, bine; dacă nu, iar bine. Îi spusese că la douăzeci și opt de ani era timpul să-și facă un rost. Vasile nici n-a vrut să audă: „Nu mă despart de tine, mamă!” Era înalt, cu o figură plăcută, dar teribil de neglijent. În câteva zile, un costum nou se mototolea într-un asemenea hal, încât părea cumpărat de la Taica Lazăr. Se culca îmbrăcat, călca pe manșete, rupea nasturii, își prindea pantalonii cu ace de siguranță albe sau negre, mari și mici. Cămașa stătea strânsă în față, iar cravata scurtă, cu un nod diform, îi atârna abia de câteva degete. Avea, e drept, două perechi de pantofi, dar odată i se întâmplase să-i încalțe desperecheați; toată ziua se mirase că-l strânge groaznic un pantof și abia la cizmar, unde îl duse pentru întins, își dădu seama de greșală. Rîse cu poftă și povesti cu candoare prietenului său Stan cele petrecute, ca de un spectacol amuzant la care luase parte ca spectator.

Leana păstra în dulapul ei un costum bleumarin pe care i-l dădea de Paște, de Crăciun sau cînd avea vreo înmormîntare. Vasile prefera înmormîntările oricărei petreceri. Cînd afla de moartea cuiva, chiar și a unui om pe care nu-l văzuse decît o singură dată în viață, își punea costumul bleumarin, petrecea cortegiul mortuar pînă la cimitir pe jos și toată după-amiaza aceea rămînea abătut. Se așeza la masă cu fața sprijinită în pumni și gîndea la nimicnicia vieții omenești.

Joia și duminica după-amiază, chiar dacă avea o înmormîntare, mergea la cursele de cai. Urmărea calm desfășurarea lor, nu se agita nici măcar la apropierea de potou a calului pe care pariase. Își mușca doar, liniștit, colțul cravatei. Apoi rămînea impasibil pînă la cursa următoare. La sfîrșit, fie că pierdea, fie că realiza un câștig mic (prea mulți bani nu avea să joace), bea o halbă la bodega din fața hipodromului și lua tramvaiul spre casă. Aici, se întindea în pat îmbrăcat și citea o carte polițistă pînă adormea. Leana abia reușea să-l trezească și să-l dezbrace.

Femeile nu-l interesau în mod deosebit. Vizita o profesionistă de câteva ori pe lună și se declara mulțumit. Cu toată firea lui împrăștiată, nu avusese pînă atunci nici o lipsă de bani în casă. Blajin din fire, nu se certa cu nimeni. După-amiezile juca table sau ghiulbahar cu prietenul său Stan Grigorescu, cu care se înțelegea de minune. Mai făcea

și câte un pocher, dar mai rar. La spectacole nu-i plăcea să meargă; văzuse doar câteva piese de teatru și numai trei filme: *Viața lui Iisus*, la cinematograful Edison, *Viața lui Moise*, la Vlaicu, și *Sonny Boy*, primul film sonor adus în București, la Trianon. Plecase nemulțumit.

— Mă rog — spusese pe atunci, la o partidă de ghiulbahar, în timp ce juca un șase-șase —, decît să merg la cinematograful vorbitor, o dată șase, mai bine mă duc la teatru. Dacă vreau să aud cîntînd, și cu două trei, mă duc la operă. La cinema, și cu una patru, vreau să văd un film, cu una cinci: nici teatru, nici operă; și cu una șase. Am dreptate, Stane?

— Ai, Vasile, răspunsese ca totdeauna aprobator Stan.

Trecuse prin școală cu ușurință, terminînd opt clase de liceu, dar cultura lui generală era îndoielnică. Îi mai rămăseseră vagi noțiuni de matematică și de istorie. De altfel, după terminarea liceului, intrase imediat în slujbă (tatăl său murise chiar în anul acela) și nu citise nimic serios, ci numai cărți de aventuri ieftine. Urmărea însă „Universul” cu regularitate, pentru anunțurile mortuare.

Se ridicase de la partida de table și învîrtise șalterul.

— Frumos timp, Vasile.

— Frumos, Stane — și aruncă zarurile.

— Șase-unu, murmură Stan.

— Șase-unu, repetă Vasile și făcu o poartă.

Stan dădu cu zarurile.

— Cinci-doi, șopti Vasile.

— Cinci-doi, plescăi Stan buzele, și mută.

Vasile rîdea.

— Trei-unu, se revoltă Stan.

— Trei-unu, se bucură Vasile. Știință, domnule, știință.

— Noroc, domnule, noroc!

— Șase-cinci! Mă Vasile, tu ai solomonit zarurile...

Vasile rîdea cu gura pînă la urechi.

Stan Grigorescu era funcționar la P.T.T. Nu era căsătorit și-și conducea singur menajul. Înalt, uscat, avea nasul înspăimîntător de lung și subțire și atît de împins înainte, încît dădea impresia unei anexe inutile, lipite de figură straniu și ilar. În zilele libere (lucra în tură de douăsprezece ore), ieșea cu o paporniță după cumpărături și își gatea singur pentru două-trei zile.

Avea treizeci de ani, cinci clase de liceu și era mișoghin. Fusesse căsătorit de trei ori. De prima soție se despărțise el pentru că, așa cum dovedise la proces, îl bătuse odată atât de crunt, încît îi rupsese falanga de la un deget care de-atunci rămase țeapăn. A doua îl părăsise după șase luni de conviețuire, lăsîndu-i o scrisoare :

M-am gîndit mult la pasul pe care-l fac, dar de vină ești numai tu. De ce nu mi-ai făcut pe plac să-ți operezi nasul, care-mi dădea coșmaruri? Îți recomandasem și un medic specialist care i-a pus la punct și sinii Antoanetei. Dacă ai fi ținut la mine cît de puțin... Dar tu ți-ai pus mai presus nasul. Regret, dar mi-este imposibil să-l mai suport.

Fosta ta soție.

Stan mototoli hîrtia și o înghiți.

După trei ani, se recăsătorii cu o văduvă, mai mare cu opt ani decît el și foarte geloasă. Îl conducea pînă în ușa Societății de asigurare „Dacia“, unde era agent, și-l însoțea prin oraș. La început acceptase totul docil, cu un sentiment de mîndrie, dar curînd situația deveni de nesuportat. Femeia conveni să-l lase singur cu condiția să-i dea o copie după raportul de activitate zilnică pe care-l înainta societății. Stan acceptă, și femeia — ca un auxiliar prețios al Direcției — verifica la fața locului, punct cu punct, exactitatea. Stan se resemnase, deși ajunsese de rîsul tuturor. Dar într-o zi, în fața restaurantului Carul cu bere, în timp ce discuta cu o clientă întîlnită întîmplător pentru perfectarea unei asigurări pe viață, apărură pe neașteptate soția lui, care, după ce o palmui pe femeia uluită, își coplesii cu injurii soțul perplex și se aruncă sub roțile unei mașini.

Dat în judecată pentru provocare de omor, i se acordară circumstanțe atenuante și, condamnat numai la doi ani de închisoare, ispăși pedeapsa integral.

La eliberare, puțin smintit, Stan era hotărît să se recăsătorească de încă zece ori și să-și otrăvească pe rînd nevestele. Atunci îl cunoscă pe Vasile la o înmormîntare. Cînd acesta află de pățaniile lui, îi dădu în glumă o idee pe care Stan o acceptă cu toată seriozitatea. Colinda bisericile în timpul oficierii cununilor și, în momentul cel mai

solemn, arunca pe neașteptate pocnitori. Se isca o panică de nedescris. Știa prea bine că asemenea incidente nu puteau duce la stricarea căsătoriilor, pentru că „bărbații, orice s-ar spune, tot idioți rămân“, dar era convins — și nu fără puțină dreptate — că ele lăsau mireselor un semn prevestitor de rele. În rest, arăta ca un om normal.

Terminaseră prima partidă. Vasile însemnă pe marginea tablelor, cu bucata de cretă rotundă ca o bilă, o liniuță groasă.

— Una la mână !

— Am spus eu că ai noroc, cizmă !

Vasile duse degetul arătător la tâmplă.

— Sorbona, domnule, Sorbona.

Vasile aruncă zarurile și începură să joace iar, absorbiți. Stan își pusese în cap o tichie din postav roșu, ceva ciudat, între basc și fes. Îi rămăsese amintire de la a treia soție și o folosea în nopțile răcoroase când era de serviciu la poștă. O purta totdeauna la el. Urma să mute, când de-afară se auzi o voce furioasă. Mirați, priveră prin fereastră. Leana discuta cu un perceptor. Lângă el, jandarmul și un toboșar.

— Dacă nu dai banii, îți batem toba, coană ! urla perceptorul.

— De ce zbieri ? întreba calmă Leana.

— Pentru că de o lună mă tot duci cu vorba.

— Cum de o lună, când abia ai venit ?

— Să nu mă scoți din pepeni, c-apoi schimb macazul, cucoană ! — spumega perceptorul, cu ochii cât cepele.

— Și dacă o să-l schimbi, o să urlî mai tare ?

— O să-ți fac proces de ultragiu în exercițiul funcțiunii ! Ascultă, cucoană, una și cu una fac două : plătești ori nu plătești ?

— Dragă Hamlet, n-am acum.

— Cum mi-ai spus ?

— Hamlet.

— Deci insulte repetate în exercițiul funcțiunii. Biine, cucoană ! zise el amenințător, și începu să scrie ceva într-un registru.

— Dă ceva, madam, zău, interveni și toboșarul, un omuleț mic, chel, cu ochelarii pe vârful nasului. De ce să-ți scoatem lucrșoarele în vânzare ?

— De șe să te fașem de rîsul oamenilor? adăugă și jandarmul.

— N-am acuma, oameni buni! răspunse sincer Leana. L-am rugat pe domnul perceptor să mă amîne cîteva zile, pînă o putea lua Vasile un aconto din salariu.

— Ce Vasile? măcăi perceptorul care terminase de scris. Se apropie de toboșar și de jandarm și îi puse să semneze. Ți-arăt eu dumitale, cocgană! Niță, se adresează el toboșarului, dă-i drumul!

Niță își pregăti bețele. Jandarmul mai încercă o dată:

— De șe nu vrei matale să dai șeva, coană mare...

— Nu-mi spune coană mare, că nu-mi place, surîse Leana.

— Dați-i drumul! se răsti perceptorul. Sau vă arde de conversație? Ce mai aștepți?

Niță ridică brațele în aer, mai privi o dată spre Leana, rugător, apoi dădu primele lovituri, rare și sacadat. Sunele izbucniră seci, sîcîitoare. Apoi ritmul se schimbă: una scurtă, trei lungi, una scurtă, trei lungi... Cîteva minute, bătu în același tempo, apoi mai iute, din ce în ce mai iute. Își bombase pieptul și bătea grav, plin de importanță. Ostașul parcă se întristase.

Leana se apropie de toboșar.

— Cînti foarte frumos, dragul meu, dar prea încet. Bate mai tare, aș vrea să audă și părintele Ilarion de pe Parfumului.

— Lasă-mă-n pace, madam, se supără Niță. Bat cum vreau.

Se uită chiorîș și continuă să lovească pielea întinsă, în aceeași cadență vie. Se adunaseră la poartă copii, trecători, vecini. Trecătorii zăboveau cîteva clipe, dădeau compătimitori din cap și plecau în drumul lor. Vecinii începură să vocifereze.

— Vă rog să nu vă băgați! zbieră perceptorul, apoi amintindu-și de ceva: Dar dumneata ce faci aci? — se adresează el jandarmului. Împrăstie lumea imediat!

Jandarmul se apropie de poartă, timid.

— Hai, dușeți-vă! Se supără don perceptor.

— Să trăiască ! — exclamă cu voce de bas măcelarul Ilie Marinescu, știut în cartier sub numele de Toreadorul, și bătu încetișor cu vârful bocancului în pământ de trei ori.

Toreadorul avea măcelăria tot pe Iepurilor, la numărul 11. Nimeni nu reușise să afle — nici el singur nu știa — de unde îi venea porecla. Așa i se spunea în abator, unde fusese parlagiu. Era mătăhălos, cu o putere de taur. Ridica în spinare un bou întreg și-l plimba prin hale ca pe o jucărie. Pe Iepurilor îl adusese chiar proprietarul prăvăliei, Cănuță Stere, care îl asigurase că va face afaceri bune. Toreadorul s-a codit la început, pentru că poziția era cam dosnică, iar cartierul locuit de prea mulți funcționari și pensionari. Dar, negăsind ceva mai bun, cu inima îndoită, închiriasse prăvălia. Curînd însă afacerile prosperară și Ilie deveni furnizorul întregii străzi, pe care o servea „prompt și conștiincios”. Pe doamna Jelescu, căreia îi dădea pe datorie, o stima ca pe o clientă cumsecade, corectă, plătind aproape fără să verifice condica de debitori.

Copiii se cocoșaseră pe gard și priveau încîntați scena, cu toate protestele molcome ale jandarmului. Unii începură să țopăie, alții să cînte și să fredoneze marșuri militare, cînd deodată, lîngă toboșar, apărură Vasile și Stan, unul în cămașă cu bretelele atîrnînde, cu nodul de la cravată ca o gînganie moartă prinsă într-un insectar, iar celălalt cu fesul pe cap. Fiecare cu o tingire de aramă și un capac. Începură să le lovească cu putere, acompaniindu-l pe toboșar în contratimp.

Acesta holbă ochii, aiurit. Pentru o frîntură de secundă, brațele îi înlemniră, apoi continuă să lovească toba zăpăcit. Perceptorul se făcuse vînăt. Holbase ochii și nu-i venea să creadă. Cei de la poartă izbucniră în hohote de rîs. Măcelarul parcă înnebunise, izbea palmele pe burtă și sălta în neștire într-un picior.

Jandarmul se înveseli și el, dar, văzînd fața descompusă a perceptorului, se întoarse spre poartă prefăcîndu-se că îndepărtează lumea.

— O să vă dau în judecată ! răcni perceptorul. Sînteți și dumneavoastră martori, se adresa celor din stradă.

— Desigur ! se oferi imediat soția lui Cănuță.

— Desigur ! repetă și Toreadorul, reușind să se stăpînească, cînd văzu privirea perceptorului îndreptată spre el.

Și eu o să fiu martor. Am să spun tot ! (Și, către Irina Lucarevici, care apăruse între timp : S-o creadă el !)

O droaie de copii veniră cu cratițe, ulcele, găleți, linguri și bucăți de tablă, cu tot soiul de obiecte din metal ce găsiseră la repezeală, și începură să le zdrăngăne. Zgomotul devenise infernal. Perceptorul își astupase urechile și zbiera, dar nimeni nu mai auzea nimic. Toboșarul, asurzit și năucit, nu știa ce să mai facă. Se uita rugător la perceptor și, cum nu vedea nici un semn din partea acestuia, nu încetă să bată toba, dar se retrăgea pas cu pas din calea agresorilor. Ajunse lângă zid, nu mai avu încotro s-o apuce. Simți că-i plesnesc timpanele. Își scoase cu repeziciune o batistă mare cât o basma, își legă urechile și continuă să bată desperat.

Leana aduse un scaun din bucătărie și se așeză ca la teatru.

Deodată, surprinși, apărură alți trei tineri. Schimbară o privire complice, dispărură în bucătărie și, într-o clipă, ieșiră înarmați : primul, un ins înalt cu ochii mari și puțin bulbucăți, cu un clește și un fâraș, al doilea, scund, blond, cu ochii albaștri, nevinovați ca ai unui copil, luase piulița de aramă, al treilea, Cornel Resu, o lingură mare și o tavă de tablă. Acesta începu să dirijeze orchestra originală, la care se alăturaseră Vasile și Stan. După un minut, coada fârașului se rupse iar cleștele era îndoit : bulbucatul lovea fârașul de capac. Toarta capacului se dezlipi. Vasile bătea cu tîngirea în capac. Cornel pierduse lingura : lovea cu pumnii. Blondul cu ochi albaștri de copil dădea în piuliță s-o spargă.

La poartă, lumea se albăstrise de rîs.

Perceptorul, exasperat de zgomot, încerca să se apropie de Vasile, dar acesta izbea cu atîta furie alămurile, încît se temu și-i strigă de la distanță :

— Veți da socoteală pentru insultă !

Vasile nu auzi. Îi făcu semn să repete.

— Veri plăti scump această insultă ! repeta congestionat, gata să-și scuipe plămîinii de atîta efort.

— În curtea mea am dreptul să fac ce vreau, răspunse Vasile calm, fără să se sinchisească dacă este auzit sau nu.

Resu făcu deodată un semn orchestrei. Toți încetară, chiar și toboșarul, care parcă se prostise : se lăsase pe vine

și privea năuc, fără să înțeleagă ce se petrece cu el. Se făcu liniște. Perceptorul simți fericirea divină coborînd pe pămînt.

— Pușcăria o să vă mănînce, apucă el să spună, dar Cornel îl întrerupse, parcă oficiînd :

— Absolut Ilie, Curuli Tănase, na ce-ți dau prin gard, cudoî, cudoî, bang !

— Amin ! răspunse orchestra.

Și sarabanda infernală reîncepu. Perceptorul rămase țeapăn. Reuși cu greutate să se miște și începu să agite piciorul drept scormonind pămîntul. Era sigur că îi va plesni căpățîna. Nu mai putea suporta și se decise să plece, făgăduind că va merge pînă în pînzele albe ca să răzbune această insultă. Făcu un semn cu mîna.

— Să mergem ! Dumnealor vor plăti pentru această batjocură !

Ieși înjurînd printre dinți, urmat de toboșarul amețit și de jandarmul vesel care abia aștepta să ajungă la cazarmă să povestească și camarazilor lui nemaipomenita întîmplare.

Atunci încetă și vacarmul, iar lumea de la poartă se răs-pîndi încetul cu încetul, comentînd.

— Și acum ? întrebă Cornel. Ceva, cumva ?

— S-a făcut ! zise Vasile.

— Dar partida noastră ? necheză Stan.

— O amînam pe mîine.

— Imposibil ! Mîine am o nuntă.

Seara, cînd Toma află de cele petrecute rîse cu poftă. Venise de la Tribunal bine dispus. Se pregăteau de culcare. Paul era și el în dormitor. Se înapoiase de pe maidan cînd totul luase sfîrșit. Îi cunoscuse însă pe cei trei prieteni.

— Să-i fi văzut pe nebuni bătînd cu tingirile ! povesti Maria. Credeai că a sosit sfîrșitul lumii ! Te prindea mila de bietul toboșar.

— Cine sînt ? întrebă Toma amuzat.

— Vasile Jelescu și prietenul lui, ăla cu nasul mare. Pe ceilalți trei i-am văzut pentru prima oară.

— Sînt studenți, interveni Paul. Mi i-a recomandat doamna Jelescu. Îi cheamă Lac, Droșescu și Resu.

— Cum ai spus ? încrunță Toma sprîncenele. Își punea cămașa de noapte cu rîuri înflorate și mîneci largi.

— Lac, Droșes...

— Nu, îl întrerupse Toma, pe al treilea.

— Resu, Cornel Resu, student la Politehnică.

Toma se înfurie.

— Să nu-l mai prind în curte că-i rup picioarele. Ei, dar se întrece cu îndrăzneala, măgarul !

— Cine, tată ?

— Resu.

— Dar ce ai cu el ? Îl cunoști ?

— Ce-am cu el, ce n-am cu el, e un măgar obraznic și, dacă-l mai prind în curtea mea, îi cârlesc două perechi de palme de-î stîrnesc fulgii. Ai înțeles ?

Maria cunoștea incidentul petrecut la cofetărie. Toma i-l povestise mai târziu, dar nu reținuse numele tînarului. Bănuî însă despre cine era vorba.

— Dar cum să-i interzici să viziteze casa Jeleștilor dacă tu ești supărat pe el ?

— Se putea să nu mă contrazici ? o repezi Toma. Cînd am spus eu ceva, ca să spui și tu ca mine ?

— Dar gîndește-te, omule, ce-o să spună doamna Jeleșcu ? îndrăzni ea timidă.

— Nu mă gîndesc la nimic și ție să-ți tacă gura, atîta îți spun !

Maria rămase cu ochii ațintiți în gol, în timp ce Paul se strecură din dormitor, după ce-i aruncase o privire plină de milă.

— Tu-l strîci cu alintările tale, zise Toma suindu-se în pat.

Maria nu răspunse. Începuse să se dezbrace, pudică, cu spatele la Toma.

— Nu răspunzi ?

Tăcere. Își puse repede cămașa de noapte din crêpe-de-Chine înflorat și legă cordonul la spate.

— Tot tu te-ai supărat ! căscă el, aranjîndu-și perna. După ce că n-am voie să spun un cuvînt în casa asta !

Maria stinse lumina și se sui în pat. Toma se apropie îndată de ea.

— Lasă-mă, se împotrivi ea cu spaimă.

— Ei, drăcie !

— Nu, te rog !

— Ba da !

Maria se supuse resemnată.

Felul în care un bărbat face dragoste reprezintă o caracteristică esențială a personalității sale. Pe unii, de pildă, dragostea cu o femeie nedorită care se dezbracă îi predispune la insucces. Pe alții — la o grabă brutală. Toma făcea parte dintre aceștia din urmă. Foarte viril, nu era însă capabil să guste din preliminarii, considerându-le pur și simplu vicii. Acțiunile lui amoroase erau precipitate, dar le gusta cu voluptate, poate și pentru că erau sporadice, nepremeditate. „*Namque voluptates commendat rarior usus*“ (Voluptatea crește prin însăși raritatea ei). Fără să simtă un impuls al dorinței; lăsa să treacă multe săptămâni într-o abstenență totală, mai ales că, fiind extrem de activ, actul sexual nu constituia pentru el un ajutor împotriva plicisellii.

...Curînd, Toma dormea. Răsufla ușor, liniștit. Maria sfîșia între dinți un colț de pernă.

Deși duminică. Toma se trezi dimineata la ora obișnuită : 5. Se îmbracă în tăcere pe întuneric și iese în curte. Era ceață și răcoare. Se auzea glasul îndepărtat al unui oltean care-și striga marfa. Mai departe — țipetele ascuțite ale unei lăptărese : brînzaa, smîntînaa... I se făcu poftă de o mămăliguță cu smîntînă, și le reprezintă chiar pe farfurie, și se îndreptă spre poartă. Trecînd prin fața locuinței Jeleștilor, văzu lumină în camera din față. „S-au trezit și ei“, își spuse, dar, auzind gălăgie dinăuntru, ciuli urechile. Mai multe voci vorbeau deodată, cînd mai încet, cînd mai tare, dar nu se deslușea nici un cuvînt. „Ce-o fi ? Parcă s-ar certa.“ Curios, se înalță în vîrfurile picioarelor pînă în dreptul ferestrei, să asculte mai bine. Întinse urechea și rămase cîteva minute în această poziție obositoare. Dar nu reuși să înțeleagă nimic. Deodată se făcu tăcere și lumina se stinse. „Ce dracu o fi înăuntru ? murmură el, nedecis dacă să plece sau să mai rămînă. Face chef Vasile cu niscaiva prieteni, probabil“. Pe negîndite, fereastra se deschise cu putere. Se feri iute și, rușinat că era pe punctul de a fi prins, făcu doi pași repezi pînă la poartă, prefăcîndu-se că se uită atent undeva.

La fereastra deschisă apărură cinci capete ghemuite unul în altul, cu părul în dezordine, cu ochii roșii de nesomn.

— A, dumneata erai ! exclamă Vasile. Bună dimineața, domnule Ionescu !

Toma se întoarce.

— Bună dimineața ! strigară în cor celelalte capete.

— Bună dimineața ! răspunse el jenat, dar flatat.

Îl recunoscă imediat pe Stan. Pe alți doi parcă îi mai văzuse el de câteva ori intrând în casa Jeleștilor, iar pe al treilea, pe Cornel Resu... Fu gata să se înfurie, dar îl văzu zîmbind amabil, politicos, și îi trecu imediat. Se mai simțea cu musca pe căciulă și era bucuros că fapta lui trecuse neobservată. Zîmbi :

— Ce faceți la ora asta ?

— Învățăm, răspunseră într-un glas Resu și cei doi necunoscuți.

— Noi îi ascultăm, ziseră Vasile și Stan.

— Bravo, băieți ! îi felicită Toma clipind șiret. Am auzit că ești student la Politehnică, îi vorbi el lui Resu cu un ton plin de mărinimie.

— Exact !

— Și eu la Drept, mă numesc Octav Droșescu.

— Iar eu la Academia comercială. Ștefan Lac.

— Îmi pare bine ! Poate — urmă el zîmbind adresându-se lui Resu — ai putea să-i arăți și lui Paul, fiu-meu, câte ceva la matematică. E în clasa a patra. Anu' ăsta dă capacitatea.

— Cu plăcere, repetă Resu. Oricînd vrea, să treacă pe la mine. Stau aci, pe strada asta, lîngă dumneavoastră.

— Știu, se întunecă iar la față Toma.

Își aminti incidentul din cofetărie. „Auzi, să ridice scaunul la mine ? Și, după ce-l iert, pleacă fără să zică măcar o vorbă de mulțumire !“ Îi veni să-i spună vreo două vorbe, măcar să știe că el, Toma Ionescu, nu este oricine, dar uitîndu-se la Resu, care zîmbea, timid și plin de considerație, își alungă pornirea, iar necazul se topi complet :

— Poți să vii și dumneata pe la noi, îl invită el. Știi ceva ? Vino chiar azi după masă. Nevastă-mea face o cafea... Vă aștept ! spuse el sincer. Veniți care vreți.

Toma avea darul unei spontaneități desăvîrșite : dacă te invita la el, te simțea ca la tine acasă. Dacă întindea mîna, însemna că ți-o întinde pe toată. Dacă-ți dădea doar două degete, era mai bine să-l ocolești.

Din stradă se auzi mai aproape : „Brînzaaa, smîntînaaa...”

— Hei, femeie ! strigă Toma. Apoi adresîndu-se tinerilor : Vă rog să mă iertați. Și... mai lăsați-o încolo de învățătură. O să vă... surmenați !

— N-avem ce face ! Trebuie, mai avem cîteva capitole, murmură cu evidentă părere de rău Resu. Haidem, băieți ! Pentru domnul Ionescu : hip, hip, ura !

— Hip, hip, ura !

— St ! îi muștră el blînd. Dorm vecinii ! Spor la muncă ! Și nu uitați de cafea.

Fereastra se închise.

— Boul ! urlă în surdina Resu.

— Idiotul ! miorlăi Droșescu.

— Hm ! se schimonosi Stan.

— Ăsta-i mai deștept ca voi ! zise Vasile.

Se așezară la masă.

— Cine dă cărțile ?

— Eu, spuse Lac. Începem turele.

Amestecă pachetul de cărți, îl invită pe Stan să le taie și începu să le împartă, atent să nu răstoarne vreuna. Jucău pocher în cinci, cu șesarii.

Cînd Toma intră cu smîntîna și brînzoaicele în bucatărie, Maria, care se trezise, întetea focul care răspîndea o căldură plăcută.

— Azi e duminică, zise el binevoitor. Puteai să te mai odihnești.

— Nu sînt obosită, răspunse ea fără să-l privească în ochi. Vrei colțunași ?

— Și plăcintă.

— Bine.

Scoase din dulap o farfurie cu ouă, o pungă cu făină și, fără comentarii, începu să prepare aluatul.

— Și o măămăliguță cu smîntîină, își aduse el aminte.

— Bine.

— Ești bolnavă ? întrebă el deschis.

— Nu.

Afară se mai luminase. Ceața se risipea și părea că va fi o zi frumoasă.

— Toată noaptea a ars lumina la Jelești, reluă el discuția.

Tăcere.

— Am vorbit cu ei.

— Care ei ?

— Vasile, Stan Grigorescu și ceilalți.

— Ceilalți ?!

— Prietenii lui Vasile. Droșescu, Lac. Sînt studenți.

Tăcere.

— Cică învățau. Credeau că mă păcălesc. I-am lăsat să creadă. Jucau cărți.

— Tineri. Se distrează.

— Mai era cu ei și... ăla...

Tăcere.

— ...Cu care m-am certat la cofetărie.

Maria frămînta coca. Șopti :

— Te-ai certat iar ?

— Nu — făcu Toma. Apoi după o scurtă ezitare : Pare un băiat de treabă.

Maria ridică ochii, pleoapele îi clipiră de cîteva ori, tremurătoare.

— E student la Politehnică. Apropo, mai avem cafea ?

— Nu știu.

Toma deschise o cutie de tablă albastră.

— Cam puțină. Unde-s boabele, să mai rîșnesc ? Avem oaspeți după masă.

— Vine Ilie ?

— Nu.

— Dar cine ?

— I-am invitat pe Droșescu, Lac și...

Se opri. Maria îl privi întrebătoare.

— Unde-i rîșnița ? Întrebă el scărpinîndu-se după ceafă.

— Jos în dulap.

— Știi, o întrebă privind în dulap, că Resu este student la Politehnică ?

— Mi-ai spus.

— L-ar putea ajuta pe Paul.

Tăcere.

— N-are ce să-i strice.

Toma rîșnea de zor.

— L-am invitat pentru azi după masă, zise el repede.

Se uită cu coada ochiului la Maria. Frământa coca, o îndesa din ce în ce mai iute, puternic, cu sete, și n-avea de gând să răspundă.

Pe la șapte apăru lăptăreasa, o femeie micuță, veselă și guralivă. Toată săptămîna dădea lapte în cont, iar duminica făceau socotelile. Însemna zilnic cu creta pe ușciorul ușii, cu un zero kilogramul, iar cu un zero tăiat jumătatea. Primi șaptezeci de lei, șterse tot ce era scris și începu să povestească vrute și nevrute. Vorbea și rîdea într-una cu mîinile, cu capul, cu corpul, fără o clipă de răgaz, fără să-și lase timp nici să respire.

— Parc-ai fi o gaiță! o întrerupse Toma.

Femeia rîse mai tare.

— Așa-mi spune și omu' meu!

Mai istorisi ceva despre o „cocoană“, care ștergea regulat din însemnările ei contabilicești, apoi plecă agale, săltîndu-și șoldurile și clătînd ca pe o cădelniță garnița mică smălțuită în roșu. Se sui sprintenă în faeton și calul porni singur.

Toma se îndreptă spre fundul curții, în dreptul gardului peticit. În curtea vecină se începuse construirea unei hale mari, unde urma să se instaleze — știa de la Costică frizerul — tipografia unei comunități adventiste. Îl văzuse o dată și pe președintele comunității, Giacomo Frattini, tot la frizerie, un italian lung și bătos. Toma salutase și președintele răspunsese foarte politicos.

— Vino la masă, Toma! o auzi pe Maria din ușa bucătăriei.

— Imediat!

Intră în casă, răscoli sertarul unei noptiere, găsi un metru de tîmplărie, luă un scaun din bucătărie și ieși din nou în curte.

Femeia îl urmări uimită cum începe să măsoare ceva, lîngă gard. Toma mai verifică o dată, apoi, zîmbind satisfăcut, coborî de pe scaun și intră în sufragerie frecîndu-și mîinile.

— Am sosit!

Se așază la masă. Cafeaua era încă fierbinte. Desfăcu capacul unei chisele de porțelan, luă trei bucățele de zahăr, le introduse în ceașcă, amestecă și gustă. Mai puse o bucată și mestecă din nou. Puțină cafea se vărsă în farfurioară.

Ținînd ceașca de ureche, sorbi conținutul farfurioarei. Se murdări pe mustață. Căută șervetul.

— Mario, n-am șervet. Tu nu vii la masă?

— Mîncăți voi, zise ea, venind din bucătărie. Scoase un șervet alb, împăturit, din sertarul bufetului. Mănînc mai tîrziu, cu Olguța.

Își șterse mustața și se uită la Paul, care mîncă tăcut, cu ochii în jos.

— Mîine ce materii ai?

Paul nu răspunse. Își unsese o felie de pîine cu unt și mușca flămînd.

— Te-am întrebat ce lecții ai pentru mîine, repetă Toma calm.

— Algebra, fizica, româna, desenul și gimnastica, mormăi Paul morocănos.

— Ți le-ai făcut?

— Desenul și gimnastica, da.

— Isteț ai mai devenit, domnule! Dar celelalte?

— Cînd era să le fac? Doar acum m-am sculat.

— La algebră ce ai? se interesează Toma cu blîndețe.

Paul ridică ochii. I se părea absurdă întrebarea. „De unde pînă unde?” Răspunse cu superioritate dorind să-l umilească:

— Rezolvarea ecuațiilor cu două necunoscute.

— Aha!

Tăcere.

— Și știi să le rezolvi?

— Vrei să-mi arăți dumneata? întrebă el cu imperțință.

— Nu, zîmbi Toma, fără să se supere. Nu mă pricep. Dar o să-ți arate studentul acela, Cornel Resu, care-i vecin cu noi.

Paul îl privi buimac. Crezu că n-a înțeles bine.

— Cornel Resu?

— Da. L-am invitat la noi. Vine chiar azi după masă.

— Dar aseară ai spus...

— Ce-am spus, ce n-am spus, n-are importanță, i-o reteză scurt Toma. Resu e student la Politehnică, iar tu trebuie să te prepari cum se cade pentru capacitate.

Paul îl privea uluit. Îi știa demult izbucnirile brutale și contradictorii, dar asta le întrecea pe toate. Nu mai de-

parte decât aseară se răţoise la mama şi la el ca nu cumva să-l prindă prin curte, iar azi îl şi invitase în casă. Sîngele i se sui în obraji şi se simţi clocotind de neputinţă. Să-i răspundă obraznic? Să-i rîdă în nas, dispreţuitor, că n-are nevoie de nici un fel de ajutor?

...Dacă iei capacitatea, îţi cumpăr bicicletă, auzi el deodată glasul lui Toma.

Atunci simţi un nod în gît, care începu să-l înece. Creştea iute, mare, şi din ce în ce mai iute şi mai mare, gata să-l înăbuşe. Ochiul îi ieşiră din orbite şi respiraţia deveni horcăitoare. Se sperie cumplit. Duse mîna la gît, apoi apucă ceaşca cu cafea şi o zvîrli cu putere de pămînt. Senzaţia de sufocare dispăru, dar se sperie atît de tare, încît izbucni în plîns şi se trînti pe divan.

— Ce s-a întîmplat iar, pentru numele lui Dumnezeu? strigă Maria, care intrase speriată cu o cîrpă de bucătărie în mîna.

Toma rămăsese zăpăcit. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. L-ar fi stîlcit în bătai, dar plînsul disperat al lui Paul îl năucii.

— Dumnealui are istericale! mormăi el înfuriat. Pof-tim! Iată unde am ajuns! arătă el spre covor.

— De ce? Cum? şi numai întrebîndu-l părea că-i aduce imputări.

— Dar n-am spus altceva decât că-i cumpăr bicicletă dacă-şi ia capacitatea, explică el dezvinovăţindu-se şi simţindu-se totodată iritat că trebuie s-o facă.

— Da, da, şopti Maria, aşezîndu-se pe divan. Paule, linişteşte-te, Paule dragă...

— Dragă, dragă — o imită Toma. Mai bine du-te cu el la un doctor, că parcă a înnebunit. Fir-aţi ai dracului! zbieră el, toţi aţi înnebunit în casa asta!

Ieşi în curte furios, iar Paul izbucni în urma lui cu toată disperarea:

— E nebun, mamă, e nebun!

— Sst! Taci!

— Nu tac, nu mai vreau să tac. O să plec! Nu mai rămîn în casa asta.

— Paule, murmură Maria cu lacrimile în ochi, ce vorbe sînt astea? N-ai milă de mine?

Paul se ridică în capul oaselor cu ochii roșii și obraji uzi de lacrimi.

— Ba da, mamă. Dar nici chinurile dumitale nu pot să le mai suport. Parcă sînt orb? Nu văd că viața dumitale alături de tata este un infern?

— Ce știi tu, dragu' mamei? protestă ea, cu vocea sugrumată de plîns. Ești un copil. Într-o căsnicie sînt și certuri, nu numai bucurii. Așa sînt toate căsniciile. Așa sînt toți bărbații. Și tu, cînd o să te însori, glumi ea printre lacrimi, o să fie la fel.

— Atunci n-am să mă însor niciodată. Rămîn cu tine!

— Bine, dragul meu, dacă-i așa, hai să te speli pe obraji și ajută-mă să strîng cioburile. Pe urmă vino în bucătărie să-mi ajuți la colțunași. Hai!

Toma ieșise în stradă. Se domolise puțin, dar acum, în timp ce se afla în fața porții, nehotărît încotro s-o apuce, îi veni din nou în minte gestul obraznic al băiatului. „Nervi! Domnul are nervi! îi dau eu lui nervi să mă țină minte!“ Își frecă obrazul aspru cu palma și descoperi c-ar trebui să meargă la frizer. În colțul străzii, un copilăș de vreo patru ani plîngea.

— Ce faci acolo? Întrebă el cu blîndețe.

— Plîng, răspunse copilul mirat de întrebarea inutilă.

— Și de ce plîngi? se veseli deodată Toma, uitîndu-și supărarea pe loc.

— Fîncă sînt al dracului, nene, rosti băiețașul limpede.

— Unde ai dispărut, diavole? strigă deodată o voce din spatele lui Toma și dintr-o curte apărură o femeie, smulse copilul și-l plesni. Îmi mănînci zilele, blestematele! — și dincolo de poartă răsuna răsunare puternică de două palme.

Urletele copilului sfîșiară inima lui Toma, apoi se trînti o ușă și el nu mai auzi nimic. Rămase cîteva clipe nemișcat. Copilul nu-l ieșea din minte. „Să dai într-un copil mic.“

— Să trăiești, vecine!

Se întoarse. Barbu cîrciumarul stătea proptit în coada măturii și-l privea. Stropise în fața prăvăliei cu o pîlnie mare, cilindrică, desenînd cu apă opturi neîntreprute, subțiri și dese.

— Năzdrăvan copil!

— Mda, murmură Toma nemulțumit de tonul familiar al cârciumarului. Nu-i plăcea să i se spună „vecine“! — Așa sînt copiii!

— Nt! făcu Barbu. Țasta-i ceva cum nu s-a mai pomenit. Rău și stricăcios. Îl văd în fiecare zi.

— Toți copiii sînt la fel, repetă Toma. Dumneata n-ai copii?

— M-a ferit Dumnezeu! se scutură înfiorat cârciumarul, dar, văzînd figura nemulțumită a lui Toma, urmă: Soția mea e stearpă.

— Mda, zise din nou Toma, neprietenos. (Nu-i plăcea omul. Era convins că hrănea cel puțin un cîine, pe care-l îndopa cu bunătați). Probabil că dumneata crești vreun cîine, zise el în bătaie de joc.

— Nu. Nu-mi plac animalele.

Toma se necăji că se înșelase în presupuneri și Barbu îi deveni și mai antipatic. Avea în el ceva neomenos, pe care nu și-l putea explica. Îi stătea pe limbă să-l întrebe: „Atunci ce-ți place?“, dar ca să nu se încurce iar în cine știe ce ceartă, își spuse că în definitiv e treaba lui, și-o lăasă pe altă dată, văzîndu-și de drum.

Constantin Condeiescu, patronul frizeriei, avea treizeci și cinci de ani, ochii verzi, părul lăsat să crească în voie. Vorbea cu „rh“. Purta cămași albe, lavalieră neagră, cînta la mandolină și era poet, dar nici o poezie nu-i fusese publicată. Nevastă-sa, mîndră de talentul soțului, era convinsă că lui Costică, precum lui Eminescu, i se va face dreptate după moarte.

Prăvălia era mică, cu un singur scaun pentru bărbierit, o oglindă, o măsuță cu sertar, două scaune fără rezemătoare, un cuier mic metalic, iar în mijlocul peretelui din fund, o mandolină împodobită cu o fundă lată din mătase albastră.

Cînd Toma intră, frizerul scria la măsuță. Nu mai era nimeni.

— Bună dimineața!

— Să trhăiți! Vă rhog să luați loc.

Toma își agăță palăria de cuier și se așeză.

— Vă rhog să mă ierhtați o clipă, se scuză Costică, trhebuie să terhmin ceva, îmi umblă prin cap o rhimă.

— Ce-ți umblă prin cap ? întrebă Toma, care înțelesese „rimă“.

— O rhimă, repetă Costică cu vârful creionului în gură.

— A, o rimă !

Deși tot nu înțelesese, i se păru înjositor să ceară lămuriri și-l urmări cu indulgență și compătimire cum sta cu mâna la frunte și gura ușor căscată, încît i se vedeau gingiile cu dinții neîngrijiți și cariați.

Cineva care gîndea prea mult nu era demn, după părerea lui, de prea multă prețuire. Știa că filozofii au această singură îndeletnicire, nerentabilă însă. Dar toți ceilalți erau sau proști, sau mototoli. Nu înțelegea exact cu ce se chinuia frizerul, dar era convins că nu putea fi ceva serios. Totuși, fiindcă îl vedea atît de absorbit, se gîndi să-l lase în pace cîteva minute, nu se grăbea. Recapitulă întîmplarea cu Paul și se necăji, apoi discuția cu Barbu cîrciumarul și se înfurie, iar imaginea plîngăciosului de la colț, cu replicile lui poznașe, îl înveseli. Luă „Universul“ de pe măsută și parcurse rubrica „Palatului de Justiție“, însă, negăsind nimic interesant, lăsă ziarul. Costică își schimbase poziția : se cocoșase cu totul, își lăsase bărbia în pumni, închizînd ochii. Parcă dormea. Toma mai așteptă puțin, apoi se suci pe scaun cu zgomot să-l trezească, dar frizerul nici nu se clinti. Făcu un „Hm !“ tare, apoi tuși. În zadar, Costică amorse. I se păru prea de tot. Se ridică, împinse scaunul cu putere la o parte. Frizerul deschise ochii, privi la omul din fața lui fără să-l vadă și deodată, cuprins de delir, așternu pe hîrtie ceva. Apoi se repezi la Toma și-l apucă de braț :

— Domnule Ionescu, vă rhog, nu plecați. Am găsit rhima !

— Rimă, nerimă, se supără Toma, nu-i un motiv să mă lași să aștept și dumneata să dormi.

— Să dorhm ? dădu ochii peste cap Costică. Să dorhm ? Dar căutam rhima. Ascultați și dumneavoastră !

*Îți mai aduci aminte,
Te-am întîlnit merheu,
Erhai chiarh Afrhodita,
Iarh eu un semizeu.*

Îl ținea strâns de braț și stătea cu spatele în dreptul ușii.

*Doarh te-ai uitat la mine
Cu ochii tăi de jarh,
Cu trbup de odaliscă,
Cu sini de chiblimbarh.*

Toma rămase nepăsător. Versurile nu-i spuneau nimic. „Deci cu prostii de astea se ocupă dumnealui! De asta m-a ținut atîta.” Ținea mîna pe clanță, dar dacă ar fi încercat să iasă ar fi trebuit să-l bruscheze pe Costică și nu-i venea.

*Și cînd a tale brhațe,
De gîtu-mi mi s-au prhins,
Simțeam cum se rhidică,
Ca un tăciune aprins.*

Toma deveni atent. Nu-i plăceau cuvintele porcoase sau cu două înțelesuri. Apăsă pe clanță, hotărît să-l evite și să-l dea deoparte, dacă era necesar, cu forța.

*Dorhința-mi arhipată
Să mă prhostern senin
La-a tale drhagi picioare,
Tu să-mi zîmbești divin.*

Rămase nemișcat, cu mîna întinsă. Apoi își scutură capul și pletele fluturară.

— V-a plăcut, domnule Ionescu?

— Nu, răspunse Toma scurt și împingîndu-l deschise ușa.

— Vă rhog, nu plecați, vorbi plîngător Costică, și-l apucă din nou de braț: N-am făcut azi saftea.

Era singurul argument care nu-l lăsa indiferent pe Toma.

— Sînt gata în cinci minute?

— Vă prhomit!

Se întoarse din ușă. Își văzu pălăria în cuier. „Na! Eră să plec și fără pălărie din cauza caraghiosului ăsta.” Sprijini capul pe rezemătoarea de piele și Costică îl săpuni. Din cînd în cînd ofta cu ochii închiși. Apoi începu să-l radă cu băgare de seamă. Toma avea o barbă rară, dar aspră, iar pielea sîngera cu ușurință. În special spre gît firele de păr

creșteau întoarse și-i provocau mici coșuri, pe care frizerul reușea să le ocolească cu dibăcie. Tocmai terminase un obraz, când pe neașteptate se opri. Scoase din buzunarul de sus al halatului o foaie albă de hîrtie și începu să scrie.

Toma nu mai putea răbda.

— Costică! strigă el furios, iar te-ai apucat de poezii?

— Un moment, domnule Ionescu, vă rog frumos — și făcu semn cu briciul pe care nu-l lăsase din mîna —, am o inspirație.

„Fi-ți-ar inspirația...” vru Toma să-i spună ceva neplăcut, dar vederea briciului pe care Costică îl agita nervos îl făcu prudent. „Ăsta-i în stare să mă ciopîrțească dacă nu-l las să-și facă mendrele.” Ar fi plecat, dar bărbierit numai pe jumătate nu putea ieși în oraș. „Mă mai prinde rimagiul ăsta pe aici cînd și-o vedea ceafa!”

— Ascultați, domnule Ionescu, își îndreptă Costică spina, am schimbat prima și a treia strofă. Și-i citi din nou toată poezia. Înțelegeți? explică. Ea — Venerha și eu pigmeu. O antiteză.

— Sigur, sigur, dar termină o dată! mîrîi el ca pe jeratic.

— Imediat. Darh acum, în noua forhmă, vă place? și apropie briciul de obrazul lui Toma.

— Perfect! minunat! excelent! spuse Toma repede. Acuma, da! Dar mi-ai promis că în cinci minute sînt gata.

— În două, domnule Ionescu, în două! se agită fericit Costică, săpunînd fața pe care clăbucul se uscaseră.

Toma privea prin oglindă la mișcările frizerului care i se păreau prea iuți. Pentru prima oară în viață, se gîndi ce simplu ar fi pentru un bărbier să taie beregata unui client. Niciodată nu mai încercase o asemenea senzație și își puse serios întrebarea dacă n-ar fi fost mai prudent să se bărbierească singur, ca Ilie, cumnatu-său.

Costică șterse briciul și-l lăsă pe măsută; terminase. Atunci Toma se învioră. Gîndurile negre pieriră. Frizerul îi potrive mustața, udă părul cu șampon și începu să-l frece puternic la rădăcină, cu degetele răsfirate.

— Te ocupi de multă vreme cu poeziile? întrebă Toma încins la față.

— De mult, suspină Costică.

— Și ce faci cu ele?

— Le trimit la o rhevistă.

— Iese ceva ? se interesă negustorește Toma.

— Nu prhea...

— De ce ?

— Că nu mi le publică — răspunse trist poetul și rămase nemișcat cu degetele rășchirate în păr.

— Freacă, freacă, îl îmbie Toma, văzându-l din nou pe gânduri. În locul tău, aș mai instala un scaun, aș angaja un lucrător și aș dubla câștigul. Nu spun, urmă el concesiv, văzând deznădejdea care se întipărise pe fața frizerului, poți să faci poezii dacă îți face plăcere. Și fata mea își pierde timpul cu prostii, dar cel puțin le înrămez și umplu pereții cu ele.

Costică era gata să plîngă. Toma se înduioșă.

— De ce nu ți le publică ?

— Spune că sînt slabe.

— Ce-i aia slabă, grasă, se zbîrli el. Poezia e poezie. Nu cumva îți fac mizerii ?

— Știu eu ? Costică dădu din umeri.

— Dar cine să știe ? Stai ! Îi veni deodată o idee. Cum îi spune revistei și pe unde-i ?

— „Rhevista galantă“. Pe Victorhieii.

— Victoriei ? Nu-i nimic. Dăm adresa la cumnatu-meu pe Gabroveni. Obținem o ordonanță prezidențială și publicăm poeziile.

— Se poate una ca asta ? exclamă cuprins de fericire Costică.

— Am făcut eu altele mai ceva !

— Doamne ! Să-mi vad măcar o singură poezie publicată !

O speranță uriașă îl înflăcărase. Omul din fața lui nu mai era Toma Ionescu, clientul care-i făcea scandal dacă-i rănea din nebăgare de seamă un biet coș, ci un zeu coborît pe pămînt special pentru împlinirea idealului său suprem.

— Să copiez cîteva din cele mai bune să vi le aduc ? Întrebă el grăbit.

— Întîi șterge-mi capul și piaptăna-mă, zîmbi Toma bine dispus.

— Da, da, sigurh !

Scoase din sertarul măsuței un prosop. În cîteva clipe, freza lui Toma, cu cărare, strălucea.

- Vă aduc poeziile acasă...
- Încă nu. Să vorbesc unde trebuie și pe urmă.
- Se ridică, își luă pălăria de pe cuier.
- Cît costă ?
- Nimic.
- Nu se poate, Costică ! protestă Toma și-i întinse banii.
- Nu, nu, lăsați. Vă rhog...
- Atunci, la revedere ! Te anunț eu cînd voi avea nevoie de... corpul delict.
- Să trhăiți, domnule Ionescu, să trhăiți !
- Îi deschise ușa și-l salută respectuos. Apoi, se trînti pe un scaun și rămase pierdut, copleșit de bucurie.

Cînd îi promisese concursul, Toma era sincer. Se gîndea să intervină prin Țucă. Președinte de ocol, cu grad de consilier de curte, Țucă îi rezolvase prin relațiile sale întinse multe alte soiuri de daravele. Intervenise la Camera de Comerț pentru un client care avea greutăți cu înscrierea unei firme de import-export și primise aviz favorabil. Pusese o vorbă bună la cadastrul primăriei de Negru, unde cineva voia să construiască o clădire într-un perimetru afectat unor edificii publice, și construcția fu autorizată. Țucă avea prieteni la Ministerul de Finanțe, la C.F.R., la întreprinderi și instituții. „N-o să-mi rezolve Țucă un fleac ca ăsta cu o revistă ? Ba bine că nu !“ Îl încurca faptul că nu putea estima măcar aproximativ valoarea la care s-ar ridica o astfel de afacere : cît să-i pretindă lui Costică ? „Voi vorbi cu Țucă, el trebuie să știe cît face.“

Traversă spre stația de tramvai. Își aminti că, în timp ce se bărbiera, își propusese să meargă la cumnatu-său Ilie să-i ceară cu împrumut cinci mii de lei și să rezolve problema banilor pe care acesta i-i încredinșase de aproape trei luni să cumpere partida de marfă. Îi oheltuise pe altele : partea lui Țucă, boala lui Paul, dobînda lunară a cămătarului care-l împrumutase la cumpărarea casei. Nu era însă îngrijorat : va face el rost de bani, curînd. Azi-dimineață măsurase distanța de la gard la construcția cea nouă a adventiștilor : un metru și șaptezeci. Conform legii, trebuia să fie de unu nouăzeci. Parcă se și vedea discutînd cu domnul Giacomo Frattini : „Domnule Frattini, vă rog să zidiți ferestrele !“ „Cum ?“ „Simplu. Conform articolului

612 din codul civil, nimeni nu poate avea ferestre spre vedere, nici balcoane etc., etc., etc., de nu va fi o distanță de nouăsprezece decimetri între zidul pe care se deschid aceste vederi și proprietatea vecină.“ „Nu se poate!“ „Cum nu se poate? Vreți să vă împotriviți legii?“ „Nu, dar o să ne înțelegem.“ „Așa, da! O să vă dau din terenul meu.“ „Foarte bine. Cît o să ne coste?“ „Nimica toată. Sînteți o comunitate bogată. O sută de mii.“ Și dacă idiotul de Ilie nu o vrea să-i împrumute cinci mii de lei, îi va arăta el lui.

Sigur că Ilie va face mutre auzind de un nou împrumut, dar era obișnuit. Puțin scandal și Ilie scotea banii. Termenul „scandal“ era oarecum impropriu, deoarece într-un scandal se presupune măcar prezența a doi preopinenți. Or, Ilie nici nu exista: Toma țipa, urla, răcnea, în vreme ce Ilie, moale și influențabil, rezista pasiv. Ar fi fost de prisos să i se împotrivescă și pînă la urmă se resemna. În fond, Ilie îl și aprecia pe Toma; îi admira dibăcia de a scoate bani din piatră seacă, dar mai ales învîrtelile pe la procese și pe la diferite autorități. „În definitiv — își spunea Ilie —, decît unui avocat, mai bine îi dau lui, că mi-e cumnat.“ Pe urmă se împăcau. Soția lui, Bălașa, încercase odată să intervină, dar Toma zbierase atît de înfricoșător, încît femeia se refugiase în bucătărie și încuiase ușa cu cheia. De atunci, cînd auzea că a sosit, fugea de acasă, numai să n-aibă de-a face cu „olteanul ăla nebun“. Ea se trăgea dintr-o familie de moșieri scăpătați din Buzău și se căsătorise cu Ilie pentru că era bogat. Era rotundă la corp, cu părul cenușiu, rar, iar picioarele subțiri ca niște cozi de lopeți. Avea o dereglare glandulară și-i creștea barbă, pe care și-o rădea zilnic. Lui Toma îi era nesuferită, și nu fără motiv. Bălașa îi vizitase într-o duminică, curînd după ce cumpărase casa, și strîmbase vizibil din nas văzînd ce modest li-s acareturile. Apoi, se oprise în fața lămpii din antreu — o lampă veche, transformată —, care avea un șirag de mărgel albe în formă de prisme triunghiulare, și le lovi ușor cu vîrfurile degetelor, să vadă dacă sînt din cristal.

— Sticlă, madam, sticlă! — se rățoise Toma. Eu nu-s boier!

Bălașa încercase o scuză puerilă, dar de atunci n-a mai călcat în casa „bădăranului“.

Toma intră pe scara de serviciu, prin bucătărie și de aici în casă. Ușa de la baie era deschisă și înăuntru Ilie se spăla. Se întoarse mirat.

— A ! Tu erai ? Bună dimineața.

— Bună dimineața !

— Fii bun și așteaptă-mă câteva clipe. Treci, te rog, în sufragerie.

Ilie Pop locuia într-un apartament elegant pe strada Gabroveni, la etaj, deasupra prăvăliei, ambele proprietatea sa. Camerele, mobilate luxos, cu numeroase picturi proaste, țigănci cu pieptul gol, felii de pepeni verzi, vase cu flori, cumpărate de ocazie de la pictori meșteșugari, care-și ofereau mărfurile la domiciliul clienților sau direct din Pasajul Eforia. Între ele se aflau o acuarelă dăruită de Olguța și un tablou cu îngeri, identic cu acela dăruit lui Toma și Mariei, care stătea la loc de onoare, deasupra bufetului, în sufragerie. Covoarele erau acoperite cu preșuri înguste de bumbac alb („să se păstreze“). Scaunele, tapisate cu piele, învelite cu huse din lînă bleu. Domnea o curățenie strălucitoare. Bălașa era, în privința asta, maniacă : ciucurii covoarelor, trebuiau să fie drepecți și netezi, fața de masă întinsă cu o simetrie milimetrică, faldurile perdelelor riguros egale. Schimba servitoarele de câteva ori pe lună. Acum angajaseră o unguroaică voinică și harnică.

Bălașa era o mare specialistă în prăjituri. Încă înainte de măritiş, învățase din câteva cărți de bucate vieneze și franțuzești numeroase rețete, care de care mai complicate. După ce se căsătorise nu exista oaspete care să nu-i laude sincer prăjiturile și să nu-i ceară rețeta. Bălașa o dădea bucuroasă, dar totdeauna greșită sau incompletă. Nimeni nu făcea excepție. Nici chiar cumnată-sa, Maria Ionescu. Sau tocmai ea nu. Poate într-un caz cu totul special ar fi scutit pe vreo cucoană străină de familie să se necăjească cu un aluat prea tare sau prea moale, cu o cremă care nu se leagă, cu o prăjitură crudă sau prea uscată, cu un chec special, pleostit. Dar în nici un caz pe această cumnată, care încerca să-și jefuiască fratele cu ajutorul bădăranului ei de soț. Dacă nu i-ar fi frică de Dumnezeu, i-ar fi preparat chiar ea o prăjitură cu puțină șoricioaică pentru dumnealui, nebunul, escrocul, dar tot pe capul lui Ilie ar fi căzut ponosul : să aibă de îngrijit și de copiii orfani ! Și încă ce

copii ! Paul mut, încruntat și dușmănos, Olga arogantă și botoasă, leită tată-său. Noroc că nu-i veneau prea des în vizită, Toma trecea de obicei pe la prăvălie, când avea ceva de discutat, iar ceilalți nu se-arătau de loc.

Bălașa se mai afla în pat când Toma intră pe ușă. Îi veni să leșine de frică. Sună servitoarea, o opri cu ea pînă se îmbracă și plecă pe furiș, fără să-l mai anunțe pe Ilie, în vreme ce oaspetele se lansase în interpelări.

— Tabloul Olguței nu puteai să-l pui mai la vedere ? Sau poate ți se pare mai puțin frumos decît cucoanele astea cu pardonul gol ?

— Da de unde, Tomo ! Ai mîncat ? — schimbă el vorba.

— Desigur.

Băuse doar cîteva înghițituri de cafea, dar nu-i era foame.

— Cît stăm de vorbă, îmi beau și eu cafeaua. Nu te superi ?

— Te rog, ca la tine acasă !

Ilie apăsă pe butonul unei sonerii mici atîrnate de lampă. Intră servitoarea.

— Cafeaua, te rog, Ilona.

— Mintenaș, conașule.

— Ei ? — făcu el întrebător. Ce se aude cu partida de marfă ? N-ai dat nici un semn de viață de atîta timp.

— Și tu nu puteai să mă cauți ? Nu-mi cunoști adresa ?

— Cred că era de datoria ta să mă ții la curent. Eu am prăvălia. Tu ești mai liber.

— Serios ? Stai la teighea și banii intră, pe cînd eu trebuie să alerg după ei.

— Cine te-a pus să lichidezi prăvălia din Piața de Flori ?

— Și ce-i treaba ta dacă am lichidat-o ? Sau poate trebuia să-ți cer avizul ? mîrîi Toma.

— N-are rost să ne certăm. Ce-a fost, a fost, făcu Ilie conciliant.

— Asta zic și eu. Să nu dezgropăm morții. Uite pentru ce am venit : am nevoie urgentă de cinci mii de lei. Ilie se făcu că nu aude. Sună din nou.

— Ce-i cu cafeaua ? o întrebă pe Ilona.

— Mintenaș o aducem, dădu ea fuga înapoi.

— Se vede că n-ai auzit ce-am spus, reluă Toma calm. Te-am rugat să mă împrumuți cu cinci mii de lei.

— Ba da, răspunse Ilie, netezind cu mîna o cută de pe fața de masă. Dar e bine să dai dacă n-ai ?

— Chestia asta am mai auzit-o pînă acuma de sute de ori, i-o tăie musafirul arțăgos, care, proptit de speteaza scaunului, cu mîinile în buzunare, îl privea drept între sprîncene.

Ilie dădu din umeri. Avea vreo cincizeci de ani, dar arăta mai mulți. Fața îi era buhăită, iar buza de jos răsfrîntă neobișnuit de mult. Tocmai se pregătea să-i dea un răspuns bine chibzuit și definitiv, cînd intră Ilona. Puse în fața lui Ilie o tavă pe care se aflau cafeaua cu lapte, o farfurioară adîncă cu dulceață și cîteva felii de pîine albă unse cu unt. Fluierînd încetișor, Toma îl privea cum întinde dulceața pe pîine cu un cuțitaș cu mînerul de argint și mușcă tacticos.

— Nici nu mă întrebî pentru ce îmi trebuie banii ? — începu el discuția.

— La ce să te întreb ? Pentru orice ți-ar trebui, eu tot n-am de unde să-ți dau.

Toma se ridică încet în picioare și pe măsură ce se înălța, stăpînirea de adineauri se preschimba în mînie, pînă izbucni :

— Cum a putut Dumnezeu să lase pe pămînt un asemenea monstru cu chip de om ? — începu el să țipe. Poftim ! Nu-l interesează ! Și dacă e bolnavă soră-ta ? Sau Paul ? Sau Olga ? Nici atunci nu te interesează, ucigașule ?

— N-am spus asta ! Încercă să se scuze Ilie, sorbind din cafea, cu noduri. Dar ei nu sînt bolnavi.

— De unde știi ? continuă să zbiere Toma. Ai dat vreodată pe la noi cînd Paul era bolnav ? Ce știi tu, inimă de piatră, despre copii ? Pentru ce mai trăiești pe lume ? Ce o să faci cu averea ta ? Crezi că o s-o iei cu tine pe lumea cealaltă ? Sau vrei s-o lași moștenire scorpiei de nevastă-ta, s-o mănînce cu rudele ei ? În schimb, sor-ta poate să moară de foame ! Nici Terente nu te-a întrecut, criminalule !

Ilie stătea pironit pe scaun. Rămăsese cu o bucată de pîine în gură, abia îndrăznind s-o mestече și uitînd s-o înghită. Așcuta avalanșa de invective cu stoicism, cu sentimentul că se supune unui destin implacabil.

— Te-ai întrebat vreodată cu ce am plătit doctorii și medicamentele pentru Paul când era bolnav, inimă de fiară? — urmă el necruțător. Și mai ai curajul să mă întrebi ce am făcut cu banii tăi scîrboși, pe care mi i-ai încredințat? Nu mai am o lețcaie, asta e, dar o să ți-i înapoiez, n-avea frică. Și abia aștept să ți-i arunc în obraz, să nu mai aud de tine, inimă de cîine!

Ilie izbuti să înghită îmbucătura. Parcă s-ar fi aflat pe banca acuzaților, și Toma, în chip de procuror, îl acuză nemilos. Schiță un gest să vorbească, dar nu fu chip!

— Ai nas să vorbești? După ce te-am scăpat de închi-soare atunci când ai măsluit registrele, mai ai tupeul să mă întrebi ce am făcut cu banii? Mai bine te lăsam să intri în pușcărie, poate îți veneau mințile la cap.

— Cel puțin puteai să mă informezi — izbuti să spună Ilie. Între timp stamba s-a scumpit cu cincizeci de bani la metru.

— Și ce-i? În loc să-mi mulțumești că n-am cumpărat partida de marfă pentru că era cu defect și ai fi pierdut jumătate din bani, mai ai îndrăzneala să-mi reproșezi că nu ți-am raportat la timp executarea ordinelor? Dar cine ești tu?

— Dar erau banii mei, strecură Ilie timid.

— Poftim! Îmi tot dă zor cu banii lui! Mă Ilie, ție ar trebui să ți se facă la fel ca unuia despre care mi-a vorbit Paul, că i-au turnat aur topit pe gît ca să se sature. Poate ți-ar pieri pofta de bănet.

— Dar ce-ai vrea, Tomo, să împart averea mea cu tine?

— Averea ta? Fac ceva pe averea ta! Eu am avere, mă! Am doi copii! Și valorează cît toate averile din lume, hapsînule!

Derutat, Ilie își trecu mîna prin păr; zise împăciuitor:

— Ai noroc de copii buni. Paul cum merge cu școala?

— Bine, se calmă ca prin minune Toma. Se pregătește pentru capacitate. I-am promis o bicicletă, dacă trece examenul. Asta, de fapt, ai putea face-o tu, că n-ai o mie de nepoți.

— Cît costă o bicicletă?

— Vreo două mii și ceva.

— Scump. Să vedem.

— Ce să vedem? O să iei bicicleta!

— Ușor de zis. Dar pentru asta trebuie să ai și bani.

— Iar începi cu banii? se răsti Toma, gata să izbucnească, și Ilie zise repede :

— Bine, bine, i-o cumpăr ! Gata ! Ești mulțumit ?

— Dinspre partea asta, da. Nu mi-ai dat însă banii pe care ți i-am cerut.

— Tomo, nu te enerva iar, dar zău că n-am. Știi și tu, cu zvonurile astea de război, mi-am umplut prăvălia cu mărfuri.

— Și n-ai tu cinci mii de lei ? Cui îi spui povești de astea ?

— Pe cinstea mea dacă te mint ! Am doar câteva mii în toată casa. Crede-mă, Tomo ! Ți-am dat de atâtea ori !

— Cum ?

— Te-am împrumutat, cum să spun... rectifică grăbit Ilie. Dar acum n-am.

Toma începu să se învâртеască cu pași mari de-a lungul și de-a latul camerei. Se liniștise, dar avea impresia că este păcălit. Nu-i venea să creadă că Ilie, care poseda o avere — după părerea lui — de câteva zeci de milioane, nu ținea cel puțin câteva sute de mii de lei în numerar. Dar dacă într-adevăr nu avea ? Povestea cu războiul, e drept, îngrijora pe mulți. „Dar ce amestec avem noi, românii ? Noi nu cerem «spațiu vital». Treaba lui Hitler, cu nemții lui. Și apoi, abia am terminat un război : să începem un al doilea ? Pentru ce ? Pentru cine ?”

Total lipsit de simț politic, nu reușise niciodată să înțeleagă care sînt realele motive generatoare de războaie. Era ciudat cum o asemenea inteligență vie interpreta atît de simplist evenimentele internaționale. Războiul era pentru el o chestiune pur sentimentală : un popor nu-și poate suferi vecinii și de aceea le declară război. Așa vedea el rezolvarea tuturor problemelor litigioase : „îi cotonogim puțin chiar la ei acasă, apoi ne vedem mai departe de treburi.” Pe turci îi ura : auzise despre faimoasele armate de ieniceri de pe vremuri, iar gîndul că ar fi fost nevoit să-și dea băiatul cu sila în armata păgînilor îl umplea de furie. Și, dacă ar fi stat în puterea lui, le-ar fi tras o bătaie soră cu moartea, pentru a răzbuna umilințele din trecut ! De ce se războieră Franța cu Germania nu prea înțelegea : aflase ceva despre

Alsacia și Lorena, dar foarte vag. Despre Rusia știa și mai puține lucruri. Auzise de revoluție și de uciderea familiei țarului și se indignă. Nu-i iubea pe regi, dar zărise într-un ziar fotografia țarului cu copiii și i se făcuse milă... În schimb, răsturnarea clasei boierești din Rusia îl satisfăcuse. „Prea mari averi, domnule, prea mari! Li s-a sucit capul de atîta bănet și au înnebunit. Și aici la noi ar trebui puțină ordine. Nu i-ar strica o mică lecție și lui Ilie ăsta al meu...”

— Ascultă, Ilie! se opri din mers Toma. Am dibuit o afacere care-mi va aduce foarte curînd o sută de mii. Mai am și cîteva procese în pronunțare. Deci în curînd voi fi în situația să-ți înapoiez datoria.

— Foarte bine.

— Nu mă întrerupe! continuă cu un calm teribil. Dacă nu-mi faci rost de bani, nu te mai cunosc nici eu, nici copiii, nici Maria. Și să nu îndrăznești să-mi treci pragul casei să te iert. Atîta îți spun.

Glasul lui ferm, lipsit de modulații, stăruia penibil în încăpere, atmosfera parcă încremenise.

— Bine, Tomo, credeam că m-ai înțeles! exclamă speriat Ilie, după un moment de totală perplexitate. Vrei s-o iei de la început?

— Început, neînceput, o să-ți mai spun acum vreo două vorbe, așa, ca la despărțire.

— Stai! cu tine n-o scot eu la capăt. Așteaptă-mă, mă duc pînă la un vecin să împrumut trei mii de lei.

— Nu te mai obose! mie îmi trebuie cinci mii. Îți închipui că o să mă tocesc cu tine?

— Bine, să vedem cît o să aibă — zise sfîrșit Ilie, și se îndreptă cam silnic spre ușă.

— Împrumuți cinci mii, nici un ban mai puțin!

— Bine, bine...

După cîteva minute, se întoarse cu banii.

— Poftim! Cînd mi-i dai înapoi?

— Nu ți-am spus că în curînd voi rezolva cîteva afaceri însemnate? Sau uiți de la mîină pînă la gură?

— Bine, bine, dar nu sînt banii mei.

— Știu, știu, mie-mi spui?

— Va să zică nu mă crezi?

— Te cred, spuse moale Toma, ca să-i faci pe plac. În câteva zile îți aduc datoria asta. Cealaltă, ceva mai târziu. Dar n-o să te păgubesc cu nici un ban, îți garantez !

— Știu, Toma, zise și Ilie, dornic de bună înțelegere.

— Am plecat, anunță brusc vizitatorul și se îndreptă către ușa dinspre bucătărie.

— Treci prin față, îi arătă Ilie, binevoitor.

— Tot pe scara de serviciu ies, să n-o întâlnesc pe po-citania de nevastă-ta.

— Las-o în pace, Tomo, ce-ai cu ea ? zise Ilie cu tonul celui ce apără o cauză dinainte pierdută.

— E rea, murdară la suflet, nerușinată și botoasă, o ciocoaică nesuferită ! o categorisi Toma într-o suflare. La revedere !

Ilie n-avu răgaz decât să răspundă :

— La revedere !

Intră de îndată în dormitor și, din sertarul unei nop-tiere, scoase o cutiuță cu antinevralgice Dr. Nanu-Mușcel, înghițind două pilule deodată. Dacă ar fi fost biata Bălașa acasă, cine știe ce mai ieșea, cu teroristul de cumnatu-său !

Toma se îndreptă spre tramvai. Cu banii în buzunar era totuși nervos. „Să mă împrumut de la un vecin»... Pe cine ai vrut tu să păcălești, cap sec ? Crezi că-mi faci un hatâr că mă împrumuți, nerodule ? Lasă că-mi cazii tu în mînă cu vreun bocluc pe la fisc ! Dar mai întâi o să-ți azvîrlu în nas datoria : na, zevzecule, ține-ți banii, înecă-te cu ei !“ Verva polemică ce-o consuma într-un aprig monolog inter-rior îl făcu să nu observe că în stație cineva îi dăduse bună ziua : Cănuță Stere. Se mai întâlniseră de câteva ori de la prima lor întrevvedere, în ziua mutării, își dăduseră binețe, dar nu stătuse de vorbă pe-ndelete niciodată.

— Ce mai faci, domnule Ionescu ?

— Mulțumesc, bine. Spre casă.

— Ce face băiatul ? S-a însănătoșit ?

— Firește, merge la școală.

— Ai trecut printr-un mare necaz. Apoi după o mică pauză : Cum merg trebușoarele ?

— Așa și-așa. Cu criza asta de numerar...

— Așa e, aprobă Cănuță. Că veni vorba : cu chiriașa cum te împaci ?

— Deocamdată n-am de ce să mă plîng.

— Mă mir ! I-au bătută și toba percepției !

Toma dădu din umeri. Se uită în susul liniei. Tramvaiul nu venea, iar Cănuță îl agasa cu conversația, mai ales că aflase exact care era sursa persecuțiilor lui : într-o seară coșul de la bucătăria Leanei, care avea calcanul lipit de casa lui Cănuță, luase foc. Prin olane începuse să iasă scînteii care se împrăștiu în toate părțile. Cănuță avea în curtea lui un adevărat depozit de grîne și fîn. Alarmat, se suise pe acoperiș și turnase pe coș cîteva găleți de apă cu oțet. Focul se stinse imediat. Cănuță însă, pentru mai multă „siguranță“, turnă încă trei găleți. Bucătăria se umplu cu apă amestecată cu funingine, pereții se murdăriră, burlanele se turtiră și chiar mașinii de gătit îi căzură cîteva cărămizi.

— Ia te uită ce mi-ai făcut ! se plînsă Leana.

— Trebuia să-mi salvez avutul !

— Bine, bine, dar de ce ai mai turnat încă trei găleți după ce focul s-a stins ?

— Eu sînt prevăzător ! rînji vecinul.

— Dar la necazurile pe care mi le pricinuiеști nu te-ai gîndit ?

— Cămașa mi-e mai aproape, coană.

— Ai dreptate, conchise ea, pe dată liniștită, înțelegînd că nu avea rost să continue discuția. Adăugă : fîi mulțumesc și... rămîn îndatorată.

Începu să curețe bucătăria. Și, întorcîndu-se către Vasile, care o ajuta să pună iarăși rînduială în bucătăria inundată :

— N-ai încotro, cînd unii oameni sînt precauți.

Trei zile mai tîrziu, făcu rost de un furtun lung, îl puse la robinetul din bucătărie și, suită pe acoperiș, dădu drumul apei pe coșurile sufrageriei și dormitorului precautului vecin.

Cănuță Stere o dăduse în judecată. La proces, Leana declară că luase foc coșul vecinului, sau poate i se păruse numai, și că ea trebuise să-i întoarcă binevoitorul serviciu vecinului său. Plătise o amendă, e drept, dar nu-i rămăsese „îndatorată“ lui Cănuță, care de atunci nu pierdea nici un prilej de a-i face șicane.

— Putea să mai repare fațada, urmă Cănuță. Că în casă sînt sigur că n-a zugrăvit de cînd stă în ea.

— O privește, făcu plictisit Toma. Doar ea o locuiește, nu eu.

— Nu te supăra, domnule Ionescu, îl compătimi Cănuță, privindu-l lung și cu înțeles, dar zău, parcă te-a cam... îmbrobodit. Așa a făcut și cu vechea proprietăreașă și e de datoria mea să...

Toma se enervă :

— Nu-s copil să fiu dădăcit !

— Hait, că te-ai supărat ! Parcă ți-aș spune de rău. Nu mă amestec, dar nevasta dumitale și Jeleasca s-au împrietenit la cataramă : le-am văzut împreună la preumblare la braț.

— Și ce-ți pasă dumitale, domnule ? Altă treabă n-ai ? E nevasta dumitale ? E proprietatea dumitale ?

I se înfipsese negustorului sub ochi, vorbea rar, apăsînd pe fiecare silabă : nimic nu-l scotea din sărite decît să-l epitropisească, să-l cicălească cineva.

— Ce-mi tot dai zor cu proprietatea ? — se înfoie și Cănuță ? Că mai sînt și alți proprietari și poate cu mai multe imobile !

— De ce-mi spui mie asta ? Vrei să mă intimidezi ?

— Nu. Dar să știi că nici eu nu sînt strîns de pe drumuri.

— Și ce-mi pasă mie de dumneata ? În definitiv, ce vrei, domnule ? Ce te amesteci în treburi care nu te privesc ?

— Nu mă lua așa repede, se zbîrli și Cănuță. Cu cine crezi dumneata că vorbești ?

— Cu o muiere rea de cloanță, care n-are ce face și vrea să bage zîzanie între oameni.

— Să nu mă insulti, că n-o să-ți meargă ! Eu nu sînt Resu, studentul ăla prăpădit cu care ai dat de-a zvîrlita în cofetăria lui Stelian !

— Toate le știi, încreți buzele batjocoritor Toma și simți cum venele tîmplelor încep să-i zvîcnească : „m-a spionat“, își spuse și simți o imperioasă nevoie să-l repeadă : Vezi-ți de treburile dumitale ! Sau cauți ceartă cu lumînarea ?

În jurul lor se adunară cîțiva trecători. O femeie care se afla în stație, auzind numele de Resu, tresări și se apropie să asculte mai bine.

— Eu nu sînt scandalagiu ca dumneata, despre care vorbeşte tot cartierul ! Îi aruncă dispreţuitor Cănuţă.

— Pe mine mă faci scandalagiu ? zbiră Toma. Te-ai întrecut cu obrazniciile, domnule ! Pentru insulta asta vei da socoteală ! Sînteţi martori, se adresează el celor trei persoane, că dumnealui m-a făcut scandalagiu. Vă rog să-mi daţi numele dumneavoastră şi adresa.

Se scotoci prin buzunare şi găsi o foaie de hîrtie şi un creion. Unul dintre martori se scuză că e grăbit şi pleacă. Celălalt bărbat şi femeia rămaseră.

— Ştefan Balan, se recomandă primul. Pensionar, Parifului 35.

Toma notă.

— Vă mulţumesc. Dumneavoastră, doamnă ?

— Voi aduce şi eu martori să dovedesc că m-ai insultat, interveni Cănuţă, care asista nepăsător.

Toma îl apostrofă ritos :

— Nu încerca să influenţezi martorii. Am terminat cu dumneata ! Vom discuta la proces.

— Vom discuta ! Ți-oi arăta eu cine este Cănuţă Stere. Avem şi noi oamenii noştri...

Venise, în sfîrşit, tramvaiul. Cănuţă se sui, dar o dată cu el şi pensionarul martor.

— Aţi auzit ce-a spus ? se adresează el femeii, necăjit că nu-l rugase pe primul martor să mai rămînă, ca să nu-i dea posibilitate să treacă de partea lui Cănuţă — se lăuda că are oamenii lui în Justiţie !

— Da, se codi femeia.

— Asta-i o insultă nemaipomenită ! Nu-i așa, doamnă ?

— Da. Dar n-aş vrea să fiu purtată pe la judecăţi.

— N-aveţi grijă, doamnă. O singură dată...

— Să n-am neplăceri...

— Vă garantez, doamnă !

Femeia era tînără. Plinuţă, cu un cap rotund de păpuşă. Purta un taior elegant, negru.

— Bine, zîmbi ea, dar aş vrea să vă întreb ceva.

— Vă rog.

— Am auzit în discuţia de adineaori pomenindu-se numele de Resu. Nu cumva îl cheamă şi Cornel ?

— Ba da. Îl cunoaşteţi ?

— Oarecum, roși ea ușor. Să vă dau numele meu, încercă să schimbe vorba. Vreți să-l notați ?

— Desigur ! se pregăti el să scrie. Resu e vecin de stradă cu mine. Un tânăr foarte curțecade. Sînteți cumva rude ?

— Nu, răspunse ea stînjenită.

— E foarte simpatic. Aseară a făcut un mic chef cu prietenii pînă dimineța, povesti el hazliu.

— Vreți să scrieți numele meu ? zise din nou femeia.

— Vă rog !

— Magda Cosmescu.

— Adresa ?

— Șelari 5.

— Vă mulțumesc foarte mult, doamnă Cosmescu. Veți primi citația. Și vă rog foarte mult să vă prezentați, trebuie să-i dau o lecție acestui calomniator al Justiției noastre.

— Voi veni, domnule.

— Ionescu. Toma Ionescu ! se recomandă el și-i sărută mîna. Era mică și catifelată. Mirosea a parfum.

Tramvaiul sosi. O ajută amabil să urce, apoi, cu toate protestele, îi plăti și ei biletul. Satisfăcut de propria lui galanterie, Toma începu să se gîndească la noul proces pe care avea să-l înceapă împotriva lui Cănuță. Și, eventual, a lui Frattini, dacă nu va fi om de înțeles ; de asemenea la posibilitatea unei intervenții pentru frizer. Din cînd în cînd se uita la Magda, care rămăsese tăcută, și constată că este foarte drăguță. „Păcat că nu prea am timp.“ Coborî cu părere de rău, salutînd-o deferent : se hotărîse să meargă la Țucă. Magda dăduse din cap zîmbitoare, dar cînd Toma o mai privi o dată de pe trotuar, i se păru că e gata să plîngă.

N-avea de unde să știe că, fără să vrea, provocase o dramă : aseară, Cornel Resu se scuzase că nu poate veni la întîlnire. Era bolnav, susținuse el.

Paul rămăsese un timp în bucătărie și, ajutîndu-i Mariei, se liniști... Apoi ieși în curte. În fața casei Jeleștilor stăteau de vorbă Vasile, Stan, Cornel, Droșescu și Lac. Partida de pocher se prelungise. După cele patru tururi „reglementare“, mai urmau două tururi de onoare, două de forță, trei de consolare, unul „extra“ și două „supra“. Nu păreau de loc obosiți. Paul se apropie timid.

— Bună dimineața !
— Bună, puștiule ! răspunse Cornel.
— Ai asistat ieri după masă la spectacol ? întrebă Lac.
— Spectacol ? se miră Paul.
— N-a fost, interveni Droșescu, aprinzându-și o țigară
RMS fără carton. A venit mai târziu, când totul se terminase.

— A ! înțelese Paul. Îmi pare rău că am lipsit. Aș fi adus cazanul cel mare de aramă !

— Bună idee ! Are stofă băiatul, apăsă Stan.
— Să-l luăm în cercul nostru, propuse Lac.
— Întîi să dea examen, hotărî Cornel. Stane, pune prima întrebare.

Stan se gîndi puțin.

— Știi pocher ?

— Nu.

— Foarte bine ! Trecut.

Cornel se uită spre Droșescu. Acesta întrebă :

— Cîți ani ai ?

— Paisprezece.

— Suficient. Trecut !

— Rîndul meu, interveni Vasile. Îți plac cursele ?

— N-am fost niciodată.

— Nu-i nimic. Vei merge cu mine ! Trecut !

Lac îl prinse de umăr.

— Ascultă la mine. Știi tabla înmulțirii ?

— Sigur.

— Atunci, răspunde : cu cîte cărți se joacă tabinetul ?

— Cu 52 !

— Genial ! Trecut.

— Șah știi ? întrebă Cornel.

— Nu.

— Foarte rău.

— Ba foarte bine, sări Droșescu. Șahul e anost și obositor.

— Așa e, confirmă Stan. Și imoral. Se joacă cu dame.

— Regine, îl corectă Resu.

— Tot aia e ! spuse blazat Vasile. Un joc complicat și plictisitor.

— Exact, zise Droșescu. Poe susține că singura calitate necesară unui șahist este atenția. Atent, câștigă; neatenț, greșește și pierde.

— O fi Poë genial, zîmbi Cornel superior, dar pricepea șahul ca un cizmar pe Arhimede.

— Just ! țipă Lac. Jos cu Poë !

— Totuși, trebuie să fii de acord că șahul este mult mai puțin atractiv decît tablele, zise calm Vasile.

— Așa e ! — strigă Stan. Poți să dai la șah un 6—3 taman la fix ? Nu ! 6—1, o poartă, 4—3 o alta ! Ieși afară, stimabile ! 6—6, gherlă ! Ura ! 5—3, poartă, marț !

— Ce pretenții pot să am de la voi, troglodiților ! În fața jocului de șah sînteți ca surzii care asistă la un concert de pian. Vedeți doar clapele, și gesturile pianistului vi se par caraghioase. În realitate, voi sînteți caraghioși.

— Metafora e foarte bună, zise Vasile.

— Dar nu mă poate convinge că șahul nu este un joc searbăd și chinuitor, zvîrli sentențios Droșescu.

— Ar fi imposibil. Unui șahist i se cere spirit. Și tu de unde să-l iei ?

— O să mă împrumuți tu ! Că ai atîta, că ți s-a vărsat și pe haină. Și, arătîndu-i o pată gri pe rever, în dreptul gulerului : Materie cenușie, amice, îți curge spiritul prin urechi.

— Ești de un prost-gust cum rar mi-a fost dat să înțîlesc. Mai bine ți-ai spăla cămașa jechoasă, pe care o porți de trei luni.

— De patru ! preciză Lac.

— Jegul e un semn de distincție, amice. Curățenia este apanajul ratașilor.

Cornel îl privi lung.

— Ascultă, rege al salamului, știai că ești idiot ?

— Știam, răspunse Octav simplu.

— Și n-ai încercat nici un tratament ?

— Nu. Mă simt foarte bine așa.

— A ta va fi împărăția cerurilor ! psalmodie nazal
Cornel.

— Amin ! cîntară în cor ceilalți.

Paul asista cu un sentiment penibil de jenă. Își dădea seama că asistă la un fel de joacă, dar nu sesiza cînd glu-

meu și când vorbeau serios. Zîmbea confuz și, deși discuția celor cinci îl amuza, ar fi vrut să plece.

— Ce-ai rămas ca o curcă plouată ? îl întrebă Lac zîmbind. Paul nu răspunse.

— Ce facem ? întrebă Droșescu. Îl primim în cerc ?

— Da ! aprobară ceilalți.

— Eu mai am o întrebare, zise Octav. Ai fost la dame, piciule ?

Băiatul roși. Lăsă ochii în jos.

— Lasă băiatul în pace ! îi luă apărarea Cornel. Nu vedeți că-i fată mare ?

Lui Paul îi venea să intre în pămînt de rușine. Ar fi vrut să răspundă ceva, să braveze, să dea impresia că în materie de femei nu e chiar așa profan, dar nu știa exact ce ar fi trebuit să spună și îi era teamă să nu se facă de rîs. Își aminti de cele povestite de colegii lui de școală, și mai ales de „maestru“, dar acum amănuntele se învălmășiseră și nu putea găsi nimic. Schiță un zîmbet, dar, înfricoșat de felul în care putea fi interpretat, redeveni serios și răspunse prompt, cu o siguranță care-l miră în primul rînd pe el :

— Nu mă interesează, deocamdată, damele, zise el grav, dar grăbit, înghițind cîteva litere.

— Bravo, Paule ! urlă Stan. Nu „deocamdată“, dar niciodată să nu-ți placă. Dă-le-n mama lor de dame ! Sînt otrăvuri.

— Dulce otravă !... murmură Droșescu.

— Uită-te la mine, începu Stan să spună ceva, dar Paul îl întrerupse vioi :

— Dumneavoastră sînteți damă sau otravă ?

Cornel, Octav și Ștefan scoaseră un urlet care ar fi sculat și morții : Stan — damă ! Stan — otravă ! Se nimerise !

— Mă, puștiule, se răsti Stan, ai și luat lecții de la Cornel ? Vezi să n-ajungi și tu ca el, student pe viață.

— În orice caz, mai bine decît un prăpădit de funcționar la poștă, ca tine, neisprăvitule, i-o întoarse studentul.

— Zevzecule, eu îndeplinesc o funcție socială, utilă și onorabilă. Nu ca tine, un parazit dăunător și... și...

Căuta cuvîntul potrivit și nu-l găsea. Făcea gesturi dezordonate cu mîinile.

— Șiși, șiși ! cântară prietenii.
— ...Și epileptiform ! ieși absurd și exasperat din gura lui Stan.

— Aristocratic, completă Lac.
— Jurisprudențial, făcu Droșescu, aruncînd mucul de țigară ce-i fripse buza.

— Și funerar, conchise Vasile.

Se lăsă o clipă de tăcere, reculegere. Apoi vorbi Cornel.

— Deși nu era programată, date fiind condițiile create, trebuie să ținem ședința imediat. În calitate de președinte, declar ședința deschisă. Dau cuvîntul domnului Cornel Resu. Poftiți vă rog ! Mulțumesc ! Domnilor, mă adresez în primul rînd acestui magnificientus cadrilat care nu știe că idiosincrasia simultană a apercepțiilor locale care se transmit pe baze de nemathelmitate seriale, conform teoriei lui Gauss, d'Alembert și Cauchy asupra interconectării spațiilor suculte și astrale, transfigurează poziția caleidoscopică a coloanei vertebrale articularectiformă...

— Casație ! îl întrerupse grav Droșescu. Simultaneitatea factorilor ancestrali ai morții verticaliforme nu derivă din perpendicularitatea catapetesmei morții, ci a stufișului multicolor amorf, ipohondru, anticloroformatic.

— Și boulevardier, dacă-mi dați voie, peroră Lac. Are dreptate președintele nostru cînd afirmă că acuitatea aromatică infrastructurală și aprioristică nu rezolvă *in extenso* baza fundamentală a temeliei paradisiacei alternanțe a fenomenului crepuscular, alabattrit și caparadiciforma.

— Cum ați spus ? întrebă Droșescu, holbîndu-se.

— Caparadiciforma.

— Greșit. Caparadicitatea.

— Am spus caparadiciforma și îmi mențin punctul de vedere.

— Nu e bine, se încăpățîină Droșescu. Caparadicitatea.

— Ca-pa-ra-di-ci-for-ma, silabisi Lac. E ultimul meu cuvînt, și vă rog să nu mă întrerupeți.

— Pîna nu stabilim precis forma corectă, nu putem continua, hotărî Cornel. Chestiunea se pune la vot. Ascult.

Toți izbucniră într-un glas :

— Caparadiciforma !

— Deci, conchise Cornel, rămîne caparadicitatea ! Declară ședința închisă. Și acum, vă rog, jurămîntul.

Toți își puseră mîinile pe abdomen și rostiră în cor, rar, grav, ca o litanie :

— Absolut Ilie Curuli Tănase na ce-ți dau prin gard, cudoii, cudoii, bang !

Repetară formula de trei ori, apoi rămaseră încremeniți, cu ochii în sus și gurile căscate.

De data asta, Paul era convins că se află în mijlocul unor nebuni. Se retrase cîțiva pași, neștiind la ce se putea aștepta din partea acestor oameni ieșiți din minți. Ceea ce îi părea ciudat era faptul că pînă la un moment dat păru-seră normali. Înnebuniseră subit ? Nu-și putea dezlipi privirea de pe grupul celor cinci, care, neclintiți, cu mine cucernice, păreau că oficiază un ritual păgîn.

— Ce-i cu voi, zăpăciților ? N-ați mai plecat ? — se auzi deodată vocea veselă a Leanei, care ieșise din bucătărie cu o găleată de apă. Se uită la ei curioasă. Ați înlemnit ?

Grupul se mișcă. O înconjurară.

— Nu v-ajunge toată noaptea ? îi certă ea cu prefăcută asprime.

— Hip, hip, ura, pentru Leana Jelescu ! dădu tonul Cornel.

— Hip, hip, ura ! zbierară prietenii.

— Zăpăciților ! — repetă ea rîzînd și intră în bucătărie, după ce vărsă găleata în mijlocul curții.

Paul se dezmeticise. Luase parte la o comedie neobișnuită și acum, că se sfîrșise, îi părea rău. Zăpăciții se înghiontiră pe rînd :

— La revedere, Paule ! Colega !

— La revedere.

— Ce faci acum, Paule ? îl încercă într-o doară Cornel. Vii la mine să-ți arăt la matematică ?

— Vin. O clipă, să aduc cartea.

Fugi în casă, caută servieta — o servietă din piele groasă, pe care o avea din clasa întîia de liceu —, luă algebra, maculatorul, un creion și reveni. Cornel fredona o melodie și-l aștepta.

Pe Strada Iepurilor, la numărul 27, se afla o casă dărăpănată, cu tencuiala cojită în mare parte și pereții crăpați. Două ferestre duble la stradă, cu ziare lipite pe jumătatea

de sus a geamurilor dinăuntru, adăposteau două mușcate, în ghivece mici de pământ învelite în hîrtie albastră. Aici locuia familia Resu. Tatăl, Spiridon, cam de cincizeci și cinci de ani, ghebos, cu figura îngustă și mîinile nefiresc de lungi și acoperite cu păr, părea mult mai bătrîn. Era încasator la societatea patriotică de binefacere „Eroii neamului“, cu un comision de zece la sută din încasări. Toată ziua bătea drumurile după cotizații și restanțe. Se întorcea acasă spre seară, obosit și desfigurat. Atunci, cum mergea legănat, cu brațele agitate dezordonat, părea pur și simplu o maimuță. Dormea o oră, apoi mîncă singur. Îl servea nevastă-sa de-a doua, o femeie roșcovană, tăcută, bolnavă de reumatism, vîitîndu-se din cînd în cînd. Spiridon mîncă pe îndelete, apoi aprindea o țigară. O răsucea gros, umplînd o foiță cu tutunul regal pe care-l ținea într-o cutie de metal galbenă, ornamentată cu motive românești. Cutia o ținea sub garderob, unde se simțea mai bine igrasia pereților, pentru ca tutunul să se mențină umed, tocmai bun pentru fumat. După ce termina țigara, scotea de sub pat un geamantan mare din carton, îl deschidea și începea să aranjeze în diferite feluri cîteva mii de cutii de chibrituri goale, strînse de-a lungul anilor. Le păstra ca pe o comoară și nu le-ar fi cedat pentru nimic în lume. Zilnic aducea cutii noi de pe la clienți. Le aranja de-a latul sau de-a lungul, pe față și pe spate. Dacă vreo cutie era stricată, o repara cu migală, cu pap și foiță de țigară.

Prima lui soție murise de tuberculoză și-l lăsase singur. Nici cei doi copii, Mihai și Cornel, nu reușiseră să-l scoată din starea de apatie în care căzuse. Numai de cînd se recăsătorise cu Elisabeta devenise mai puțin taciturn. Îi dădea o sumă fixă săptămînal pentru mîncare și ținea o socoteală riguroasă de fiecare ban cheltuit. Locuiau cu toții într-o singură cameră, mobilată cu un pat de metal dublu cu garnituri de alamă, o canapea lată pentru două persoane, un garderob, un lavoar de tablă vopsit în alb cu un lighean acoperit totdeauna de un ștergar înflorat din pînză de in; o masă și două scaune totdeauna ocupate cu rufe ce urmau să fie călcate. Niciodată n-a înțeles Paul cum de încăpea atîta mobilă în cameră. Sus, pe garderob, un ceas deșteptător „C.F.R. patent“, cu sonerie. Pe un perete, fotografia de la nuntă a lui Spiridon și a primei lui soții, și portretul

unui tânăr cu ochii negri migdalați, cu buze delicate și părul negru ondulat, pictat de Mihai. Pictura îl reprezenta pe Cornel Resu.

Cînd cei doi tineri deschiseră ușa, Elisabeta trebăluia prin antrețelul mic și întunecos, pe care-l transformase în bucătărie.

— Cu cine ești? se auzi din dormitor vocea lui Spiridon, agasat de prezența unui musafir. Unde ai fost toată noaptea?

— Mai ești în pat, tată?

Deschise ușa dormitorului. Bătrînul stătea în pat în cămașă de noapte și citea „Dimineața”.

— E aproape zece. Unde ai fost toată noaptea?

— Dînsul — arată Cornel spre Paul, eschivîndu-se de la un răspuns precis — e fiul proprietarului de la numărul 29.

— Fiul domnului Toma Ionescu? exclamă Spiridon și, lăsînd ziarul, sări din pat. Poftiți! Bună dimineața! Te rog să ne ierți că nu prea avem unde să te primim. Veto, un scaun!

— Lăsați vă rog, se bîlbîi Paul copleșit. Stau pe divan.

— Nu se poate! Veto, n-auzi?

Veta intră cu un scaun de bucătărie, ștergîndu-l posacă cu o cîrpă. Celelalte erau ocupate. Paul se așează stîngaci.

— Tată, o să-i dau cîteva lecții la matematică.

— Foarte bine. Eu plec și n-o să vă deranjez.

— Vă rog, protestă Paul.

Cornel zîmbi.

— În orice caz pleca. Duminică dimineața își găsește clienții acasă. Tata e încasator, îi explică el.

Spiridon își puse cămașa la iuțeală. Paul îl văzu gol și i se făcu silă; pe spate, mai jos de ceafă, o excrescență conică, pe vîrfurile căreia creștea un smoc de păr, îl făcea să semene cu o cămilă. Omul se spală apoi pe față în lighean, și se șterse zgomotos. Apa din lighean o vărsă într-o găleată acoperită cu capac de lemn. Tacticos, își puse în cele din urmă haina și, înainte de a ieși, i se adresă lui Paul:

— Dragul meu, dacă ai cumva cutii goale de chibrituri pe acasă, te rog să mi le dai.

— Goale?!

— Da. Fac colecție. O să ți-o arăt și duminică odată.

— O să vă aduc !

— Mulțumesc. La revedere !

Cornel îl urmări cum deschide ușa și, abia mai răsarit decît clanța ei, o închide cu precauție. Nutrea față de Spiridon o afecțiune sinceră. Dacă-și călcase pe suflet, prefăcîndu-se a fi uitat cearta cu Toma de la cofetărie, era pentru că, auzind de relațiile acestuia prin lumea mare, plănuse să intervină pentru a-i face rost lui taică-său de încă o slujbă asemănătoare. Cîștigul era mic și abia le ajungea. El mai era încurcat cu facultatea, iar Mihai dădea cam puțin. Deși se simțea umilit că era nevoit să trăiască pe spinarea lui Spiridon, nu făcea nimic pentru a schimba lucrurile. Cornel era inteligent și sentimental, ingenios și megaloman, plin de generozitate, însă lenevos. Mai în glumă, mai în serios, spunea că va scrie și el o carte după exemplul lui Erasmus, intitulată *Elogiul leneviei*. Cînd se oferise să-l mediteze pe Paul, era sincer și dezinteresat. Îi și plăcea băiețașul ăsta timid, politicoș și cam prea serios pentru vîrsta lui.

— Ce lecții ai pentru mîine ?

Paul deschise cartea și rezolvă repede primul exercițiu dictat de Cornel. Apoi al doilea și al treilea.

— Nu înțeleg de ce dorește tatăl tău să te meditez.

— Așa e el ! Vrea să fie sigur că o să iau capacitatea.

— La celelalte materii cum stai ?

— Bine. Note mari. Nici una sub șapte. Cînd i-am spus că n-am nevoie de meditator, era gata să mă bată. Tata e foarte nervos ! Dacă și-a pus ceva în cap...

— Știu, dar lasă, discut eu cu el, spuse Resu.

— Bine, încuviință Paul de loc convins și, cum se lăsase o clipă de tăcere, se ridică să plece.

— Mai stai. N-ai vrea să înveți șah ?

— Ba da. Am auzit însă că e un joc greu.

— Nu. Și e foarte frumos.

Scoase din sertarul mesei piesele de șah, iar de pe dulap luă un carton cu pătrățele. Începu să-i explice, dar Paul, deși se forța să asculte atent, se plictisi curînd. Căscă discret de cîteva ori. I se păreau absurde mișcările acestor bucățele de lemn de pe un cîmp pe altul. Îi veniră în minte cele spuse de Vasile și Droșescu despre șah și le dădu dreptate. Privirea îi alunecă la ceasul de pe dulap : douăsprezece.

De-ar termina odată, să poată pleca ! Cornel însă, după ce îl puse să mai repete mișcările cu pionii și turnurile, se declară satisfăcut.

— N-ai căscat decît de cinci ori. Asta înseamnă că vei deveni un jucător bun.

— Mda, zîmbi Paul, jenat. Încă nu înțeleg rostul jocului ; totuși, vă mulțumesc, domnule Resu.

— Uite ce este. Dacă vrei să fim prieteni, să-mi spui Cornel.

— Dacă vreți dumneavoastră...

— Nu merge „Cornel“ și „dumneavoastră“. Sau îmi spui „tu“, sau „maiestate“.

— Bine, maiestate !

— Bravo ! Vino mîine pe la șase să continuăm „meditațiile“.

Mașa era pusă. Toma venise de la Țucă prost dispus și-și vărsa focul pe Maria. Istorisise judecătorului cearta cu Cănuță și acesta îl sfătuisese s-o lase baltă, deoarece insulta nu era atît de gravă și în nici un caz n-ar fi putut fi condamnat la vreo pedeapsă privativă de libertate, cum pretindea Toma. Iar afirmația lui Cănuță că „avea oameni în justiție“ putea fi interpretată în fel și chip. În privința poeziilor lui Costică, Țucă îi promisese că va încerca să vorbească cu poetul Mandarinescu, amic de-al lui, să le facă loc în vreo revistă. Sub nici o formă însă nu se putea pretinde revistei *Femeia galantă* să publice poezii prin hotărîre judecătorească. Cu Frattini, avea dreptate sută la sută și urma să cîștige sigur. Parcă nu știa și singur asta ! Cu Frattini obținea o sentință favorabilă la orice ocol, nu avea nevoie de Țucă. În sfîrșit, nu se dăduse încă pronunțarea în procesul Băduță și, colac peste pupăză, trebui să-i mai împrumute trei mii de lei din banii împrumutați de la Ilie...

— Frate-tu e un tîlhar ! o apostrofă el furios, dar Maria, ocupată să strecoare colțunașii, nu răspunse. Toma se aprinse mai rău : Ce taci ca o mută ? N-am dreptate ?

— Ba da, șopti ea dorind să evite un nou scandal.

— Mama lui de dobitoc ! L-am rugat ca pe Hristos să-mi împrumute cîteva mii de lei și el — auzi ! — să-mi joace

teatru, că n-are, că se duce la un vecin... Și pe urmă să vină și sacul ăsta fără fund să-i dau trei mii de lei.

— De ce i-ai dat ? Întrebă încet Maria.

— Ca să întrebî tu ! Încă nu s-a pronunțat în procesul Băduță. Înțelegi, deșteapto ?

Mîna femeii tremură și, împrăscată de ocări, nu mai văzu o clipă decît aburii groși, fierbinți, care ieșeau din strecurătoare. Scăpă din mîna oala și apa clocotită o opări pe picior. Se prăbuși urlînd de durere. Paul dădu buzna înăuntru și se repezi îngrozit s-o ridice. Atunci se regăsi și Toma, care, speriat, o luă în brațe și o transportă în sufragerie, pe divan. Maria, aproape leșinată, gemea.

— Untdelemnul ! — răcni Toma.

Paul alergă în bucătărie. Răsturnă cîteva sticle, sparse o farfurie, dar nu găsi sticla de untdelemn.

— Nu-l găsesc !

Toma înjură cu necaz. Se năpusti în bucătărie, deschise ușițele dulăpiorului și scoase afară tot : nu-l găsi.

— Fugi la doamna Jelescu !

Paul zbură. Se întoarce după cîteva clipe cu o sticlă goală pe jumătate ; Leana, îngrijorată, îl urma. Toma îi scoase ciorapul : o pată roșie, strălucitoare se întindea de la laba piciorului drept pînă la jumătatea gleznei. Strivindu-și o înjurătură printre dinți, de parcă arsura aceea îngrozitoare l-ar fi acuzat, Toma înșfăcă sticla și turnă uleiul peste arsură.

— Stai, nu așa, că-l verși pe jos ! — îl opri Leana.

Fugi cît o țineau picioarele pînă acasă la ea și aduse o pană de gîscă. Apoi o unse ușor, abia mîngîind locul. Totuși, Maria scrișnea din dinți de durere : simțea atingerile pînă în creier.

— Să chem un doctor ? Întrebă Toma.

— Deocamdată, să meargă cineva la farmacie să cumpere unsoare pentru arsuri.

— Mă duc ! sări Paul.

— Nu. Mă duc eu. Tu stai aici.

Plecă în goană. Era necăjit, înciudat de pățania Mariei și acum bucuros plecă de acasă : nu suporta s-o vadă chinîndu-se. Ar fi vrut ca la întoarcere s-o găsească vindecată. Ajuns la farmacie, explică în cîteva cuvinte despre ce era vorba, luă tubul „Desitin“, uită restul de bani pe tejghea și alergă într-un suflet înapoi.

Piciorul Mariei se umflase și apăruseră bășici și pete albicioase. Cu mii de precauții, Leana întinse pasta pe arsură. Maria oftă ceva mai ușurată. Zîmbi stingherită, neobișnuită să fie obiectul atîtor preocupări.

— Acum, ce o să mîncăți ?

— Las-o naibii de mîncare ! mîrîi Toma. De asta ne arde acum ? Ți-a mai trecut ?

— Da, Paule, vezi de plăcintele din cuptor, să nu se ardă.

— De ce n-o trimiți pe Olguța la bucatărie ?! Unde-i domnișoara ? întrebă Toma uitîndu-se la ceasul din perete.

— A plecat cu Jeni.

— Hm ! A cam luat-o razna !

— Prea o țineți de scurt, zise Leana zîmbind. E fată mare de-acum, și dumneata te porți cu ea de parc-ar fi copil.

— Cît stă la mine, trebuie să se poarte cum vreau eu. Cînd s-o mărita, treaba ei și-a bărbatului ei.

— Pînă atunci, mai lăsați-o să petreacă. Nu vezi că se topește de-a-n picioarele ? O ții ca la închisoare !

— Ba nu, o s-o las de capul ei ! Și mîine să-mi vină cu vreun ploid în brațe.

— De ce ți-e frică nu scapi, proroci Leana în glumă.

— Să ne ferească Dumnezeu de asemenea rușine ! zise Maria uitînd de durere. Tot sîngele i se suise în obraji.

— O ucid dacă-mi face vreo pozna ! se încruntă Toma.

Paul, excesiv de zelos, anunță că scosese plăcintele din cuptor. Maria încercă să se miște, dar scoase un „Oh !” atît de chinuit, încît reveniră cu toții la realitate.

— Maria, să chem doctorul ?

— Nu-i nevoie, Toma. Ajută-mă să trec în dormitor.

O prinseră de mijloc și, sprijinită de umerii lor, săltînd într-un picior, Maria ajunse lîngă pat. O așezară încet, cu piciorul bolnav sprijinit pe o pernă.

— Acum vă rog să mă lăsați. Vreau să încerc să dorm. Poftă bună la toți !

În bucatărie, Toma o găsi pe Olguța, care aflase de la Paul cele întîmplate.

— Ai venit, domnișoară ?

— Da, am venit, răspunse ea și, trecînd repede pe lîngă Toma, intră în dormitor, făcîndu-se a nu auzi că el o strigă din urmă.

— Cum s-a întâmplat, mamă ?
— Mi-a alunecat oala din mână.
— Iar a făcut tata scandal ?
— Nu din cauza asta, îl scuză Maria. Te rog, îngrijește de masă. Fă o mămliguță. Avem lapte.

Olguța se uită la rană și se înspăimîntă.

— Ce nenorocire ! Trebuie chemat doctorul.

— Nu, nu e nevoie. Vezi că apa de mămliguță are sare. Du-te și vezi de masă. Tatii trebuie să-i fie foame.

Olguța strîmbă din buze :

— Bine, mamă.

Rămasă în sfîrșit singură, Maria putu da drumul în voie lacrimilor de durere și deznădejde, reținute atîta timp.

Pe la cinci și ceva, sosi Baronescu. Olguța, care-l primi în sufragerie, îi istorisi cele petrecute și vizitatorul se arătă sincer afectat.

— Vai de mine ! Biata doamnă Maria ! Un asemenea concurs de împrejurări nenorocit ! Ce perturbare s-a produs, desigur !!

— Da, dar vorbește încet să nu-l trezești pe Paul.

Stingherit, Baronescu nu mai scoase nici un cuvînt și un timp se auzi doar tictacul pendulei, la care Olguța se uita din cînd în cînd. Privind-o pierdut, buzele-i se mișcară de zeci de ori, însă cuvintele i se opreau în gîtlej. Se batjocorea în gînd pentru timiditatea, pentru lipsa lui de inițiativă, dar indiferența de gheață a Olguței îl paraliza.

Din dormitor apăru Toma cu pantalonii descheiați, ținîndu-i strîns cu mîna.

— A, pardon ! se scuză el și se încheie repede. Ai auzit ce ni s-a-ntîmplat ?

— Da, și sînt profund mîhnit de această absurdă nenorocire.

— Ce face mama ? întrebă Olguța.

— Doarme. E obosită, sărmana. După cele pătimate... Olguțo, fă-ne o cafea. Eu și baronul vom juca o partidă de „tablinet.”

— Cu plăcere, domnule Ionescu, cu plăcere. Sper că Olguța ne va cinsti cu prezența ei la această interesantă dispută.

— Nu, Ioane. Trebuie să plec.

— Unde te duci ? întrebă Toma.

— Mă așteaptă Jeni.

— Iar ? Și azi-dimineață tot cu ea ai fost.

— Da. Te deranjează ?

Toma vru să spună ceva, dar era Baronescu de față. Încreți buzele și începu să amestece cărțile, furios. Baronescu se suci pe scaun și se uită rugător la Olguța, deznădăjduit.

— Taie,,îi întinse Toma pachetul.

— Da, domnule Ionescu, icni el gata să plîngă și împărți cărțile pe din două.

Toma observă.

— În definitiv, baronul n-a venit la mine ! zise el împărțind cărțile și așteptînd ca Baronescu să joace.

Fîstîcit, Baronescu luă un popă cu un valet.

— Stai, ce faci ? Iei riga cu doisprezece ?

— Pardon !

— Ionele, mă întorc repede, îl privi cald Olguța, și Baronescu învie. Am promis, trebuie să mă duc.

— Desigur. Dar, uitîndu-se după ea cum pleacă, deveni iar trist.

Tocmai terminaseră un rînd, Toma cu șaisprezece puncte, plus cărțile și spatiile, cînd se auziră bătăi în ușă.

— Intră !

Ușa se deschise larg și apărură Cornel și Lac.

— Avem onoarea !

— A, poftiți ! Luați loc ! Domnul Ion Baronescu, un prieten al Olguței, îl recomandă Toma. Dar unde-i studentul în drept ?

— A mîncat două kilograme de salam și i s-a aplecat, zise Lac așezîndu-se lîngă Baronescu. Cornel se așază pe divan lîngă Paul, în spatele lui Toma.

— Două kilograme ? se miră Toma continuînd să joace.

— E regele salamului ! Să vă feriți să-l invitați la masă.

— Ba să vină, rîse Toma, să-i mai facă poftă de mîncare Olguței. Ia te uită cum îl omor, urmă el, atent la partidă, și, cu un treisprezece, goli masa de cărți. Scrie o tablă, baroane !

Baronescu juca absent. Trase mașinal cu creionul o liniuță pe hîrtia unde însemna mersul jocului, dar din greșeală înscrise punctul la partida lui.

— Vedeți că vă înșală, glumi Lac. Tablele dumitale și le trece lui.

— Ce-i asta, baroane ? sări Toma și, luînd hîrtia cu socoteli, începu s-o controleze. Cînd ai făcut dumneata șase table și eu doar patru ?

— Poate am greșit. Vă rog să mă iertați. Gîndurile mele pluteau în altă parte.

— Atunci sau plutești, sau joci, că ambele o dată nu se poate. Recunoaște mai bine că nu știi să joci și te iert.

— Recunosc, murmură placid Baronescu și se ridică să iasă. Nu vrei dumneata să-mi iei locul ? se adresa el lui Lac, iar acesta, fără să se lase rugat, luă cărțile și începu să le amestece cu dexteritate.

— Te pricepi bine, văd, zise Toma, făcînd cu ochiul. Ai antrenament.

— Mda, oarecum...

— Ai făcut exerciții azi-noapte, zîmbi pe sub mustață Toma, fără să-l privească, și tăie.

Lac privi la Resu peste umărul lui Toma, schiță un gest cu buzele care vroia să însemne : „Nu-i prost, mormolocul“ și împărți cărțile.

— Să vă văd acum, domnule Ionescu.

— Îți trag o bătaie soră cu moartea !...

Și luă pe zece cel bun.

În curte, Baronescu își aprinse o țigară. Afară plouase puțin, o ploaie scurtă și repede, ca de vară. Stătu o clipă nehotărît, apoi porni să se plimbe pășind rar și apăsător.

Nu avea nici două clase primare. Copil nelegitim al unei servitoare, crescuse la voia întîmplării, prin orfelinate și aziluri de noapte. Cerșise, vînduse ziare, ajutase prin mahalale la căratul lemnului pînă pe la zece ani, cînd fu înfiat de o prostituată fără conștiință, ieșită din uz și puțin nebună. Această mamă adoptivă îi luă un profesor particular și-l învăță carte. De la ea învățase Baronescu să vorbească atît de pompos. Cînd împlinea douăzeci de ani, femeia muri lăsîndu-i o mică sumă de bani, din care el înigheba un mic comerț cu dopuri de plută, la sugestia primită de la unul dintre superiorii săi, un plutonier major, în timpul stagiului militar. Treburile mergeau binișor și ar fi avut toate motivele să fie mulțumit, dacă n-ar fi întîlnit-o pe Olguța. Ba tandră și prietenoasă, ba privindu-l de-i îngheța sîngele în vine, fiica lui Toma îl deconcertase întotdeauna. De multe ori

Încercase să lămurească lucrurile, dar abia spunea cîteva cuvinte, că ea îl oprea : „Nu, te rog, nu !“, și nu pe un ton repezit ci cu blîndețe. Dar nu mai putea merge așa. O să-i spună răsplat : „Olguța, te iubesc și vreau să fii soția mea !“, iar dacă ea va încerca din nou să ocolească răspunsul, va fi energic : să i se dea un răspuns clar !

Scoase din buzunarul de sus al hainei o oglinjoară și se privi la lumina ce străbătea prin fereastra sufrageriei. Sprînceana dreaptă era zburlită. Își umezi degetul și o netezi de vreo cîteva ori, cu migală. Apoi își privi dinții mari, lătareți, cu strungăreață. Un fir de tutun se lipise pe dinții de sus. Încercă să-l înlătore cu vârful limbii, dar nu reuși. Scoase batista, o batistă albă, mărginită cu dungi delicate, albastre, și-l îndepărtă. Puse la loc oglinda și-și aprinse altă țigară. Trase fumul în piept și, începînd să tușească, o aruncă și ieși pe poartă.

În cofetăria lui Stelian Ionescu, la o masă, Olguța vorbea cu un tînăr în șoaptă.

— Nu mai pot rămîne, Is. Mama a suferit un accident. Avem și oaspeți.

— Baronescu ?

— Da, rîse fata.

— Nu știu cum de-l suporti pe individul ăsta caraghios. Știi bine că n-o spun din gelozie, preciză el cu o ușoară umbră de dispreț. Nu înțeleg însă de ce-l accepți în jurul tău.

— Mi-e prieten, motivă ea cu seriozitate.

— Un filozof neamț spune că prietenia între un bărbat și o femeie este posibilă de la șaptezeci de ani în sus.

— Și totuși, eu simt pentru el o mare prietenie.

— Mai degrabă cred că dorești să fii înconjurată de adoratori.

— Credeam că mă cunoști mai bine, Is, se ridică Olguța jignită.

Istrate o prinse de mîna și o forță să se așeze.

— Povestea asta trebuie să se termine odată.

— Vorbește cu tata.

— N-are nici un rost : vrea neapărat să te mărite cu un titrat sau un ofițer.

— Atunci ?

— Atunci... hai cu mine !

Olguța roși.

— Vino ! zise Istrate pasionat. Nu înțelegi ?

Vorbea răgușit și-și lipise genunchiul de pulpa ei, înfiorînd-o. Fata își retrase jenata piciorul și-i șopti rugător :

— Fii cuminte, Is. Ne vede lumea.

— Nu mă interesează !

— Is ! îl mustră ea din nou.

Istrate îi strîngea degetele să i le frîngă. Mîna aproape îi amorțise și acum începea s-o doară. Și-o trase înapoi cu violență.

— Plata !

Cofetarul se apropie, jovial și tropăind ușurel :

— Două prăjituri, da ?

Istrate plăti cu gesturi scurte, decise. Avea fața albă cu trăsături regulate și energice. Sub sprîncenele ca două aripi întinse, sclipeau, reci, ochii verzi adumbriți cu cearcane vi-nete. La cîțiva pași după ce ieșiră, Istrate se opri și întreabă tăios :

— Deci cum rămîne ?

— Ai răbdare, Is. Timpul va aduce rezolvarea...

— Eu nu vreau, nu pot să mai aștept.

Olguța nu răspunse. Intensitatea dorinței lui Istrate i se comunica pe căi neștiute și ea se simți cutremurată.

— Deci ? întreabă el ultimativ.

— Nu, Is, nu se poate.

— Bine, zise el cu vocea spartă. Cum trebuie să-ți spun deci, la revedere sau adio ?

Olguța îl privi înspăimîntată : „Aici am ajuns ? Ce să-i răspund ? “

— Aștept !

„Doamne, cum îmi vorbește ! Cine-i omul ăsta ? “

— Îmi ești datoare un răspuns.

— Nu știu, șopti ea ezitant, simțindu-și deodată gîtlejul uscat, nu mai știu. Credeam că ești totul pentru mine, dar văd că pentru tine părerea, cuvîntul meu contează foarte puțin. Uneori te simt străin, foarte străin...

— Ca acum, de pildă, nu ?

Și, cum Olguța dădu aprobator din cap, gînditoare și tristă, el conchise scurt :

— Foarte bine. Cel puțin știm cum stăm. Adio !

Se depărtă cu pași fermi, în vreme ce ea rămase neclintită, privind silueta care se pierdea, cu un copleșitor senti-

ment de însingurare. Nu-și putu stăpîni o lacrimă ce i se furișă prin colțul pleoapei și-i brăzdă obrazul.

— Duduia nu se plictisește singură ?

Un tînăr înalt, voinic, cu ochii puțin bulbucăți, o apucă de braț, obraznic.

— Îmi dați voie să vă conduc ?

După o clipă de perplexitate, Olguța se smulse cu putere, brutal și porni repede pe strada Traian.

— Rea mai ești ! auzi lîngă ureche : tînărul era în dreptul ei.

— Cum îți permiți, domnule ?

— Dați-mi voie să mă recomand.

— Nu mă interesează cine ești. Pleacă sau te pălmuiesc !

— Voinicoasă mai ești ! rîse impertinent insul. De ce ești tristă ? Și, cum ea porni mai departe, fără să răspundă, el continuă : Te-a părăsit iubitul ?

„Dumnezeule, ce vrea individul ăsta de la mine ?“ Strada era întunecată și pustie, nu se zărea nici un trecător.

— Nu-ți fie frică, domnișoară. De ce-ți sînt ochii înlăcrămați ?

Instinctiv, Olguța și-i șterse, apoi începu să alerge, dar tînărul o ajunse din doi pași.

— De ce fugi ? Parcă ai fi sălbatică.

— Îți spun pentru ultima oară să-ți vezi de drumul dumitale.

Chiar atunci, din colțul străzii Iepurilor apăru Baronescu. Olguța se repezi și-l luă de braț.

— Ioane, se piti ea lîngă el, derbedeul ăsta nu mă lasă în pace.

Derbedeul rămase locului liniștit. Își bombase puțin pieptul și aștepta.

— Cum îți permiți să acostezi persoanele care trec pe stradă ? se răsti Baronescu, gata să se repeadă. Nu era prea puternic, dar prezența Olguței îi dădea aripă.

— Dumneata cine ești ? întrebă tînărul fără să clipească.

— Cine sînt nu te interesează ! Pleacă imediat !

— Nu mai spune ! Și dumneata ești voinicos. Probabil că sînteți rude, rîse tînărul.

Baronescu rămase o clipă descumpănit. Calmul individului îl nedumerea.

— Olguța, îl cunoști pe domnul ?

— De unde ? ! Hai să mergem. Nu-ți pune mintea cu o haimana.

Îl strînse mai tare de braț și-l trase după ea. Baronescu întoarse capul și mîrîi amenințător spre omul care zîmbea batjocoritor. Se simțea umilit, dar, avînd-o pe Olguța lîngă el, se simți plutind într-o fericire nespusă. Porniră spre casă, mergînd agale, pe trotuarele încă ude. Luminile becurilor sclipeau puternic, transformînd strada într-un delicat joc de artificii.

— Olguțo, începu el timid.

— Taci, Ioane, murmură ea cu lacrimile în ochi. E atît de frumos !

Baronescu tăcu. Respiră cu lăcomie aerul proaspăt și, strîngînd-o ușor de braț, plin de o neasemuită fericire, asculta în tăcerea înserării bătaile proprii sale inimi fericite confundîndu-se cu picăturile întîrziate pe nervurile frunzelor, care alunecau ritmic ca un zvon lin de ciripit.

Toma cîștigase două partide la rînd și se bucura ca un copil.

— Bine ai venit ! o întîmpină el. Fă-ne niște cafele. De cînd așteaptă dumnealor !... A, dar nu-i cunoști. Fiica mea Olguța. Pe domnul Baronescu l-ai cunoscut.

— Îmi dați voie : Cornel Resu, student la Politehnică, inteligent și neînțeles.

— Gheorghe Lac, vicepreședinte al societății „Sticletele“, șef de birou la Ministerul de Finanțe, șase mii opt sute cincizeci și șase salariu, douăzeci și șase de ani, blond cu ochi albaștri, jucător de tabinet clasa a doua. Pentru că întîia este tatăl dumitale.

Olguța zîmbi amuzată. Baronescu îi catalogă disprețuitor „palavragii“, ușor neliniștit însă de veselia Olguței. Cînd intră în bucatărie, merse după ea.

— Mie nu-mi pregăti cafea. Plec.

— De ce, Ionele ?

Măsurase cu o ceșcuță apa din ibric și aprindea, preocupată, spirtiera.

— Mă doare capul. Viu mîine. Dacă ești acasă.

— Te aștept.

— La revedere, Olguțo !

Cînd Olguța împărțea cafelele, apăru încruntat Paul din dormitor.

— Ce face mama ? S-a trezit ? Își aminti Toma, din verva în care se lăsase antrenat.

— Cum se simte ? Întrebă și Olguța.

— Mergi s-o vezi, o să afli răspunsul la fața locului. Toma simți reproșul și brusc intra în camera alăturată.

— De cînd ai devenit ironic ? Întrebă ea batjocoritoare.

— De cînd ți-a dispărut bunul-simț...

Nu mai avură timp de ciorovăială. Alarmat, Toma își anunță oaspeții că trebuie să plece după medic. Tinerii își luară în pripă cafelele și, vorbind în șoaptă, se retraseră și ei imediat.

1934, noiembrie

În cursul dimineții, Toma intră în biroul lui Frattini, pe strada Labirint. Acesta se ridică de la masa de lucru, dînd deoparte un dosar. Purta redingotă, guler „Tache Ionescu” și manșete scrobite.

— Domnul ?

— Ionescu. Toma Ionescu, sînt vecin cu dumneavoastră. Ne-am mai întîlnit o dată la frizerie.

— Da. Îmi amintesc. Îmi pare bine. Luați loc și spuneți-mi cu ce vă pot fi de folos ?

Toma intră direct în subiect.

— Ferestrele clădirii pe care o construiți dau în curtea proprietății mele (Frattini îl privea mirat) și n-ați ținut seama de prevederile legale.

— Credeți ? Am avut toate aprobările.

Toma clătină capul cu îngăduință.

— Cred. Dar nu-i vorba de aprobările Primăriei. Ați încălcat — din eroare, fără îndoială —, dispozițiunile Codului civil. (Frattini era din ce în ce mai mirat.) Știți, Codul civil reglementează raporturile dintre persoane și le delimitează drepturile și obligațiunile — explică el doct.

— Sînteți avocat ?

— Nu, se împăună Toma bucuros de apreciere. Comerțiant *en gros*. De manufactură.

— Da ? ! Continuați, vă rog.

— Și — cum spuneam — din acest punct de vedere ați omis aplicarea articolului 612 și următoarele din Codul civil : golurile de lumină care dau în curtea altei proprietăți trebuie să fie la distanța de 1,90 m de gardul despărțitor, lungime măsurată pe proprietatea dumneavoastră. Or — continuă el

apăsât — distanța actuală este de 1,70 m. Vă lipsesc 20 cm pe toată lungimea clădirii.

Fratтини pricepu.

— *Ho capito!* Amesteca din când în când cuvinte italienești. Foarte frumos din partea dumneavoastră că ne-ați atras atenția. Vă mulțumesc. Ați măsurat bine?

— Desigur. Vă veți convinge și dumneavoastră.

— Cred, domnule Ionescu. Ce-i de făcut? Cum de n-a prevăzut acest lucru arhitectul nostru?

Toma dădu din umeri.

— Poate avea nevoie de spațiu, dar asta nu rezolvă problema.

— Fără îndoială, zise repede Frattini. Am greșit, deci vom plăti. Cred că singura soluție ar fi să ne vindeți din terenul dumneavoastră.

— Mai există una : să zidiți ferestrele.

Fratтини avu impresia că nu a auzit bine.

— Cum?

— Să închideți golurile de lumină, repetă Toma rar.

— *Impossibile!* strigă Frattini uluit.

— *Impossibile* nu e, rîse Toma, dar într-adevăr ar fi neplăcut.

— *Inconcepibile!* strigă iar Frattini. Despre asta nici nu poate fi vorba. Vom cumpăra. Cît doriți pe metru pătrat?

Toma zîmbi.

— Nu aș fi dispus să vînd din teren.

— Doar e vorba de cîtiva metri. Lungimea construcției este de 38 de metri. *Aprossimativo*, socoti el, opt metri pătrați. Cît v-am datora?

— Am mai spus că nu am nimic de vîndut. Dacă dumneavoastră doriți să cumpărați, îmi oferiți un preț care să mă tenteze.

— Aveți dreptate, zise cu o voce blîndă Frattini. Să vedem. Opt metri. Vă ofer — urmă el după o scurtă pauză — opt mii de lei, adică o mie de lei pe metru pătrat.

Toma avea aerul că se gîndește.

— Da. Nu e un preț rău. Voi reflecta.

— Nu sînteți de acord? se miră Frattini. O mie de lei costă un metru pătrat de teren pe Calea Victoriei.

— La asta mă gîndeam și eu, răspunse Toma puțin batjocoritor. Poate că ați oferit prea mult.

— Domnule Ionescu, vă rog să-mi comunicați prețul dumneavoastră. Dacă vom cădea la învoială, bine, dacă nu, vom vedea atunci ce avem de făcut.

Vorbise rece de data asta. Toma se enervă. Privi drept în ochii lui Frattini :

— Perfect ! Vă voi spune prețul meu. Eu doresc o sută de mii de lei.

Parcă ar fi căzut o bombă. Frattini se sprijini de masă. Se reculese repede.

— *Inconcepibile* — strigă el violent. Asta-i... se opri, luîndu-și seama : Probabil că glumiți ! spuse, mai stăpînit. Vă rog să-mi spuneți cît doriți pe metrul pătrat.

— Nu glumesc, își încreți Toma buzele. Nimeni nu vă poate obliga să acceptați pretențiile mele.

— Asta așa e.

Frattini cugeta îngrijorat. „Omul ăsta încearcă un șantaj. Și se pare că are legea de partea lui. Vom verifica. Bun. E negustor însă. Încearcă să stoarcă de la noi cît mai mult. Bun. Are însă aerul unui om de treabă. Trebuia luat altfel.“

— Să vorbim ca de la om la om, zise el blînd. Fără îndoială că aveți dreptate, iar noi sîntem într-o situație financiară grea. Sîntem dispuși să plătim, dar un preț onorabil, mai ales că sîntem o comunitate săracă, foarte săracă. După cum știți, statul nu ne subvenționează.

— Dar primiți bani din America ! îl întrerupse Toma.

Frattini înghiți în sec. „E mai șarlatan decît m-așteptam“, gîndi el furios, dar continuă calm :

— Sume neînsemnate. Biserica noastră este întreținută din contribuția benevolă a membrilor comunității.

— Mă rog, spuse Toma, încercînd să abată firul discuțiilor de pe un făgaș care nu-i convenea, vom discuta. Dar pe baza sumei indicate de mine.

— E fantastic.

Toma dădu din umeri.

— Nu chiar. În nici un caz însă nu mai trebuie pusă în discuție suma pomenită de dumneavoastră.

Frattini nu răspunse imediat.

— Nu pot decide singur. Voi spune pretenția dumneavoastră comitetului nostru și mîine veți avea răspunsul. Sînteți de acord ? Vă aștept mîine dimineață. Pe la nouă vă convine ?

— Perfect ! Și plecă mulțumit spre Tribunal.

La prînz, îi povesti Mariei, gesticulînd, vizita la Frattini, reproducîndu-i mimica și intonația italianului cînd spunea : „*Impossibile ! Inconcepibile !*“ Ceva îl îndemna să fie acum mai expansiv, mai comunicativ cu ea, de parcă încerca să risipească, printr-o avalanșă de glume și istorisiri, apăsarea suferinței ce se citea pe chipul femeii. Lui Paul, care aproape nu se mai depărta din preajma Mariei, volubilitatea lui i se păru suspectă, și mai periculoasă chiar decît brutalele ieșiri cu care era obișnuit. Nu pricepuse chiar totul, tîlcul afacerii cu Frattini îi scăpa, dar sesiză că nu era vorba despre o afacere cinstită. Căută pe chipul mamei sale o confirmare, dar nu găsi decît îngăduința și blînda supunere atotîndurătoare, care, însoțind icoana mamei, i se gravaseră în inimă ca semne ale unui martiriu zilnic și de neînchipuit. Urmări deci pălăvrăgeala tatălui său dornic să nu-i scape nimic din cele ce spunea, mînat parcă de o inexplicabilă adversitate.

A doua zi, Toma sosi la întîlnire cu o oră întîrziere, înadins. Știa că o așteptare prelungită enervează, iar adversarul devine concesiv. Și-l imagina pe Frattini, acest „jumătate popă, jumătate negustor“ uitîndu-se neliniștit la ceas și la ușa. Pe drum, se gîndise la cît să-i lase. „Mai puțin de cincizeci de mii în nici un caz. Să nu mă ia însă cu milo-geala, că mă moaie.“

Frattini nu era singur. Un bărbat cu fața ovală ca o pară, cu țeasta puțin teșită și obrajii grași îngustați spre bărbie, se ridică de la birou, zîmbitor. Toma se încordă : „Aha ! popa și-a adus ajutoare. Nu-i mai las un ban !“

— Vă rog să mă iertați că am întîrziat, se scuza el.

— Nu-i nimic. Domnul avocat Bocîncuță.

— Ionescu. Toma Ionescu. Îmi pare bine.

O clipă domni liniște. Bocîncuță îl evaluează dintr-o privire. „Nu pare prea periculos. Frattini a exagerat. Un negustor oarecare.“

— Domnule Ionescu, începu el cu vocea moale, catifelată, președintele nostru mi-a comunicat situația juridică ivită și care pune comunitatea noastră într-o situație extrem de grea.

„E adventist, își spuse Toma. Vrea să mă ducă. M-a luat cu binșorul“.

— Dumneavoastră, urmă avocatul, aveți în mare măsură dreptate și, din punct de vedere legal, veți obține, poate, câștig de cauză...

— Nu poate. Sigur ! îl întrerupse Toma.

— Dați-mi voie. În cazul unui proces, în afară de faptul că ar putea fi prelungit câțiva ani...

— De asta să nu vă fie teamă, sări Toma. Chiar dacă ați izbuti să mă șicanați un timp mai îndelungat, vă garantez însă că în câteva zile vă închid ferestrele.

— Ar fi mai greu, zîmbi avocatul.

— Atunci să încercăm, ripostă Toma, bătaios.

— Dați-mi voie. În afară de faptul arătat mai înainte, zic, sînt și alte motive care — după părerea mea — ar trebui să ducă la o înțelegere onorabilă. Cu un sfert din suma pe care o pretindeți, am mări suprafețele gurilor de iluminat aflate în cealaltă parte a încăperii. Aici va fi un depozit și nu avem nevoie de prea multă lumină.

Toma se repezi iar :

— Nu înțeleg atunci de ce țineți să vă cedez din terenul meu.

— Dați-mi voie. În al doilea rînd, zic, justiția va fixa un preț inferior celui oferit de domnul Frattini. Totuși, zise el repede, văzînd că Toma se pregătea din nou să-l întrerupă, pentru a evita un proces care, în orice condiții s-ar purta, ar constitui un lucru neplăcut pentru comunitatea noastră și pentru dumneavoastră...

— Vă înșelați : mie-mi plac procesele ! preciză iute Toma.

— Dați-mi voie ! Pentru a evita, zic, hărțuierile, pierderile de timp, cheltuielile inutile, inerente în desfășurarea unui proces, comitetul comunității noastre a hotărît să vă ofere pentru circa opt metri pătrați de teren suma de (făcu o scurtă pauză) ...de douăzeci și cinci de mii de lei. Este o ofertă mai mult decît avantajoasă și arată dorința noastră de a ajunge la o înțelegere pe cale amiabilă.

Se uită la Frattini, care da aprobator din cap, apoi la Toma și așteptă răspunsul.

Toma se gîndea. Douăzeci și cinci de mii erau bani frumoși. Argumentele cu întîrzierea judecării procesului și cu eventualul preț fixat de tribunal erau basme pentru copii. Justiția nu-l putea obliga să vîndă. Altceva îl îngrijora. Oare

avocatul spusese adevărul cu iluminatul prin cealaltă parte ? Dacă era așa, putea pierde și acești bani picați din cer. Dar dacă erau simple baliverne ? Depozit ? Ce fel de depozit ? Doarăștia nu se ocupau cu negustoria. Ce să pună acolo ? Costică îi spusese că vor construi o tipografie. Și probabil că știa chiar de la Frattini. Nu, nu, încercau să-l îmbrobodească. Deocamdată nu va accepta. Chiar dacă au ei ceva în gând, el mai are timp să se răzgîndească. Nu de pomană i-au oferit douăzeci și cinci de mii.

— Domnilor, douăzeci și cinci de mii de lei reprezintă într-adevăr o sumă. Din nefericire însă — așa cum am mai spus ieri onorabilului domn Frattini —, deocamdată nu sînt dispus să vînd. Am aflat punctul dumneavoastră de vedere și mă voi gîndi. Am onoarea să vă salut !

— Stați, domnule Ionescu, îl opri avocatul intrigat, oare n-ați venit să rezolvăm litigiul ?

— Încă nu sînt decis.

— Socotiți derizorie suma de douăzeci și cinci de mii de lei ?

„Îi am la mînă !“ gîndi Toma.

— Domnilor, zise el amabil, cunoașteți prețul meu. Dar pentru că doresc să evit o părere proastă despre mine, vă reduc douăzeci de mii de lei, cu condiția să construiți dumneavoastră gardul despărțitor din zid. De asemenea, voi dona o mie de lei pentru scopurile dumneavoastră de binefacere. Bineînțeles că doresc să fiu înscris printre donatori cu această sumă.

Frattini scrîșni. Îi venea să-l ia de guler și să-l zvîrle afară. Schiță un rînjete. Bocîncuță rîse bine dispus.

— Sînteți tare, domnule Ionescu. Nu-mi pare rău că v-am cunoscut. Îmi plac asemenea adversari. Vă rog să mai așteptați cîteva clipe.

Îl luă deoparte pe Frattini și începură să converseze în italiană. Cuvintele *poltrone* și *ascalzone* reveniră des în discuție. Frattini, mai ales, era înfuriat. Bocîncuță îl trase de reverul hainei spre el și-i șopti ceva la ureche. După o scurtă ezitare, Frattini cedă.

— Domnule Ionescu, doresc să vă fac cunoscut ultima noastră ofertă. Vă oferim pentru cei cîteva metri pătrați de teren pe care urmează să ni-i vindeți treizeci de mii de lei. Vom construi și gardul, care ne va costa încă vreo cinci mii.

Deci treizeci și cinci de mii. Dacă sînteți de acord, putem realiza imediat tranzacția. Dacă nu...

Făcu un gest larg cu mîna.

— Nu, răspunse Toma.

— Cum doriți.

— Perfect. Ne vom întîlni la tribunal.

— N-avem ce face.

— Bună ziua !

— Bună ziua, răspunse avocatul, plecîndu-se ușor.

Frattini nu răspunse. Rămase țeapăn, încruntat, cu mîinile încrucișate pe piept.

Toma ieși supărat. Nu atîta pentru că nu rezolvase pe loc tranzacția, ci pentru că Frattini nu-i răspunsese la salut : „Face pe contele, domnul Rahatini ! I-arăt eu lui. Vine el la mine cînd o să-i închid ferestrele.“

1934, decembrie

Maria încă nu se restabilise. Arsura fusese profundă, până aproape de os, și se ivise pericolul de cangrenă. Paul visa că i se amputase piciorul și el o susținea de subsuori ca să poată umbla prin casă, în vreme ce taică-su îi aducea niște cârje strălucitoare de aluminiu cu care făcea fel de fel de giumbușlucuri ca s-o convingă să le poarte. Maria le lua fără convingere și, după primii pași, se împiedica și cădea jos printre mobilele sufrageriei, de unde Paul o trăgea cu greu afară. Se trezea în așternutul mototolit, cu gust sărat de lacrimi în gât, și asculta treaz zgomotele calme ale casei cufundate în întuneric până se liniștea.

Apăru apoi altă complicație: simptome de flebită. Zile în șir trecură pline de temeri, dar, răbdător, doctorul Teodosiu transmise tuturor încrederea în apropiata vindecare. Sub îngrijirea mâinilor lui abile, rănila se retrăgeau pe încetul, iar pansamentele din ce în ce mai puțin voluminoase dovedeau progresul unei terapeutici migăloase, dar cu efecte sigure. Toma l-ar fi plăcut de ginere, în special pentru că Teodosiu era nepotul lui Tucă (acesta i-l recomandase): altă audiență ar fi avut atunci intervențiile sale în procese, medicul era însă ca și logodit cu fata unui industriaș, care-i aducea o zestre mare.

Teodosiu țintea spre cariera universitară și, prin influența viitorului său socru, aceasta îi devenea accesibilă. De la scarlatina lui Paul, Toma îl decretase medicul lor de casă, astfel că deseori, în afara vizitelor profesionale, se abătea prin Iepurilor 29 pentru câteva minute, când pleca de la spitalul „Caritas” din apropiere, unde era intern.

Mai erau puține zile pînă la Crăciun. Deși se afla în afară de pericol, Maria n-ar fi fost în stare să prepare porcul tăiat, ca în toți anii, de sfintele sărbători. Urmău să cum-pere deci cîrnați și jambon de la mezelărie, cozonaci de la cofetărie, iar Leana se oferise să le pregătească niște sarmale, măcar cu asta să facă obiceiul.

În timpul cît zăcuse în pat, Leana o vizita zilnic. Rămîneau ore întregi de vorbă, despre una, despre alta. Se înțelegeau de minune și se îndrăgeau din ce în ce mai mult, dar Maria nu adusese niciodată în discuție tainele vieții sale, pe care nici sieși nu îndrăznea să și le mărturisească deschis. La patruzeci de ani se socotea o femeie care și-a încheiat viața și, în simplitatea ei desăvîrșită, nu întrevădea nici o cale de a-și schimba soarta.

— Unii oameni sînt născuți să fie fericiți, alții să sufere, filozofa ea.

— Dumnezeu hotărăște numai pe cele bune. Cele rele sînt ale diavolului. Acestea însă pot fi înfruntate și poate ar fi mai ușor să ai de-a face cu diavolii, decît cu unii oameni.

— Asta e drept, zîmbi Maria. Of, dragă Leano, dacă aș avea puțin din deșteptăciunea ta, ce bine mi-ar prinde!

— Nu de deșteptăciune duci tu lipsă, scumpa mea. Cred mai curînd că ai uitat că trebuie să trăiești și tu pentru tine, așa, cît de cît.

— Dar trăiesc! răspundea repede Maria. Îl am pe Paul. Îi am pe Olga... și pe Toma. Ei sînt totul pentru mine. Nu văd ce aș putea pretinde mai mult.

— Poate dacă ai răscoli mai adînc...

— Nu, nu! Întrerupea aproape cu spaimă Maria, mișcîndu-și piciorul bolnav pe perna pe care era rezemat. Sînt mulțumită. Dar știi, urmă ea după o scurtă ezitare, cînd sînt cu adevărat fericită? Poate spun o prostie, dar să nu rîzi de mine: cînd sînt bolnavă. Sînt înconjurată atunci de atîta dragoste, deși mă doare cînd văd că ei suferă din pricina mea, mai ales Paul care-i așa de simțitor... Ce părere ai de el, dragă Leano? Un copil încă, și atît de irascibil! În ultimul timp în special, a devenit de nerecunoscut.

Leana rîse, amintindu-și de cei șazeci de lei încă ne-restituiți.

— Probabil că au început preocupări care pînă acum îi erau străine.

— Ce vrei să spui ?

— Paul are paisprezece ani. E vârsta când unii băieți încetează să mai fie copii.

— Nu-mi vine să cred ! — și începu să râdă, căci imaginea lui Paul îmbrățișînd o femeie străină i se păru stupidă.

Ușa se deschise și apărură Olga.

— Mamă, a trimis vorbă măcelarul că a primit ficat de vițel. Luăm ?

— Da. Un kilogram.

— Dă-mi bani.

— N-am. Spune-i că va plăti tata, la prînz.

— Nici nu mă cunoaște.

— Vă împrumut eu, se oferi Leana.

— Mulțumesc. Ți-i înapoiez cînd vine Toma. Ai să treci după masă pe aici, nu-i așa ? zise Maria, dornică de fapt să continue discuția despre Paul, care o amuzase.

— Bine ! Am să viu.

Dîrdîind, Olga își strînse bine paltonul la piept. Nu-i plăceau iarna și frigul. În schimb, vara, pe ploaia cea mai mare, ieșea să se plimbe. Uneori stătea în curte numai în rochie, cu capul gol, cu fața în sus, și primea cu voluptate picăturile de apă pe obraji. Rochia subțire, de muselină, i se lipea de trup și-i scotea în relief formele delicate și zvelte. Stătea așa uneori ore în șir, pînă cînd înceta ploaia sau se înfrigura. Atunci intra în casă, își scotea rochia și se admira în oglindă, goală, cu părul ud, cu ochii învăpăiați cuprinsă de un ciudat neastîmpăr. Știa că e frumoasă. Ovalul feței era perfect, buzele fine, nasul mic și delicat. Era destul de înaltă. Măsura un metru și șaptezeci. Maria o socotea cam slabă și era îngrijorată de lipsa ei de poftă de mîncare. Nu era însă nimic serios. Doctorul Teodosiu o examinase de cîteva ori la plămîni. Îi făcuse și cîteva radiografii și nu descoperise nimic. Ușoarele ridicări de temperatură ivite cîteodată le puse pe seama unor complicații nervoase de origine hormonală. Toma, cînd auzi de diagnostic, îl respinse ca neconcludent. Ipoteza i se păru atît de absurdă, încît interzisese să se mai discute asemenea lucruri. „Astfel de boli puteau să aibă boieroaicele cu sînge stricat — zicea el — nu fata mea. Olga e os de oltean. Îmi seamănă mie.“ Iar el nu avea de ce să se plîngă.

Doctorul Teodosiu avea dreptate. Olguța avea o fizionomie morală foarte amalgamată. În copilărie, primise de la Maria și mai târziu din școală anumite credințe și obiceiuri pioase, câteva idei elementare asupra castității și căsătoriei sau asupra conveniențelor sociale. Toate acestea mergeau destul de bine împreună. Dezordinea sufletească începea cu sentimentele ei cele mai intime. Era preocupată de dragoste în cele mai mici detalii. De la zece ani culegea și asculta avidă informațiile indecente care se șopteau printre copiii de vîrsta ei și chiar mai mari. Pe la doisprezece ani căuta și citea cu nesat cărți sentimental-erotice, care-i produceau stări vecine cu extazul. Ținea cărțile încuiate sub cheie și nu permitea nimănui să umble la sertar. Nu împlinise încă treisprezece ani cînd se îndrăgostise de profesorul de istorie și suferise mult cînd acesta fu mutat la altă școală. La șaisprezece ani iubise un student, fratele unei colege de școală, dar cînd acesta încercă s-o sărute, fugi speriată. La optsprezece ani îl cunoscuse pe Istrate...

Intră în prăvălia lui Ilie Toreadoru cu picioarele înghețate. Și aici era frig. Îi păru rău că nu și-a pus șosonii, deși erau vechi și nu mai voia să-i poarte. Îl rugase pe Toma să-i cumpere altă pereche (apăruseră niște modele noi de cizmulițe îmblănite), dar acesta controlă șosonii vechi și, văzînd că mai pot fi purtați, făcu scandal : „Vrei să faci pe prințesa ?” — țipase el.

Ilie, îmbrăcat într-un halat alb pătat de sînge peste o scurtă de blană, despica un vițel ajutat de un băiețuș pirpiriu și vioi. Îi ieși cu deferență în întîmpinare :

— Sărut mîinile, domnișoară. Nu cumva sînteți fata domnului Ionescu ? Ptiu, nu-ți fie de deochi ! Ce frumoasă ești ! Bătu cu arătătorul îndoit în buturuga imensă ce slujea la tăiat carnea. Cu ce vă pot servi ?

— Dați-mi un kilogram de ficat, zise Olguța rece : complimentul grosolan o nemulțumise și se uită spre ușă în timp ce măcelarul cîntărea marfa.

— Ia uitați-vă cum v-am servit, ridică el bucata sîngerîndă de ficat : fără nici o vinișoară.

Olguța plăti. În clipa aceea ușa se deschise vijelios și apărură un tînăr numai în haină, cu un pulover de lînă galbenă pe dedesubt și un fular aruncat neglijent în jurul gîtului.

— Nea Ilie, două kilograme de cotlete tăiate „casație“...

Vorbele îi înțepeniră în gât. Olguța îl zări și ea. Lăsa banii pe teighea și ieși valvîrtej. După o clipă de șovăială, tînărul ieși în ușa și privi în urma ei cum aleargă.

— Cunoști fata care a ieșit ?

— Cum să nu ! E a proprietarului de la 29. Domnul Ionescu. Frumoasă fată ! făcu Ilie cu ochiul.

Tînărul achită și plecă. „Ce ghinion ! Noroc că nu m-am dus în duminica aceea să beau cafea. Sau poate asta era înainte de-a o fi acostat ?” Căută să-și amintească exact, dar nu reuși. Cornel și Ștefan i-l descriseseră pe Toma ca pe un tip ospitalier, isteț și vesel, pe Olguța — nostimă și ciudată, pe îndrăgostitul acela cu nasul turtit... Îi păruse rău că lipsise. Cei doi prieteni nu mai trecuseră pe la Toma, dar, aflînd prin Paul, care juca șah la Cornel, că Maria e pe cale de însănătoșire, plănuiră să se facă invitați de Crăciun, fiind convinși că vor mânca și bea „casatie”. Sarcina aceasta și-o asumase Ștefan, care, la partidele de tabinet cu Toma îi căzuse cu tronc. „Și acum, poftim ! În nici un caz eu n-o să pot merge. Trebuie să discut cu Cornel, să vedem cum s-o scot la capăt”.

Se îndreptă spre locuința lui Resu. „Deci asta era Olguța ! Cum de n-am întîlnit-o prin curte, cînd mergeam la Vasile ? Puștiul trebuie să fie fratele ei. Nostim și el, dar cam prostuț. Cornel s-a și înfipt să-l mediteze. O să încerc să-i dau și eu lecții de vioară. Dar cum să vorbesc cu tată-său ? Ce ghinion !”

Cum Resu nu era de găsit, plecă spre casă. Locuia într-o cameră mobilată la mansarda unei clădiri cu două etaje de pe strada Labirint. Octav Droșescu, student în ultimul an la drept, se întreținea dînd lecții de vioară unei fetițe de colonel, om de treabă și culant. Avea promisiunea unui șef de orchestră pentru un angajament la „Duci Bar”. Părinții lui, care trăiau în Ploiești, tatăl său fiind mecanic la Astra Română, îi trimiteau din cînd în cînd de-ale gurii, într-o lădiță, prin poștă sau printr-un intermediar. Era un mîncăcios teribil. Fără să fie gras, datorită probabil unui metabolism ridicat, era în stare să înfulece kilograme întregi de carne, pește și uscături. Înghițea pe nerăsuflăte cîte un salam întreg, cu coajă cu tot. Avea un stomac de struț, care tolera orice, castraveți și smîntînă, lapte și varză laolaltă, fără să pătească cel mai mic neajuns. O singură dată, cu

prilejul unui Paște, cînd nimicise treizeci de ouă și jumătate de miel, îl duruse puțin capul și a doua zi nu putu să mai ia nimic în gură. Dar îi trecu repede și apetitul îi reveni.

Sui treptele în fugă, cîte trei o dată, înfometat, gîndind cu plăcere la antricoatele cumpărate.

Ajunse pe un palier luminos, cu fereastra deschisă. N-o închidea pentru că geamul era spart, iar proprietăreasa nu voia să-l pună. Și, pentru că nici el nu era dispus să facă investiții inutile, fereastra rămăsese în aceeași stare de cîțiva ani. Iarna și toamna ningeă și ploua înăuntru, iar soarele de vară usca totul. Numai dușumeaua putrezise puțin pe lîngă pereți.

Încercă să introducă cheia în ușa, dar nu reuși. Era închisă pe dinăuntru și cheia rămăsese în broască. Bătu. Nu răspunse nimeni.

— Care ești înăuntru ? Întrebă el fără mirare.

Se auzi de dincolo o voce cunoscută.

— Eu.

— Deschide !

— Nu se poate. Sînt cu cineva.

— Ei, și ce ?

— Pleacă, mă !

— Unde să mă duc ?

— Și la dracu, dacă vrei, dar nu mă agasa.

— Să pun un pachet.

— Lasă-l în fața ușii.

— Și dacă-l fură vreo pisică ?

— Idiotule, dacă nu pleci, îți sparg capul !

— Nu plec, boue !

Din cameră se auziră cîteva șoapte repezi, speriate. Octav începu să fredoneze aria lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla*.

— Te întreci cu gluma, Octav !

— După ce m-ai evacuat din casă, nu-mi dai voie să cînt ?

Se auzi ușa sobei scîrțîind și cîteva lemne fură aruncate în foc.

— Încă n-ai înghețat, micuțule ? Atunci așteaptă. În două, trei ore, plec și eu. Nu de alta, dar n-o să mai fie lemne.

— Ai înnebunit ? Aveam lemne pentru zece zile !

— Doar știi ce frig e afară. Și pe urmă, dacă nu-mi ajung, ard și scaunul și masa. Și pe urmă îți prăjesc și vioara.

— Ești în stare, hotentotule ! Să știi că-ți rup un picior !

Stoic, agăță pachetul cu carne de cârligul ferestrei cu o sfoară găsită în buzunar și se duse iar acasă la Cornel. Elisaveta pregătea mîncarea pentru seară. Curăța cartofi cu un cuțit mic, ascuțit la vîrf. Cojile subțiri și străvezii se încolăceau în cratița ce o ținea în poale, ca niște viermi lați, respingători.

— Tot n-a venit, îl primi ea din ușă.

— Pot să-l aștept ?

— Cum vrei...

Octav intră în dormitor, urmărit de bodogănelile Vetei : „Oameni fără căpățîi. Cică-s studenți. Chiulangii ! După ce că nu fac nimic, mai încurcă și pe alții. Haidamacul ăsta cîț muntele, în loc să învețe, se așază plocon în mijlocul casei și trîndăvește. P-ormă îl mai ia și pe Cornel cu el, care, în loc să-i ajute lui tat-său, ține drumurile cîț îi ziua și noaptea.” Se uită cu coada ochiului, dușmănoasă, la Octav, care încerca să scoată o carte dintr-un raft mic, întesat.

— Nu umbla la cărți. Se supără Mihai.

— Bine, doamnă Resu, se împacă Octav cu soarta și se așază pe canapea.

Droșescu își confectionase la ușa casei trei chei, dintre care una o încredințase lui Lac, cealaltă lui Resu. Aceștia aveau însă obligația să-l anunțe măcar cu o zi înainte cînd aveau nevoie de cameră. „Probabil că lui Cornel îi picase ceva întîmplător, dar atunci ar fi putut — măgarul ! — să-i facă și lui trampa, cum făcuse de atîtea ori. Irina nu putea fi, pentru că o văzuse cu cîteva ore mai devreme la mezelărie, iar cu noua lui cucerire, Magda Cosmescu, se întîlnea la ea acasă în lipsa soțului, care pleca des în provincie pentru afaceri. Splendidă femeie ! Cornel, cu șahul și cu vocea lui de bariton, avea parte de niște cucoane una și una. Prin minte îi trecu imaginea Olgutei. „Asta-i neîncepură și nu pare un fruct din care să muști și apoi să-l arunci”. Și, legănat în asemenea considerații, se întinse de-a latul divanului și ațipi.

Se trezi buimac, stropit pe obraji. Cornel sta gata să-i toarne în cap o cană de apă. Se feri, apostrofîndu-l :

— Du-te dracului, porcule! Ce-ai întârziat atîta? E aproape unu. Nu mai ai pic de rușine?

Se ridică în capul oaselor și se frecă la ochi.

— Ascultă, idiotule, dacă ai venit în casa mea să-mi faci morală, te dau afară. Fă-mi și mie loc. Mi-e un somn!

— Dacă asta e tot ce ai să-mi spui după măgăria de azi-dimineață...

— N-am ce. Mai bine du-te acasă, că mănîncă pisica bunătațe de cotlet.

— Ai umblat la cotlete? — întrebă Octav, cuprins de o groaznică presimțire. Erau două kilograme!

— Ai formulat ideea foarte corect: erau.

— Toate le-ai mîncat? oftă Octav.

— Ți-am lăsat și ție unul. Ne era o foame!... În special fetei, săraca.

— Un singur cotlet... murmură neconsolat Octav. Să-mi dai cheia înapoi, că ești un măgar prea mare.

— Vulgar mai ești! Deci mă obligi să-ți povestesc cum a fost. Ei bine, închipuie-ți că pe gerul ăsta îți răsare deodată în față o fată îmbrăcată într-o rochie de stambă sau așa ceva, cu un șal prăpădit în cap, cu niște ciorapi de bumbac grosolani și rupți, rebegită de frig și slabă de-i puteai număra coastele...

— I le-ai zărit prin rochie? ricană Octav, dînd ochii peste cap.

— Asta pe urmă, idiotule! Și fata te privește sfîșietor: „Domnule, mi-e foame. N-am mîncat de două zile.” M-am căutat prin buzunare, n-aveam nici măcar de-un ceai, dar am găsit cheia. Atunci mi-a venit ideea...

— Tocmai pentru asta o să-mi dai cheia. Să nu-ți vină în minte și altă dată.

Cornel luă cana cu apă și făcu ghem prosopul.

— Dacă mai scoți un singur cuvînt, îți înfund gura și te spăl din cap pînă-n picioare. Ascultă și taci!

— Bine, tac, zise Octav, lungindu-se.

— Deci am adus-o acasă. Am făcut focul. S-o fi văzut cînd a simțit căldura! S-a apropiat de sobă — gata s-o cuprindă în brațe. I-am făcut la repezeală un ceai și am servit-o cu puțină slănină și brînză (Octav se strîmbă, înciudat și pofticios). Abia gustase, cînd ai venit tu, idiotule! Fata s-a speriat. Abia am liniștit-o. În sfîrșit, după ce ai plecat

și am găsit pachetul lăsat de tine cu atîta generozitate, l-am desfăcut, iar restul îl știi. După ce am mîncat, fata și-a scos rochia, s-a întins în pat. Avea un combinezon peticit, murdar — în viața mea n-am văzut asemenea mizerie. Am mai pus cîteva lemne în sobă și i-am cerut să-și scoată combinezonul și ciorapii. Atunci fata începu să plîngă. Mă știi cum sînt, un bou... (Octav dădu aprobator din cap. Cana luă o poziție oblică.)... sentimental. Am întrebat-o de ce plînge. Și-a șters ochii, a zîmbit și a spus: „Nu-i nimic. Așa mi se întîmplă cîteodată cînd mă bucur“. Și și-a scos combinezonul cu repeziciune.

Cornel tăcu. Octav ținea ochii întredeschiși, părăind gata să adoarmă. Din bucătărie se auzea clocotul apei pe mașina de gătit, zgomotul lemnelor care ardeau pîrîind și scrișneteale morcovilor răzuți.

— Nu părea să aibă mai mult de cincisprezece ani. Avea un corp neformat, cu sînii mici, încă nedezvoltați. Ciorapii uitase să și-i scoată și, așa cum stătea goală, cu ciorapii aceia oribili în picioare, părea o întruchipare a mizeriei, mizerie profundă, răscolitoare. M-am apropiat și i-am scos ciorapii. Nu s-a mișcat. Am privit-o atent: părea un copil. Am strigat-o încet, i-am pus mîna pe umăr. Nu s-a mișcat: adormise. Respira ușor, cu buzele întredeschise, și zîmbea prin somn.

Cornel tăcu iar, pentru efect. Octav îl asculta, privindu-l pe sub gene, cu prefăcut interes. Era convins că tot ce-i povestise Cornel erau minciuni gogonate, că inventase istoria asta neobișnuită pentru a se arăta interesant și mai ales a încerca să se scuze, într-o formă tipic, „corneliană“, de evacuarea lui forțată și distrugerea proviziilor alimentare. Nu credea nici un cuvînt. Făcuse probabil vreo nouă „cunoștință“ pe care găsisese mai comod s-o „recompenseze“ în natură, cu alimentele lui. Se întreba dacă va mai găsi ceva în lădiță și era ferm decis, chit că de data asta ar fi trebuit să se certe serios, să-i ia cheia. Încrezutul ăsta, într-un acces de megalomanie, ar fi fost în stare să facă cine știe ce trăsnaie. Ținea la Cornel, dar orgoliul, pretenția lui de a-l domina îl agasau. Se întrebă din nou, pentru a mia oară, dacă-i lega o prietenie adevărată sau numai o relație oarecare, de bună vecinătate, poleită strălucitor.

Simți cîteva picături de apă pe frunte. Deschise ochii mari.

— Tu dormi cînd eu vorbesc ?

— Nu, Cicero ! Continuă !

— Fata a dormit pînă acum un sfert de ceas. S-a îmbrăcat, mi-a mulțumit și a plecat. Asta-i tot.

— Tot ? întrebă Octav, ridicat în capul oaselor și mușcîndu-și buzele.

— Pe cuvînt d-onoare.

— Casație ! Voi cere la cea mai apropiată ședință a clubului nostru decorarea ta cu Ordinul ' Vitei Încălțate, clasa I. Și acum, adăugă concluziv, pregătindu-se de plecare, dă-mi cheia !

— Deci nu ești convins că am procedat bine ?

— Nu, sfîntule, samaritene milostiv !

— Păcat !

— De ce păcat ?

— Pentru că nu mai am cheia.

— Nu face pe nebunul ! Ai pierdut-o ?

— Nu. Am dat-o fetei. Deseară vine să doarmă la tine.

Lui Octav nu-i venea să creadă. Se uita la Cornel cu îndoială.

— Pe cuvînt ?

— Pe.

Octav se îndreptă spre ușă.

— Îți mulțumesc pentru surpriză. Sper însă că pînă voi ajunge acasă, să nu fi apucat s-o golească. În orice caz, voi schimba broasca. Și dacă va veni cumva, vom vedea...

— Nu vei avea ce să vezi, pentru că tu vei dormi la noapte cu mine aici. Fata va rămîne singură.

— Nău-i rea gluma.

— Nu-i nici o glumă. La noapte dormi aici.

— Știi că ești culmea ? se înfurie Octav. Îmi interzici să mă duc acasă la mine ?

— Pentru noaptea asta, da.

— Aș vrea s-o văd și pe-asta.

Puse mîna pe clanță. Cornel ținu ușa cu piciorul.

— Ascultă, Octav, nu te pot opri cu forța, dar ascultă-mă. Îți vorbesc foarte serios. Cred că mai serios decît am fost vreodată. Nu pot să-ți explic exact ce s-a petrecut

cu mine, dar, dacă te atingi de fata asta, jur că n-o să-ți meargă bine. E limpede ?

Octav îl măsură de sus. Era mai înalt decât Cornel cu jumătate cap. Își bombă pieptul.

— Ascultă, Cornel, și eu îți voi vorbi la fel de serios. Ți-am tolerat pînă acum toate aiurelile în numele unei prietenii care se pare că nici nu există. Dar dacă îți închipui că poți abuza mai departe de mine, să știi că te înșeli. Bineînțeles că amenințarea ta o consider o simplă fanfaronadă, altminteri te-aș stîlci în bătaie. E limpede ?

Resu apăsă pe clanță și deschise ușa larg. Din bucătărie năvăli un miros de ceapă prăjită. Elisaveta învîrtea cu lingura de lemn într-o tigață.

— Ieși !

Elisaveta încremeni ținînd lingura în aer ca pe un semn de exclamare.

— Mă dai afară ? !

— După cum observi.

Octav se abținu să-l pocnească, dar din ochi îi țîșni atîta dușmănie, încît, pînă traversă bucătăria și ieși trîntind ușa, Elisaveta uită să mai amestece în tigaie.

— Na ! Mi s-a ars ceapa ! puse ea scenei accentul cuvenit.

Cornel se trînti pe divan. Cele povestite lui Octav erau adevărate, dar incomplete. În timp ce fata mai dormea, plecase, încuind ușa cu cheia. Merse pe Calea Dudești la Irina, la pastramagerie, și împrumută de la ea două sute de lei, pretextînd că are de plătit niște taxe la facultate ; din acești bani îi cumpără un combinezon și o pereche de ciorapi groși de lînă. Fata mai dormea cînd se întoarse. Se vîrîse sub plapumă. O trezise încetîșor : ea luă lucrurile cumpărate fără să se bucure prea mult, le îmbracă impudică și plecară. Cornel îi dăduse cheia fără ezitare. („Aș vrea să dorm și eu o dată la căldură“, spusese ea timidă.) O întrebasese cîți ani are : Optzeci, îi răspunsese. O conduse tăcut pînă la colțul străzii Raion. Aici ea se opri, îl rugă s-o lase singură și plecă repede, aproape fugind. O bucată de vreme privi în urma ei : cine era fata asta ? Să fi fost o prostituată dibace care o făcea pe ingenua ? Îi era imposibil să creadă. Avea ochii puri și duiosi, purtările stîngace.

Oare să fie adevărat că ochii înșală ? Dar era atât de tânără ! Când îi răspunsese că are optzeci de ani, el zîmbise ca la o glumă bună și aștepta ca fata să continue. Dar fata tăcuse. Și ceea ce i se părea acum ciudat era timiditatea care-l cuprinsese atunci, senzația de inferioritate care-l făcuse să nu mai întrebe nimic, de teamă să nu jignească sau să tulbure. Cine era fata asta ? Vorbea corect, fără vulgarități, cu oarecare ușurință chiar. Parcă ar fi avut ceva școală. Unde locuia ? Avea familie ? Atît de sărăcăcios îmbrăcată ! O fi fost bolnavă ? Avea două pete roșii pe obraji, dar poate erau din pricina gerului. Și-o închipui îmbrăcată într-un palton de blană ca al Magdei, cu ciorapi de mătase și pantofi din piele de șarpe. Ar fi fost minunată, cu obrazul ei micuț ascuns în gulerul de blană, privind mirată, copilărește.

— Vrei să mănînci sau îl aștepți pe Mihai ?

Elisaveta intrase în cameră.

— Îl aștept.

— Te-ai certat cu Droșescu ? Încalte de n-ar mai veni pe aici ! De răul lui mi s-a ars ceapa și-am stricat o groază de untdelemn, spuse frecîndu-și genunchii. Mă dor încheieturile. O să ningă, făcu ea în continuare conversație de una singură. E ger afară ?

— Da.

— Acuși trebuie să pice și Mihai...

Cornel n-o ascultă. Își puse mîinile sub cap și privi la un fir de pînză de păianjen care tremura pe tavan. Elisaveta așternu o față de masă în carouri galbene și maron, iar pe deasupra, în diagonală, un șervet alb. Așeză farfuriile și tacîmurile, iar în mijloc o solniță cu gîtul spart, cu sare măruntă netezită cu cuțitul. Tăie pîinea și așeză în dreptul fiecăruia cîte patru felii.

— Azi n-ai fost la facultate.

— Nu.

Ușa de la bucătărie se deschise și, însoțit de un val de frig, intră Mihai. Își scoase paltonul în bucătărie, și, aducîndu-l pe braț în cameră, unde îl atîrnă de un cuier din spatele ușii, îi vesti laconic că e înghețat, flămînd și gata să-i mănînce și pe ei de n-au să-i dea de mîncare curînd. Elisaveta ieși luînd cu ea farfuriile adînci și le aduse pe rînd, pline, bucurasă că mai aude o vorbă ca lumea.

— Foarte bună ciorbă ! o laudă el. Da' ce-i cu tine, Cornel ? Nu ești în apele tale.

— Mi s-a întîmplat azi ceva neobișnuit, răspunse acesta după un răstimp și, lăsînd lingura pe marginea farfuriei, povesti totul în amănunt. Mihai continuă să mănînce fără să privească în farfurie, cu lingura pe jumătate goală. Mesteca pîinea trdnic, cu dantura lui slabă și neregulată. Dinții îi erau împinși înaintea, iar incisivii i se clătinau.

— Ce părere ai ? Crezi că am fost păcălit ?

— Bănuiești că era vreo contesă în goană după aventuri ?

— Nu ! făcu Cornel puțin indispus. Dar dacă era, după cum a presupus și bruta de Octav, o strică ?

— Și ? Se schimbă datele problemei ?

— Oricît. N-aș fi fost atît de bleg.

Mihai avea ochii albaștri și limpezi ca ai lui taică-său, Spiridon. În ei licări o luminiță veselă, batjocoritoare :

— Nimic nu-i pur în lumea asta : nici măcar bunele intenții.

— Poftim ?

— Am parafrizat un scriitor. Dragă Cornel, cineva a ieșit totuși păcălit din afacerea asta. Și păcălitul este fata, căreia i-ai dat iluzia că ești un om de treabă.

— Mihai ! protestă Cornel. Te joci cu cuvintele. Știi bine că nu am prejudecăți, dar a fi bun nu echivalează cu a fi gogoman.

— Greu de precizat unde sfîrșește bunătatea și unde începe gogomânia, murmură Mihai mai mult pentru el ; apoi cu vocea mai tare : Orice-ar fi fata aceea, o profesionistă, o descreierată sau pur și simplu o nenorocită (ceea ce nu exclude vreuna din categoriile enumerate), tu te-ai purtat cum trebuie. Părerea mea — o simplă impresie ! — este că ultima presupunere este cea reală. Adică fata aceea era pur și simplu flămîndă.

— Nu-i așa ? exclamă bucuros Cornel.

— De ce l-ai dat afară pe Octav nu înțeleg. Probabil că iar te-ai lăsat tîrît de un acces de grandoare.

— Mihai, dar i-am văzut prin frunte îngustimea gîndurilor lui obscene și n-am putut suporta.

— Sinceritatea răului este preferabilă unui bine fals. Primejdioase sînt sentimentele contrafăcute.

— Credeam că o să mă înțelegi, zise Cornel decepționat.

— Purtarea ta față de el rămîne totuși inadmisibilă. Da, urmă el văzînd fața încruntată a lui Cornel, pe un oaspete nu-l dai afară din casă pentru că nu vă înțelegeți sau, mai exact, pentru că nu te-a înțeles. Orice jignire este inutilă, dar unele sînt de-a dreptul sălbatice și nu pot fi uitate niciodată.

Vorbise calm, cu o ușoară emoție în glas. Cornel îl asculta cu fruntea încrețită, dar fără supărare. Privea în ochii lui albaștri ca florile de nu-mă-uita și i se părea că modulația vocii, calmul liniștitor al gesturilor, seninătatea-i apostolică sînt de pe altă lume.

— Mihai, poate m-am pripit. Dar mi-e imposibil să-ți explic ce s-a petrecut cu mine. Nu, nu-i dragoste, mai degrabă un soi de nebulie sau, dacă vrei, un capriciu, dar acum această copilă reprezintă pentru mine cel mai pur lucru de pe pămînt. De aceea l-am dat afară pe Octav. Mă înțelegi?

— Desigur. Rămîn însă la părerea mea. Apoi, după cîteva clipe : Ți s-a răcit ciorba.

— Nu mai mîncînc.

— Elisaveta ! strigă Mihai, ne mai dai ceva ?

— Imediat.

Elisaveta intră și luă farfuria plină a lui Cornel fără să spună un cuvînt, dar nemulțumită : nu-i plăcea să i se lase mîncarea în farfurie. „După ce stă pe spinarea lui tat-su, mai face și nazuri !” Ostentativ, îl servi cu o porție mai mică de tocană. Apoi, intră în bucătărie, deși ar fi putut foarte bine să și rămîna : cei doi frați o considerau inexistentă. Ea știa, dar îi era indiferent. Nu-i iubea pe nici unul. Dacă pe Mihai, care dădea ceva bani în casă, îl mai suporta, pe Cornel nu-l putea suferi. De altfel, de cînd murise primul ei soț, nu se lipise de nimeni. Se căsătorise cu Spiridon ca să nu fie singură, bucuroasă că era urît ca să-și amintească mereu de fostul ei bărbat, un om înalt, cu umerii lați și mustățile în furculiță...

Mihai și Cornel terminară masa fără să mai schimbe un cuvînt. Elisaveta strînse tacîmurile, așternu pe masă o cuvertură din pluș, cu motive orientale, roasă, cu ciucurii destrămați și se întoarse la bucătărie. Mihai scoase o carte din bibliotecă și o răsfoi. Rămase atent în dreptul unor pagini.

— Ar trebui să-l citești pe Montaigne. E surprinzător cît e de proaspăt. „De-ar fi să-mi retraiesc viața, nu mi-aș

dori-o decît pe cea trăită pînă acum, fără să regret trecutul, fără să-mi fie teamă de viitor“, traduse el aproximativ.

— Ce-mi reproșezi, Mihai ?

— Lipsa de adîncime a preocupărilor tale, răspunse acesta scurt.

Cornel încrucișă brațele și-l privi fără ca măcar vreo fibră a mușchilor feței să trădeze tremurul lăuntric care-l bîntuia. Dar nu o neliniște dureroasă, ci o înfiorare asemănătoare valului de apă care te învăluie și te răcorește. „Ce aspru e cu mine ! Dar mă iubește.“

— Mi-ai disprețuit sfaturile cu superioritate. Te-ai purtat totdeauna ca un călător care a făcut de zeci de ori ocolul lumii și nici un ascunziș nu i-a rămas necunoscut. Ți-am atras atenția, printre altele, și asupra relațiilor de prietenie cu Droșescu...

— N-au influențat cu nimic convingerile mele.

— Foarte frumos. Dar ce faci pentru împlinirea acestor convingeri ? Nimic. Rămîi un permanent „bine intenționat“. Nu ajunge ! Gandhismul e o formulă perimată. Nu vreau să închei acum o discuție ! Ar trebui să fac apel la unele principii superioare. Și nu pentru că n-aș fi convins de soliditatea acestor principii, ci pentru că nu sînt sigur dacă voi găsi accentele potrivite. O amînam pe altă dată. Pînă atunci, te rog să reflectezi la spusele mele. Și acum să rezolvăm problema cu fata aceea. Te-ai gîndit într-un fel ?

— O voi aștepta prin apropiere.

Mihai introduse cartea în bibliotecă și luă alta. Îi netezi coperta cu gesturi delicate, de îndrăgostit.

— Trec eu s-o iau.

— Mulțumesc, Mihai, zise Cornel simplu. E mai bine așa.

— Fără îndoială.

Privi la bibliotecă. Voltaire, Balzac, Zola, Gide, Kant, Nietzsche, Marx, Sofocle, Dante, Proust, ediții ieftine, cu hîrtia groasă, galbenă, broșate mizerabil, reparate și lipite, adunate mai mult de la anticari, constituiau averea lui cea mai de preț. Achiziționarea unei cărți pe care o dorea era bucuria savurată cu anticipație, amînată chiar. Înainte de a o cumpăra, o admira în vitrină sau raft, întîrzia înadins clipa fericită pe care urma să o trăiască. Aprecia valoarea cărților după un criteriu personal : *Biblia* și *Hamlet* apar o

dată la o mie de ani, *Azilul de noapte*, *Infernul*, *Crimă și pedeapsă*, la cinci sute; *Cazul Maurizius*, *Don Quijote* și *Luceafărul* la trei sute; jurnalele lui Gide și Green la o sută, și așa mai departe. Considera de pildă că operele lui Chantepleure și Bourget, iar pe plan național, ale lui Vasile Pop și Octav Desilla puteau fi scrise în fiecare zi, dacă nu în fiecare ceas. Un cunoscut îi anunța odată apariția unui volum de Radu Cosmin. În loc de comentariu, Mihai îl întrebase:

— Ești reporter de fapte diverse?

— De ce?

— Pentru că ești la curent cu toate catastrofele.

Absolvise Facultatea de litere și Conservatorul, clasa de armonie și contrapunct. Fusese un timp profesor de muzică la un liceu, apoi de română la pensionul „Choisy-Mangîru”. De aici fusese dat afară deoarece discutase cu domnișoarele din pension despre castrarea lui Abélard și scrisorile acestuia, pline de jale, către Héloïse.

În fiecare dimineață, pe la opt, pleca de acasă, domol, fără să grăbească pasul vreodată. Traversa strada în dreptul cârciumii lui Barbu, cotea pe Traian și lua tramvaiul de pe Calea Dudești. Nimeni, în afară de Cornel, nu știa cu ce se ocupă. Pe Strada Iepurilor trecea fără să se uite în dreapta sau în stînga. Vecinii îl știau numai după nume și îl considerau maniac. Purta totdeauna un costum negru, cravată neagră, pantofi negri. Irina era convinsă că Mihai suferise o mare decepție în dragoste. Încercase să afle de la Cornel, dar acesta îi atrase atenția serios „că sînt lucruri în care nimeni n-are voie să se amestece”.

Acum, Mihai scria romane în fascicule la editorul Hertz. Cu zece ani în urmă, scrisese un roman intitulat *Destin*, pe care nici un editor nu vru să-l tipărească. Erau la modă cărțile lui Pittigrili și Dekobra și nu părea să aibă priză în marele public problematica unui tînăr revoltat care încearcă să răzbească în viață fără umilințe și renunțări. Atunci îl tipări pe cont propriu, cu bani împrumutați și din salariul Doinei. Previziunile editorilor se dovediră exacte. Volumele rămîneau în rafturile librăriilor, acoperindu-se de praf. Îi cointeressase pe vînzători, oferindu-le recompense care mergeau chiar pînă la jumătatea din valoarea cărții, dar fără rezultat. Cărpensișan, un librar cu care se împrietenise, îi

făcu o vitrină frumoasă și reuși să vîndă cîteva exemplare, dar după un timp îl rugă să-și ia cărțile înapoi, întrucît îi încurcau rafturile de pomană.

Le duse acasă și le vîrî în pod.

Dezgustat, dar nu descurajat, stimulat de Doina, scris alt roman, pe care de astă dată îl prezentă, editurii Hertz, pentru Colecția celor 15 lei. Hertz citi romanul și-l chemă. Il pofti să ia loc și-i vorbi răspicat :

— Tinere, îți bați capul cu prostii și e păcat, fiindcă ai talent. Ce le pasă oamenilor de problemele dumitale ? Conștiință, mîndrie, corectitudine ? Cuvinte desuete pe care le mai folosesc o mîină de oameni cînd joacă bridge la zece lei punctul ! Romanul dumitale nu-i pentru mine. Eu nu sînt predicator. Eu tipăresc romane senzaționale, în fascicule.

— Nu vă supărați, domnule Hertz, zise Mihai ridicîndu-se, dar ceea ce publicați dumneavoastră nu-i literatură, ci curată prostituție.

Editorul începu să rîdă. Îndrăzneala tînărului îi plăcea.

— Prostituția artei. Ca și în viață, literatura își are periferia ei.

— Sînteți cinic.

— Nu, negustor. Ofer marfa care se cere.

— Cine-o cere ?

— Cititorii care o cumpără. Uite ce este, tinere. Vino la mine. Îți ofer un post de redactor cu zece mii de lei pe lună. Leafă de colonel.

— Nu mă vînd, domnule Hertz !

— Ta, ta, ta... Ca în romanele dumitale ! Toți ne vin-dem, tinere. Unii pentru mai mult, alții pentru mai puțin. Rezultatul este același. Să-ți spun un secret. În vremea noastră, negarea valorilor a devenit un mit. Scrupulele sînt deci inutile. A fost o vreme cînd gîndeam și eu ca dumneata. Dar am devenit înțelept. *Primum vivere, deinde filosofare*. Gîndește-te la propunerea mea ! La revedere !

Mihai plecă indignat, dar, după o lună de zile, cînd Doina se îmbolnăvi de tuberculoză, se prezentă din nou la Hertz și-l rugă să fie primit. Acesta îl acceptă, dar numai cu opt mii de lei lunar, așa că Mihai fu obligat să se prostitueze doar cu salariul unui comandant de companie.

Mihai se dovedi foarte priceput și, de la primele fascicule, Hertz se felicita de achiziție. Într-adevăr, noul re-

dactor ajunsese să scrie în câteva ore o broșură de treizeci și două de pagini cu ușurință cu care ar fi așternut o scrisoare. Nu știa însă niciodată care va fi urmarea. Avînd memorie bună, răsfoia rareori ceea ce scrisese în ajun și de aceea i se întîmplase numai de două ori să încurce unele personaje: un conte din fascicula a treia apăruse în fascicula a douăzeci și opta declarînd amor unei ducese, care, dacă se urmărea filiația, îi era mamă. Atrăgîndu-i-se atenția, în fascicula următoare Mihai rezolvă oedipian legătura amoroasă dintre conte și ducesă și salvă romanul de la faliment.

A doua oară, un ins ucis apăru spre sfîrșitul romanului în deplină sănătate. Fu nevoit să prelungească povestirea cu încă două fascicule, pe parcursul cărora îl ucise din nou cu două gloanțe și, pentru siguranță, cu o lovitură de pumnal.

La redacție se primi totuși un telefon. Un cititor întreba dacă de data asta moartea era definitivă sau numai temporară.

— Domnul meu — răspunse Mihai — în romanele noastre nimic nu este definitiv, nici măcar moartea. Și de altfel aceste scrieri nu se adresează oamenilor de spirit. Dumneavoastră vă recomandăm *Aventurile submarinului Dox*.

Inventivul redactor căpătase o dexteritate nemaipomenită și începuse să scrie deodată cîte trei romane. Ultima oară lansase simultan *Furată în noaptea nunții*, *Înger sau demon* și *Răzbunarea prințului Waldemar*, fără să fi încurcat vreodată vreun personaj. Dar, avînd libertatea să scrie oricum și orice, cu ultimul roman citat avu de suferit unele neplăceri și nu reușise să-l termine. Fără să vrea, introdusese printre rudele eroului principal un alt prinț, zurbagiu și bețiv, care călca oamenii cu mașina pe stradă. Date fiind asemănările cu o persoană din familia domnitoare, continuarea romanului fu interzisă de Ministerul de Interne.

Ultima fasciculă din roman se termină astfel:

„Deodată, gazul aerian începu să inunde încăperea și prințul simți că leșină, iar micul Renney, drăgălașul fox-terrier al baronei de Macroucrou începu să... (Va urma).“

Peste o săptămînă se prezentă la redacție o femeie în vîrstă, elegantă, cu o pălărie mare de pai galben și o

geantă asortată, tot din pai împletit. Se recomandă Ileana Mardioglu, din Galați.

— Domnule, se adresează ea lui Mihai, am venit special în București pentru a mă informa dacă mai continuă romanul *Răzbumarea prințului Waldemar*.

— Nu.

— De ce, domnule ?

— Rațiuni de stat, doamnă.

Femeia se învârti nervoasă prin birou. Scoase din poșetă o tabacheră mică de aur și își aprinse o țigară. Trase câteva fumuri apoi se așeză pe scaun picior peste picior.

— Domnule, am o mare rugămintă. De altfel acesta-i și motivul pentru care m-am deplasat de la Galați. N-avem liniște de trei zile. Vrem să știm ce s-a întâmplat cu foxul baroanei de Macroucrou. A murit ?

— Nu pot să vă răspund, doamnă.

— Domnule, insistă ea cu voce rugătoare. Sora mea are un fox ca al baroanei și plînge zi și noapte...

— Îmi periclitez libertatea.

— Nu va ști nimeni, vă jur !

Mihai se gîndi un moment. Era gata să-i spună că foxul a fost transformat în mînuși, că l-au mîncat șoarecii și viermii, dar, văzînd fața stupidă a femeii, i se făcu milă.

— Prințul a murit, dar foxul a scăpat.

— Slavă Domnului ! oftă ușurată femeia și plecă, ștergîndu-și o lacrimă de fericire.

Introducea în cursul povestirilor cele mai fantastice elucubrații, conștient sau din întîmplare, așa cum îl conducea condeiful, fără să fi șters vreodată un cuvînt :

„Privirea contelui căzu cu atîta putere pe masa de cristal, încît aceasta se sparse în mii de bucăți“.

„Contesa cocoșată, dîndu-și ultimul suspin, expiră ca un contract la 23 aprilie.“

„Își luă inima în dinți și mușcă din ea cu furie pînă obosi.“

Hertz rîdea și el. Îi mări salariul după un an. Ba mai mult. Tipări o altă copertă romanului *Destin* și noua carte intitulată *Iubire neîmpărtășită*, difuzată prin imensa lui organizație de colportaj, se vîndu repede.

De patru ani însă, literatura nu mai ocupa primul loc în ordinea preocupărilor sale. Doina murise, și acolo, în sanatoriul de la Piatra Neamț unde veghease ultimele ei ceasuri, Mihai găsi că scrisul, cărțile cinstite, generoase pe care le năștea mintea lui nu mai au nici o îndreptățire la existență, câtă vreme cea care nutrise cu suflarea propriei vieți dorința și puterea sa de creație se stingea. Îl cuprinsese o totală lipsă de curiozitate și interes. Poate ar fi mers tot înainte, purtat de nobilele-i porniri sufletești... Apăruse însă Pandele, din întâmplare. Întâmplare! Ce punct de răscruce în viață reprezintă uneori întâmplarea! Pe Doina o chema tot Pandele. Îi trimisese odată la sanatoriu un pachet cu dulciuri. Din greșeală, factorul i-l predase bărbatului. Acesta descoperi eroarea și-l înmână adevăratului destinatar. Astfel o cunoscuseră Pandele pe Doina, și apoi pe Mihai. Consecința mai îndepărtată a acestei neînsemnate întâmplări fu că Mihai își înțelese altfel rostul în lume: lucidității sale pasive i se insuflă acea nevoie de activitate superioară pentru care generozitatea sa structurală îl pregătise de-a lungul întregii vieți.

Olguța tăia ficatul în felii subțiri, pentru grătar. Ajunsesese acasă tulburată. Revederea individului care o acostase îi amintise de Istrate. Se mai ciondănisera și alteori și totdeauna ea era aceea care-l împăca. De data asta însă, așteptase ca el să facă primul pas, dar Istrate nu dădu nici un semn de viață.

Primele zile fură dureroase. Trecuse să-l zărească pe la Capșa, locul de întâlnire al ziariștilor, artiștilor, oamenilor de afaceri și al celor iremediabili declasați sau pe cale să se declaseze. Nu-l văzuse și, ca sub apăsarea unei grele pierderi, se întorsese acasă, unde, închisă în camera ei, plînsese ore în șir. Forța dragostei îi da convingerea absurdă că omul pe care-l iubea era de neînlocuit, că nu mai exista pe lume cineva asemănător. Istrate era rău, cinic, brutal. La cinematograful, odată, îi răsucise degetele rău de tot. A răbdat în tăcere cu ochii plini de lacrimi, încercând să-și smulgă mâna, dar el nu i-a dat drumul. „Mă doare, Is!” A râs drăcește și a continuat s-o strângă. Atunci, n-a reușit să se mai stăpânească și a țipat. El i-a luat mâna și i-a sărutat-o. Și ea a uitat.

Îi dăduse întâlnire la Brătianu, și trecuse cu altă femeie pe lângă ea... A doua zi a sărutat-o, și ea a uitat.

O făcea să aștepte ore în șir, apoi venea surzînd, o lua de braț și ea uita. Ochii lui verzi, adumbriți, tăietura arogantă și îndărătnică a gurii, sărutările lui lacome îi stăruiau în minte și o dorință nebună să alerge la el o năpădea, dar un resort automat al conștiinței o avertiza și o trezea din exaltare.

Încet, încet se liniști. Începu să se ocupe de gospodărie, ținînd locul Mariei. Nu-i plăcea și nici nu se pricepea, dar nu avea încotro. Leana Jelescu îi arătase cîte ceva dintr-ale bucătăriei și reușise să se descurce într-un fel. Cu spălatul vaselor însă nu se împăca de loc. Vederea apei fierbinți cu sodă, murdară și grasă, cu urme sau chiar resturi de mîncare, îi producea greață. Recurse la altă metodă. Vărsa apa fierbinte pe fiecare farfurie în parte, direct în chiuvetă, dar o înfundă de cîteva ori și Toma făcu scandal. Atunci încercă măcar să-și întîrzie supliciul. Aveau un serviciu de masă de douăzeci și patru de persoane, pe care Maria îl ținea închis în bufet, folosindu-l numai de sărbători. Olguța întrebuița pe rînd toate farfuriile, pînă cînd se strînsese un morman uriaș, acoperit cu un șervet. Oalele, cratițele i le spăla Paul, în schimbul unui briceag pe care-l dorea de mult. Ar fi apelat la Jeni, dar se ciondănisera. (Cînd i-a povestit cele petrecute cu Istrate, nerușinata rîsese: „Draga mea, eu mor de rușine că sînt încă virgină la nouăsprezece ani, iar ție, cînd ți se ivește ocazia, te codești?“)

O salvă din încurcătură Baroneșcu. Într-o după-amiază, își scoase haina și, cu mînele cămășii suflecate, spălă toate vasele fără să ciocnească măcar un pahar. Olguța le ștergea și-l privea surzătoare, iar el se topea de fericire...

Își privi mîinile, pline de sînge. Țesutul moale, alunecos, îi scăpase deseori de sub cuțit, feliile uriașului ficat cu care se mîndrise măcelarul ieșiseră cam zdrențuite și neregulate. Avea mîini mici și moi. Se uită cu tristețe la degetul pe care era să-l frîngă Istrate. Era și el mînjit, unghia nici nu se mai vedea de sub cheagurile negre. Așeză bucațile de ficat într-o farfurie, se spălă și intră în camera ei.

Pe la unsprezece sosi Jeni. Intră zgomotos, fluturîndu-și părul blond, ușor ondulat, cu obraji roșii de ger. Era mică

de statură, slabă, cu pieptul cam dezvoltat față de subțirimea taliei.

— *Bonjour*, Olguța !

— *Bonjour* !

Răspunsese rece. Nici nu se ridică de pe scaun.

— Nu mai face pe botoasa ! Hai să ne împăcăm. Uitasem că ești neam de puritani. O îmbrățișă, apoi se uită în oglindă. Nu-mi trec odată coșurile astea ! Mama îmi spune că după măritiş vor dispărea. Eu cred însă că mai înainte. Apropo, ce face mama ta ?

— Mai bine.

— N-o să puteți face nimic de Crăciun ! Și eu care eram decisă să mă invit la voi !...

— Poți să vii, zîmbi Olguța.

— Îl inviți pe Baronescu ?

— Poate.

Jeni luă un pieptene de pe măsuță și-și araniă părul.

— Azi-noapte am visat că te-ai măritat cu el, își umezi ea buzele.

— Pfui !

— În definitiv, de ce nu l-ai lua ? Nu-i frumos, dar e bun și te iubește.

— Nu-i suficient.

— Pentru început e mai mult decât suficient. Alte calități le vei descoperi mai târziu, după căsătorie. Și dacă nu va avea însușirile pe care le dorești, îl păstrezi pentru cele pe care le are și-ți cauți un altul pentru cele ce-i lipsesc.

— Mulțumesc. Păstrează-ți principiile pentru tine și pune-le în practică, dacă ești capabilă să te mulțumești numai cu frînturi.

— Fericirea noastră numai din frînturi se poate împlini. Unul îți oferă confortul, altul prietenia, altul fantezia, altul îmbrățișările...

— Dacă-ți plac compromisurile, n-ai decît. Dar cred că nici tu n-ai reuși să fii mulțumită, pentru că nu te-ar satisface deplin.

— Crezi ? Viața e scurtă. Eu voi culege, în drumul meu, florile și fructele pe care le doresc, să mă satur.

Olguța încrunță sprîncenele.

— Crezi că o asemenea femeie s-ar putea numi cinstită ?

— Categorie : atîta timp cît nu află nimeni.

— Zău, dragă Jeni, asemenea fapte m-ar dezgusta în propriii mei ochi.

— Nu-i vorba de tine, călugărițe ! Femeile își iau un prieten fără analize. Din instinct. Unele ezită, amîna, dar tot cedează pînă la urmă. Sînt și unele excepții, dar probabil pentru că n-au fost solicitate.

— Ești oribilă, Jeni ! rîse Olguța. Era sigură că prietena ei nu crede nimic din toate aceste deșănțate teorii, emise pentru fanfaronadă și amuzament. Aș vrea să te întreb ceva, urmă ea serioasă. Tu nu ai o părere bună despre femeile care știu a prețui căldura unui cămin, care pot spune NOI, pe drumul către un ideal comun ? Tocmai pe aceste femei nu le iei în considerare cînd generalizezi ? Sînt convinsă că și tu îți dorești așa ceva.

În minte îți veni din nou Istrate și iar se simți neliștită.

— Te înșeli, zise hotărîtă Jeni. Nu am de loc dorința să mă căsătoresc. Nu există femeie care să nu fie dezamăgită în căsnicie și dezamăgirea e oribilă. Nici o realitate nu poate atinge strălucirea viselor unei fete.

— Visurile noastre necoborîte pe pămînt rămîn sterpe. Coborînd, își pierd ceva din strălucire, dar prind rădăcini și rodesc.

— Prefer să trăiesc cu capul în nori și să concretizez pe lumea asta numai partea de vis care-mi convine. După cum vezi, doresc mai puțin, dar mai... terestru !

— Acum ești tînără. Ce vei face însă peste douăzeci de ani ?

— Voi trăi din amintiri. Și, cum vor fi multe și foarte plăcute, n-o să mă plictisesc, te asigur. Iar pe patul de moarte voi spune doar atît preotului care mă va spovedi : am fost tînără, drăguță, mi s-a confirmat asta de mulți bărbați, iar eu i-am crezut.

— Ești sinceră, Jeni ?

— Desigur. Pentru majoritatea soților, viața conjugală se confundă cu funcțiile unui tub digestiv. De aceea, pre-

fer soților — bărbații. Și acum, fă-mi o cafea. Ce fel de gazdă ești ?

Olguța intră în bucătărie veselă, dar înciudată.

Pe la șapte, Mihai se îndrepta spre locuința lui Droșescu. Ninge cu fulgi mici și deși, înlănțuiți. Zăpada se așternuse pufoasă, acoperind cărările schițate pe trotuare. Mergea îngîndurat prin nămeții care-i ajungeau pînă la gleznă, fără să ia în seamă la manșetele pantalonilor și la pantofii plini de zăpadă.

Nu-l neliniștea Cornel. Năzdrăvăniile lui și ale celorlalți prieteni le privise cu îngăduință la început, chiar cînd depășeau uneori bariera convenienței sociale. Asistase de cîteva ori la ședințele lor absurde și crezuse că discursurile grandilocvente și goale erau simple jocuri fără nici un sens. Dar cînd începură să peroreze despre „catapeteasma morții“, „clocotul veacului“ etc., avu senzația că ascultă discursurile sforăitoare ale unor politicieni mai vechi și mai noi. Îi atrăsese atunci atenția lui Cornel asupra lui Droșescu. Mai tîrziu află că acesta face parte din legiune. Cum de avea Octav curajul, cunoscînd rigiditatea de conduită a membrilor mișcării, să ridiculizeze vorbăria umflată a teoreticienilor legionari ? Ce însemna asta ? Fobie de ridicol ? Incapacitate de a suporta strangularea ideilor ? Credea sincer în scopurile mișcării ? Ce-l atrăgea aici ? În jocurile de copii, unora le place să comande, altora să fie comandați. Unii se înhamă cu o sfoară și se lasă fugăriți, doresc să fie ei soldații, sau porumbeii, alții conduc plini de importanță vehiculul imaginar, adoptă rolul generalului și dau ordine autoritare, iar dintre zburătoare le convine să fie ulii. Oare aceste stări sînt caracteristice numai copilăriei ? Probabil că nu. Altfel de unde ar apărea la atîția tineri dorința de a se supune fără crîcnire unei discipline neroade, sălbatice ? Îl înțelegea pe copilul acela, Piu Mironeanu, care intrase în „cuib“ extaziat de jurămintele fanatice, parolele misterioase, cuvintele secrete de ordine și alte soiuri de ritualuri ademenitoare. Dar Droșescu, un ins inteligent și sensibil ? Și alții ca el ? De ce s-au înrolat ? Poate pentru că nici un reprezentant al generației trecute n-a lăsat în urmă vreo idee nobilă, sau măcar o indicație, se încearcă azi formele neghioabe. Se mizează pe acest tineret șovăielnic căruia i

se pare că a descoperit strălucirea unei idei și, atras de imprecizia direcției trasate, se azvârle în vârtejul voluptuos al aventurii. Un tineret neliniștit, care, trăind într-o perioadă tulbure, încearcă să stabilească o nouă ierarhie a valorilor, cu credința că un regim totalitar ar putea evidenția personalitățile, fără eforturi prea mari. În această situație, era fatal ca o parte a tinerilor să se lase antrenați de această mișcare aberantă, menită să-i abrutizeze. „Viitorul va aparține unui popor de animale sănătoase, nu de cugetători istoviți”, îi spusese odată Droșescu.

Se scutură dezgustat. „Ce ineptie! Pur și simplu orbi. Dar nu simțeau că un trăsnet ca acela care schimbasesc din temelii Rusia ar putea incendia într-o bună zi monstruoasa șandrama a negustorilor de forță vie din România? Că nici aici prefacerile nu vor opera cu jumătăți de măsură?... Înălțarea unei case noi condiționează dărîmarea vechii construcții, amenajarea locului și apoi zidirea. Că în drum te va stingheri teiul copilăriei tale? Cu mîhnire, dar îl tai. Vor fi sacrificii. Suflul exploziei va trînti la pămînt pentru totdeauna și pe mulți dintre noi. Dar cei rămași vor ațîța incendiul. Durerile noastre sînt subordonate unui țel superior“.

Ajuns în fața casei lui Droșescu, Mihai se scutură de zăpadă și își frecă tălpile de un grătar de fier. O melodie cîntată la vioară răzbi pînă jos. „A venit!“ Sui treptele, atent la muzică. Octav nu cînta rău, dar cînd Mihai îl întrerupse, își așeză vioara și arcușul în cutie.

— Scoate-ți paltonul. Să mai pun un lemn în sobă, deși trebuie să fac economie acum — zîmbi el acru. Atîr-nă-l colo, în pervaz.

Mihai se instalează într-un fotoliu uriaș, cu unul din brațe lipsă și arcurile ieșite din tapiserie. Întinse picioarele. Se vedea de la o poștă că Octav era prost dispus, așa că se hotărî să ia taurul de coarne.

— Dragul meu, Cornel mi-a povestit cele întîmplate. M-a rugat să iau fata. Cum afară ninge, m-am gîndit să o aștept aici, dacă-mi dai voie, bineînțeles.

Octav nu răspunse imediat. Îl măsura cu privirea. „Ce om puțintel! Ce sfrijit! De n-ar avea ochii ăștia, l-ai crede degenerat.“

— Deci Cornel ți-a povestit tot, da? Și ce părere ai?

— Că a avut puțină dreptate.

Octav tresări. „Și de data asta vrea s-o facă pe originalul. Totdeauna trebuie să spună ceva la care nu te aștepti.” Începu să se plimbe nervos, cu mâinile la spate.

— Ascultă-mă, Octav. Văd cum clocotești. Și parcă ai avea chef să mă iei de guler să mă arunci pe scări, ceea ce, de fapt, nici nu ar fi prea greu. Tu ești voinic, iar eu... Dar nu te pripzi. Să chibzuim. Cele ce s-au întâmplat înainte de ceartă n-au importanță...

— Crezi? îl întrerupse Octav oprindu-se din mers. Faptul că mi-a ocupat camera fără a mă fi înștiințat, că mi-a dat iama în provizii, că mi-a ars lemnele, că a dat cheia — toate acestea nu au nici o însemnătate? Și, după ce am trecut cu vederea toate măgăriile astea, să aibă îndrăzneala să mă dea afară pentru că n-am admis să dau casa pe mîna unei „fecioare neprihănite”? Haida-de!

— Ți-am spus să nu te pripești, răspunse Mihai, calm. Dacă îmi amintesc bine, acum un an parcă, ai împrumutat de la Cornel, pentru cîteva ore, costumul nou pe care abia îl cumpărase și l-ai ținut o săptămînă. Tot timpul ăsta a fost nevoit să stea în casă, pentru că vechiul lui costum era la curățat. Chiar tu l-ai dus la spălătorie, nu-i așa? Și, dacă-mi permiți să-ți împrăspățez memoria, amintește-ți că era chiar în prima zi de Crăciun, pe care trebuia s-o petrecă împreună cu Irina. S-au și certat din pricina asta...

— A fost un caz fortuit. I-am explicat și m-a înțeles.

— Știu. Așa cum se obișnuiește între prieteni.

Octav își reluă plimbarea prin odaie.

— Nu știu, zău, dacă termenul „prietenie” folosit în relațiile dintre mine și Cornel n-a reprezentat o simplă figură de stil.

— Și eu cred că este așa. Totuși, în acest soi de relații, balanța renunțărilor și a toleranțelor reciproce stătea în echilibru. Cazul petrecut recent nu este decît o urmare a acestor relații... Stai locului, nu te învîrți atîta. Îmi sucesc gîtul urmărindu-te.

Octav se așeză pe pat.

— Cred că am căzut de acord asupra acestui punct. Putem merge mai departe. Te-a dat afară. Faptul în sine constituie o mojiție de neiertat. Însă, în esență, gestul lui absurd a avut un caracter de apărare.

— Apărare ?!

— Da. N-ai intuit că fata aceea a însemnat pentru Cornel o revelație, cum nu se întâmplă de multe ori în viață ? Și, în acele clipe de fervoare, ai picat tu, cu aprecierile tale obscene, nici măcar disimulate.

— S-a amoretat de stricata aceea ?!

— Nu știu. Poate. Dar purtarea ta l-a rănit profund.

— Rănit ! ricană Octav batjocoritor. De ce nu s-a simțit rănit când glumeam pe seama celorlalte revelații, Irina, Magda de pildă, și altele dinaintea lor ?

Mihai îl privi ciudat.

— Curios. Cîți la vioară, te înfioară un acord și nu știi nimic despre omenie. Desigur, mi-ar fi greu să-ți explic — urmă el după o scurtă pauză cu o umbră de ironie — m-aș încumeta mai degrabă să-ți descriu o simfonie...

Se opri. Droșescu cu un deget pe buze făcuse st ! și se îndreptă spre ușă. O deschise brusc. Un ins mărunțel, slab, cu o mustăcioară subțire, suia ultimele trepte. Paltonul îi atârna pînă aproape de călcîie.

— Pe cine cauți ?

— Pe aaa... domnul Panaitescu, făcu omul, care păru surprins.

— Care Panaitescu ? întrebă Octav bănuitor.

— Gheorghe Panaitescu, negustor în Obor. Mi-a spus că aici șade.

— Aici nu stă nici un Panaitescu...

— Vă rog să mă iertați, îl întrerupse necunoscutul, se retrase repede și începu să coboare scările.

Octav dădu din umeri contrariat, intră în cameră, dar nu închise ușa bine, că o smuci brusc de perete și năvăli afară pe scări.

— Unde alergi ? strigă Mihai după el.

— Cheia ! — tipă Octav ajuns cu un etaj mai jos.

Pașii lui se mai auziră bocănind pe scări, apoi se făcu liniște. Mihai ieși pe palier și, uitîndu-se prin fereastra deschisă, i se păru că distinge vag o siluetă care alerga spre colțul străzii. Curînd o pierdu din vedere și se reîntoarse în cameră. Privi în jur. Un pat simplu, un dulap cu o singură ușă, o masă mică de brad, dreptunghiulară, acoperită cu hîrtie de ziar, cîteva scaune cu spătar. În mijloc, un godin mare, cu un picior rupt, sprijinit de o cărămidă. O

etajeră. Pe ea, *Cartea șefului de cuib* și note de vioară. În colț o lădiță învelită cu hîrtie albastră („Lada cu alimente!” — își zise Mihai). Obosit, se lăsă în fotoliu. Scriesese două fascicule pentru romanul *Călărețul mascat*, revizuisese traducerea unui roman pentru *Colecția celor 15 lei*, discutasese cu patronul despre eventualitatea tipăririi unor clasici francezi. Acesta refuzase. Nici nu se aștepta de altfel la aprobare. Îi era silă cînd era obligat să discute cu Hertz, această „insectă socială vătămătoare”, cum îl catalogase. Apoi se gîndi la fata pe care o aștepta și la incidentul cu omul necunoscut. „Să fi avut Octav dreptate?...”

După vreo zece minute, Droșescu se înapoie gîfîind, în-cins la față, cu ochii întunecați.

— L-ai prins ?

— Aș ! Fugea de rupea pămîntul ! Sărea peste nămeți ca un urangutan. În dreptul maidanului, a dispărut. Sînt convins că vizita o datorez „sentimentului de omenie” născut în inima lui Cornel, se schimonosi Octav furios, cu ochii bulbucăți grozav.

— E o presupunere. Mai degrabă o coincidență, răspunse calm Mihai.

— Coincidență ? Înjură printre dinți : „Marea dragoste” a vîndut pontul. Acum trebuie să schimb broasca. Chiar acum ! Plec să cumpăr alta. Pîna mă întorc, îi spun prietăresei să aibă grijă de casă.

— Rămîn eu aici.

— Foarte bine. Am plecat.

Ieși alergînd. Luă tramvaiul spre Obor. Colindă cîteva străzi pînă găsi un negustor de fierărie. La întoarcere, găsi un bilet pe ușa. Citi :

Se pare că n-ai avut dreptate. Cheia este la prietăreasă.

Mihai

Ninsoarea nu contenise. Fulgii de zăpadă erau acum mari și pluteau prin aerul proaspăt, ca petalele de crizantemă. Mihai privea profilul fetei pe care o conducea : gene lungi, nas drept, buze vinete. I se părea că zărește o încrețitură a fetei, spre bărbie, care-i dădea o notă de vulgaritate. O în-trebase cîte ceva, dar primea răspunsurile cu greutate. La

un simplu „da“ sau „nu“, cîpila se convulsiona parcă ar fi scos din adîncuri idei nemaipomenite. „O dezechilibrată“, îi puse el diagnosticul.

Zări în colțul străzii lumina din casă. „Ce va face Cornel acum, seara, cu nenorocita asta? Unde o s-o culce? Sau unde o va duce?“ Frate-său avea un talent neînchipuit pentru probleme spinoase și complicate.

Cornel o aștepta nerăbdător. Cu șahul în față, încerca să dezlege o problemă (Spiridon se și culcase). Se uita la piesele așezate pe mușamaua cadrilată, dar vedea scena de dimineață, cînd ea se oferise prea ușor pentru o naivă, prea complicat pentru o profesionistă... Apoi purtările stranii, contradictorii. Dorința ei de a dormi o noapte la căldură sunase fals, teatral. Dar era dornic s-o revadă și-ar fi fost nenorocit dacă n-ar fi venit. Cînd îi auzi, răsturnă piesele și se repezi înaintea lor, o ajută să-și dezbrace paltonul și-i oferi un scaun, pe care ea se așeză, timidă.

— Am plecat, zise Mihai. La revedere, domnișoară! Condu-mă, te rog, îi spuse lui Cornel, și de cum rămasesă singuri, îl întrebă: Unde o culci?

— Pe divan. Voi dormi la Vasile. Tu...

— Mă descurc eu, n-ai grijă.

— Sau, zise Cornel după o scurtă pauză, o duc la Irina. Îi voi explica.

— Poate ar fi mai bine. S-ar evita o serie de neplăceri cu tata și Elisaveta.

— Voi vedea. La revedere. Și-ți mulțumesc.

— La revedere.

Mihai trase poarta după el. Ohiar atunci lumina din dormitor se stinse. Veta se culcase indignată: „Porcul“.

Cornel intră în bucătărie. Fata se încălzea lîngă sobă. O privi în tăcere, bucuros că o vedea, dar cu o bucurie mică, alta decît își închipuise. Milă, duioșie, dragoste față de copil? Se apropie și o mîngîie pe păr.

— Ți-e foame?

— Da.

— Facem un ceai, imediat.

Scoase un ochi de tuci de pe plită și puse ceainicul direct la flacăară. Pregăti cîteva felii de pîine cu unt și niște nuci cojite, găsite într-un sertar. Apoi, îi turnă ceaiul.

— Servește, Anuța. Cîte bucăți de zahăr?

— Patru.

— Poftim.

Anuța mușcă încet din felie, apoi băgă bucățele de pâine cu unt și nuci în ceașcă. Curînd pe suprafața ceaiului apărură plutind pete albicioase și coji de nucă amestecate. Parcă era borhot. Cornel întoarse capul, îngrețoșat. Își aminti de o fată frumoasă pe care o privise cu cîteva zile în urmă în tramvai. Deodată aceasta căscase și gura i se deschisese mare, uriașă, ca o cavernă fără fund. Se dezumflase imediat și, refugiindu-se pe platformă, nu se mai uită la ea pînă ce coborî.

— Mai vrei ?

— Nu.

— Să te conduc acasă ?

— Nu. Dorm aici.

— E greu. Nu prea avem unde. Știi ceva ? Așteaptă-mă cîteva minute. Mă întorc imediat.

— Bine — zise ea și se ghemui lîngă sobă.

Cornel ieși în haină.

Pînă la Crăciun, Toma rezolvă excelent socotelile cu Comunitatea adventistă : în fața ordonantei prezidentiale de închidere a ferestrelor, Frattini plătise. Toma se arătase culant, reducîndu-și pretențiile la șazeci de mii de lei. Căzură, în fine, de acord ca gardul să fie construit în primăvară.

De la Tribunal, Toma și avocatul Bocîncuță plecaseră împreună. Președintele Frattini nu luase parte la semnarea tranzacției pretextînd o indispoziție ; de fapt, nu voia să mai dea ochii cu acest negustor din cale-afară de coțcar. „De, un adventist n-ar fi fost capabil de asemenea faptă, să profite de o greșală și să stoarcă la sînge.” Nici Toma nu se necăjise de lipsa lui Frattini. Dimpotrivă, chiar se bucurase că acesta nu era de față : dacă ar fi avut cutezanța s-o mai facă pe „contele” cu el, nu s-ar fi putut reține să-i spună „vreo două vorbe” și, cine știe, poate ar fi stricat tîrgul în ultimul moment. Dar, în fond, de ce o făcea pe apărătorul comunității acest domn, care primise o sumedenie de bani din America, bașca numeroasele cotizații ale credincioșilor ? Și, după cum aflase el printre altele de la un oarecare Pavel, vînzător în prăvălia cumnatului său,

acesta vărsa domnului Frattini lunar o cotă fixă din leafă, care obligație părea să fie a tuturor membrilor din comunitatea bucureșteană. Frumoși bani! Bună afacere! Tare s-ar mai amesteca și el, că nu-l credea pe Frattini chiar ușă de biserică.

— În definitiv, nu vă despart prea multe deosebiri religioase de noi, creștinii, îi spusese el pe drum lui Bocîncuță.

— Pardon, rectifică domnul avocat, noi sîntem adevărații creștini.

— Serios? surîse Toma. De aceea nu vă faceți cruce?

— Desigur, tocmai de aceea, zîmbi și avocatul blînd. Un adevărat creștin nu transformă obiectul pătimirilor lui Iisus în semn de închinăciune. Ca și cum — urmă el explicativ — v-aș lovi, de pildă pe dumneavoastră cu o bită în cap și apoi dumneavoastră ați fi obligat să vă închinați la acea bită. Rafinamente demne de urmașii marchizului de Sade! Încheie el sarcastic.

Argumentația lui Bocîncuță nu era nouă, Toma îl putea contrazice, dar problema nu-l interesa. Comparația cu marchizul îl șocă însă. Nu știa exact despre ce fel de marchiz și de urmași era vorba, dar, asociînd acest titlu de noblete la celelalte de „conte” sau „contesă” (cu care o gratifica din cînd în cînd pe Olguța) și care pentru el însemnau ceva între trîndav și înfumurat, intui ceva foarte urît și se crezu dator să protesteze.

— Nu-i chiar așa, domnule Bocîncuță. Vedeți, eu nu-mi prea tocesc tălpile pe drumurile bisericii și nici nu țin minte de cînd nu mi-am făcut semnul crucii, dar a ne considera ca urmașii acestui domn marchiz, cred că, hm, este multă exagerare.

— Fără îndoială, admise imediat avocatul, și vă rog să mă iertați. Comparația este într-adevăr prea tare și n-am avut intenția să vă jignesc.

Toma, satisfăcut, îl luă de braț.

— O să vin și eu odată pe la biserica dumneavoastră, cînd se oficiază slujba religioasă.

— Vă rog, dar să știți că la noi nu există preoți.

— Știu. Nici eu de altfel nu prea mă am bine cu intermediarii lui Dumnezeu. Din acest punct de vedere, m-aș putea considera chiar adventist. Am o cunoștință care m-a inițiat în multe taine ale dumneavoastră. Cu unele sînt de

acord. Nici eu nu mă încred în moaștele diferiților sfinți, nici la icoane nu mă închin, iar de postit postesc când vreau. Ceea ce nu admit este faptul că țineți sîmbăta și că nu mîncăți carne de porc, ca ovreii. Și totuși, spuneți că credeți în Iisus.

— Ținerea sîmbetei face parte din *Îndrumarea* pe care Dumnezeu a dat-o întemeietorilor religiei noastre. Sînt multe de discutat în privința aceasta, răspunse avocatul politicos, dar puțin plictisit. Dacă vă interesează, poștiți pe la noi și vă vom explica totul pe îndelete.

Se despărțiră, Toma cu cele mai bune intenții de a-i vizita cîndva, spre a afla în amănunt ce e cu vestirile din *Apocalipsul* lui Ioan, și în special cu iminenta dărîmarea a tronului papal, iar Bocîncuță cu convingerea că un om ca Toma Ionescu nu merită să facă parte din comunitatea adventistă.

Așadar, Toma era bine dispus. Mai exista încă un motiv care contribuise la aceasta.

Cu o săptămîină înainte de sărbători, Toma cîștigase la loterie douăzeci de mii de lei. Nu jucase niciodată pînă atunci, dar, dorind să-l servească pe Spiridon Resu, care contra unui mic comision plasa și lozurile agenției Stănoiu, cumpărase un bilet. Încasase banii, îl onorase pe Spiridon cu o mie de lei, îi făcuse lui Paul un costum, Olguței îi cumpără cizmele lungi de cauciuc, iar Mariei o broboadă de lînă. Chiar în ziua aceea însă, avusese un mic incident cu preotul Ilarion, parohul bisericii din Strada Parfumului. Toma nu era religios, însă nici ateu. Credea în Dumnezeu, dar cu măsură: îl considera o personalitate covârșitoare, dar cu puteri în multe privințe limitate. Nu se îndoia de existența, ci de geneza lui: „Cine i-au fost părinții?” Problema era prea încurcată; iar de cînd Paul îl întrebese odată cine a fost creat mai întîi: oul sau găina, lăsase baltă speculațiile nerentabile.

Pe preoți însă nu-i suferea. Cunoscuse, copil fiind, un popă din satul lor, chefliu și mîncău, care însă duminicile predica despre cumpătare și bună-cuviință. De cînd venise în București, nu fusese niciodată la biserică. De aceea, îl nemulțumi foarte mult vizita părintelui Ilarion și a dascălului, un găligan gras și roșu la față de sănătate, muieratic

de i se dusesse vestea în tot cartierul. Toma auzise de isprăvile acestuia și, deși nu-l văzuse niciodată, nu-l putea suferi.

— Domnule Ionescu, vorbi blînd preotul, știm că, din nefericire, nu prea intrați în lăcașul Domnului, dar sîntem obligați să ne adresăm și dumneavoastră, unul dintre oamenii de bine din cartier : biserica are nevoie de reparații urgente și ni se cere o avere...

— Am priceput, îl întrerupse Toma (prezența dascălului îl agasa). Înscrieți-mă cu cinci sute de lei.

— Mai dați ceva, interveni dascălul. Se năruie biserica și n-o să avem unde ne închina lui Dumnezeu.

— Atunci o să te închini lui Aghiuță, zîmbi acru Toma și, ultimativ, spuse preotului : Îi luați sau nu ?

Dascălul se cruci, apoi vru să răspundă, dar preotul izbucnise în rîs. Era un om inteligent. Vorbele nelegiuite nu le puse la inimă.

— Mulțumim, spuse el luînd banii și-l trase afară pe dascăl. Dumnezeu să te ierte, că noi te iertăm, mai adăugă din dreptul ușii. O să mai trec pe la dumneata. Ești păcătos la gură, dar cugetul ți-e limpede. La bună vedere !

În acel decembrie 1934, prima zi de Crăciun se arătă caldă și tihnită. De dimineață câteva raze blinde răzbiră aerul înghețat și zăpada începu să se topească. Pe la amiază însă, soarele dispăru, frigul se întări, iar zăpada îngheță neuniform, urât. Pe stradă se mergea greu și rarele sănii ce treceau pe Iepurilor săltau violent, hurducînd și vizitiu, și călători. Toma era bine dispus, își simțea sufletul curat și ușor și, umplînd mereu paharele musafirilor, ar fi vrut ca toată lumea din jurul lui să fie la fel de mulțumită ca el. Fredonă o melodie neînțeleasă și ridică paharul :

— La mulți ani !

— La mulți ani ! răspunseră ceilalți și ciocniră.

— Trăiască tinerețea ! toastă Jeni.

— Și noi ? întrebă Toma.

— Dar dumneata nu ești bătrîn !

Toma rîse clătînd din cap, dar nu putea să-și domine sentimentul de neplăcere pe care-l încerca la vederea ei. Strîmbase din nas cînd se trezise cu ea la masă, dar se purtase totuși politicos. Își pusese în gînd să-i atragă Olguței atenția ca altă dată să nu mai invite oaspeți fără știrea lui. Prezența ei îl indispucea, deși nu avea nimic precis să-i reproșeze. Vorbele ei „miroseau“ însă a destrăbălare. Și i-ar fi interzis de mult Olguței să vină în contact cu Jeni, dacă aceasta n-ar fi fost fiica inspectorului general din Ministerul de Domenii Sabin Tohăneanu, de care — cine știe ? — ar fi putut avea vreodată nevoie. Nu înceta însă să se întrebe de unde a învățat fata asta un asemenea limbaj deșucheat. Auzise că tatăl ei, un om rigid și pedant, introdusese în casă o mulțime de reguli sfîcitoare. Pe scaunul lui n-avea voie să se

așeze nimeni altul decât el ; discuțiile la masă erau interzise ; la apariția lui, familia era obligată să se ridice în picioare, și nu se așeza decât după ce acesta le făcea un semn etc., etc. Pe Jeni o plictiseau și o revoltau aceste maimuțări aristocratice (cum le numea chiar ea), dar nu se manifesta din pricina mamei sale, care-și admira soțul și-i era devotată până la uita-rea de sine. Menajînd-o, Jeni tăcea, dar, cum scăpa din atmos-fera protocolară din casă, se lăsa în voia temperamentului ei. Veselă și comunicativă, răspîdea în jurul ei voia-bună. Spontaneitatea ei trezea simpatie, deși uneori unii o deza-probau, prefăcîndu-se indignați. Și Toma îi aprecia ideile proaspete și bătaioase, care țîșneau pe neașteptate și-l lăsau de multe ori perplex. Dar, cînd se exprima mai „decoltat“, el roșea, se făcea că nu înțelege și apoi evita s-o mai pri-vească în ochi. „Cîinele care latră nu mușcă“, spusese odată Maria, cînd Toma se indignase de o expresie mai „tare“. „O fi, filozofase el, dar mai bine să muște și să tacă : ar face rău doar unora, iar ei puțin. Așa, supără pe toată lumea și-și face mai mult rău și sieși.“ Răspunsul acesta îi plăcu în primul rînd lui și-l repetă, cînd avu ocazia, lui Tucu și Diamandopol, deși, în fond, el era total împotriva unor asemenea purtări. Mai mult decât aceasta, îl supăra interesul lui Paul pentru Jeni. Deși nu prea avea timp să urmărească cele ce se petreceau cu ai săi, observase totuși că ochii lui Paul scînteiau la apariția ei. Își cunoștea copi-lul, îl știa total lipsit de preocupări ușuraticе, dar ar fi trebuit să-l prevină asupra unor „ispite“. Era prea pudic ca să abordeze asemenea discuții (chiar dacă Paul ar fi avut optsprezece ani, vîrstă pe care Toma o considera normală pentru „porcării“). De aceea vorbăria ușuratică a lui Jeni îl irita, socotind-o provocatoare. Dacă pentru băieți punc-tul lui de vedere putea deveni mai elastic, în privința fetelor era de o rigoare strictă.

— Parcă tinerețea ar fi un merit personal ! continuă el cînd văzu că Jeni rîdea.

— Fără îndoială ! Ațiția oameni își dau seama ce-au pierdut numai la bătrînețe.

— Baliverne din romanele voastre ! Dacă tinerii și-ar petrece viața cum trebuie, n-ar avea ce regreta mai tîrziu.

— Și ce ar trebui să facă, după dumneata ?

— Întîi să muncească. Punct. Dacă nu, să învețe. Punct. Și dacă nu vor să învețe, să-și pună ștreangul de gît sau să se arunce în Dîmbovița. Punct. Să nu-mi umble toată ziua teleleu Tănase.

— Cum ați spus? întrebă Baronescu mirat, întorcînd capul. Pînă atunci ascultase discuția cu nasul în paharul cu vin.

— Teleleu Tănase, repetă Toma, și, văzînd nedumerirea de pe fața lui Baronescu, continuă: Nu știi ce-i ăia? Este o vorbă de la noi din Pitești, pentru ăia de se plimbă toată ziua fără nici un rost.

Baronescu zîmbi.

— Expresivă expresie!

Lui Toma i se păru că acesta îl ironiza. Buzele se încrețiră.

— Nu-ți place? întrebă el ciocnind cu degetele în pahar. — Vai de mine! se grăbi să se scuze Baronescu. Dimpotrivă. Este foarte pregnantă.

— Dumneata spui, zise Olguța, că ar trebui să învățăm. Dar mi se pare că tot dumneata m-ai împiedicat să urmez școala mai departe.

— Nu vorbeam de fete! o întrerupse Toma. Cele spuse se refereau la băieți. Fetele au alt rost. Trebuie să învețe gospodăria, pînă s-or mărita.

— Și de distrat, cînd să se distreze? întrebă din nou Jeni, ciugulind din cozonac.

— Cînd? se miră Toma de o asemenea întrebare. După mărițiș! Atunci pot ține drumurile cît vor dori.

— Așa, ca dînsa! arătă ea spre Maria, care asculta atentă clătînînd ușor din cap: Să călătorească o dată pe săptămîină cu tramvaiul 16.

Maria roși. Coborîse din pat, dar nu avea încă siguranță la mers. Se sprijinea de un baston. Nu se așteptase să fie obiectul discuției și precizarea fetei o stînjenea.

— Mie-mi face multă plăcere, se grăbi ea să intervină. Valorează cel puțin cît un film la cinematograf. Văd atîtea lucruri, atîția oameni!...

Toma începu să se enerveze, căci intervenția i se părea deplasată. Toată buna dispoziție îi pieri.

— Tată, paharul lui Ionel e gol, interveni Olguța, care observase încotro se precipitau lucrurile.

Toma îl umplu repede, scuzându-se, și Baronescu se ridică ceremonios :

— Îmi permiți să-ți urez următoarele : să trăiești, Olgușo, și destinul să împlinească voia dorințelor tale !

— Mulțumesc. Și ție la fel !

— Rău ! exclamă Jeni ridicând și ea paharul. Eu vă urez să vi se împlinească numai cele bune. Că nu tot ce ne dorim e bine. De câte ori oamenii nu s-au căit când dorințele lor s-au realizat !...

„Deșteaptă a naibii !“ gândi Toma cu necaz, fiindcă nu uitase încă usturimea observației sale despre plimbările Mariei.

— Oamenii își doresc și ceea ce nu este bine ? întrebă Paul, neînțelegând. Discuția îl plictisea și pusese întrebarea ca să se afle în treabă, nu pentru a afla un răspuns.

— Desigur, băiețuș ! răspunse Jeni, dar asta nu-i de tine. Când o să crești, o să pricepi.

— Îmi pare bine, zise Paul, jignit.

— Când dorințele sînt sprijinite pe cînte, adevăr și sinceritate, peroră Baronescu, realizările sînt cele așteptate.

— Perfect, baroane ! îl aplaudă Toma. Acum ai vorbit cum trebuie. Asta e ! Cînte și adevăr ! Asta trebuie să fie deviza tinerilor. Nu-i așa, Paul ?

Paul tresări. Întrebarea nu-i fusese adresată fără motiv. Dar la ce putea face aluzie Toma ? Să fi aflat că juca barbut pe maidan cu Rață și Barbu ? Sau poate... Un alt gând îi trecu prin minte și-l înfioră : nu cumva... cei șazeci de lei împrumutați de la doamna Jelescu ? Nu-și plătitese datoria. Și-ar fi vîndut albumul de mărci poștale primit cadou de la unchiul Ilie, ca să facă rost de bani, dar dacă-l întreba vreodată Toma de el ? Vînduse jumătate din timbre lui Piu Mironeanu pentru cincizeci de lei, dar în noiembrie, de ziua Mariei, când ea împlinise patruzeci de ani, îi cumpărase un portofel de piele. Probabil că doamna Jelescu a avut nevoie și i-a cerut...

— De ce mă întrebî ? zise el încet.

— Pentru că asta trebuie să fie și deviza ta ! Profesorii voștri nu vă învață la școală ?

— Ba da, răspunse el timid : Asta este deviza mea. Cred însă că ar trebui să fie și a oamenilor mari.

— Ia uită-te ! îl zeflemisi Jeni. A făcut ochi !

— Ochi, neochi, de data asta Paul a spus o vorbă înțeleaptă! îi luă apărarea Toma. Are dreptate: cinstea și adevărul trebuie să fie deviza tuturor oamenilor.

Paul ținea ochii în jos.

— Și, fără să mă laud, mă pot da de exemplu. Toată viața am muncit cinstit, m-am bizuit pe adevăr, urmă el convins. De mic copil am dus greul, dar nu m-am abătut de la aceste principii. Am frecat podele, am curățat geamuri de vitrine, am spălat latrine, am cărat baloturi. Și am ajuns aici numai prin mîinile astea două, fără să mă abat vreodată de la aceste precepte.

— Crezi? spuse Paul fără să vrea cu voce tare, răspunzînd unei întrebări interioare.

— Poftim? Toma îl privi pe sub sprîncene, stupefiat. Întrebarea i se păru neroadă și făcu un efort să-i găsească un sens. Ce vrei să spui?

Și atunci, pentru prima oară în viață, Paul nu se temu. Poate pentru că băuse cîteva pahare cu vin și se amețise puțin, poate pentru că voia să-i dovedească lui Jeni că și el, picîul, are cap, poate pentru că simțea privirea nedumerită a Mariei ațintită asupra lui, aprobatoare parcă, poate pentru că în acea clipă se înfiripase în el pornirea spre adevăr, mai puternică decît orice lașitate, poate pentru că procesul de înstrăinare de tatăl său, care se desfășurase lent și neobservat în conștiința lui, se desăvîrșise în acel moment, sau poate pentru acestea toate la un loc, Paul îl înfruntă și răspunse cu îndrăzneală:

— Ai impresia că afacerile dumitale sînt cinstite?

Toma clipi din ochi de cîteva ori. Dacă afacerile lui sînt cinstite? Nu înțelegea. Dar absolut nimic. Și doar Toma era un om inteligent. Dar cînd un om inteligent nu înțelege, reușește mai bine ca un om prost.

— Nu pricep, zise el cu un calm teribil. Explică, te rog: care afaceri?

— Le știi dumneata! răspunse Paul serios.

— Răspunde clar, repetă Toma mai tare, s-audă toată lumea.

Maria se făcuse galbenă. Apucase bastonul să se sprijine, gata să se ridice să intervină. Baronescu fărîma o bucată de cozonac, vizibil stînjinit. Jeni îl privea surprinsă, iar Olguța, șocată de obraznicia fără pereche, aștepta ine-

vitabila palmă, cu un sentiment de nemulțumire, pentru că îi strica ziua Crăciunului, dar și de satisfacție.

Paul răspunse prompt :

— Afacerile dumitale cu domnul Țucă.

Toma deschise ochii mari. „Afacerile lui cu Țucă ? Necinstite ? Și cine-i spunea asta ? Băiatul lui ? Asta-i Paul ?” Clipi iar. Capul îi devenise o cutie inutilă în care gândurile îi erau ca firele rare și uscate de iarbă pe un ogor sterp. Întrebări și replici se învâlmășeau din când în când, spini supărători, dar se topeau repede, lăsându-l în aceeași nedumerire. Își frecă tâmpilele. „Afaceri necinstite ? De ce erau necinstite ? Băiatul lui să-i spună asta ? Să-l acuze de necinste, să-l calomnieze în fața unor oameni străini ?” Sângele îi năvăli în cap. Cu câteva zile mai înainte, doctorul Teodosiu i-a luat tensiunea și l-a sfătuit să se calmeze, altfel ar putea căpăta o congestie cerebrală. Îi recomandase și un calmant ; după sărbători Toma ar fi început tratamentul. În stupefacția lui, imaginea lui Teodosiu îi apărură ca a unui înger păzitor ; organizînd vidul care se căsca în sine.

— S-a exprimat într-o formă neadecuată, zise Baronescu, încercînd să îndulcească incidentul. Olguța îi făcu semn să tacă, dar el nu observă și continuă, *gaffeur* : Cine-i domnul Țucă ?

— Paule, zise Maria mai mult moartă decît vie ; du-te și cheam-o pe madam Jelescu.

— Stai aici ! se răsti Toma, văzînd că Paul vrea să se ridice. Mai avem de vorbit.

Clocotea. Să-l calce în picioare ? Da ! Îl va călca în picioare !

— Deci, zise el, domnul mă acuză că aș fi un om necinstit. Perfect !

Tăcu. Își turnă un pahar cu vin, și-l dădu pe gît pe nerăsuflete. Apoi își mai turnă unul, dar nu-l bău. Luă o bucățică de cozonac și o vîrî în vin. Bucata de aluat se umflă ca o gogoasă și căzu la fund. Singură Olguța prevăzu furtuna și se orientă cu precizie :

— Ionele, Jeni, să mergem în camera mea.

După ieșirea lor, Paul rămase calm. Bătaia plutea în aer, dar nu-i păsa. Dacă pînă atunci ieșirile absurde ale lui Toma, scandalurile nejustificate, nedreptățile evidente le scuzase și-

nînd seama de nervii lui supraexcitați, mai era un fapt care contribuia la aceasta: îi purta o admirație fără margini. Vedea în el un om atotputernic în stare să ducă la bun sfîrșit orice întreprindea. Dar, de la lichidarea prăvăliei, Paul devenise circumspect, afacerile cu Țucă și alți judecători buni — Toma nu se ferea de el — îi apărură destul de necurate pentru a-i micșora considerația și a-l socoti în bună măsură un înșelător. Deoarece aceste fapte nu se integrau însă total în trinitatea morală pe care și-o făurise, în conștiința lui nu prindeau prea multă consistență. Numai afacerea Frattini îl lămurii pe deplin. Supliciul Mariei făcea ca sufletul să-i fie cotropit de o ură neîmpăcată față de omul grosolan care o martiriza. Bănuia că și arsura gravă de la picior se produsese tot din cauza lui și, cînd o vedea suferind, dacă s-ar fi condus după pornirile care-i clocoteau în piept, s-ar fi repezit să-l lovească. Dar gîndul că și-ar fi putut lovi tatăl (și cu ochii minții revedea scena aievea) îl îngrozea în așa măsură, încît se cutremura și, rușinat, cu conștiința încărcată că s-a făcut într-adevăr vinovat de o faptă monstruoasă, îi cerea iertare în gînd. Totuși, din aceste porniri contradictorii rămînea mereu cu aprehensiuni, care, suprapunîndu-se, se multiplicau, astfel că la un moment dat în sufletul lui se înfipse definitivă concluzie că tatăl lui nu era un om de treabă.

Ruptura și înstrăinarea de Toma se mai datorau și noilor săi prieteni, Rață și Cuțit pe de o parte, Cornel Resu pe de altă parte. Deși contactul cu ei era destul de recent, influența lor devenise covîrșitoare. În ochii lui Paul, felul de viață al lui Cornel era asemănător celui dus de cuplul Rață-Cuțit. Aventurile lor, oroarea de muncă ordonată, traiul de azi pe mîine din venituri dubioase, dragostea de viață și optimismul lor nemăsurat îl fermecau. Rață și Cuțit erau legați de o prietenie adîncă, întemeiată pe o cinste absolută. Limpezimea desăvîrșită a acestor suflete primitive, dar nedeformate în esență, îi revelau pentru prima oară sensul unei omenii fruste și pure. În contact permanent cu ei, cu logica lor ciudată, cu purtările lor neobișnuite, simțea crescînd în el un alt om, a cărui fire inițială era pe cale să fie complet modificată. Și în clipa aceasta, cînd se găsea în fața lui Toma așteptînd să fie bătut, simțea o sadică bucurie să

primească palmele fără să crînească, să-și dovedească lui însuși că a devenit un bărbat întreg.

— Deci eu fac afaceri necinstite, zise iar Toma. Nu-i așa ?

Paul se gîndi înainte să răspundă. Acum, cînd nu-i mai era teamă, cînd strigătele nu-l mai impresionau, nu mai era necesar să-l înfrunte cu orice preț. Se hotărî să vorbească degajat, calm.

— Chiar dumneata ai spus înainte că un om trebuie să fie sincer. („Tu ești om ?“ — gîndi Toma.) Cu atît mai mult un copil față de tatăl său. („Îți dau eu sinceritate, îndată !“) Cred că nici un om care se ocupă cu afaceri pe picior nu poate fi numit cinstit. („Ce vorbești, mucosule ?“) Faptul că nu mai ai prăvălie („Ești dobitoc ca și unchiul tău Ilie !“) te așază în rîndul misiților și al samsarilor. Și de data asta îmi pare rău. („O să ai îndată de ce să-ți pară rău !“) Eu vreau să mă mîndresc cu tatăl meu. („Și de ce să nu te mîndrești, prostule ? Cîți copii n-ar vrea să aibă un tată ca mine !“) Vreau să am în tatăl meu un prieten mai mare, care să mă sfătuiască („Și cine-i de vină, băiatule, dacă tu nu mă întrebi niciodată nimic ?“), să meargă cu mine la plimbare („Aici cam ai dreptate, băiatule. Și pe maică-ta ar mai trebui s-o scot din casă. Mîine chiar o să mergem la Ilie.“), într-un cuvînt un tată care să mă înțeleagă și de care să nu-mi fie frică. („De ce să-ți fie frică de mine, prostule, că eu te iubesc !“) Asta este, tată.

Toma se calmase cu totul. Îl privea și nu-și dădea bine seama dacă în fața lui se afla Paul sau un străin. Încerca un sentiment de orgoliu la gîndul că Paul devenise un om cu judecată, că se va putea sfătui cu el, dar, cînd își dădea seama de realitatea celor paisprezece ani, îi venea să pufnească în rîs. Și poate că ar fi rîs chiar, dacă nu i s-ar fi părut că este în joc autoritatea lui paternă. Socoti că cea mai nimerită soluție ar fi să închidă discuția, urmînd să vadă mai tîrziu ce va avea de făcut. Orice umbră de furie îi trecuse. Zise totuși sever :

— De data asta te iert pentru obrăznicie, pentru că ai fost sincer, mai ales că sîntem și în prima zi de Crăciun. Du-te și cheam-o pe madam Jelescu, cum ți-a spus mama. Despre „necinstea“ mea o să mai discutăm.

Maria înlemnise. Nici nu-i venea să creadă : Paul îl înfrunta pe Toma, direct ! Pînă atunci revoltele lui se manifestau pe ascuns, în fața ei, și acum... O invadea o bucurie nemărginită, amestecată cu teamă. Crescuse în fiul ei un apărător, care va fi aici, lîngă ea, în casă cu ea. Nu va mai rămîne singură, dezarmată în fața furiilor lui Toma. Repetă și ea, sugrumată de emoție :

— Du-te, Paule, du-te !

În camera alăturată, se răsfoiau trei albume vechi de amintiri. Pe vremea cînd era în școală, Olguța și le confecționase din niște caiete de dictando cartonate, și în care colegii și prietenii, cu ocazia vreunei onomastici sau a unui ceai, scriau tot soiul de cugetări. Olguța se așezase pe pat și asculta cum citeau pe rînd Jeni și Baronescu, fiecare cu cîte un album în mîna :

*Dac-aș fi o pictoriță
Eu pe mine m-aș picta
Să-ți aduci aminte
De persoana mea
Gabriela*

— S-a măritat foarte bine anul trecut, zise Olguța. A făcut călătoria de nuntă la Paris.

— Am întîlnit-o acum o lună. Pleca iar în voiaj de nuntă. De data asta la Berlin.

— Cum ? Întrebă mirată Olguța.

— A divorțat și s-a remăritat. Am sfătuit-o să facă ocolul pămîntului în voiajuri de nuntă. Bineînțeles, de fiecare dată cu alt soț.

Olguța rîse. Baronescu zîmbi confuz și opină sentențios :

— Nu s-ar putea spune că ai un simț moral prea dezvoltat.

— Asta-i adevărat ! Nici Olguța nu mă poate suferi din cauza asta ! răspunse întorcînd paginile și deodată izbucni în hohote de rîs : Ascultați ! Titlu :

*Cugetare
Pe unde vei trece
Și-n ce vei călca
Să-ți aduci aminte
De persoana mea.*

Baronescu își băgă nasul în caiet și rămase cu ochii pironiți pe paginile scrise, fără să pară că ar fi auzit; Jeni se distra de minune; Olguța, nedumerită, se uită atentă la catren și observă la rîndul doi o modificare destul de iscusită.

— Îmi închipuiam eu! zise ea supărată. Aici a fost șters și modificat. Inițial era scris „pe unde vei călca”... Asta-i opera lui Paul: l-am prins de cîteva ori cotrobăindu-mi prin sertare. Dar lasă! Își primește el acum porția și pentru asta.

— A fost cam obraznicuț cu onorabilul tău tată, își dădu părerea Baronescu.

— S-a înhăitat cu o serie de golani. Cum vine de la școală, nici nu mănîncă bine și fuge pe maidanul Turturele. Mi-a spus un băiețaș de pe strada noastră, Piu Mironianu, că l-a văzut jucînd zaruri.

— Nu mai spune! exclamă scandalizat Baronescu, deși nu considera fapta prea gravă: el însuși, ca vînzător de ziare, jucase barbut prin gropile lui Pipăilă. Trebuie să-i explici că nu-i frumos, o sfătuie el.

— Cum o să-și aștearnă, așa o să doarmă, dădu Olguța nepăsătoare din umeri. Mama-i de vină, îl alintă și-l răzgîie. Niciodată nu l-a certat.

— Parcă pe tine te-a certat vreodată! remarcă Jeni, lăsînd albumul deoparte.

— Mie n-are ce să-mi reproșeze!

— Mama ta este o femeie excepțională, aprecie Baronescu. Plină de devotament și abnegație.

— Da. Ca orice mamă, i-o tăie Olguța, recunoscînd în tonul lui un accent servil.

— Eu sînt de părere să lăsați discuțiile despre mame și să ne distrăm, interveni Jeni, voind să anime atmosfera. Să jucăm de pildă gajuri, pe sărutate!

— Jeni! protestă Baronescu.

— Ia te uită la el! Înțelegeam să se opună Olguța, nu tu! Eu vreau să-ți fac trampa și tu te opui?

— Jeni! protestă și Olguța. Ce vorbă-i asta?

— Jeni! exclamă iar Baronescu, rușinat.

— Ce puritani! rîse Jeni. Să mor dacă nu vă potriviți! De ce nu vă căsătoriți? Ați face o pereche minunată!

— Vorbești prostii! se supără Olguța, încruntînd din sprîncene.

Baronescu nici nu mai respira. Intimidat, își scoase ochelarii și începu să-i șteargă în neștire. Vru să spună ceva, dar din gîtlej ieși o mormăială neinteligibilă. Nu vedea mai nimic în jur și în clipa aceea de liniște se simțea atît de ridicol, încît ar fi dorit să moară. Auzi iar rîsul lui Jeni. De ce rîdea? Ar fi vrut să vadă fața Olguței: își bătea și ea joc de el? Totuși, continua să lustruiască lentilele, după ce le aburise de zeci de ori. Jeni spuse:

— Nu te încrunta, Olguța! Dacă timidul cavalier pe nume Baronescu nu îndrăznește, îți cer eu mîna în numele celui ce se perpelește aici, în fața ta.

Baronescu n-ar fi îndrăznit măcar să gîndească vreodată că ar putea palmui o femeie. Pe Jeni însă, în momentul acela, ar fi fost în stare s-o ucidă. Se pripîi să-și pună ochelarii pe nas, dar, de emoție, mîinile îi tremurară și-i scăpă pe jos. Se auzi un zăngănit de sticlă spartă. Rămase țeapăn, pierdut, ca în fața unui cataclism. Jeni se plecă și-i ridică, spunînd cu nevinovăție:

— S-au spart!

— Faci glume nelalocul lor, murmură Baronescu. Nu m-am așteptat de la tine la o asemenea manifestare.

Cu ochii aproape închiși, cu buzele întredeschise, mișcă gîtul în dreapta și în stînga sforțîndu-se să vadă, dar nu deslușea decît două umbre nemișcate. Luă rama ochelariilor și, cu un gest mecanic, o agăță inutil de urechi.

— Îmi pare rău, Ionele, se scuză Jeni cu vădit regret. Te însoțesc pînă acasă.

— Mulțumesc, nu-i nevoie!

— Te-ai supărat?

— Jeni, doresc să închidem discuția.

— Bine, Ionele. Și tu ce-ai rămas așa, Olguțo? Iar te-ai făcut stană de piatră? Nefericit temperament! Nu mai am loc aici. Am plecat! La revedere și să fiți cuminți.

Se îmbracă la iuteală și ieși. Abia în stradă își aminti că nu și-a luat bună ziua de la familia Ionescu, dar nu se sinchisi prea mult. Îi va saluta mîine, cînd va veni la Olguța din nou, s-o împace. Mai mult o indispucea că nu știa unde să-și petreacă restul zilei, dar pînă în stația de tramvai găsi soluția. Intră în colț, la cofetărie, și dădu un te-

lefon acasă, anunțând că se duce la mătușa ei Matilda : aceasta avea un șerbet de trandafiri nemaipomenit de bun, pasiunea ei.

Baronescu rămase nemișcat, neștiind ce atitudine să ia. Pălăvrăgeala lui Jeni îl cufundase într-o stare de beatitudine extaziată. Ar fi vrut să spună : „Olgușo, consideră cele spuse de Jeni nule și neavenite“, dar tăcu. În definitiv, de mult trebuia să spargă gheața, să se destăinuie. Acum, era Olgușă obligată să spună ceva. Strânse mai tare buzele și aștepta.

Încurcată și ea, Olgușă se supăraseră la început, dar, văzînd atitudinea de cîine plouat a prietenului său, i se făcu milă. Știa că odată și-odată va ajunge aici, dar încerca să amîne cît mai mult mărturisirea, pentru a întîrzia momentul rostirii aceluia *nu* de neclintit. Baronescu era singurul ei prieten și nu dorea să-l piardă. Îl simțea foarte apropiat, convinsă fiind totuși că, în clipa cînd se vor explica, el va pleca pentru totdeauna. I-ar fi părut rău. Ce să-i spună acum ? Oricîte menajamente ar folosi, rezultatul ar fi același. Privea la Baronescu, cum stătea cu mîinile pe genunchi, așteptînd nemișcat, cu privirile în pămînt, și nu știa ce să facă.

Deodată, Baronescu se ridică de pe scaun, își șterse fruntea de sudoare și, cu un curaj nemaipomenit, spuse tare :

— Zarurile au fost aruncate. Îmi permit să-ți cer mîna !

Olgușă tresări, dar nu spuse nimic. Era limpede că această clipă urma să fie hotărîtoare. Dar cum să-i spună ? Cum să înceapă ? Se decisese să fie categorică.

— Ioane, nu.

— Iubești pe altcineva ? murmură el zdrobit.

— Nu.

— Atunci ? Eu te iubesc mult, Olgușo...

Vorbise cu o voce tristă, plîngătoare. Olgușă se apropiă de el și-i luă mîna blajin.

— Și mie mi-ești drag, Ioane, ca un frate bun.

Baronescu îi strînse mîna, ușor. Atingerea îi dădu curaj. Și, poate pentru că nu vedea, vorbi cu o siguranță neașteptată.

— Olgușo, spuse el, și cuvintele îi ieșeau din gură ca un șuierat, fără tine viața mea n-ar avea nici un rost. Tu

ești scopul meu în viață. Ți ofer o viață frumoasă, confortabilă. Voi fi sclavul tău. Ți voi lua o servitoare și nu vei fi obligată să speli vase. Vei dispune de mine cum vei dori. Voi încerca să te fac fericită. Negoțul meu merge bine. Chiar ieri am primit de la două firme germane, care și-au făcut sucursale în București, câteva oferte avantajoase. Vom putea pleca și la Berlin. Și la Paris chiar. Vei fi domnița și stăpîna mea...

Colțurile gurii i se umeziră. Le șterse cu dosul palmei și urmă transportat :

— Te iubesc ! Dacă vii alături de mine, voi căpăta aripi. Știu o mică fabrică de dopuri. Stăpînul ei e în pragul falimentului. O pot obține pe un preț de nimic. Vei avea atunci posibilitatea să-ți satisfaci orice dorință.

Își scoase un inel din deget.

— Îl am de la femeia care mi-a ținut loc de mamă. Țin la el foarte mult. Ți-l dăruiesc ! Ți voi cumpăra și alte bijuterii. Nu respinge dragostea mea...

Cu mîna stîngă își șterse iar buzele. Avea impresia că Olguța îl ascultă atentă, cu un sentiment mai fierbinte decît acela al unei simple bunăvoințe. Schiță gestul să-i pună inelul pe deget, dar îi atinse șoldul. Se retrase speriat, dar, pentru că Olguța nu se ferise, întinse brațul stîngaci și repezit. De data asta nimeri în gol. Disperat, făcu cîțiva pași nesiguri, spintecă aerul cu brațele întinse, o prinse de umeri și, apucîndu-i mîinile, începu să i le sărute ca ieșit din minți. Căzu în genunchi și-i îmbrățișă picioarele pătimaș.

Totul se petrecuse repede. Olguța înlemnise. Încercă să-și desprindă picioarele, dar nu izbuti. Situația devenise penibilă. Niciodată nu-l mai văzuse într-o asemenea stare de exaltare și figura lui descompusă, urîțită mai tare, o îngreșoasă. Și nu-i era silă numai de slujenia lui, ci și de josnicia lui morală, care abia acum i se prefigura. Un Istrate cu altă identitate fizică... Doamne, toți bărbații sînt așa ? Strînsoarea picioarelor devenise mai puternică și avu senzația că Baronescu va încerca s-o violenteze. Nu-i era frică (Toma și Maria erau alături), dar intenția pe care i-o ghicea era atît de neverosimilă, încît o ului. Nu-i trecuse niciodată prin minte că ar putea să-i fie soție, necum să-i aparțină înainte. Se socotea cu mult superioară, iar purtarea lui i se părea absurdă, înjositoare, o obrăznicie fără margini. Îi

simțea mâinile peste fustă, mai sus de genunchi, și aștepta din clipă în clipă dezlănțuirea brutală.

Nu se întâmplă însă nimic. Baronescu, nemișcat, bolbo-rosea în neștire :

— Te iubesc, te ador, zeița mea ! Dragostea mea !

În sufletul Olguței își făcu loc un sentiment de duioșie. Pasivitatea lui Baronescu îi îndepărtă îngrijorarea. O mulțumire neașteptată, o bucurie nedefinită o învăluiră. Starea de exaltare se prelungi. Închise ochii și Baronescu dispăru. Era în camera nupțială, mireasă, cineva, nu-și dădea seama cine; o îmbrățișa, o săruta pe ochi, pe gură. Sub vraja visului, îl mângâie pe Baronescu pe cap, murmurând blajin, fără convingere :

— Ridică-te. Să nu intre cineva.

Sunetul glasului ei păru lui Baronescu un clinchet de clopoțel. Stătea cu capul rezemat de stofa de lână moale și-i simțea pulpele tari, ușor încordate. Mângâierea Olguței îl încurajă. Cu o mișcare timidă, mâinile îi înaintară tremurătoare spre rotunjimile din spate ale trupului, care se înfioră. El, neînțelegând dacă înfiorarea înseamnă chemare sau zvîrcolire a pudicității ultragiante, își lăsă mâinile să alunece în sus.

Olguța se crispă și-și mușcă buzele să nu țipe. Un fior o cutremură, o rușine și o dulceață fără nume o cotropiră. Totul se învîrtea în jurul ei, ca la călușei, când lucrurile se rotesc nebunește, amețitor. Apoi, ca dusă de unda unui val, se simți purtată pe creste uriașe și scufundată vertiginos într-un abis fără fund. Își înfipse unghiile în obrajii lui Baronescu și, pe jumătate inconștientă, refuză să facă vreo mișcare, de teamă să nu întrerupă hora simțurilor stîrnite, care se precipitau spre un deznodămînt așteptat cu spaimă. Și deodată, tot adîncul ființei ei fu zguduit, o explozie înspăimîntătoare îi opri suflarea și, eliberată de povara trupului, se simți zburînd, ușoară și fericită, peste o cîmpie fără margini. Mîinile se descleștară și, fără putere, se prăbuși peste el.

Zăpăcit de neașteptata întorsătură, Baronescu se sperie grozav. Convins că Olguța leșinase din pricina brutalității lui, se gîndea cu groază la cele ce urmau să se întâmple. Chinuîndu-se să vadă, își apropie obrazul de fața Olguței, care, întinsă pe covor, respira ușor cu gura puțin întredeschisă. Fața îi era golită de sînge și răvășită.

Un miros nesuferit de tutun duhni în nările Olguței. Deschise ochii, văzu în apropierea ei nasul diform, buzele lui dezgustătoare și se ridică.

— Pleacă ! spuse încet, fără să-l privească.

— Olguțo ! îngăimă Baronescu pierdut. Iartă-mă !

— Pleacă, îți spun ! Ești o brută ! Să nu te mai văd !

— Olguțo !

Ea ieși fără să-i mai spună o vorbă.

Baronescu, copleșit, cu figura îndurerată, începu să plângă. Corpul i se zguduia puternic și nici nu încerca a se stăpîni. Cu pași nesiguri, plecă și el. În stradă, se strădui să distingă drumul, dar aluneca la fiecare pas și înțelese că nu va reuși să ajungă pînă la tramvai. Încercă să-și scoată batista, să-și șteargă lacrimile care-i înghețaseră pe obraji. Atunci își dădu seama că plecase fără palton și fără pălărie. Vru să se reîntoarcă, dar își alungă îngrozit acest gând. „În casa asta nu mai am ce căuta. Ce mizerabil ! Cum am putut fi atît de grosolan ? Sînt o bestie !” Îi venea să-și dea cu pumnii în cap. Se rezemă de un gard. „Ce mă fac ? O să pot trăi fără privilegiul de a o vedea măcar ? Nu ! Există doar o singură soluție... Atunci își va da seama cît am iubit-o.”

Să moară. Olguța va veni la căpătîiul lui și, îngenunchind, îi va săruta mîna. Îi va scrie o scrisoare, ca ea să afle pricina morții lui premature. În ziare va apărea așa :

„Prietenii și cunoșcuții aduc la cunoștință încetarea din viață înainte de vreme a lui Ion Baronescu, în floarea vîrstei de 28 ani. (Nu, 27, fiindcă în conformitate cu regulile statistice, vîrsta se socotește în ani împliniți.) În mormîntarea va avea loc la ora ... (Cea mai bună oră pentru înmormîntări este trei. Nici prea devreme, nici prea tîrziu.) Deci, la ora trei, la cimitirul Belu.”

Va lăsa cu limbă de moarte să i se pună la căpătîi o piatră funerară din marmură roșie, pe care să fie scris cu litere de aur : „Fetelor, nu-i respingeți cu ușurință pe tinerii care vă iubesc. Dacă au greșit, iertați-i ! Altfel, veți suferi ca fata care plînge acum.” Olguța va veni la cimitir și va depune un buchet de flori pe mormînt și va suferi. Sărmana ! Tot ce are îi va lăsa ei prin testament. Negustorilor care-i datorează bani le va ierta datoriile. Chiar și lui Cariatidis, pungașul de băcan de pe Mircea-Vodă, care se va

bucura de moartea lui. Să se bucure ! Ce-i va păsa lui ? Pe el atunci îl vor mânca viermii. Păcat ! Atît de tînăr !

Se înduioşă de propria lui soartă, îi veni să plîngă, dar se stăpîni. Auzind claxonul unui automobil, strigă la întimplare, fără să ştie dacă e liber :

— Taxi !

Maşina frînă. Patinînd, roţile se opriră lîngă trotuar. Mai mult ghicind unde se opriş, Baronescu trecu peste un morman de zăpadă, se împiedică gata să cadă. Se ţinu de portiera maşinii. Şoferul, văzîndu-l fără palton şi pălărie ; i încă împleticindu-se, îl crezu beat.

— Vă rog să nu vărsaţi în maşină...

— Nu sînt beat ! protestă, jignit, Baronescu. Mi s-au spart ochelarii şi nu văd bine.

Se ghemui pe pernele maşinii. Îi era frig şi-şi ridică reverele hainei.

— Strada Rahovei, comandă, şi maşina porni cu greutate.

Locuia la subsol, în două camere. Într-una, mai mică, transformată în dormitor, în afară de un pat şi un garderob se mai aflau numeroşi saci cu dopuri de plută, selecţionaţi pentru Dragomir Niculescu, băcanul de pe Victoriei. Sacii erau stivuiţi în ordine, pînă aproape de tavan. De aici, printr-o uşă mică, se intra în baie. Cealaltă cameră o transformase în depozit şi birou. Pe un raft de scînduri, îngust, stăteau înşirate tot felul de modele de diferite dimensiuni, de la dopurile minuscule pentru sticlute de medicamente, pînă la altele mari, pentru damigene şi butoaie. Îşi întreţinea singur ordinea în casă. O dată pe săptămîină, o femeie făcea curăţenie generală şi-i spăla rufe. Mîncă la restaurantul „Mielul blînd“, vizavi de locuinţa lui.

De cum intră în casă, se repezi la un sertar al biroului şi luă o pereche de ochelari vechi, cu dioptrii mai puţine. Nu vedea perfect, totuşi era mai bine decît nimic.

Îşi îmbracă un pulover, iar dintr-o săliţă de lîngă dormitor luă un braţ de lemne şi făcu focul. Strănută de cîteva ori.

„Am răcit“, îşi spuse, şi înghiţi o aspirină Bayer cu puţină apă. Pe urmă se așeză la birou cu capul în mîini.

Gîndurile îi zburau tot la Olguţa şi la întîmplările petrecute. Automat, luă stiloul şi începu să tragă pe hîrtie

linii, cercuri, tot soiul de figuri geometrice, pînă umplu coala. Luă o alta și scrise cu litere de tipar OLGUȚA, de zeci de ori. Apoi același nume, caligrafic. Umplu astfel cîteva pagini. Deodată, hotărît, le mototoli pe toate, le aruncă într-un coș, trase dintr-o mapă o hîrtie de scrisori și o umplu cu rînduri mici și dese, fără să se oprească nici un moment.

Olguțo,

Nu spun persoanei tale nici dragă, nici iubită, așa cum îmi poruncește sufletul meu plin de imaginea scumpă a ființei tale. N-aș dori să te supere îndrăzneala pe care mi-am luat-o de a-ți scrie, dar înaintea de moarte un om are toate îndrăznelile. Cred că ai înțeles. Am lîngă mine otrava aducătoare de moarte și, pe marginea abisului fără întoarcere, îți cad în genunchi și-ți cer iertare. Aștept un răspuns de la aceea pe care o rog, cu toată intensitatea amorului meu nemîngîiat, să-mi aparțină pe vecie, ca stăpînă eternă a sclavului său îndurerat.

Ionel.

P. S. Aștept răspunsul trei zile. În caz contrar, vei avea mulțumirea să asisti la agonia unui exemplar din speța umană a căruia singură vină a fost că te-a iubit prea enorm.

Același.

Ultima încercare. Dacă nu reușea, moartea! Avea în casă suficiente pastile de luminal. Își imagina figura îngrijorată a Olguței la primirea scrisorii și-i păru rău. Totuși, era singura posibilitate. Introduse scrisoarea în plic, scrise adresa și adăugă : „*Strict, strict, personal*“.

Deodată îl cuprinse un fior de frig. Se scutură tare și intră în dormitor să se încălzească. Găsi soba rece : nici jar nu mai era. Sparse cîteva surcele cu toporul, aprinse iarăși focul și lăsă ușița godinului deschisă. Își frecă mîinile înghețate la vîlvătaia flăcării. Spatele și-l simțea ca gheața. „Am răcit serios“, își zise el îngrijorat și mai luă o tabletă de aspirină, apoi își turnă în nări cîteva picături de gome-

nol. Medicamentul pătrunse pe gât și îi veni să vomite. Murdări batista, apoi o mototoli și o aruncă. Luă alta din garderob, dar nasul nu mai contenea. Mai băgă doi butuci în sobă, își puse o căciulă, îmbracă pardesiul și ieși fuga în stradă, să pună scrisoarea la cutie. Pentru moment, aerul rece îi făcu bine, dar, reîntors în casă, nasul reîncepu să curgă cu violență. Se trînti în pat, cu fața în sus. Încet, încet, se liniști.

Atunci își aminti de palton. Chestiunea devenea serioasă. Cum să-l ia? Pe cine să trimită? Și cum ar fi explicat familiei Ionescu neobișnuita neglijență? O clipă îi trecu prin minte figura lui Toma, încruntată, și se scutură de teamă. Îl știa nervos și iute la supărare; cine știe ce se putea întîmpla. Însă nu-i venea să creadă că Olguța îi mărturisise ceva.

Poate doamnei Maria sau lui Jeni. Da, mai degrabă acesteia din urmă. Chipul fetei care provocase încurcătura îi veni în minte. „S-o rezolve cum o ști!” Fără să mai chibzuiască, formă numărul ei de telefon.

— Alo! Bună ziua, domnule Tohăneanu. Vă rog cu Jeni. Vă mulțumesc, sărbători fericite! Alo, Jeni? Aici Ionel. Te rog să-mi faci un serviciu: mi-am uitat la Olguța paltonul și pălăria. Nu râde! Da, m-am prostit! Nu pot merge eu, ne-am certat. Chiar acum, dacă vrei să știi, n-am cu ce ieși în oraș. Ia o mașină. Te aștept, la revedere!

Jeni sosi cam după o oră și sună. Nu răspunse nimeni. Mai sună o dată prelung. Nici un semn că ar fi cineva în casă. Ce însemna asta? Intră în curte și privi prin fereastră. Nu era lumină. Bătu în geam, o dată, de două ori, încet, apoi mai tare. Nimic. Nu știa ce să mai creadă. Să fi plecat de acasă? Cu paltonul greu în brațe și pălăria pe cap, Jeni lovi nerăbdătoare cu piciorul în lemnăria ferestrei. Geamul zăngăni, gata să se spargă. Era hotărîtă să arunce paltonul și să plece, cînd în casă se aprinse lumina. Fereastra se deschise și Baronescu apăru cu capul înfășurat într-un prosop plușat.

— Iartă-mă, se scuză el, dar nu mi-e bine. Am ațipit.

— Frumos! O femeie vine la tine și tu o aștepți dormind.

— Sînt foarte răcit, dragă prietenă. Nu fi supărată.

— Dar de ce mă ții afară ? Întrebă fata și se îndreptă decisă spre ușă.

— Jeni ! o strigă Baronescu, dă-mi paltonul. Îți mulțumesc pentru ce ai făcut pentru mine. Și-i întinse mîna.

— Nu vrei să mă primești în casă ?

— E deranjat.

— Îți închipui că o să plec fără să aflu ce s-a întîmplat ?

— Jeni ! imploră Baronescu.

— Nu te mai deranja pînă la ușă. Ține-mă !

Băgă capul pe fereastră, se sprijini de umerii lui Baronescu și sări înăuntru. Luat pe neașteptate, Baronescu se resemnă. Purta un halat alb din pînză și, cu turbanul ce-i acoperea capul, părea un preot musulman. Jeni începu să rîdă :

— Ce te-ai bandajat în halul ăsta ? Te-a lovit Olgața cu ceva în cap ? Sau v-ați și căsătorit ?

— Încetează, Jeni ! Sînt lucruri de care nu trebuie să-ți bați joc.

— Bine, voi fi gravă, zise ea cu ochii strălucitori. Aștept. Baronescu o privi neîncrezător.

— Olgața nu ți-a spus nimic ?

— Nu era acasă. Plecase la Trianon. Rulează un film cu Robert Taylor. Ah ! E divin ! Mergem și noi. Poate o întîlnim acolo.

— Jeni ! se revoltă el. Tu nu înțelegi nimic ?

— Bănuiesc eu multe, dar aștept să aflu amănunte de la tine.

— Te rog nu mai rîde, o imploră el. S-au petrecut lucruri atît de grave, încît nu va trece multă vreme și ființa mea nu-și va mai putea continua existența pe acest pămînt.

Brusc, Jeni deveni atentă și serioasă. Își dădu seama că Baronescu trece printr-o criză mai gravă decît presupusese inițial.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu pot să-ți spun.

— Ionele ! Nu sînt eu prietena ta ?

— Nu insistă.

— Ba insist. Și să știi că nu plec de aici pînă nu aflu tot. Rămîn aici pînă dimineată. Te compromit.

— Dragă prietenă, vorbe Baronescu convingător, sînt lucruri care nu pot fi mărturisite unei fete.

— Foarte bine !

Jeni se așează pe un scaun, picior peste picior, scoase din poșetă o țigară și o aprinse cu o brichetă mică de metal alb, smălțuită.

— De când fumezi ? întrebă Baronescu surprins.

— De câteva zile. Am aflat că doamnelor „bine“ trebuie să le miroase gura a tutun. Bărbații se dau în vînt după asemenea femei. E adevărat ?

— Aruncă țigara ! făcu autoritar Baronescu, încercînd să i-o smulgă, dar Jeni se feri.

— Dacă-mi dezvălui misterul paltonului uitat, îți promit că nu mai fumez.

Disperat Baronescu ridică mîinile în aer. Apoi aprinse și el o țigară, trase fumul adînc în piept, se așează pe colțul biroului și nu scoase nici un cuvînt. Trecură câteva minute. Jeni, care nu știa să fumeze, pufăia de zor și camera se umplu de fum.

— Să deschid puțin fereastra, se ridică ea.

— Sînt răcit, sări Baronescu. Mai bine pleacă. Afară e un aer proaspăt...

— Nu mă cunoști, Ionele, deși spui că-mi ești prieten. Sper că ai o plapumă și o pernă în plus pentru mine. O să-mi fac patul aici, pe jos. Sau nu : tu o să dormi aici, iar eu în dormitor...

Baronescu blestema ceasul cînd îi venise ideea s-o cheme la telefon. Cine dracul îl pusese să apeleze la serviciile ei ? Mai bine se lipsea de palton pînă mîine dimineața, vedea el atunci ce avea de făcut. Cum s-o scoată la capăt cu fata asta, care se ținea ca scaiul ? Zăpăcită cum e, o vedea rămînînd la el pînă la ziuă. Alt bucluc ! Atîta ar fi trebuit, să afle și domnul Tohăneanu că Jeni și el au dormit sub același acoperămint o noapte întreagă ! Și nebuna asta ar fi fost în stare să-i spună ! Fir-ar a naibii de treabă !

— Ce vrei să știi ? întrebă el decis.

— Tot.

— Am îmbrățișat-o ! spuse el șoptit.

— Și pentru atîta lucru, ai fugit uitîndu-ți paltonul și pălăria ?

— M-a izgonit !

— Și tu ai plecat imediat ? Mare prost mai ești !

Baronescu o privi năuc.

— Ce puteam face ?

Jeni nu răspunse. Îl compătimea din inimă. Totuși era clar, suferea cumplit. Tare era urât ! Într-adevăr, nu putea fi plăcut să te lași îmbrățișată de un asemenea om cu nasul de urangutan și buzele ca doi ciorapi desperechiați. Dar cum de ajunsese pînă aici timidul ăsta incorigibil ? Și pe urmă, dacă a făcut-o, trebuia să persevereze, să convingă, nu să fugă ca un caraghios ! Bun băiat Ionel, dar mototol ! Lipsa lui de energie o irita, iar tînguierile i se păreau uneori ipocrite. Avea impresia că joacă teatru, și încă unul de proastă calitate.

— Sînt disperat, îl auzi ea agitîndu-se. Torturile sufletului meu sînt incommensurabile. Nu mai pot rezista. Infinitul va cuprinde ființa mea trupească, iar fluidul meu sufletesc va străbate în eter neconținut, în căutarea liniștii eterne...

„Iar a luat-o razna !“ își spuse Jeni, sigură însă că Ionel nu se va sinucide.

— Vorbește tu cu dînsa ! spuse deodată Baronescu. De fapt, toată nenorocirea asta se datorește glumelor tale inoportune.

— Ce să-i spun eu ? răspunse ea uimită de această propunere neașteptată.

— Nu știu ! Trebuie să întreprinzi ceva. Altfel și tu vei purta o mare cantitate de vină pentru deznodămîntul pe care-l așteaptă finitul existenței mele.

— Extraordinar ! Vrei să lași să apese asupra cugetului meu mustrarea veșnică a vinii mele ? Dacă te omori, urmă ea serioasă, să lași în scris că eu nu port nici o vină, altminteri viu după tine și, dacă nu ți-o plăcea ce vei păți, să nu-mi spui mie Jeni !

— Tu glumești, dădu din cap amărît Baronescu. Asta-i fericirea temperamentului tău, care te va feri de supărări și suferințe lumești. Dar pe mine chinurile mă aduc la disoluțiune.

Încea să se stăpînească să nu plîngă, însă umerii începură să-i salte spasmodic și deodată se smuci, intră în dormitor, trînti ușa după el și o încuie cu cheia.

Jeni rămase locului, speriată. Apoi se repezi la ușă și zgîlțîi clanța.

— Ionele !

Din dormitor i se păru că-l aude umblînd la un sertar. Inima aproape că încetase să mai bată. Se aștepta să audă

din clipă în clipă un pocnet. Disperată, bătu cu piciorul și pumnii în ușa, încercă cu tot corpul s-o dărîme.

— Ionele! — țipă ea îngrozită. Deschide! Te rog deschide! Continuă să țipe asaltînd ușa. Ascultă-mă! Chiar acum plec la Olguța. Viu cu ea aici, pe onoarea mea! Deschide, te rog, deschide!

Nu se mai auzea nici o mișcare. Se hotărî să alerge să cheme în ajutor. Ieși în săliță și văzu toporul. Îl luă și se întoarse.

Trase o lovitură cu tășul în tăblia ușii, în dreptul broaștei. Apoi încă o dată. Lemnăria se făcu țandări.

De dincolo se auziră pași repezi, ușa se deschise și Baronescu apăru speriat.

— Ce vrei, Jeni? De ce ai spart ușa?

Jeni rămase năucă. Toporul îi căzu din mîini, privi îmbrăcămintea lui în dezordine și izbucni într-un hohot nebun.

— M-ai speriat, caraghiosule! De ce n-ai spus că te-a apucat burta?

1935, martie

Seara de martie purta în văzduh un iz de primăvară, neliniștitor și subtil. Cornel, care o aștepta în colțul străzii mai bine de o jumătate de oră, era nerăbdător și plictisit. Nu se mai întâmplase niciodată ca Irina să întârzie atîta, deși se întîlniseră în același loc aproape zilnic, mai bine de un an. Apărea totdeauna veselă, cu un mic pachetel de bomboane sau alune americane, agitîndu-l de departe. Apoi mergeau la cinematograful sau la Șosea.

Prima lor plimbare la Șosea... Înclinase ușor capul pe umărul lui și în atitudinea ei nu era intenția unei dăruiri gratuite, ci o dovadă de mare încredere și prietenie. Lîngă el, Irina se simțea cu toată ființa ei în siguranță și liniște. Îi plăcea mult să meargă la Șosea : „Cît timp am fost singură, ea mi-a fost confidentă. Nu se mira, nu-mi dădea sfaturi și mai ales nu mă contrazicea.“ Zîmbise atunci, iar zîmbetul ei nu ascundea speranța ce-i mija în suflet.

Era văduvă. O crescuse o mătușă cumsecade, dar mărginită, care o măritase încă pe cînd mai era elevă — „spre binele fetei, draga de ea“ — cu un „noroc“ : un maestru cîrnătar la fabrica de mezeluri Podsudek, mai vîrstnic decît ea cu douăzeci și cinci de ani. După patru ani de căsnicie, din care nu înțelesese nimic, soțul muri opărit într-un cazan de fiert salam, lăsînd-o mai mult mirată decît tristă, cuprinsă însă de o nedefinită amărăciune. Un timp rămase dezorientată, dar cunoștința lui Cornel dădu un nou sens vieții sale : deși văduvă, trăia în sfîrșit cu adevărat. Pusese capăt existenței cenușii de pînă atunci, sufletul ei lacom se bucura din nou, avea convingerea că lucrurile din jur, pe care le văzuse de mii de ori, le zărea acum pentru prima oară cu adevărat.

Podsudek îi plătise o despăgubire la moartea soțului, dar totodată îi dăduse și o recomandare, astfel că în scurt timp intră vânzătoare într-un magazin de mezeluri al cărui furnizor era patronul răposatului ei soț.

„Ce s-o fi întâmplat cu ea?” — se întreba Cornel, impacient. Pe lângă el trecu o prostituată și-l acostă. Nu-i răspunse, dar în minte îi veni detracata cu ochi de prunc care în seara aceea de pomină i-a furat paltonul. Și nu numai pe-al lui, dar și pe-al lui Spiridon. Ce iarnă care nu se mai isprăvea! Noroc că tatăl lui Paul câștigase la loterie și-l cinstise pe bătrîn cu o mie de lei. Restul l-a dat Mihai, și astfel Spiridon și-a cumpărat un palton de la „Cehoslovaca”. „A avut dreptate Droșescu!”

Cu țigara aprinsă, Cornel privește la fumul care pornește drept în sus, ca absorbit de o forță invizibilă. Parc-ar defila un șir neîntrerupt de oameni, lipiți unul de altul, gonind spre o țintă neprecisă. Da. Neprecisă... În sfîrșit, silueta ei bine cunoscută. Vine repede, surîzîndu-i de departe, îmbujorată de emoție. Avea un taior nou, dar toată bucuria i se umbrise: patronul, beat peste măsură, se obraznicise. Ea l-a palmuit. Îi dăduse un telefon meșterului Iacob, la fabrică, și acesta o asigurase că-i va face rost de altă slujbă. Dar vai! Întîrziase, Cornel va fi supărat, nici nu se va mai uita la ea. Poate că taiorul... Îi va plăcea oare lui Cornel taiorul ei? Era maro, cu o blăniță subțire de lutru la gît, iar pe cap își asortase un turban din jerseu de culoarea fisticului. Era o apariție nostimă și Cornel o privea cu plăcere.

— Bună, Cornele! Aștepti de mult?

— Nu. Acum am venit și eu, zise el nepăsător.

— Iartă-mă că am întîrziat: am plecat de la patron.

Cornel o privi surprins.

— De ce?

— Să mergem. Îți spun pe drum.

Porniră încet, fără nici o țintă. Îi povesti, indignată, întreg incidentul și-l anunță că își căuta altă slujbă.

— Dar cum de a ajuns pînă aici, măgarul? Probabil că în alte ocazii asemănătoare nu l-ai pus la punct cum trebuia...

— Cornel, îți dai seama ce spui? Întrebă ea uimită.

— Da. Un bărbat nu-și permite să strîngă în brațe o femeie care nu consimte la aceasta, fie chiar inconstient.

— Cornel!

Îi veni să plîngă, dar se reținu. Își retrase brațul. Nu știa ce să creadă. Să fi fost o simplă răutate ? A spus-o din gelozie ? Nu. Era un pretext de ruptură. În ultima vreme, căuta cearta cu lumînarea. Probabil o altă femeie. De altfel se aștepta la un asemenea sfîrșit : prea a fost fericită, și fericirea nu durează mult. Nu, încă nu fusese spus nimic iremediabil, dar în curînd totul se putea schimba. Se îngrozi și încercă să alunge gîndul.

Mergeau alături, fără să scoată un cuvînt. Și Cornel era tulburat. Desigur, Irina nu-i dăduse pînă atunci nici un motiv să se îndoiască de cinstea ei, dar nu poți ști niciodată ce zace în sufletul unei femei. Dacă Anuța, care-i păruse o întruchipare a nevinovăției, dovedise atîta stricăciune, ce încredere mai putea să aibă în Irina ? Încredere ? În definitiv, o mai iubea ? Cornel căuta marea și adevărata dragoste și i se păruse că prin Irina o va găsi. Pentru o clipă, avu iluzia visului împlinit, dar se dezmeticise curînd și rămăsese decepționat. Ce reprezenta Irina atunci ? O simplă aventură ? Dar Magda ce era ? Oftă. (Irina interpretează greșit oftatul și-l luă de braț.) Își dădea seama că el era de vină : dragostea profundă îl obosea.

Întîlniră un cortegiu funerar și, după ce procesiunea trecu, se simțiră și mai prost dispuși.

— Să mergem acasă, spuse Irina. N-am nici un chef să mă mai plimb.

— Foarte bine. Chiar voiam să-ți propun.

Se înapoiară. Tot drumul Irina rămase tot tristă : Cornel mai era lîngă ea, dar pentru cît timp ?

În cameră, azvîrlî taiorul pe speteaza unui scaun și-l privi indiferentă ; uitînd că el nici nu-l observase (sau se prefăcuse numai ?). Altădată, cînd venea acasă se bucura. Interiorul era simplu, cu mobilă ieftină, dar cochet : un divan acoperit cu o cuvertură de creton înflorat, o perdea din muselin alb cu falduri dese, o masă pătrată, un dulap vopsite în albastru-deschis, un covoraș cubist așternut pe podeaua din scînduri nevopsite. Acum însă nici casa nu-i mai plăcea.

Cornel se plimba de colo pînă colo, cu brațele încrucișate. Se opri în dreptul unei iconițe de argint, sub care ardea o candelă.

— Mirosul de untdelemn ars strică aerul, spuse el, umflându-și nările.

— Chiar nu crezi în Dumnezeu ? Îndrăzni ea încetișor.

— Întrebarea ta este deplasată, veni răspunsul rece.

— Te-ai descoperit totuși când a trecut înmormântarea.

— Nu-i nici o contradicție. Practic, sînt departe de orice credință religioasă, Dar, dacă sînt ateu, nu trebuie să fiu și prost-crescut : credințele altora le respect, doar știi bine asta.

— Știu, Cornel, se grăbi ea să răspundă. Ești un om înțeleț. De asta te și iubesc. Hai, vino ! și întinse brațele.

El ezită o fracțiune, o miime de secundă, și chemarea Irinei se destrămă fulgerător. Când o luă de umeri și o sărută, rămase impasibilă, de parcă sărutarea ar fi fost aplicată unei statui.

— Ce-i cu tine ?

— Nimic.

— Mda ! murmură el și se depărtă.

Irina se ghemui pe pat, cu bărbia sprijinită de genunchi și așteptă resemnată, cu sentimentul că un lucru de neînțeles se va abate asupra ei, fără să știe dincotro și cum o va lovi. În clipa aceea, eventualitatea unui cataclism n-ar fi impresionat-o mai mult. Ar fi dorit ca tăcerea să se prelungească la infinit și se cutremura la gîndul că pînă la urmă Cornel va rosti vorbele care vor pecetlui înstrăinarea lor. Își auzi bătăile surde ale inimii și, încordată, privi gesturile lui Cornel, ascultă răsuflarea lui. O durere grea o împovăra și nu se mai crezu în stare s-o suporte : se prăvălea în adîncul unei prăpăstii fără fund.

— Cornel !

Se sperie de propria-i voce răgușită și tăcu. Ceva-i spunea că, dacă va vorbi, din gura ei vor ieși numai prostii și-i veni să plîngă ca și cum le-ar fi spus.

— Te ascult, Irina !

— Nu-i așa că nu mă iubești ?

Întrebarea sunase îngrozitor de calm. De unde atîta siguranță ? Tumultul sufletului și al minții se liniștise dintr-o dată. Nu-și dădea seama că plînge, că prin fiecare lacrimă scursă sufletul ei devenea mai ușor, iar durerea parcă mai suportabilă.

— Nu știu ce-i cu mine, murmură el. Nu sînt în stare să-ți explic ce simt.

- Nici nu-i nevoie. Știu.
- Nu știi nimic. Sau poate numai ceva.
- E suficient. Crezi că restul mai are vreo însemnătate ?

Cornel era frământat. Două simțăminte se înfruntau în el, se întâlneau undeva, într-un punct, dar apoi se depărtau pe drum divergent, fără întoarcere. Nu era nici milă, dar nici dragoste : Poate ceva de mijloc. Sentimente fără contur, născute de firea sa nestatornică, se învălmășeau haotic, fără să-l urnească din nepăsarea ce, încet-încet, cîștiga teren. Mai mult decît de regretul despărțirii de Irina, suferea de suferința ei, pe care o înregistra cu o uluitoare limpezime. Atunci părerile de rău îl copleșiră, îngrozit de gîndul că ar putea să piardă o ființă pe care nu dorea s-o îndepărteze din viața lui.

Sub aparența unei naturi voluntare, se ascundea un mare șovăielnic. Acțiunile lui precise își urmau cursul datorită impulsului inițial, ca un butoi căruia îi dai vînt să se rostogolească. Participarea sa în continuare nu mai era conștientă, iar drumul de parcurs nesigur. Putea fi abătut foarte repede de la țintă, dar numai prin intervenția vreunui element emoțional. Cornel n-ar fi cedat niciodată în fața unui raționament superior, dar o lacrimă sau o rugămintă mută îl copleșea.

— Irino ! spuse el cu toată sinceritatea, cred că m-am pripit. Am spus ceea ce nu cred și nu simt.

Se apropie, îi luă mîna și i-o sărută.

Irina zîmbi. Era obosită peste măsură și, în locul sentimentului de fericire ce ar fi cuprins-o altădată, rămase liniștită, aproape indiferentă. Undeva, în străfundul sufletului ei, juca totuși o luminiță veselă, dar nedecisă și palidă, pe care ar fi dorit s-o întetească ; nu reușea să umple însă golul ce se căscase, iar slabele ei încercări se topeau lin într-o desăvîrșită pasivitate.

— Mă ierți ? întrebă Cornel în șoaptă.

— Ce să iert ? N-ai făcut doar nimic rău.

— Fără îndoială.

— Atunci ?

Cornel zîmbi.

— Să lăsăm logica la o parte.

— Dar și cuvintele fără rost. Și așa cred că ne-am spus prea mult.

— Parcă ai fi rostit o sentință.

— Nu, Cornel, dar de ce trebuie să mai explicăm lucruri pe care le simțim, tu mai de mult poate, eu din această clipă ?

Se auziră bătăi în ușa. Cornel se ridică iute de pe pat.

— Cine-i acolo ?

— Eu, doamnă Irina... se auzi o voce groasă. Ilie Toreadorul.

— Intră ! spuse Irina.

— Bună seara ! spuse deschizînd ușa cu putere. Iertați-mă că vă deranjez. Voiam să vă întreb dacă nu vă interesează niște mușchi de porc „casație“, cum zice domnul Droșescu, prietenul dumneavoastră, se întoarse el și spre Resu.

Cum Irina zîmbea înveselită, el scoase din buzunarul uriaș al halatului un pachet învelit în hîrtie albă și-l puse pe masă.

— Îmi dați banii altă dată. Sărut mîinile ! Vă salut, domnule Resu ! și măcelarul ieși, trîntind ușa s-o spargă.

— Mulțumesc, domnule Toreadorul, ești foarte drăguț. Bună seara ! Drăguț din partea lui ! repetă Irina, bine dispusă. Se simțea din ce în ce mai bine.

— Mda, într-adevăr, răspunse Cornel, cu o indiferență rău simulată.

— Sper că nu ești gelos ?

Cornel o privi de sus. Dădu capul pe spate și rîse disprețuitor.

— Eu ? Pe acest măcelar idiot ?

Irinei îi veni să rîdă : „Ce copil !“

— Atunci, de ce te-ai bosumflat ?

Cornel încreți fruntea.

— Te rog să mă consideri îndeajuns de inteligent ca să ghicesc omul care m-ar putea înlocui.

— Serios ? Iată că de data asta te-ai înșelat. Ilie Toreadorul mi-a propus să fiu soția lui.

— Cînd ?

— Acum un an.

— Și de ce nu l-ai luat ?

— Pentru că între timp te-am cunoscut pe tine...

Ar fi vrut să adauge „din nefericire“, dar se opri. Nu, nu fusese nefericită în acest timp. Dimpotrivă. Chiar acum, cînd el va pleca pentru totdeauna, nu putea spune că a fost nefericită, și că amintirea lui nu o va bucura întotdeauna, atîta vreme cît ea însăși va trăi.

Pe la ora cinci, în drum spre cinema, Paul își cumpără două cornete cu semințe. În holul cinematografului Edison, privi la afișele colorate de pe pereți. „Sîngele rece și prudența sînt cele mai bune măsuri în caz de primejdie“, scria pe un anunț. Zîmbi. Își aminti că, pe cînd era în clasa a doua primară, o întrebase pe Maria ce erau aceste aparate de protecție. Maria rîsese și-i explicase confuz și inexact.

Cumpără biletul și se așează în primele rînduri, aproape de perete, lîngă o tăbliță pe care scria cu litere de o șchioapă : „Nu mîncăți semințe, că mîncăți bătaie“. Toate acestea, cu umorul lor involuntar, îi erau de mult cunoscute și, dacă nu-l mai surprindeau, îl înveseleau întotdeauna.

Se făcu întuneric și, după obișnuitele preparative, filmul începu să ruleze. Privea atent scenele alerte, cînd simți o atingere ușoară pe umăr. Întoarse capul și zări o fetișcană.

— Pardon, murmură ea uitîndu-se la ecran.

— Nu face nimic ! Și desfăcu, preocupat, un cornet cu semințe.

După primul act, cînd se făcu lumină, se uită cu mai multă băgare de seamă la vecina lui și-i observă părul tăiat scurt, băiețește, și un petec pe rochie, în apropierea gîtului. Examenul fu întrerupt de începutul actului doi, cînd lumina se stinse din nou. Paul spărgea semințele meticolos, iar cojile le aduna în palmă, ca apoi să le arunce sub scaun. Deodată i se păru că aude de alături un rîs scurt. Întoarse capul, dar fata se uita la film. Rămase cu ochii ațintiți asupra ei cîteva clipe, și ea răsuci pe neașteptate capul și-i zîmbi. Surprins, Paul roși, își încrucișă brațele pe piept, școlărește, și-și îndreptă privirile spre ecran.

Călărețul mascat tocmai sărea peste un șanț plin cu apă, cînd vecina lui se mișcă din nou. Se așezase mai comod și, aplecată într-o parte, își rezemase cotul pe brațul scaunului, apoi icni scurt. Rîdea ? Se uită la ea cu coada ochiului : fata zîmbea într-adevăr și Paul avu impresia că-și rîde de el, de felul cum își ținea brațele. Se indignă și-și bombă pieptul. Apoi, cu indiferență ostentativă, își sprijini bărbia pe spătarul scaunului gol din față. Dar un ins înalt, din primul rînd, îi împiedica vederea. Se suci puțin și, din întîmplare,

capul lui, atinse capul fetei. Spuse speriat „pardon“ și se îndreptă.

Se aprinse din nou lumina.

Paul ascunse semințele și-și roti privirea în jur. Nu era prea multă lume. În dreapta, câteva rînduri mai încolo, două ordonanțe începură să vorbească cu glas tare. O femeie tânără își alăpta copilul. Lîngă sobă, doi tineri, ea ciufulită, el roșu și cu cravata răsucită. Pianul cînta cu antren *Barca pe valuri*.

Din nou întuneric.

Paul însă nu mai privea filmul. Se rezemase pe brațul scaunului și părul fetei îi mîngîia obrazul. Tulburat, cu nărilor palpitînde, respira un parfum de porumb copt. Stătea într-o poziție incomodă, cu gîtul înțepenit, dar nu făcea nici o mișcare. Deodată simți cum capul fetei se lăsa mai puternic pe al lui. Inima începu să-i bată puternic și, emoționat, își încordă mușchii gîtului să sprijine dulcea povară. Voia să-i vorbească, dar cum să înceapă? Se gîndi la tot felul de întrebări, însă nici una nu i se păru convenabilă. Își aminti că „maestrul“ povestise odată în clasă cum „agățase“ o fată: se apropiase și, salutînd-o politicos, o întrebase: „Îmi dați voie să vă însoțesc?“ ...Dar asta se putea petrece pe stradă, nu la cinematograful!

Își simțea mîna năclăită de semințe. Îi veni să le arunce dar deodată fu cuprins de un curaj nebun.

— Vre-vrei semințe?

— Vreau.

— Poftim! îi întinse Paul al doilea cornet.

— Toate?

— Da. Eu mai am.

Nu mai vorbi nici unul.

— Pe mine mă cheamă Paul, spuse el șoptit, în timp ce spărgea semințele de zor. Pe tine?

— Anuta. Ești elev?

— Da. În clasa a VI-a, minți Paul. Dar tu?

— Eu nu mai merg la școală.

— Dar cîți ani ai?

— Cincisprezece.

— Eu am șaisprezece, minți el iar. De ce nu mergi la școală?

— Nu-mi place!

Pe nesimțite, ridicaseră vocile. O bătrână îi muștră blînd :

— Tăceți, copii !

Anuța chicoti.

— De ce rîzi, obraznico ? o muștrului bătrîna.

— C-așa vreau !

— Sst ! Tăcere ! se auziră cîteva voci supărate, iar spectatorul înalt se întoarse către ei furios.

— Mai *tacă-ți-vă* gura odată !

— Hai să plecăm, zise Anuța încet. Sau vrei să rămîi pînă la sfîrșit ?

— Nu ! se grăbi el să răspundă.

— Îți povestesc sfîrșitul pe drum. L-am mai văzut o dată.

În stradă ea îl apucă de braț. Îi ajungea pînă la umeri. Paul îi simțea mișcările șoldului. Se uită în jur, cu teamă să nu-l vadă cineva.

— Unde stai ?

— Pe Vitan.

— Să mergem atunci prin Cîmpoduci.

— Cum vrei tu.

Traversară și porniră pe strada dosnică.

— Vrei să-mi povestești sfîrșitul filmului ?

— Sigur că da... Atunci ea se ascunde în pădure, într-o casă neștiută de nimeni. Călărețul mascat sare peste o groapă în flăcări...

Paul îi sorbea cuvintele. O apucase de mijloc și-și potrivea pasul după al ei. Ajunși în colțul străzii Vitan, se opriră.

— Mulțumesc că m-ai condus. La revedere.

— Pot să te conduc pînă acasă ?

— Nu, clătină ea din cap, nu se poate.

— Vreau să te mai văd.

Nu-i dădea drumul mîinii. Ea se smuci ușor, dar nu reuși să se desprindă.

Trecură două femei, care priviră scena amuzate.

— Nu se poate, ascultă-mă : aici trebuie să ne despărțim.

— Nu, se încăpățîină el. Merg cu tine. Zău ! se rugă, lasă-mă să te conduc.

Făcu cîțiva pași și o trase ușor. Anuța încercă să se împotrivească, apoi porni alături de el.

— Ți-e teamă să nu te vadă părinții ? — întrebă Paul, puțin intimidat de propria-i îndrăzneală și nu observă că Anuța zîmbise trist.

— Du-te acasă, te rog !

— De ce ? Explică-mi.

În clipa aceea, cineva trecu pe lângă ei și-l lovi cu cotul, între coaste, spuse „pardon” și trecu mai departe. Paul încercă să-i spună ceva, dar Anuța îi puse palma pe gură :

— Nu, nu ! Lasă-l în pace ! Și acum, hai să ne despărțim.

— Nu se poate !

— Paule ! Te rog !

Insistențele Anuței îl făcură și mai neînduplecat. Văzu ochii triști ai fetei și bănuî că are un mare necaz. Se hotărî să fie cavalier pînă la capăt.

— Dacă ai vreo supărare, te rog să-mi spui.

— N-am, crede-mă ! murmură ea, privindu-l cu bucurie.

Deodată, Paul se simți călcat pe pantofi, brutal. Un tî-năr se strecurase printre ei și trecuse mai departe, fără să se grăbească.

— Nu te uiți unde mergi ? Unde ți-s ochii ? întrebă Paul supărat, uitîndu-se la pantoful murdărit.

— Pardon, iubitul ! se întoarse omul, rîzînd batjocoritor.

Paul vru să se repeadă, dar Anuța îl ținu.

— Nu. Du-te acasă ! Dacă vrei, urmă ea repede, ne întîlnim mîine.

— Sigur că vreau. Dar nu te pot lăsa singură, cînd mi-sună atîția derbedei.

— Care derbedei, șefule ? se auzi din spatele lui un glas aspru, puțin răgușit.

Paul se întoarse. În fața lui se afla un ins slab, cu un bastonaș subțire de trestie pe care îl învîrtea între degete.

— Derbedei ca tine, răspunse el, încleștînd pumnii.

— Ce vorbești, mă ? !

Pe neașteptate din spate se simți tras puternic de gulerul hainei, cineva îl ciupi de nas și o palmă puternică trăsă peste ochi îi întunecă vederea. Fața începu să-l usture și se clătina. Ca prin ceață, o zări pe Anuța lipită de pragul unei case, tremurînd. I se făcu frică și urlă :

— Derbedeilor !

O altă palmă de-a latul peste ceafă îl zăpăci complet. Repezi în neștire un pumn la întîmplare. Se auzi un urlet și pumni cu nemiluita începură să-i cadă în cap, în obraji, pe spate.

Căzu.

Deodată se auziră trei şuierături scurte. Ca prin farmec, bătașii se opriră.

— Șeful ! spuse unul dintre ei. Paul stătea pe trotuar, cu șapca mototolită în picioare, învinețit de lovituri.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă noul venit.

— Maimuțoiul ăsta se plimba cu Anuța, explică unul.

— Ce spui ? Ia să te vad și eu, Șer Ami — și se plecă spre îndrăznețul care încerca să se ridice. Ce-i cu tine aici ? izbucni el surprins, și-i ajută să se scoale. Ce cauți aici ?

Paul nu răspunse. Se ridică buimac, cu obrazul murdărit, abia îndreptându-se din șale.

— Bună ziua, nea Rață ! M-au bătut rău. Și nu le-am făcut nimic.

Rață nu răspunse. Se întoarse spre cei doi derbedei.

— Plecați ! E prietenul meu !

Bătașii trecură pe trotuarul de vizavi și continuau să vorbească întărîțați. Rață îi văzu. Trecu cu pași repede strada.

— N-am vorbit limpede ? N-ați auzit că e prietenul meu ?

— Uite ce mi-a făcut, zise cel lovit, arătînd obrazul plin de sînge : pumnul lui Paul îl nimerise în nas, unde el avea mai demult o rană nevindecată.

— Dacă ești fraier ! Gata ! Cară-te că-ți plesnesc și eu una. Și tu ! se adresează celuilalt. Mai repede, pînă nu mă înfurii !

Nici unul nu mai crîcni. Se depărtară fără să se mai uite îndărăt. Paul își privea deznădăjduit haina. Buzunarele, smulse, atîrnau jalnic, și un singur nasture se mai bălăbănea agățat de un firicel.

— Ai scăpat ieftin, zise Rață, în timp ce i-l smulse și i-l băgă în buzunar. Dacă nu veneam eu, te pupa mă-ta rece. Ce cauți cu Anuța pe aici ?

— De unde o cunoști ? întrebă naiv Paul.

Rață începu să rîdă.

— Bă, fata nu se arde cu puțoi ca tine, să știi !

Lui Paul îi veni să intre în pămînt. Vorba grosolană îi aduse tot sîngele în obraji.

— Nu m-am gîndit la asemenea prostii — zise el timid.

— Anuța e femeia lui Barbu, dar, din cînd în cînd, îl traduce. Dacă află Barbu, o deznoadă în bătaie.

Porniră încet spre casă și Paul nu mai spuse nimic. Mergea îngândurat și trist. Cele aflate despre Anuța îl uluiră, dar nu suferi prea mult pentru că îl durea spatele. Și apoi, cum o să dea ochii cu Toma? La acest gând, uită de durere. Ce va spune tatăl când va vedea șapca pe care abia i-o cumpărase! Și costumul nou! Cu ochii în pământ, privea din când în când la pantofii striviți, zgâriați. Apoi își aminti iar că îl doare capul. Se simți istovit de parcă ar fi cărat greutatea uriașă în spinare. Și iar îi veni în minte Anuța... L-a văzut, desigur, călcat în picioare, bătut... Ce rușine! Îl scăpase Rață, dar nu s-a purtat cum trebuia. Măcar să-i fi tras vreo doi pumni celui care-l trântise. Anuța, totuși, îl sfătuise să n-o conducă.

— Eu am plecat, zise Rață.

— La revedere, îi întinse Paul mâna, abătut. Îți mulțumesc.

— N-ai de ce. La revedere!

Acasă, Toma încă nu venise. Maria trebăluia prin sufragerie. Când îl văzu, îngălbeni.

— Ce-i cu tine?

— Am avut un accident. Nu te speria. N-am nimic. M-a răsturnat o mașină.

— Vai de zilele mele! țipă Maria și îl pipăi pe umeri, pe brațe, pe picioare. Ești lovit? Spune! Întinde-te! Păcatele mele! Începu ea să plângă. Dar spune odată, unde te doare? Întreba printre lacrimi, în timp ce-i scotea haina.

— De câte ori vrei să-ți spun că nu sînt rănit? Învește-mă cu ceva, o rugă, și se întinse pe divan.

Maria alergă în dormitor, luă o pătură, îl acoperi și se așeză alături. Paul puse capul în poala ei și își întinse trupul obosit. Mama îl mîngîia ușor pe cap, trecîndu-și vîrfurile degetelor prin părul lui. Nu mai vorbea nimeni. Paul auzea bătaile monotone ale pendulului. Nu mai simțea nici o durere fizică. Trupul îi era ușor, parcă nu era al lui. Și deodată gândurile îi fugiră la Anuța. Pleoapele i se îngreuiară. O toropeală dulce îl învălui, pe cînd imagini învălmășite i se succedau prin minte: Rață, Maria, Anuța... Buzele schițară un zîmbet. Și adormi cu gândul la părul negru tăiat scurt, mirosind a porumb copt.

1935, din mai pînă-n septembrie

De cînd începuse vacanța, Toma îi ceru lui Paul să înceapă pregătirea examenului de capacitate. Îi impusese Olguței să-i cedeze camera în fiecare după-amiază și, spre mirarea lui Toma și încîntarea Mariei, Paul ascultase docil : de cum venea de la școală, mîncă, și se încuia în camera soră-sii (...spre a putea învăța nestingherit !). Aici însă, scoțea un șah de buzunar și reconstitua, netulburat, partidele unor jucători celebri.

Uneori pleca la Cornel, sub pretextul de a limpezi unele probleme la algebră, și jucau șah pînă tîrziu. Era în asta nu numai un mod de a-și manifesta adversitatea față de tatăl său. Jocul îi plăcea, piesele parcă înviau pe tabla de șah și lupta lor complicată și dramatică răspundea unei nevoi nelămurite de ideal pe care niciodată nu și-o putuse exprima. Îl fermecau în special pionii, cu marele lor potențial combativ : o dată cu înaintarea lor înceată, dar hotărîtă, spre cîmpul final, cînd deveneau regine, se simțea și el devenind îndrăzneț și activ. Visător cum era, își dădea frîu liber fanteziei și iată-l în locul neînsemnatelor piese, luptînd cu autoritatea obtuză, oprimantă, atît de greu de îndurat.

Deci Paul învăța. Tatăl său decretase un fel de stare de asediu, în casă și în curte. Nimeni n-avea voie să vorbească prea tare, nici Leana, nici Jeni, nici Lac, nici Cornel (singurul, de altfel, care știa cum stau lucrurile).

Toma făcuse o vizită directorului școlii în vederea evenimentului (acesta vizită acum, în sfîrșit, împreună cu soția, magazinul din Gabroveni), iar Maria consultă o prezicătoare.

— Ești supărată, ai griji, ghici aceasta. Ai de trecut un mare hop.

— Exact! Băiatul meu dă examenul de capacitate.

— Îl ia! I-a căzut bine. Uite cum s-au aranjat bobii : o corabie cu pânzele întinse este dusă de vânturi.

Maria plecă cu imaginea corăbiei purtate de vânturi și chiar în ziua aceea, la masă, îi spuse :

— La examen o să te întrebe despre vânturi.

— Ai visat asta azi-noapte ? rîse Paul.

— Da... răspunse Maria jenată.

— Bine-ar fi, că geografie nu prea știu.

— Dacă mama spune, ascultă și învață-le ! interveni și Toma, sever.

La examen, președintele comisiei se dovedi a fi însuși directorul liceului. Paul răspunse bine la celelalte materii. Mai rămîneau geografia și matematica.

— Să-mi spui dumneata, zise un profesor din comisie, să-mi vorbești dumneata despre, să spunem, vînturile care bat în țara noastră.

Lui Paul, coincidența îi dădu amețală.

— Da. Vînturile care bat în țara noastră...

Se opri. Parcă o vedea pe mama spunîndu-i : „Învăț despre vînturi“... dar în capul lui se căscase un gol. Făcu o efortare să-și amintească vizual pagina din carte. În sus, dreapta, cu litere mari, groase, da... Și deodată începu să turuie :

— Cele mai importante vînturi care bat la noi în țară sînt Zefirul, Austrul, Băltărețul... Zefirul bate de la...

Directorul se declară satisfăcut. La matematică răspunse bine la toate chestiunile și, în jumătate de oră, examenul era terminat. Toma, care îl aștepta în curtea școlii, se liniști văzîndu-l radios.

— L-am luat, tată ! Dar dac-ai ști ce mi s-a întîmplat ! Și-i relatează cele petrecute cu profesorul de geografie.

Acasă, povesti iarăși totul, de față cu Maria, Leana, Olguța, Cornel, Vasile și Stan. Săriră toți să-l felicite, comentînd de-a valma. Numai Maria tăcu îndelung și se minună cel mai mult.

— Ai văzut, Paule ? Să știi că mie o cărturăreasă mi-a prezis că te va asculta despre vînturi.

— Extraordinar ! murmură Olguța. Ce spui, tată, de asta ?

— Mda ! mîrîi Toma.

— Unde stă ghicitoarea ? se interesă Leana. Mă duc și eu la ea.

— Pe la abator. Mergem împreună, se oferă Maria.

— Au ceva cărturăreșele astea ! le incită Stan, cu inobservabilă maliție.

— Ah pe dracul ! mîrîi iar Toma. Sînt niște escroace.

— Tată, nici evidența nu te poate convinge ? se scandaliză Olguța.

— Nu degeaba îl cheamă Toma ! glumi Vasile.

Toma se încruntă și pleacă din odaie : nu putea spune în fața tuturor cît îl costaseră... vînturile care bat în țara noastră !

— Da, făcu Stan. În special femeile sînt înzestrate cu un dar deosebit. Odată, o țigancă mi-a ghicit în cărți. Printre altele, mi-a prorocit că în scurt timp voi avea o pagubă de la cineva de verde. După plecarea țigăncii, am observat că-mi dispăruse ceasul de buzunar. Am alergat după ea, dar... ia-o de unde nu-i ! Și culmea : țiganca era de roșu !

Toți începură să rîdă.

— Bată-te norocul să te bată ! Și eu care credeam că povestești ceva adevărat ! spuse Maria.

— Dar e foarte adevărat, doamnă Ionescu — urmă Stan —, pe onoarea mea... Să vă spun ce am pățit cu altă ghicitoare. Printre altele m-a sfătuit să mă feresc de vin și de nasturi. Stupid, nu ? Ei bine, într-o seară, pe cînd mă aflam la Picadily, în fața unui pahar de vin, mi-am agățat un nasture de colțul mesei. Nasturele s-a rupt. O fetișcană de alături s-a oferit să mi-l coasă. Peste trei luni, devenise nevasta mea : cea care mi-a rupt degetul...

— Fugi d-aici, om neros ce ești ! rîse Maria.

Pentru Paul urmă o vacanță plăcută. Primise în sfîrșit de la unchiul Ilie bicicleta (promisă de Toma) și toată dimineața hoinărea pe străzi, aventurîndu-se chiar și pînă pe aleea bicicliștilor de la Șosea. Mai toate după-amiezile juca șah cu Cornel, dar uneori și cu Barbu și Rață, pe care reușise să-i învețe primele mișcări. În fața tablei de șah confecționate din carton, cei doi mardeiași mutau piesele cu seriozitate, chinîndu-și mințile să găsească cele mai corecte

combinații. Nici nu crîneau la admonestările lui Paul. Și numai după ce duceau pînă la sfîrșit partida dădeau drumul zarurilor, pentru a încinge împreună cu alți maidanagii un barbut „serios“. Povestea cu Anuța se rezolvase simplu. Barbu îi spusese a doua sau a treia zi după incident, cînd se întîlniseră la cafeneaua lui Marinică :

— Și ce-i dacă te-ai legat de ea ? Știai că e gagică mea ? Nu. I-ai făcut ceva ? Nu. Atunci, stai jos ! Nea Marinică, două cu rom și una fără...

Trecea deseori pe la cizmarul Pandele de pe Turturele, căci în timp ce lipea vreun petec sau îndrepta un toc scîlciat, moșul sporovăia vrute și nevrute. Odată i-a povestit, rîzînd cu lacrimi, o pățanie a nepotului său Petre : se apucase, nerodul, să fure lemnele unui vecin, nevoiaș și el. Țsta — mare pișicher ! — a observat, dar nu i-a zis nimic. A găurit însă niște lemne de pe deasupra cu un burghiu și a băgat în ele cîteva cartușe ce-i rămăseseră de la războiul cel mare. Cînd au explodat în sobă, a sărit Petre pe fereastră de spaimă ! Morala : așa-i trebuia. Nu e bine să furi de la omul sărac.

— Dar de la cel bogat e bine ? întrebă Paul, neînțelegînd.

— Nici așa nu-i tocmai bine. Dar nici prea rău nu-i. Că vezi, flăcăiașule, una-i povestea bogaților, alta-i a săracilor...

Într-una din zilele de hoinăreală, se întîlni cu „maestrul“.

— Ce faci, mă ?

— Mă plimb.

— Vii cu mine ?

— Unde ?

— În Cruce.

— ...N-am fost încă.

— Ce vorbești, mă ? Îl privi fără să-l creadă, și Paul roși. Zău ? Atunci, hai acum. Ai la tine doi poli ?

— Nu.

— Te împrumut eu.

Paul ezita, dar îl tenta marea aventură. Răspunse nedecis :

— Bine.

În cartierul cu pricina, intrară într-o casă cu trei trepte de cărămidă. În salon — cîteva femei.

— Unde-i Florica ? Întrebă „maestrul“ sigur de el : era de-ai casei.

— Ocupată.

— O aștept.

O femeie se apropie de Paul.

— Tu pe cine aștepti ?

— Pe nimeni, șopti el cu ochii plecați.

— E fată mare ! îl trădă maestrul, clipind complice.

— Uliu ! Hai cu mine, bobocule !

Paul plecă dezgustat. Imaginea prostituatei cu sînii fleșcăiți îi stăruia în minte și-l umplea de silă. Îi păru grozav de rău că se lăsase antrenat și era hotărît să nu mai dea pe acolo niciodată... După cîteva zile însă, uită și făcu o nouă vizită, singur și îndrăzneț. Apoi urmară altele, dar de fiecare dată după ce părăsea casa blestemată se simțea nenorocit : ar fi dorit să aibă cui să se destăinuie, să facă pe cineva apropiat, complice la fapta lui... Dar pe cine ? Se simțea singur, fără nici un sprijin. Contactul cu Rață, Barbu, Cornel, cizmarul nu-i adusese nici o lumină, ba dimpotrivă, îl tulburase, o mulțime de gânduri contradictorii îl frământau și nu știa cum să le coordoneze. De-ar fi avut niște prieteni de seama lui, i-ar fi întreat ce și cum gîndesc, ar fi croit planuri curajoase și alături de ei, s-ar fi simțit în stare să se încumete întru realizarea lor. Îi lipseau acești prieteni, mai ales acum, cînd trecea în altă vîrstă și suferise și decepția „marii aventuri“. Totul — în afara șahului — i se părea searbăd și fără noimă.

Se înscrise într-un cerc de șah și luă parte la concursuri. Devenea din zi în zi un jucător mai bun și „maestrul“ său, Cornel, îi prezise că va deveni un mare șahist. Abia aștepta să-l vadă jucînd la campionatul țării, afirmîndu-se, cîștigînd un loc bun în clasament. Ceea ce se întîmplă însă abia peste doi ani.

1936, decembrie

Cînd Toma fu chemat urgent la Siguranța Statului, se miră, dar se prezintă imediat : cu Siguranța nu era de glumă.

Aflînd că e vorba despre o listă de subscripție, izbucnise în rîs, dar o vorbă aspră țîșnită din gura zîmbăreață a anchetatorului îl făcu să înțeleagă unde se află. Totuși, aprecie că se deranjase pentru un fleac : făcuse o donație ? Și ce-i cu asta ? Veneau mulți la el, cu zeci de liste de subscripție. A dat și pentru o fată tuberculoasă, și pentru biserică, și pentru înzestrarea unei mirese, și pentru azil, și nu mai știa pentru cîte alte opere de binefacere. De unde să știe că lista asta era pentru Ajutorul roșu ? Nici nu-și mai amintea cine a venit cu ea : se prezentau și cunoscuți, și necunoscuți. Dacă a văzut vreun manifest ? Ce fel de manifest ? Nici un fel de manifest. Dacă îl cunoștea pe cizmarul Pandele ? Da. A fost o dată pe la el. E un bătrîn respectuos și bun meseriaș. Pe fiul său ? Habar n-are. Nici pe nepotul lui, Petre, nu-l știa ? De unde ? ! Dar pe Mihai Resu ? Desigur. De fapt, mai mult a auzit de el. L-a văzut de cîteva ori pe stradă. Întîmplător. Nici nu se salută. E vecin cu el, pe Iepurilor. Om ciudat, se spune că ar fi cam scrîntit. Pe fratele lui însă, Cornel Resu, îl cunoaște foarte bine. E un tînăr isteț, a ieșit inginer de curînd. Nu înțelege însă ce rost au întrebările. Mihai Resu strîngea bani pentru Ajutorul roșu ? Ce spui, dom'le ! Extraordinar ! Să caute el să ajute pe alții, cînd are un tată necăjit, care se chinuie să cîștige un ban ! În loc să-l ajute, se ocupă de prostii ! Scrîntit, aveau dreptate vecinii... Nu, el nu l-a cunoscut și nu înțelege cum a ajuns lista la el. Cornel să i-o fi adus ?

Nu. Și-a amintit : Paul i-a adus lista asta. „Pentru un elev sărac, tată...” Urît din partea lui Resu. A abuzat de naivitatea copilului. Câți ani are Paul ? Aproape șaisprezece. L-a folosit ca pe un prostănac. Ce întrebare e asta ? Paul își vede de școală, n-are timp de prostii. Iar el, Toma, nu permite ca onorabilitatea lui să fie atinsă ! Să se ia informații despre el la judecătorul Țucă, la consilierii Diamandopol și Grigoriu. N-ar putea el să stea puțin de vorbă cu domnul acesta Mihai Resu, să-i spună vreo două vorbe ? Nu se poate ? De ce ? Cum ? S-a aruncat pe fereastră de la etajul V cînd era anchetat ? „Ăstia-s fanatici, dom'le !”

La plecare, încercase să indice anchetatorului adresa magazinului din Gabroveni, dar acesta refuză amabil. „Hiu ! fluieră Toma nemulțumit. Țsta o să mă coste scump.”

În fața casei cu numărul 25 de pe strada Iepurilor, bărbați și femei de toate vîrstele, vecini de stradă sau de prin cartier, din împrejurimi sau mai departe, indignați, compătimitori sau numai dornici de senzațional, stăteau în jurul dricului din fața casei îndoliate și discutau cu voce scăzută, circumspecți. Alți trecători, în drum spre casele lor, prindeau din zbor cîte ceva și, interesați, se opreau să asculte amănunte, îngroșînd rîndurile celor adunați. Grupurile se făceau și se desfăceau, după cum apărea cîte un ins mai bine informat, care dădea lămuriri despre întîmplările vieții și morții lui Mihai Resu, cu care fusese „prieten”. În șoaptă, toți cei ce-l prețuiseră deplîngeau moartea lui tragică : bietul om fusese aruncat de la etajul V al Siguranței și trupul lui, făcut zob, zăcuse pe caldarîm cîteva ore în așteptarea procurorului care trebuia să constate „sinuciderea” lui Resu.

— Mi-a spus omul meu exact cum s-au petrecut lucrurile, povestea un domn nu prea înalt, cu o mustață rară, blondă. Resu s-a ținut tare de la primul interogatoriu. „Da, le-a spus, lumea actuală trebuie altfel organizată.” „Și lumea cealaltă o veți organiza după sistemul vostru comunist ?” întrebuse anchetatorul. Știți ce i-a răspuns ? „Nu, lumea cealaltă v-o lăsăm dumneavoastră. Acolo nu ne vom amesteca.” Chiar așa, domnule ! Și pe urmă, cînd l-au întrebat dacă are complici, a răspuns că nu-i răufăcător ! Perfect, domnule ! Replică de jurist, vă spun eu, că mă pricep puțin într-ale legii. Apoi l-au întrebat cu cine a lucrat. Ei,

aici parcă și-a uitat graiul : n-a mai scos un cuvînt. Și la început îl luaseră cu binișorul, că de, era om cu carte !

— Om de caracter, tată ! spuse tare o fată tînă, îmbrăcată numai într-un jerseu galben, deși era destul de frig.

— Caracter, necaracter, trebuia să spună : pardon, am greșit și gata. N-ajungea pe catafalc la treizeci și cinci de ani.

— Prostia lui e că s-a băgat în politică, zise altul. Politica-i murdară.

— Asta-i adevărat. Toți politicienii sînt niște afaceriști puși pe învîrteală.

— Mihai Resu n-a fost un astfel de politician, vorbi sentențios fata. A fost omul unei conștiințe superioare. Dacă a preferat să moară decît să trădeze, eu mă descopăr cu respect în fața cadavrului său.

— Mai lasă, te rog, respectul pentru altă dată, o întrerupse categoric omul cu mustața blondă, privind în jur.

— N-a mai putut suporta bătaile, asta e ! spuse un altul.

— Nu cred că-i asta. „Omul meu” mi-a spus că Petre Sonda apucase să-i dea doar un pumn,

„Omul” lui Toma Ionescu era comisarul Matêescu, care avea un văr la Siguranță. Cercul ascultătorilor — Vasile, Stan, Leana, Olguța și alți vecini de pe stradă — bănuiau despre cine era vorba : erau cunoscute legăturile de prietenie dintre Toma și șeful poliției din cartier ; dar el spunea „omul meu” cu atîta superbă discreție, încît nimeni nu dorea să-i strice cheful și, printr-un consemn tacit, se prefăceau cu toții că habar n-au despre cine era vorba.

— Petre Sonda mi-a fost coleg de școală la Matei Basarab. — spuse Vasile, care era îmbrăcat cu hainele noi. Bătea cu pumnul un cui de zece în scîndură pînă la floare.

— Voinic om ! aprecie Toma cu respect.

— O brută, tată ! își arată Olguța disprețul.

— Brută, nebrută, asta-i meseria lui ! și Toma, prost dispus, intră în casă.

Ieșise în stradă doar pentru cîteva minute, numai în haină, dar se luase cu vorba și, deși mai purta o vestă de lînă groasă și călduroasă, iar iarna era destul de blîndă — nici nu dăduse încă prima ninsoare —, umezeala îl înfrigurase. Intră în sufragerie dîrdîind și se lipi cu spatele de soba de teracotă încinsă. Încet, încet, căldura începu să-l pătrundă

și, cînd simți că-l frige, se depărtă, își scutură înfiorat de plăcere umerii încălziți și se așeză la masă cu capul în mîini.

„Tare proști, copiii ăștia! Nu-și pot ține gura!” În fond, și el era de părerea Olguței că fostul luptător de ring Petre Sonda era un ticălos. Îl văzuse o dată la circul Sidoli și aplaudase din toată inima cînd pusese un turc cu umerii la pămînt. „Mai bine rămînea la circ, măgarul, să lupte corp la corp, cîstit, nu să lovească în oameni care nu se pot apăra.” Dar cum să admită ca Olguța să ia apărarea unui comunist, care — după cum știa exact — țineau să-i ucidă pe regi, să-i exproprieze pe moșieri și să ia prăvăliile negustorilor, ca în Rusia? Dacă primele două puncte din programul comunist îl lăsau oarecum indiferent, pentru că, la urma urmelor, și regii și moșierii erau niște paraziți, desființarea negustorilor îi apărea ca o greșeală de neiertat: „Cum adică, îi pui dumneata, domnule, pe negustori alături de depravații ăștia? Negustorii, adică, nu muncesc? Să vină un comunist la mine să-i arăt eu cîte are pe cap un negustor, dacă vrea să-i meargă bine treburile. Să te vad pe dumneata, domnule, să ai de-a face cu angroșiști proști și zgîrciți ca Ilie, cumnatu-meu, cu agenți de percepție șperțari, cu împrumuturi la bănci, cu polițe, toate cu dobînzii distrugătoare, și pe urmă să-mi spui că toată bătaia asta de cap nu înseamnă muncă.” Păcat că n-a știut mai de mult cu ce se ocupă Mihai Resu, că i-ar fi explicat el multe lucruri interesante. Dar Mihai i se păruse un om normal. Nimic nu arăta că ar fi pornit pe rele. Iar Olguța, în fața unor oameni străini, îi dă peste nas, vrea să-l învețe ce e bine și ce nu. Da, nu s-a obraznicit, a fost destul de cuviincioasă, totuși o să-i spună cu frumosul ca altă dată să nu mai ia apărarea comuniștilor, fie ei chiar morți. A avut destule neplăceri cu Paul. N-a spus nimănui cum îi tremurase inima cînd fusese întrebare de comisar cîți ani avea băiatul. Făcuse el pe grozavul atunci, la anchetă, dar nu mai dorea să dea ochi cu zîmbărețul care-l scotea din sărite cu politețea lui prefăcută... Se și vedea interogat:

„Ieri băiatul, azi fata, domnule Ionescu?” (Și ce-i cu asta? Nu înțeleg!) „La dumneata e club? Văd că se discută politică.” (Constituția dă drept fiecărui cetățean să-și exprime liber convingerile.) „Foarte adevărat, dar se pare că simpatiile familiei dumneavoastră se îndreaptă într-o anu-

mită direcție." (Mă privește pe mine și familia mea !) Ar fi fost capabil să dea în realitate asemenea răspunsuri curajoase ? Trebuie neapărat să-l cunoască pe vărul comisarului Mateescu de la Siguranță și, dacă nu era ciung...

Odată, cineva, avînd nevoie de serviciile unui inspector financiar pe care nu-l cunoștea, se interesă dacă ar putea îndrăzni. „N-are mîini ?” — întrebuse Toma. „Ba da” — răspunsese omul mirat. „Atunci — nici o grijă, îndrăznește !” Toma știa prea bine că mita era în floare : controlorii fiscali luau mită pentru întocmirea favorabilă a proceselor-verbale de impunere ; inspectorii pentru verificarea lor, administratorii financiari pentru aprobare, șefii percepatori pentru păsuiri, agenții de urmărire pentru amînarea temporară a executărilor... Se stabilise și o terminologie uzuală : trepădușii luau șperț, pînă la director general inclusiv se dădeau onorarii, de la secretarul general în sus se încasau comisioane. Doar regelui i se ofereau cadouri. Toma intervenise în multe asemenea tranzacții (pînă la onorarii !), dar în ultima vreme dibuise și o altă sursă de venituri, sigură și fără nici un risc : o relație din minister îl ajută să furnizeze brevete de băuturi spirtoase. Tariful era fix : douăzeci și cinci de mii la orașe, zece mii de lei la sate. Nu-i rămîneau, în medie, mai mult de trei mii de lei de brevet, dar cincișase asemenea aprobări pe lună îi aduceau venituri bunicele, cu care plătea ceva din dobînzile datorate cămătarului de la care se împrumutase la cumpărarea casei. Chiar cu cîteva zile înainte fusese la domnul Gheorghiade să facă socoteala datoriei și se miră cînd văzu la ce sumă enormă se ridicase. Deși achitase mai bine de două sute de mii de lei (la început plătise cu regularitate dobînda de douăsprezece mii lunar), mai avea de dat mai bine de cinci sute de mii. Bună afacere făcuse ! Dar nu se certă cu Gheorghiade. „Cine m-a nus să accept dobînda asta tîlhărească ? Am acceptat ? Am dat mîna ? Am semnat ? Să-mi fie de bine ! Convenția e convenție ! Pe unde iese cuvîntul iese și sufletul !” Va obține el pînă la urmă un împrumut de la Banca de Credit cu o dobîndă suportabilă și va achita datoria acestui parazit. „Da, domnule, parazit ! Țsta ar merita din plin să i-o plătească comuniștii !”

Maria apărură din dormitor, îmbrăcată cu paltonul.

— Unde te duci ?

- La înmormîntare.
- Trimite-l imediat pe Paul să-și facă lecțiile, să nu mai caște gura pe acolo.
- Bine, Toma, spuse Maria și ieși.

Cum sosise de la școală, Paul lăsase ghiozdanul pe un scaun în bucătărie și, pe furiș, să nu-l vadă Toma, alergă alături, să asiste la slujba religioasă. Reuși să se strecoare în casa golită de mobilă și, ghemuit într-un colț, privea când la Mihai, când în jur, uneori venindu-i să plîngă, alteori — nici el nu știe de ce — să se revolte.

Aflase că Mihai se aruncase pe fereastră în timpul anchetei de la Siguranță, că fusese acuzat de activitate comunistă, dar sensul acestui omor (sau sinucideri) nu-i apărea clar. Despre comunism avusese prilejul să audă de puține ori. Era, pare-se, în clasa a patra, în timpul unei recreații, când surprinsese discuția unor colegi mai inițiați.

— Nu-i nici o diferență între socialism și comunism. opină unul, iar celălalt îi replică :

— Ba da : chiar cuvintele arată despre ce e vorba. Socialism înseamnă so-cia-li-za-re, iar comunism, co-mu-ni-zare, silabisii el explicativ.

— Tot acolo se ajunge, veni răspunsul.

— Da. Însă este vorba de metodă : socialismul preconizează evoluția, iar comuniștii, revoluția.

Formularea i se păru foarte interesantă lui Paul și ar fi dorit să asculte mai departe, dar sună de intrare și discuția fu suspendată.

De curînd, de când fusese primit în asociația „Sticletele“, unde avu prilejul să asculte certurile reale sau prefăcute dintre Octav și Cornel, dar mai ales de când îl cunoscuse pe moș Păndele și-i asculta, numai ochi și urechi, povestirile sau apropourile cu tîlc, în mintea lui Paul începură să se închege unele noțiuni mai clare despre ideea de comunism. Pentru el era evident acum că trebuiau schimbate stările de lucruri nedrepte din societatea actuală, că orice om bun și cinstit era dator să acționeze în acest sens. De aceea, cu toate că Toma (sau tocmai de aceea) îl certase pentru ușurința cu care se făcuse părtaş la faptele reprobabile ale unui comunist, Paul ridiculiză în gînd ignoranța lui Toma

și acum, în fața catafalcului, se simțea solidar cu activitatea lui Mihai Resu.

Se simți atins pe umăr. Întoarse capul și o zări pe Maria.

— Te cheamă tata imediat, spuse ea șoptit.

— O să viu.

— Să nu se supere.

— O să-i treacă.

— Paule! Maria se îngrozi. („Alt scandal cu Toma!“)

Paule dragă — îl strînse de braț ușor —, du-te acasă să te vadă, apoi vino iar. Spune-i că te-am trimis să-mi aduci fularul. Te rog, evită o nouă ceartă. Ascultă-mă.

Era gata să izbucnească în plîns. Îl privea cu ochii în lacrimi, cu fața întoarsă spre el palidă, rugătoare.

— Bine, mamă.

În sufragerie îl găsi pe Toma fumînd. Surprins, întrebă :

— Te-ai apucat de fumat, tată ?

Toma stinse țigara, stîngaci, de marginea unei vase de cristal ce se afla pe masă și o aruncă în sobă. Cu cîteva minute înainte vorbise cu Țucă la telefon și convorbirea îl enervase la culme, astfel că, zărind pe o măsuță o țigară, uitată probabil de Jeni, și-o aprinsese. Auzise că țigările liniștesc nervii. Toma nu fuma. Rareori se lăsa tratat de vreun cunoscut cu o țigară, pe care o fuma fără plăcere. Țucă îi comunicase că i s-au cerut la Siguranță informații despre el și despre Paul. Dăduse cele mai bune relații — era de la sine înțeles —, totuși îl sfătuiă să fie atent la anturajul lui Paul. Nu era nimic îngrijorător deocamdată, dar trebuia să țină seama că Paul e la o vîrstă cînd trebuia supravegheat, mai ales dacă se avea în vedere situația politică tulbură din țară. Și-i împuiase capul cu tot felul de șurubării politice din care nu înțelegea mai nimic : Frontul democratic și comitetele cetățenești, Garda de fier și Hitler etc., etc.

Închisese telefonul plictisit. Ce-l interesa politica acum, cînd îi băgase un cui în inimă cu informațiile luate de Siguranță despre Paul ?

— Ce cauți tu acolo ? Întrebă el, abia stăpînindu-se.

— Nimic. Mă uit și eu.

— Nu-i treaba ta să iei parte la înmormîntări.

— De ce, tată ?

— De ce, de nece, tu să nu te amesteci unde nu-ți fierbe oala.

— Dar ce rău fac dacă asist la slujba religioasă a lui Mihai Resu ? A fost doar fratele lui Cornel și știi bine că-i sînt prieten.

— Păi asta e : așa prieteni îți trebuie ție ?

— Dar ce fel de prieten este el ?

— Te rog să n-o faci pe prostu' cu mine. Cîți ani ai tu și cîți are el ?

— Dar ce importanță are, tată ?

— Ehe, cred și eu : îți împuiază capul cu lucruri care nu sînt de vîrsta ta, și tu habar n-ai ce e bine și ce e rău.

— Dar ce poate fi rău dacă joc șah cu el sau dacă îl rog să-mi arate la matematică ? Dumneata singur...

— Lasă, lasă, îl întrerupse Toma. Știu eu ce fel de matematică faceți voi. De asta ai luat șase la algebră, ai ?

Paul lăsă capul în jos, supărat. Luase șase, pentru că pur și simplu nu învățase. N-avea nici o legătură nota cu Cornel, dar cum să-i explice asta lui Toma ? Se întoarse cu spatele și privi prin fereastră afară, ignorînd voit discursul pedagogic al lui Toma. O pisică neagră stătea la ușa magaziei de scînduri, devenită în timpul iernii răcitor pentru păstrarea mîncării, și împingea cu lăbuțele s-o deschidă. „O las să intre. Să mănînce toată mîncarea !” își spuse, cînd prinse ceva neașteptat și ciuli urechile.

— ...Acum la înmormîntare mișună agenți secreți care notează pe cei care iau parte și înregistrează tot ce se vorbește. Una, două, te-au și arestat.

Toma exagera ca să-l înspăimînte, dar îngrijorarea se făcea simțită în vocea sa. „Paul arestat...” La gîndul acesta inima i se strîngea ca într-o chingă.

— Bine, tată, spuse el pîrînd convins. Plec să-i duc fularul mamei și mă întorc. Dumneata ai grijă de mîncare, că a intrat pisica în magazie...

În stradă, lumea continua să comenteze :

— L-au zvîrlit pe geam de la etajul VI.

— Cică s-ar fi aruncat singur.

— Da de unde ! De fapt l-au aruncat după ce l-au stîlcit în bătaie.

— Taică-su a cerut autopsie.

— Și i-a dat voie ?

— Da de unde ! Procurorul l-a dat afară. Tîlhari !

— L-ai văzut pe bătrîn ?

— Are urme de lovituri pe față.

— A, i-a mai trecut.

— De ce l-or fi bătut ?

— Păi, spuse cineva, după ce, la percheziție, au răsturnat casa pe dos, s-au agățat de geamantanul în care bătrînul își aduna cutiile de chibrituri. Moșul s-a speriat și a spus că sînt goale dar ei le-au răsturnat de-a valma pe podea. Credeau, pesemne, că nu de frică, ci că se simte vinovat se sperie. Și au început să le spargă. Știi, bătrînul strîngea cutiile de douăzeci de ani ; s-a repezit să-i oprească. Atunci unul dintre polițiști l-a lovit cu cravașa peste față.

— Trăsni-l-ar Dumnezeu !

— Să vă spun eu exact — zise altul. Coana Elisaveta mi-a povestit că a fost într-adevăr, cam așa, dar că atunci cînd soțul ei s-a opus, că ăia au vrut să ia geamantanul cu ei, șeful s-a răstit la el : „Vezi-ți de treabă, că te umflăm și pe tine“. „Ce-i aia mă umflați ?“ s-a indignat dumnealui. Atunci șeful l-a trăsni o dată, că i s-au umflat buzele și fața imediat. „L-am umflat !“ rîdeau dumnealor cînd plecau cu geamantanul.

Deasupra micii adunări se înstăpîni muțenia. Cîteva clipe nu se priviră, ca și cum, întîlnindu-se, revolta din privirile lor ar fi izbucnit fără putința de a-i pune stavilă. Tot mila, în cele din urmă, înnodă firul vorbei :

— Săracii oameni ! Pînă una-alta, rămîn pe drumuri. Că, atît cît cîștigă bătrînul, taman bine le ajunge lui și coanei Elisaveta să moară de foame.

— Femeia-i econoamă și chibzuită : ține focul cu coji de nuci.

— Numai în bucătărie.

— Și-l mai are și pe Cornel.

— Ce să facă ? Trebuie să-l țină. E student.

— Da de unde ! A terminat. E inginer. Dar încă n-a căpătat slujbă. I s-a promis una la C.F.R.

— Aș putea să dea meditații. Dar el stă toată ziua prin cafenele și joacă șah.

— Astea-s de la coana Elisaveta. Dar dumneaei de ce îi face înadins ? Știe că lui nu-i place să vadă zarzavat în

supă, și totuși dumneaei totdeauna îi pune bucățele de ceapă sau morcov.

— Să mănânce ce i se pune în față.

— Nu-i chiar așa. Dacă îl îngrijea mama lui ade-vărată...

— Mama-i mamă !

— Dar cu răposatul — Dumnezeu să-l ierte ! — de ce dumneaei n-avea nimic ? Pentru că — Dumnezeu să-l ierte ! — era așezat, n-avea pretenții, dădea bani în casă regulat...

— Oamenii cumsecade mor, asta e !

— Săracul de el ! Dumnezeu să-l ierte !

— Loc, loc ! Vine preotul !

Și lumea se dădu deoparte.

Cornel stătea la capătul catafalcului, cu ochii ațintiți la figura tumefiată a lui Mihai, fără să reușească a-și veni în fire. Încă nu-i venea să creadă și uneori avea impresia că visează. Când, în urmă cu o lună, Mihai lipsi de la masă, Cornel nu se gândi la nimic rău. Bănuî că avea mai mult de lucru la redacție sau că l-o fi reținut Hertz pe neașteptate pentru cine știe ce discuție în legătură cu noul roman în fascicule pe care avea intenția să-l editeze. Mîncă singur, cu gândul la Magda, pe care urma s-o întâlnească în după-amiaza aceea : „Minunată femeie, patimă la cub, dar prea păpușă“. Nu citea nimic, nici măcar romane polițiste. Cumpăra însă mereu cărți frumos legate, cu care se plimba sub braț, pentru „efect“. Cornel o prinsese de multe ori cu asemenea mistificări intelectuale, dar Magda rîdea învelită și-i făcea cărțile cadou... Da, la asta, se gîndea în acea zi la prînz, cînd mîncă fără Mihai. Se învinuia acum de acele preocupări frivole, de lipsa oricărei presimțiri. Căci abia a doua zi dimineata, aflînd de percheziție, făcu legătură cu lipsa lui Mihai și, după cîteva zile de chinuitoare așteptare, căpătă certitudinea că acesta a fost arestat. Se cutremurase de spaimă și oroare. Trebuia să-l ajute, dar cum ? De unde să înceapă ? Cui să se adreseze ?

Prima sugestie i-o dăduse Spiridon, care stătea în pat, nemîngiat de pierderea „comorii“, oblojit de Elisaveta cu prișnițe de mușetel calduț. Buzele îi erau umflate, iar falca și urechea dreaptă păreau tăiate în două de un semn roșu-vînat, gros cît degetul arătător. Cornel turba de furie și pen-

tru prima oară, de ani și ani, îl sărută tandru pe frunte. Bătrînul sugeră timid :

— Ce-ar fi să încerci pe lîngă domnul Toma Ionescu ? Este un om cumsecade, proprietar, are relații. Ar putea interveni.

Deși aflate că percheziția se datora unei activități subversive a lui Mihai, Spiridon era convins că totul pornea de la o neînțelegere, că fiul său era prea serios pentru a se deda unor acțiuni „compromițătoare” și că în curînd i se va da drumul. Totuși, o vorbă bună nu strica.

Fără să ezite, Cornel i se adresa lui Toma. Îl anunță despre dispariția lui Mihai și percheziția de acasă și-l rugă să intervină, dacă avea posibilitatea, măcar pentru a căpăta știri despre el.

— Cu plăcere, se oferise Toma imediat.

Însă, cînd Tucă îl sfătui să nu se amestece, se scuza („Să-l ierte Cornel, dar cu Siguranța nu voia să aibă de-a face”), totuși îl sfătui să angajeze un avocat, care se putea informa profesional. Îi recomandă chiar un penalist cunoscut, care apăraseră de multe ori pe comuniști în fața Tribunalului militar. Dar acesta ceruse atîția bani, încît Cornel fu obligat să renunțe. Zilele treceau și nici Cornel, nici Spiridon nu izbuteau să închege ceva serios. Spiridon se duse și la Hertz. Acesta interveni printr-un cunoscut reporter de fapte diverse de la ziarul *Lupta*, prieten cu Gabriel Marinescu, prefectul poliției Capitalei. Ziaristul, om cumsecade, se zbatu, dar după cîteva zile se dădu bătut.

Făcură cereri și memorii la Ministerul de Interne și la Parchet, se rugară de toți cunoscuții. Prietenii săriră în ajutor. Vasile vorbise cu procuristul băncii Moldova, unde era casier, Stan încercase pe lîngă un pensionar, fost polițist, la care locuia mai demult într-o cameră mobilată, Lac rugase pe toți colegii din Ministerul de Finanțe să caute o legătură la Siguranță, dar toate fură de prisos. Leana Jelelescu își aminti de o fostă colegă de la Notre-Dame care se măritase cu un comisar, ajuns mai tîrziu chestor la Craiova. Împrumută de la Maria bani de drum și plecă împreună cu Cornel. Ajunși acolo, constatară că soții se aflau în proces de divorț și nu-și vorbeau. Aflase despre Baronescu, fostul prieten al Olguței, că are cunoștințe la ambasada germană din București. Alergase pe Rahovei să-l caute,

dar nu găsi pe nimeni acasă. O vecină îl informă că domnul Baronescu este plecat în Germania pentru afaceri și că, în orice caz, nu mai stătea acolo. Se mutase pe Bulevardul Brătianu într-un apartament luxos. Pe Rahovei rămăsese doar biroul.

Veneau acasă seara târziu, zdrobiți de oboseală și de griji. Iar zilele treceau, fără nici un rezultat, fără nici o speranță. Până când au primit înștiințarea oficială...

Octav Droșescu se afla și el în stradă, ascultând uimit amănunte despre moartea tragică a lui Mihai, încercând un sentiment neprecizat de părere de rău. Nu fuseseră prieteni, dar îi admirase inteligența, seriozitatea, cultura. Cum putuse acest om să-și irosească viața scriind romane-foileton cu marchize și contese cocoșate? Cum se face că o asemenea îndeletnicire, care ar fi timpit pe oricare altul, lui i-a adâncit și lărgit viziunea asupra lumii? Odată, într-o convorbire, înainte de a fi fost numit comandant legionar, Mihai îi spusese că se îndoiește de justetea principiilor care stau la baza ideologiei legionare. „După cum se vede, «îndoiala» lui era o simplă figură de stil. În realitate se hotărâse de mult să treacă la acțiune. Păcat de el!”

De când se certase cu Cornel, Octav îl ocolea ostentativ. Se îndepărtase și de ceilalți prieteni comuni. Unde era afinitatea sufletească care-i legase ani de zile? Îi vedea acum pe Vasile, Stan, Lac triști, discutând în șoaptă cu unii și cu alții, și-i simțea străini. Cine era de vină? „Au rămas niște nerozi sentimentali, la fel cu toată șleahța asta lacrimogenă care-l plînge pe Mihai. La fel m-ar fi plîns și pe mine.”

În alt grup îl zări pe Matei Ștefănescu, coleg de barou, membru al comitetelor cetățenești înființate de Dem. Dobrescu, fostul primar general al Capitalei. „Ce caută ăsta pe aici?” În vară, se certaseră crunt. Ieșise tocmai din sala de ședințe a unui complet de judecată, când îl văzu pe Ștefănescu, indignat, în mijlocul unor colegi de breaslă. Se discuta despre ședința Ligii Națiunilor în care împăratul Haile Selassie, protestând împotriva invadării Abisiniei de către fasciștii lui Mussolini, fusese huiduit și fluierat de un grup de ziariști italieni. Octav îl ridiculizase atunci pe „Negus”, că ar fi mobilizat muștele țete împotriva armatei italiene; rîsesse și de Titulescu, „estropiatul” care se ames-

tecaseră ca un caraghios pentru curmarea scandalului. Unii l-au găsit spiritual și au râs, dar Ștefănescu a sărit ca ars :

— Cum îți permiti să-l insulți pe Titulescu, cel mai mare ministru de externe pe care l-am avut vreodată ?

— Titulescu ? Titulescu este un trădător, vândut rușilor.

— Voi sînteți vînduți ! Vînduți nemților ! i-a strigat Ștefănescu.

Vacarmul a luat proporții. Dacă nu intervenea personal decanul baroului, ar fi ajuns sigur la bătaie... Și acum, ce căuta pe aici Ștefănescu ?

Îl zărise și pe Toma Ionescu în fața casei. S-ar fi apropiat, dar era acolo și Olga și nu voia să dea ochii cu ea. O mai întîlnise pe stradă, dar niciodată n-a mai îndrăznit să încerce a intra în vorbă : fără să fie timid (dimpotrivă !), se simțea sfios în fața acestei fete delicate. Cînd o acostase, ea începuse să plîngă. Și-o închipui în cămașă verde cu leduncă... „Ce suplă e ! I-ar sta minunat.“ Dar ea ce hram o fi purtînd ? Cînd îl văzu pe Paul ieșind și apoi intrînd în casa lui Resu, se bucură : „Ce mare a crescut puștiul ! O fi înscris în Frăția de cruce ?“ Scoase un carnetel și scrisese : „A se vorbi cu Piu Mironeanu despre Paul“. Se strecură cu greutate prin mulțime, apoi grăbi pasul spre Tabacu, de unde putea telefona.

Cu imaginația exaltată de spusele lui Toma privitoare la agenții secrete, Paul uită să predea fularul și, cu el în mîna, se furișă într-un colț, de unde începu să cerceteze oamenii din jur cu atenție. Încet, încet, prins de această treabă neobișnuită, cu dorința fierbinte de a descoperi măcar un singur agent, uită unde se află și se avîntă în tot soiul de combinații fanteziste. Cine să fie ? Erau zeci de oameni pe care nu-i văzuse niciodată. Lunganul acela cu paltonul ponosit, care se tot închină într-un chip cam prea cucernic ? Sau grasul cu nasul borbănat și roșu, ciupit de vărsat, care-o face pe adormitul ? Sau omul acela cu figura severă, care ridicase de jos o garioasă roșie căzută de pe catafalc ? Toți puteau fi. Urmări atent un tînar neras, cu mutra bănuitoare și antipatică, care nu stătea o clipă locului. Se învîrtea de colo pînă colo, iar cînd se oprea, arunca priviri furișe și iscoditoare în toate părțile, căutînd parcă să afle ceva de pe figurile întunecate ale celor prezenți. Apoi văzu că se

tutuiește cu Cornel. Ochi un alt suspect. Un tip înalt, distins, purtînd cu eleganță un palton bleumarin, cu reverele late, tighelitate, care de asemenea urmărea cele ce se petreceau în camera mortuară. Nu vorbea cu nimeni și părea a nu cunoaște pe nimeni. Din cînd în cînd, scotea o batistă și se ștergea la colțurile gurii, apoi o împăturea tacticos și o băga în buzunarul de la piept. La un moment dat, manșeta i se împiedică de rever și Paul zări ceva metalic strălucitor. „Asta e !” Știa că agenții secreți poartă insigna ascunsă sub rever. Dar cînd observă că Spiridon îl salută cu respect, iar acesta îi prezintă emoționat condoleanțe, îl elimină de pe lista suspectilor, fiind convins că Spiridon Resu nu putea stima persoane cu astfel de ocupații josnice.

— Ce fel de insignă purta oare domnul acela ? îl întrebase mult mai tîrziu pe Spiridon.

— Care, domnul acela cu palton bleumarin ? Păi, numai insigna societății de binefaceri „Eroii neamului” putea să fie.

Domnul acela era chiar președintele, iar el, Spiridon în-casator.

Astfel, Paul, se încredință că nu există nici un agent secret. „Iar m-a mințit tata !” își spuse, și hotărî să nu-i mai acorde nici un pic de credit.

La măcelărie, Rață, Barbu și Ilie Toreadorul comentau nenorocirile ce se abăteau de la o vreme asupra cartierului lor : moartea lui Mihai, devastarea sălbatică a dughenii cizmarului Pandelescu.

— Ce le-a cășunat pe bietul bătrîn ?

— Cică și dumnealui ar fi fost comunist : aduna bani pentru muncitorii care făceau grevă.

— Praf i-au făcut dugheana !

— Toate sculele le-au distrus. I-au tăiat calapoadele să caute manifeste ! Auzi, manifeste în calapoade ! — și Barbu trînti o înjurătură amară, să-și ușureze sufletul.

— Nu mai înjurați, că alături e înmormîntare, se închină Ilie, și după el și ceilalți.

— Om de treabă defunctul, zise Ilie.

— L-ai cunoscut ?

— Cred și eu. Mi se pare că suferea de ulcer și ținea regim. Îl serveam numai cu carne slabă, fără zgîrci. Odată,

din vorbă în vorbă, am ajuns să discutăm politică. Mi-a spus că se apropie războiul. Hitler o să se bată cu rușii.

— Și eu am auzit.

— Vezi ! Era priceput domnul Resu. Dumnezeu să-l ierte.

— Dar ce vrea Hitler de la ruși ? Întrebă Rață.

— Vrea pe dracu'. Hitler ăsta e bun de legat. N-ai văzut ce a făcut în Germania ?

— Uite-l pe domnul Casație, zise Ilie arătînd prin geam pe Droșescu, care trecea grăbit.

Barbu se uită atent, apoi începu să fluiera.

— Hiu ! Cum zici că-i zice ?

— Domnul Octav, dar are o vorbă, „Casație !“, cînd îi place ceva. Îl știi ?

— Mda. Barbu se adresă lui Rață : ăsta-i haidamăcu care m-a urmărit atunci.

— Cînd, mă ?

— Atunci cu Anuța. Nu ții minte ?

— A ! făcu Rață.

Ilie vru să întrebe ceva, dar intrase un client și trebui să-l servească.

Rață fusese de față cînd Barbu povestise Anuței pățania, care-l certase că și-a rupt bunătate de palton : „Și cînd începuse să mă fugărească ziceam că n-o să fie tocmai bine dacă pune mîna pe subsemnatul. Pregătisem și cuțitul, dar cînd a intrat pe maidan mi-a pierdut urma. Atunci am belit paltonul de sîrme.“

— Te-ai speriat de-o mîna de om, zisese Anuța batjocoritor.

— Care mîna, fă ? N-auzi că era cît ursu' ?

— Păi ăla care te urmărea era sfrijit și subțire ca un păstîrnac fiert. Nu m-a dus el pînă acasă la frate-su de unde am adus paltonul ?

O lăsaseră baltă atunci, și nici acum, cînd îl identificau, nu se lămureau mai mult.

Din stradă se auzi glasul preotului și Ilie se grăbi să închidă prăvălia și să iasă cu „prietenii“ lui.

— ...Doamne, primește-l în sînul tău, acum și pururea și în vecii vecilor, amin. Dumnezeu să-l ierte !

Prin fereastra deschisă, ultimele cuvinte străbătută grav și limpede aerul cețos, liniștind pentru cîteva clipe zum-

zetul de afară. Lumea se închină smerită, apoi, când apărură sicriul, începu să se înghesuie mai mult spre poartă. Fiecare dorea să-l vadă de aproape pe răposat, cum arăta, dacă se mai cunoșteau loviturile, dacă, așa cum spuneau unii, din capul lui nu rămăsese decât un fel de piftie fără nici un contur. Duceau sicriul Cornel, Spiridon, Paul și cioclii. Îl suiră cu greutate în dric, dându-i la o parte pe oamenii care se îndesau, și cortegiul porni imediat, urmat de familie și prieteni. Astfel, cu o totală indiferență Mihai străbătu neînsemnata Stradă a Iepurilor, pe care pînă atunci pașii săi o măsuraseră zilnic; cu aceeași nepăsare adăstă la încrucișarea cu strada Labirint, unde preotul opri cortegiul ca să mai înalțe o rugă pentru sufletul celui adormit... Iar la colțul străzii Puțul cu Roată la fel de netulburat rămase în fața batjocurii...

În legătură cu tulburările care au avut loc în ziua de 15 decembrie 1936 în timp ce trecea convoiul mortuar al comunistului Mihai Resu, raportez că faptele au fost provocate de cîțiva legionari, dintre care am identificat doar pe...

...și am încheiat actele cuvenite. Anexez declarațiile celui anchetat și ale martorilor.

Comisar-șef
Alexandru Mateescu

Dragoș Gherasim, fără profesie:

...Erau o adunătură de comuniști provocatori. Cînd am văzut florile roșii, am văzut roșu înaintea ochilor și m-am repezit să le smulg de pe coșciug. Atunci un băiețuș m-a insultat. Cînd am vrut să-i dau corecția meritată, cineva mi-a tras un picior în boașe și apoi m-a lovit cu capul în obraz...

N-a mai fost nimeni... Sînt legionar aparținînd de cuibul...

Trăiască legiunea și Căpitanul!

Vasile Jelescu, casier la banca Moldova :

...și stătea sprijinit de gardul depozitului de iemne din colțul străzii Puțul cu Roată. Era îmbrăcat într-o haină de piele neagră, nouă, n-avea pălărie și credeam că se descoperise spre cinstirea mortului. Când am ajuns în dreptul lui, a mormăit printre dinți, dar l-am auzit toți cei care eram alături : „Moarte comuniștilor !“ — și a început să-i lovească pe cei din apropierea sîcriului.

Nu sînt comunist și nu fac nici un fel de politică.

Ilie Toreadorul, comerciant măcelărie :

...Se găseau în prăvălie tocmai atunci doi clienți pe care nu i-am mai văzut pînă atunci. Când am văzut că-i rost să-mi spargă geamul galantărilor, am ieșit afară să trag oblonul, că-i geam gros de trei milimetri și-i păcat, atunci un individ s-a repezit la mine vrînd să-mi smulgă din mîini vergeaua cu care închid oblonul, ca să mă lovească. Atunci l-am bătut puțin, dar el a început întîi, și, dacă are pretenție la dentist, plătesc eu tot. Și nu eu i-am rupt picioru. El singur s-a împiedicat de pragul de fier și a căzut cînd l-am împins puțin...

Sînt liberal din tată în fiu.

Paul Ionescu, elev în clasa a șaptea, liceul „Matei Basarab“ :

...Indignat la culme, i-am strigat : „Nerușinate !“ El s-a repezit la mine și m-a palmuit. Mama și sora mea au țipat și m-au tras deoparte, dar dacă scăpam din mîinile lor... Atunci i-am văzut pe Rață și Cuțit lîngă mine. „Lasă-l pe seama mea — a zis Rață — tu du-te cu mă-ta....“ Nu știu ce s-a mai întîmplat...

Octav Droșescu, avocat :

...întîmplător pe acolo. Au încercat să transforme înmormîntarea în manifestație comunistă. Am văzut pe cel care a adus garoașele dedîn-

du-se la agitații. N-a scuipat nimeni pe cada-
vru... Doi mardeiași din cartier au provocat scan-
dalul. Pe unul dintre ei l-am recunoscut. Poartă
un palton negru cu guler de blană și cred că-i
spărgător de meserie. Este în combinație cu o
prostituată. Cornel Resu, fratele mortului, ar pu-
tea da relații...

Nu sînt înregimentat în nici un partid.

Barbu Dumitrescu, comerciant, pro-
prietarul magazinului de băuturi spirtoase „Ca
la mama acasă” :

...l-am văzut pe domnul Cornel Resu plin de
sînge, bătîndu-se cu cineva. Acesta ridicase toc-
mai pumnul înarmat cu un box, cînd măcelarul
l-a apucat de piept și l-a azvîrlit jos pe trotuar.
Am intrat în prăvălie, că nu-mi plac scandalu-
rile...

Sînt înscris în Partidul Național-Țărănesc.

Irina Lucasievici, vînzătoare:

...Nu erau mulți, dar țipau și urlau ca niște
sălbatici, lovind în toată lumea care se afla pe
acolo. Am văzut un ins în scurtă neagră, aducînd
a haină militară, cum s-a repezit... derbedei în-
cercau să răstoarne coșciugul... am văzut cum
l-a izbit cu pumnul... am fost și eu lovită la umăr
în învîlmășeala produsă.

...Pe Cornel Resu îl cunosc. Nu este comu-
nist... crede în Dumnezeu...

Costică Condeiescu, patron magazin
frizerie :

...mă duceam tocmai să deschid prăvălia. Nu
știu cum a izbucnit scandalul. L-am văzut pe
preot mînios din cale-afară. Cu trupul lui apăra
cadavrul. Striga : „Neleginiților ! Păgînilor !”
L-am auzit cînd îi spunea dascălului : „Lovește-i
în numele Domnului !”

Matei Ștefănescu, avocat :

...se învîrtea pe acolo cunoscutul legionar Octav Droșescu, am bănuît că se va întîmpla ceva neplăcut. Nu mi-am închipuit însă că vor merge pînă la profanarea cadavrului. Au fost alungați pînă la urmă. Un singur huligan a fost prins de cîteva membri ai Comitetului cetățenesc din Sectorul de Negru și predat poliției...

Sînt democrat...

Toma Ionescu, proprietar și negustor angrosist :

...Cînd a intrat în casă fiul meu lovit, iar soția, moartă de spaimă, mi-a povestit în cîteva cuvinte cele întîmplate, am alergat în stradă să-l găsesc pe tîlharul care a îndrăznit să se atingă de băiatul meu. N-am mai găsit decît pe unul pe care-l țineau măcelarul și alți cîteva oameni, pe care nu-i cunosc. Dar ticălosul arăta într-un asemenea hal, că mi s-a făcut milă de el și m-am gîndit la bietul taică-su și n-am mai zis nimic. Atunci a sosit poliția care l-a ridicat. Altceva nu știu...

Nu fac nici un fel de politică...

1937, ianuarie

În sala de festivități a Camerei de Comerț se desfășura campionatul național de șah. Participau cei mai puternici jucători din țară : Ovidiu Țucă, Ion Cosmescu, Cornel Resu, Ilie Vlăceanu și alții. Printre aceștia alții se putea citi și numele neștiutului Paul Ionescu. Locul întâi urma să se dispute între primii doi de pe listă. Cosmescu avusese în ultima vreme câteva succese remarcabile ; campionul României, doctorul Țucă, era și el într-o mare dispoziție de joc. Lupta se anunța captivantă.

Cu mult înaintea de începerea concursului, în ziarul *Apărarea neamului* apără o notă, în care, după ce erau citați participanții la concurs, se mai putea citi :

Ce cantă vîndușii Moscovei printre participanți ? Otrava comunistă s-a întins pînă și în jocul de șah pentru propășirea căruia au luptat cu abnegație românii... etc., etc. Opinia publică trebuie prevenită că s-a pus la cale înlăturarea doctorului Țucă pentru a se face loc unui bolșevic.

Un șahist patriot

Nota făcu în general proastă impresie. Se cunoșteau punctele de vedere profasciste ale ziarului, dar șahiștii de bună credință — cei care considerau lupta onestă ca lege de bază a șahului, și aceștia constituiau marea majoritate — socoteau intervenția insolită și absurdă. Cel mai revoltat s-a arătat chiar doctorul Țucă. Părerea lui, afirmată răspicat, fu că ieșirea necugetată a ziarului a întrecut orice măsură. Și, cu

toate că ziarul nu pomenea vreun nume, doctorul Țucă declară public că domnul Cosmescu era departe de asemenea calomnii și îl sfătuia să nu ia în considerare „îzbucnirea unui băiat prea înfierbîntat“.

Cosmescu nu era nici „bolșevic“, nici „vîndut Moscovei“. Înscris la național-țărăniști, se alăturase ramurii de stînga a partidului, unde, alături de Lupu, Iunian și alții, se dovedise un democrat activ și îndrăzneț : publicase în ziarul *Dreptatea*, sub semnătură, cîteva articole violente împotriva cîtorva doctrinari ai ideologiei fasciste și-i catalogase pe unii dintre ei oportuniști, iar pe alții obtuși și trădători de neam.

Articolașul din *Apărarea neamului* îl lăsase indiferent : erau, pentru el, simple prostii tipărite, la fel ca atîtea altele, scuzabile pentru un anumit gen de comerț. „Eu vînd stofe, ăștia vînd fascism. Se poartă. Dar, ca orice modă, va muri repede. Trece și asta.“ Și începu să joace în campionat în această stare de spirit

Campionat ? Toma nici nu voise să audă ca Paul să participe : să-și vadă de lecții. Intervenise însă doctorul Ovidiu Țucă, prin fratele său judecătorul : avîndu-se în vedere cele petrecute recent, era mai indicat, sugera acesta din urmă, să permită băiatului să se dedice unor asemenea preocupări, sustrăgîndu-l astfel de la „altele“, care l-ar fi antrenat pe Paul pe cărări primejdioase. Și apoi, după spusele lui Ovidiu, băiatul avea un mare talent și la concurs s-ar fi remarcat cu siguranță. În fine, Toma acceptase la gîndul că numele lui Paul va apărea în ziare. Acel *altele*, la care se referea Țucă, nu-l impresionase prea tare, pentru că acum, cînd Mihai Resu era mort, dispăruse posibilitatea vreunei contaminări : accesul de revoltă al lui Paul la înmormîntare față de actul de impietate și huliganism al legionarilor îl găsisse justificat, firesc pentru orice om de omenie.

Cînd îi povestise însă lui Țucă întîmplarea, acesta nu găsi că liniștea lui Toma era întemeiată.

— Am aflat din ziare, spuse el încruntat. Prea și-au luat nasul la purtare !

— Dacă guvernul cochetează cu ei ! (expresia „cochetează“ o auzise de la Cornel).

— Într-un anumit fel, da — fu de acord Țucă. Dar esențial este altceva : sînt susținuți de nemți.

— Nu mai spuneți !

— Da. Cu ajutorul lor, nemții încearcă o nouă orientare a opiniei noastre publice, pentru ruperea tradiționalelor legături de prietenie cu Franța. În același timp, asmut pe unguri împotriva noastră, promițându-le Ardealul...

— Cu asentimentul Gărzii de fier ? Întrebă Toma plin de uimire.

— Nu știu, pentru că nu și-au expus un punct de vedere clar în această problemă, dar, fiind stipendiații nemților, nu m-aș mira să fie de acord.

— Țștia-s trădători de țară, domnule ! Trebuie puși la zid și împușcați ! soluționase el lapidar, căci îl scoteau din sărite șantajul nemților cu luarea Ardealului și eventuala acceptare de către legionari a mutilării României.

— Nu-i chiar atât de ușor, zîmbi Țuca plin de condescendență. Nu uita că și anumite personalități politice de la noi le dau girul. Chiar Tătărașcu, am mai spus adineaori, îi tolerează. Are în vedere unele scopuri ce-mi rămîn neclare.

„Scîrboasă-i politica“, conchise Toma în urma discuției și, cu obișnuința lui de a simplifica, îi rămase în minte un singur lucru : că legionarii sînt vînduți nemților și, pentru bani, sînt gata să trădeze țara.

Așadar, concursul începuse. Printre cei cîtiva zeci de spectatori care se înghesuiau în spatele jucătorilor preferați se aflau, nelipsiți de la vreo rundă, Barbu și Rață. Se cam plictiseau („Nu e pentru noi jocu' ăsta“ —, și-l convinseseră pe Paul să-i lase în pace), dar prietenul și protejatul lor, fiind reprezentantul „asociației“ Turturele, trebuia susținut. Cînd Paul se ridica să se dezmoștească de la masa de joc, Barbu rămînea să-i supravegheze adversarul „de aproape“, iar Rață îl însoțea și întreba șoptit :

— Cum stai ?

— Binișor.

— Mai e mult ?

— Poate două ore, poate trei...

Sufereau, dar așteptau cu stoicism sfîrșitul partidei și apoi îl cîntreau cu o cafea și dulceață, cînd cîștiga, numai cu dulceață dacă făcea remiză, iar dacă pierdea îl conduceau pînă acasă tăcuți și încruntați.

Cînd au încercat să intre prima oară la Camera de Comerț, portarului galonat i se păru ciudată înfățișarea celor doi șahiști amatori și le așinu calea :

— Dumneavoastră ?

Rață și Cuțit se priviră mirați, dădură din umeri și mai suiră o treaptă.

— Tu nu auzi ? se adresă el lui Barbu.

Acesta începu să-și mîngîie gulerul de blană al paltonului. Rață se înfipse în fața portarului, cu mîinile în buzunare.

— Șer ami, s-o tutuiești pe mă-ta. Îl cunoști pe dumnealui ? Portarul îngheță : franțuzeasca lui Rață îl dăduse gata.

— N-am știut, se scuză el. Poftiți, și de atunci îi saluta cu plecăciuni.

Într-una din zile, Țucă urma să joace cu Ilie Vlceanu, campionul Bucureștilor, dar acesta nu veni la ora regulamentară. Țucă făcuse prima mutare și aștepta. Ca să-i treacă timpul, prinse a se plimba pe la mesele jucătorilor, privind la mersul partidelor. În dreptul mesei lui Paul, care juca cu Cosmescu, se opri mai mult. „...Dacă puștiul reușește să-i ciupească jumătate de punct, ar fi strasnic.”

Cosmescu, la rîndul lui, era indispus. „Dacă nu vine Vlceanu, Țucă va cîștiga un punct prețios fără nici o bătaie de cap.” Se ridică, merse la bufet și comandă o cafea neagră.

— Mai sînt douăzeci de minute și Vlceanu n-a venit, îi spuse doctorul Țucă, vizibil îngrijorat.

Cosmescu dădu din umeri, afectînd nepăsare, dar se vedea că-i pare rău :

— Norocul dumitale. Ai cîștigat un punct important.

— Mi-ar fi convenit să joc. Din mai multe motive, începu Țucă să explice, dar, în aceeași clipă, ușa grea de stejar de la intrare se deschise vijelios și apărură Vlceanu, cu paltonul descheiat, încins la față. Se repezi spre Țucă, dezbrăcîndu-se din mers.

— Bună ziua, dragă. Mi s-a întîmplat ceva extraordinar. Pe la ora douăsprezece sînt chemat de urgență la Cercul militar pentru o neregularitate cu viza anuală... Nici acum nu-mi dau seama exact ce voia un plutonier-major idiot care m-a ținut pînă acum...

— Vîlceanu ! Treci imediat la masa de joc ! Îi strigă arbitrul ; unde naiba ai fost pînă acum ? Mai ai douăzeci și trei de minute.

— Un caz de forță majoră. Tocmai îi povesteam lui Țucă.

— Treci și joacă — insistă arbitrul. Lasă acum poveștile. Fiecare minut pe care îl pierzi este important.

— Mă voi înțelege cu Țucă...

— Fără îndoială. Sînt de acord să punem ceasurile la zero — răspunse acesta amabil.

— Țucă poate fi de acord, spuse pe un ton ultimativ arbitrul, eu însă nu. Eu aplic regulamentul concursului.

Se vorbise tare și o parte din cei prezenți veniră la bufet, ascultînd disputa. Incidentul risca să tulbure desfășurarea concursului. Arbitrul se hotărî să-l curme imediat.

— Domnule Țucă, poftim te rog la locul dumatăle. Și tu, Vîlceanu. Și dumneata, domnule Cosmescu. Și dumneavoastră — se adresa el celorlalți jucători. Acum ! Vă rog, fără nici un fel de discuții !

— Voi face contestație ! — mai încercă Vîlceanu să protesteze.

— Foarte bine. Dar acum treci și joacă.

Vîlceanu ezită o clipă, apoi alergă aproape spre masa de joc, smulse furios un pion de la locul lui și-l înfipse cu violență pe mușamaua cadrilată. Enervat, uită să oprească ceasul de control. Țucă, îndatoritor îi atrase atenția. Mulțumi, pocni brutal butonul, apoi se așeză, ținîndu-și paltonul pe genunchi.

Primele cinci mutări fură făcute cu repeziciune, consumînd doar două minute. Apoi încă șase mutări în trei minute. La mutarea a douăsprezecea, Țucă se gîdea de aproape cincisprezece minute. Vîlceanu, cu capul sprijinit în palmă, studia încordat poziția, iar după alte trei mutări începu un atac violent pe aripa regelui. Cîrînd, poziția pe tablă se complică. Posibilitățile de combinație deveniră fără număr. Turnurile negre se dublară. Un sacrificiu de nebun — și regele alb stă dezgolit în fața unei baterii puternice. Ceasul arată că trec ultimele două minute. Minutarul a agățat stegulețul. Vîlceanu gîndește febril. Tictacul ceasului este înnebunitor. Dacă ar mai avea cinci minute ! Mută turnul.

— Șah !

Apoi regina.

— Șah !

Aduse nebunul.

— Șah !

Vîlceanu, cu degetul arătător pregătit să apese pe buton, așteaptă ca adversarul să mute. Dar acesta nu mai privește la partidă. Unde se uită ? Îi urmărește privirea : stegulețul, eliberat de firul negru de metal, se leagănă de cîteva ori și se oprește.

Vîlceanu nu se mișcă. Palid, nu încetează să privească poziția de pe tablă. Apoi, cu mîna ușor tremurătoare, oprește ceasul și se ridică.

— Ai câștigat ! spuse el fără convingere.

Țucă îi strînse mîna, puternic.

— Dimpotrivă. Mă recunosc învins. Ai realizat o partidă minunată !

— Ce folos ?! dădu Vîlceanu din umeri.

— Așa e, spuse Țucă cu vădită părere de rău. În orice caz, la prima ședință a Federației voi propune modificarea anumitor puncte din regulament.

— Cam tîrziu ! zîmbi acru Vîlceanu, îmbrăcîndu-se pentru a pleca, dar *mieux vaut tard que jamais...*

...În aceeași seară, abia intrat pe ușă, Paul auzi telefonul sunînd (Toma găsise potrivit pentru genul lui de „afaceri“ să instaleze un telefon).

— Alo ! Da, eu, bună seara. Da, interesant... Voi analiza, vă mulțumesc, domnule doctor.

Închise telefonul înciudat. Din totdeauna îi invidiasse pe oamenii maturi. Raporturile dintre ei i se păreau superioare, nu erau dirijați de școală sau de părinți, faptele lor nu erau controlate și nu dădeau nimănui socoteală de ele. Însă de cînd începuse să se învîrtească printre acești oameni mari și să-i cunoască direct, privea cu neîncredere purtările lor. Iată ! Doctorul Țucă îi arată cele mai bune mutări în partida cu Cosmescu. Cîtă dezinteresată sollicitudine la doctorul Țucă, fratele judecătorului-afacerist, Alexandru Țucă, prietenul tatălui său. Cîtă bunăvoință ! În universul conștiinței lui descoperise ceva întunecat și rău, iar acum acel ceva începea să se definească. Și parcă și notița din ziar căpăta o semnificație mai precisă.

Partida întreruptă cu Cosmescu se termină remiză.

— Felicitările mele, Paule ! — îi strînse mîna doctorul Țucă.

— Mulțumesc, dar dumneavoastră vi se cuvin de drept.

— Felul cum ai continuat a constituit o surpriză și pentru mine. Vulpoiul ți-a întins nenumărate curse pe care le-ai dejucat foarte ingenios,

— Vom considera atunci victoria a amîndurora.

— Fie și așa ! rîse Țucă și continuă cu franchețe : În orice caz, mă bucur că Ion Cosmescu are jumătate de punct mai puțin.

Altădată, Paul ar fi simțit un deosebit respect pentru omul care dăduse acest răspuns firesc, fără echivoc, făcîndu-și reproșuri de a-l fi bănuit rău intenționat. Dar, de cînd devenise circumspect cu oamenii mari, se ferea să tragă vreo concluzie înainte de a se lămuri deplin. Luă taurul de coarne.

— Aș vrea să vă întreb ceva, domnule doctor. Am auzit discutîndu-se despre partida dumneavoastră cu Vîlceanu lucruri ciudate. Dumneavoastră ce părere aveți ?

Fața doctorului Țucă deveni deodată gravă. Trăsăturile se înăspriă. O vinișoară de la tîmplă începu să zvîcnească.

— Te grăbești ?

— Nu, azi e duminică.

— Să mergem atunci.

Îl luă de braț și porniră pe Academiei.

— Problema are două aspecte, începu Țucă. Primul, înțîrzierea, se putea întîmpla oricui. Și de ea nu-i nimeni vinovat. Al doilea aspect este discutarea acestui caz atît de simplu de către răuvoitori, printre care sînt sigur că se află Resu et comp. Nu, nu-i nevoie să confirmi sau să negi. Dar asupra acestui aspect aș vrea să insist puțin. Vezi tu, dragă Paul, se încearcă transformarea unui incident minor într-un pretext pentru calomnierea mea, în cazul cînd aș reuși să-mi mențin titlul de campion. Și nu asta contează. Este vorba despre ceva mult mai important, este vorba de afirmarea unei noi concepții despre românism. Se încearcă bagatelizarea ei și în schimb aureolarea unor formule perimate ale democratismului, care macină din temelii înșăși

ființa noastră etnică, democratism reprezentat de numitul domn Cosmescu și alții... *eiusdem farinae*. Sper că m-ai înțeles.

Ca încheiere, îmi permit să-ți dau un sfat prietenesc. Fii mai puțin atent la discuțiile anumitor domni. Ascultă glasul țării care fierbe. Nu mi-aș fi permis să-ți vorbesc astfel, dacă n-aș ști al cui fiu ești...

Paul îl ascultase la început cu toată atenția și plin de deferență. Dar, când în urechi începură iar să șuiere cuvintele răsauzite ale asociației „Sticletele”, nu-i mai veni să râdă. Cuvintele nu le mai spuneau Lac, Droșescu, Stan sau Vasile într-o joacă obscură, ci doctorul Țucă, fratele judecătorului Alexandru Țucă, prieten al tatălui său. Eminentul doctor îi poartă stimă și tocmai acest motiv... Noua concepție despre românism... Legionarul care smulsese garoafele de pe sicriul lui Mihai Resu... Practicarea șahului îi dăduse o înaltă lecție de prudență și tact. Își mușcă buzele, să nu spună vreo vorbă necugetată. În minte i se făcu o uriașă lumină, două trasee precise se profilă distinct, aliniate ca două drepte paralele. Înțelese că urmează să aleagă, după o matură chibzuință, între acestea două, și chiar dacă alegerea nu o va face acum, ideile i s-au ordonat.

— Vă mulțumesc, domnule doctor, spuse, suspect de liniștit. Vă mulțumesc că m-ați lămurit. Vă salut!

— La revedere, Paule!

Începuse penultima rundă. Paul juca împotriva lui Țucă, iar Cosmescu cu Resu. Cosmescu era nervos. O aștepta pe Magda, prezența ei îl liniștea întotdeauna.

Comandă o cafea neagră, o bău fierbinte și privi tabla de șah. Partida continua simplu, fără complicații. Resu nu se avântase, ca de obicei, în combinații fanteziste, cărora nu li se putea prevedea sfârșitul. Cosmescu era la mutare. Întârzia, deși nu era nici un motiv de analiză. Făcu o efort vizibilă de a se concentra, mută și înscrise mișcarea pe fișă.

— M-a cuprins o oboseală din senin. Probabil unde n-am dormit noaptea.

— Nu vă simțiți bine?

— Mda... Nu... O aștept pe soția mea.

Resu mută și el... Iar avea s-o revadă pe Magda. Se despărțiseră fără tînguiri și reproșuri. Ba îi și mărturisise că aventura n-a însemnat pentru ea decît o ușoară distracție. Chiar dacă mințise puțin, Magda nu era femeia pe care s-o zdrobească o decepție sentimentală. Își aminti de voluptatea cu care i se dăruise. Îl iubise cu adevărat? Dar Irina?... Cum va fi femeia care avea să-l statornicească?

Zgomotul butonului de la ceasul de control îl trezi din visare și privi pe tablă. Cosmescu lăsase o piesă fără apărare. Îi întindea maestrul vreo cursă? Analiză poziția, dar nu găsi nimic. Situația era clară. Dar capturarea piesei însemna partida!

Jucă și apăsă pe buton. Apoi privi la Cosmescu. Acesta, cu ochii închiși, începuse să moșăie. Resu, intrigat, îl strigă încetisor:

— Maestre!

Cosmescu tresări, deschise ochii și zîmbi stînjedit. Vru să spună ceva, dar capul i se goli de sînge și nu mai știu nimic.

Se iscă panică. Jucătorii săriră de la locurile lor. Doctorul Țucă se repezi primul. Ingenunche lîngă omul căzut în nesimțire pe covor, îl descheie la piept și-i ascultă inima. Apoi îi luă pulsul.

— Nu-i nimic grav, spuse el. Un simplu leșin.

Îl transportară într-o cameră alăturată și-l culcară pe o canapea de piele. Țucă deschise fereastra, îl examinează din nou, apoi, îi evacua pe cei prezenți.

— Își va reveni curînd, spuse el și intră în sala de joc.

În jurul lui Cornel spectatorii comentau.

— E bolnav probabil.

— Sau foarte surmenat.

— Cosmescu are o rezistență de fier! spuse Resu.

Intervenii arbitrul:

— Vă rog să încetați discuțiile, la celelalte mese se joacă. Dumneata, se adresa el lui Resu, vei hotărî de comun acord cu Cosmescu cînd veți continua partida. De altfel se pare că vei câștiga ușor. Ai o piesă în plus.

— Nu se știe, răspunse Resu, privind la partida Țucă-Paul, care jucau alături. Oricine poate comite o gafă.

— Cam greu, după întrerupere. În orice caz, ar fi foarte ciudat, apăsă el pe ultimele cuvinte.

— La fel de ciudat ca întârzierea lui Vîlceanu și leșinul de azi al lui Cosmescu, răspunse Cornel, trăgându-l cu sine, și deodată se aplecă peste masă, luă ceșcuța cu cafea din care băuse Cosmescu, o miroși, apoi o înfășură în batistă și o băgă în buzunar. Nu observase nimeni în afară de Paul, care, ridicînd ochii de pe tablă, îl văzuse. Uitîndu-se la Țucă, i se păru că obrajii acestuia se coloraseră ușor. Puse însă această emoție pe seama faptului că, în cîteva mutări, doctorul urma să cîștige.

Cornel o găsi pe Magda, lîngă Cosmescu, care încă nu-și revenise complet. Îi arătă fără multă vorbă ceașca și-i explică ce credea el că se întîmplase.

— Un narcotic ! Dumnezeu ! se îngrozi Magda.

Și, chemînd un taxi, îl duse imediat acasă.

Retragerea lui Cosmescu din concurs nu făcu prea multă vîlvă. În cîteva zile care se preocupau oarecum de mișcarea șahistă, apărură o știre privitoare la renunțarea lui *din motive de sănătate*. Țucă ieși campion pentru a doua oară.

Paul se clasase al cincilea. „Tu ești speranța șahului românesc“, îi spuse campionul țării și-l felicitase călduros.

Succesul lui Paul avu un ecou destul de restrîns. La școală, doar cîteva colegi din clasele superioare îi arătară o atenție deosebită. Camarazii de clasă nici nu se sinchisiră. În cartier însă, deși nu întrecuse faima lui Baracki, devenise o glorie sportivă. Leana Jelescu îl sărutase, Barbu și Rață îl cinstiră cu douăsprezece lingurițe „cu vîrf“ de dulceață cu vișine, la cafeneaua lui Marinică din strada Cantemir, iar familia întregă îl sărbători : primi de la Toma o lanternă, iar de la Maria... zece chifteluțe de carne și o tigaie plină cu cartofi prăjiți.

Cînd, după cîteva zile, Cornel îi comunică rezultatul analizei de laborator, starea lui de încîntare dispăru brusc. I se păru că ceea ce se întîmplase era oribil, dar judecata

refuza să admită ceea ce sufletul înțelegea. Nu-și închipui o clipă că Resu minte, dar nici pe Țucă nu-l credea capabil de astfel de fapte. Atunci unde era adevărul? Se simți copleșit de întrebări, încercă să raționeze, însă cu cât cîntărea mai mult faptele, cu cât le diseca în cele mai mici amănunte, cu atît se încurca mai rău în labirintul unor îndoieli fără sfîrșit. Și dacă odată avusese impresia că ideile i s-au clarificat, acum se simți într-o confuzie totală.

Într-o seară trecea prin dreptul Seminarului pedagogic de pe calea Rahovei, cu gîndurile la Cornel, la Cosmescu, încercînd pentru a mia oară să despartă realul de fantezie. Distrat, atingea uneori cu degetul arătător zidul spoit în gri care împrejmuia curtea seminarului, cînd se trezi pe neașteptate cu doi inși în față :

— Îmi dai voie, zise unul dintre ei, cu un ton agresiv, și-i agăță de reverul paltonului o insignă de metal cu emblema legionară emailată. Cît vrei să dai, urmă el, întinzînd o cutie de tablă sigilată.

Era un licean foarte înalt, cu figură copilăroasă, plină de coșuri juvenile, care-i amintiră lui Paul instantaneu de legionarul de la funeralii și scena garoafelor roșii. Nu reacționează imediat. Își privi buricul degetului murdărit de var, apoi, fără să se grăbească, desprinsе ușor insigna și, înălțînd-o pînă în dreptul ochilor, o lăsa să cadă pe trotuar.

— Mulțumesc, nu-mi trebuie zise el.

Însoțitorul lunganului mîrîi amenințător și se plecă s-o ridice, dar Paul, cu o mișcare iute, puse piciorul pe ea. Se auzi țipătul tinichelei strivite.

Lunganul se propti în fața lui Paul.

— Ce ești tu, mă ?

— Român.

— Mă mir de tine.

— Și eu de tine.

Se priveau ca doi cocoși.

— Bine, spuse amenințător lunganul agitînd cutia de tablă, o să te țin minte.

— Să-ți dau și o fotografie !

— N-am nevoie. N-o să te uit, îl amenință, plecînd cu colegul său, care tot timpul disputei nu scoase un cuvînt.

La cîteva zile după acest incident, se întîlni cu avocatul Droşescu, care-l felicită pentru succesul lui la campionatul de şah.

— Dar despre cazul Cosmescu ce părere aveţi ?

Droşescu zîmbi dispreţuitor :

— Calomnii...

— Dar analizele au dovedit !...

— Înscenări, Paule, înscenări...

— Da ? — răspunse serios Paul, care cunoştea rezultatul analizei. Pe reverul paltonului lui Droşescu, văzu cu uluire aceeaşi insignă — un grătar minuscul — pe care el o refuzase pe stradă. Cînd, după alte cîteva zile, zări chiar pe pieptul lui Toma aceeaşi insignă, se limpezi pe deplin. Dacă şi Toma, cel atît de străin de politică, purta semnul gărzii, fără să aibă habar cine şi de ce i-l pusesese, trebuia neapărat să întreprindă ceva, orice, numai să nu rămînă cu braţele încrucişate.

Într-adevăr, Toma era pur şi simplu orb la frămîntările politice din ţară. Numai schimbările de guvern îl scoteau cîteodată din inerţie pentru cîteva zile, cînd aştepta să cunoască numele noului ministru de justiţie, şi aceasta numai din curiozitate, pentru că, judecătorii fiind inamovibili, interesele lui directe şi imediate nu puteau fi periclitate. Cănavaua organizatorică a justiţiei nu se modifica, iar dacă ici-colo se operau unele mişcări în aparatul judecătoresc (o înaintare în grad, o mutare din provincie în Bucureşti a vreunui favorit, sau alte schimbări fără importanţă), în esenţă totul rămînea ca mai înainte.

Aşadar, Toma habar n-avea de „cazanul Satanei care fierbea“, cum spusese Nicolae Iorga despre politica acelor zile, şi cînd, fiind la consilierul Grigoriu pentru susţinerea unui apel important, auzise despre pactul pentru alegeri dintre Iuliu Maniu şi legionari, nu-i veni să creadă.

Pe preşedintele partidului naţional-ţărănesc îl catalogase : „O dată om !“ pentru că auzise un lucru foarte interesant povestindu-se despre el. Cică la un banchet, vrînd să presare zahăr pe o felie de portocală, folosise din nebagare de seamă solniţa. Cîţiva invitaţi i-au atras atenţia, dar şeful continuă să mănînce bucata de portocală sărată,

după care se adresa convivilor rămași cu gura căscată, muți de admirație : „Un om politic n-are voie să greșească. Pentru greșeala mea m-am pedepsit.“ Și un „asemenea om“, și avocat pe deasupra, să comită o astfel de faptă necugetată, pactizînd cu o grupare de trădători? Buna lui părere se topi, lăsînd locul unui dispreț profund pentru lichelismul politic de care dădea dovadă avocatul iezuit. Nu înțelegea nimic și refuză să mai discute despre asemenea „enormități“.

— N-am cap politic, recunoscuse el atunci față de Grigoriu, vizibil complexat și, trecînd la „ale lor“, puse pe masă un pachetel cu bani : Știți, am adus un... supliment de motive de apel în procesul lui Constandache.

— Foarte bine, răspunse Grigoriu simplu. Mulțumesc.

Cîteva zile mai tîrziu, auzi comentîndu-se prin tribunal extraordinarul fapt petrecut pentru prima oară în istoria alegerilor parlamentare din țară : guvernul liberal, deși la putere, nu reușise să obțină procentul de voturi necesar. Intrigat, alergă la Țucă : politica devenea un mister din ce în ce mai mare pentru el. De altfel, și judecătorul era neliniștit.

— Tărăniștii și legionarii au păzit urnele, îi explică el. Franasovici a obținut totuși 39.50% din voturi. De „sus de tot“ i s-a cerut atunci lui Lupu, președintele Curții de casatie, ca la întocmirea procesului-verbal să adauge 0.50%, adică să scrie 40.00%. Lupu însă n-a acceptat, iar acum Dumnezeu știe ce se va mai întîmpla.

Curînd, regele a adus la putere echipa de extremă dreaptă Goga-Cuza.

— ...Vezi ? îi spuse Țucă lui Toma peste cîteva ani, în toiul haosului legionaro-antonescian, referindu-se la onestitatea profesională a lui Lupu. Dacă ramolitul n-o făcea atunci pe integral, n-am fi ajuns aici...

Pe Toma însă noul guvern îl lăsa rece. Ignoră declarațiile primului ministru Cuza că România va deveni aliata Germaniei, la fel ca și pe ale ministrului de interne Armand Călinescu, precum că România va rămîne alături de Franța. De incidentele, locale deocamdată, provocate de noii șefi ai satraپیilor provinciale, nici nu se sinchisi. Îl preocupa însă

În cel mai înalt grad bacalaureatul lui Paul sau măritişul Olguţei, care nu se realiza cum ar fi dorit el. Maria nu-i da de gândit. O considera un fel de sculă învechită, dar încă utilă, de care nu s-ar putea despărţi, sau — poate ceva mai mult — un obiect preţios, în felul tabloului cu îngeri din sufragerie, greu de înlocuit. N-o iubise niciodată, sau poate la începutul căsniciei numai. Apoi se obişnuise cu ea aşa cum te obişnuieşti cu lucrurile pe care le foloseşti zilnic. Nu-i unea nimic în afara orelor de noapte.

Maria nu-şi amintea ca, în decursul celor peste douăzeci de ani de căsnicie, soţul ei să se fi sfătuit vreodată cu ea, să-i ceară părerea măcar în chestiuni care nu-l priveau direct, ca îmbrăcămintea de pildă. El cumpăra pentru toţi şi tuturor trebuia să le placă. Odată adusese pentru Olguţa nişte *crêpe de Chine* maro. Maria spusese în treacăt că i se părea cam închisă culoarea pentru o fată tânără. Atunci el luase bucata de mătase şi o rupsese în bucăţi. Maria, speriată, încercase să i-o smulgă din mâini, dar el fusese gata s-o bată. De atunci nu a mai ridicat niciodată nici o obiecţie. Trăia în casă ca o umbră, nu se mai amesteca, aproape că nu mai vorbea. De dimineaţă pînă seara munca, spăla rufe, le întindea la uscat — în curte vara, în pod iarna —, gătea, scutura covoarele, cîrpea ciorapi, repara la maşina de cusut manşetele şi gulerele roase ale cămăşilor, pînă cînd venea Toma. El observa că e frîntă de oboseală, dar nu risipea prea multe vorbe cu compătimirile :

— Iar ai muncit ca o roabă ! Mai odihneşte-te puţin. Hai, dă-mi să mănînc.

Apoi se culcau. Cînd nu aveau oaspeţi, la zece seara erau în pat. Sîmbătă seara, mai făcea un tabinet cu vreunul din tinerii care veneau în casă şi, cînd cîştiga, era cel mai fericit om din lume. Lac voise să-l înveţe pocher. „Au mai încercat şi alţii — refuză el amintindu-şi de Ţucă. Ăsta-i joc boieresc, nu-i de mine“. În ultima vreme, băga de seamă că Maria arăta rău.

— Ce-i cu tine ? Nu arăţi prea bine.

— N-am nimic — răspunse ea.

— Ei, n-ai nimic ! Uită-te în oglindă !

Maria ducea mîna la faţă şi trecea cu degetele peste zbîrciturile timpurii.

— De ! zîmbea ea trist. Bătrîneţea !

Avea patruzeci şi trei de ani. Toată tinereţea şi-o irosise, toată viaţa şi-o pierduse lîngă acest om autoritar şi impulsiv din cale-afară şi, dacă nu ar fi existat Paul, de mult n-ar mai fi dorit să trăiască. Paul, singura ei bucurie.

Într-o zi stăteau la masă cînd, prin faţa ferestrelor, trecu silueta delicată a doctorului Teodosiu.

— Vine Teodosiu ! exclamă Toma bucuros şi în acelaşi timp se auziră bătăi în uşă. Intră, intră, te-am văzut.

Medicul îşi făcu apariţia jovial şi grăbit ca totdeauna, i se puse un tacîm, ciocniră un pahar şi, după obiceiul lui, povesti. cum ştia că le place „profanilor“, un caz interesant : o femeie, căreia profesorul Hortolomei îi diagnosticase un cancer abdominal. se vindecase pe neaşteptate, fără nici un medicament. Cazul stîrnise senzaţie în spital.

— Cred şi eu ! se minună Olguţa.

— Mîna lui Dumnezeu ! zise Maria.

— N-a fost cancer — aprecie Toma, sceptic.

— A fost, nene Toma. Cazul era tipic, analizele concludente. Hortolomei nu se înşală.

— Atunci cum îţi explici minunea asta ?

— Nu ştiu. Ca om de ştiinţă, n-ar trebui s-o accept. Totuşi, evidenţa nu poate fi negată. Întrebarea pe care mi-o pun este următoarea : ce proces de vindecare a avut loc ? Dădu din umeri, apoi continuă : Asta-i problema ! Mai e mult pînă să cunoaştem toate legile vieţii...

— Nu cred şi pace ! nu se lăsă Toma. Să fiu al naibii dacă cred în minuni de astea.

— Nu mînia pe Cel-de-Sus ! se închină Maria.

— Toma necredinciosul ! şi Teodosiu se pregăti să plece.

— Nu-s necredincios, răspunse Toma. Dar aş vrea să-l văd pe Dumnezeu cîştigînd un proces împotriva mea cînd judecă Ţucă. Asta ar fi o minune !

— Doctore, îl rugă Maria, mai poţi întîrzia cîteva clipe ? Vino, te rog, puţin dincolo, dacă vrei.

Intrară în dormitor şi, după numai cîteva minute, medicul ieşi. Avea faţa gravă, adumbrită. Toţi îl întîmpinară cu întrebări mute în priviri.

— Sînul drept al doamnei Maria mi se pare suspect, spuse laconic. Trebuie mers urgent la profesorul Hortolomei.

Toma scăpă paharul din mînă, Olguța rămase cu gura căscată de uluire, Paul îngălbeni. Stăteau nemișcați, ecourile discuției de adineauri le mai răsuna în urechi : știau bine despre ce e vorba. De teamă, nu voiau totuși să înțeleagă. Lui Toma îi veni în minte spusele Mariei : „nu mînia pe Dumnezeu” și deodată avu impresia că s-a prostit. Privi la cei din jur, nu recunosc pe nimeni, nu-și dădu seama unde se află.

— Veniți-vă în fire ! îi scutură autoritar doctorul Teodosiu. St ! Vine.

Se auzi ușa dormitorului și Maria intră calmă, încheindu-și ultimul nasturel de la bluză. Nici un gest, nici o clipire mai grăbită a pleoapelor, nici un rictus al buzelor nu arăta că ar ști. Doar Paul descoperi semnele neliniștii în fixitatea ochilor, în ușoara decolorare a figurii ei îmbătrînite înainte de vreme, căreia el îi cunoștea fiece cută, fiece expresie, oricît de fugară. Iar Maria îi văzu tremurul ușor al bărbiei și înțelese că Paul aflase și-i venea să moară de durere.

În clipa aceea, o amintire caraghioasă i se ivi în minte, mai limpede ca niciodată. De unde răsărise această întîmplare penibilă pe care încercase s-o uite ? Cu mulți ani în urmă, voind să traverseze strada la stația Traian, căzuse chiar în mijlocul drumului. Tramvaiul tocmai venea. Însăimîntată, începuse să alerge în patru labe. Lumea de pe trotuare rîdea. Zîmbi jenată, parc-ar fi fost pe jos, în patru labe, iar ei o priveau cu ochii mari.

— Doctorul spune că aș avea un chist la sîn, surîse ea.

...Spiridon apăruse — de unde ? — lîngă ea și o ajutase să se ridice. O condusese cu mii de precauții pînă acasă. Avea ochii blînzi, și nu găsea să spună nimica, de parcă între ei ar fi fost o veche și deplină înțelegere...

Da, numai acum, înaintea morții, își mărturisește că poate Spiridon Resu a iubit-o.

— Mergem la profesor ! spuse repede și foarte decis Toma.

— Ce-i graba asta ? protestă Maria moale.

— E mai bine așa, doamnă Maria, interveni liniștitor Teodosiu. Acest soi de chist se infectează rapid și am putea evita o serie de neplăceri, dacă l-am îndepărta imediat.

— Da, mamă ! Te rog, se repezi Paul, ca și cum de graba lor depindea acum totul.

— Olguțo, adu o mașină ! porunci Toma.

— Dacă spuneți voi... murmură Maria domol, simșindu-se însă pe dinăuntru ca de piatră.

Cîteva luni după operație, Toma se afla într-un vagon de clasa întâi, venind de la Arad. Aflase că o femeie din acea localitate prepară o pîine „radioactivă“ și plecase plin de speranță : „Te fac eu bine, Mario. Cîștigăm noi împreună *procesul* ăsta !“ Dăduse peste o femeie tînră și, pentru prima oară, o înșelă pe Maria. Stătea acum trist, picior peste picior, și privea afară, în gol, avînd-o în fața ochilor pe Maria chinuindu-se, răvășită de boală, descompusă, fără sîni, cerșind ajutor ; i se făcu milă nespusă. Pentru el pierderea Mariei constituia o lovitură definitivă, dar, parcă atins de o anchiloză sufletească, se simțea nenorocit că nu e în stare să sufere atît cît înțelegea că trebuie. Imaginea Mariei lăsa pentru o clipă locul lui Paul, care în ziua aceea trebuia să dea oralul la bacalaureat. Maria nu avea să-l mai vadă avocat... Se cuibări mai bine pe canapeaua de piele și atinse pachetul cu pîine uscată, „radioactivă“. Scurpă cu necaz : „Cocota dracului !“

În antreu, Olguța rămase pironită, cu ochii grei de nesomn, cu unghiile înfipse în palmă. Nu putea să stea dincolo. Își ascuți auzul. La patul Mariei se ghicea lume. Leana, părintele Ilarion. Răul se întetise pe neașteptate și nu era acasă nici tata, nici Paul...

Auzi un murmur, apoi se așternu liniștea. La strigătul sfîșietor al Leanei, deschise ușa, văzu și țipă : „Mamă, mamă !“

Paul se afla pe unul dintre coridoarele școlii și aștepta să fie chemat la oral. Încea să repete în gînd o formulă matematică, dar nu reușea s-o ducă pînă la capăt. Prin minte îi trecură spitalul, operația, întoarcerea acasă, chinurile Mariei. Medici, injecții cu venin de cobra, descîntece, experiențele doctorului Revici, compresele cu iaurt, medicamentele scumpe, ierburile miraculoase... Unde ești, tată, unde-ți sînt puterile ? !...

Și deodată, adulmecă presimțirea. Din ce tainice străfunduri venea ? Ce necunoscute mecanisme o dezlanțuiseră ? Avu o vedenie îngrozitoare : mama moare, o strânge în brațe și n-o lasă ; pune capul în poala ei, iar Maria îl mângâie pe creștet cu degetele ei scurte și bune ; apoi moare ; se cutremură de deznădejde ; vrea să fugă acasă, dar ușa clasei se deschide și se aude strigat : Paul Ionescu ! Nu știe ce să facă, lacrimile îi curg șiroaie. În fața profesorului care îl privește înmărmurit, Paul plânge cu sughituri, un copil.

1938, noiembrie

Cine a adus primul vestea în cartier nu se știe, dar e sigur că a ajuns înainte ca ziarele s-o publice. Încă de dimineață pornise un zvon din centru, din cafenelele bucureștene, unde câțiva reporteri care „faceau internele” șoptiseră la urechea amicilor senzaționala informație. În curînd o cunoștea orice om „la curent cu politica”. Clienții obișnuiți ai cafenelelor o comentau în fel și chip, deși unii dintre ei refuzau să creadă, considerînd faptul relatat drept o simplă „bombă” gazetărească, de calibrul atîtor minciuni gogonate colportate în ultima vreme. Cu toate acestea, zvonul persista și în scurtă vreme făcu ocolul Capitalei.

Pe la ora cinci după-amiază, o mare parte a locatarilor din strada Iepurilor stăteau la porțile caselor, discutînd cu vecinii în așteptarea ziarelor de seară, care nu mai soseau. Erau neliniștiți, poate speriați; unii ascundeau o bucurie rău camuflată, dar se fereau să-și expună părerile deschis, mulțumindu-se să pară sceptici și să emită presupuneri vagi. Începu să plouă rar, dar nimeni nu intră în casă. Apărură cîteva umbrele, însă nici un dezertor. Continuau să privească spre celălalt capăt al străzii, în direcția din care venea de obicei vînzătorul de ziare.

Acesta își făcu apariția abia pe la șase, și atunci toți se repeziră înaintea lui, smulgîndu-i ziarele nerăbdători, fiecare voind să i se confirme sau să i se dezmință primul tulburătoare știe. Chiar Vasile parcurse înfrigurat prima pagină, apoi ultima, dar nu zări titlul pe care-l căuta. Ploaia udase ziarul, care se desfăcea cu greutate. Trebui să se refugieze sub streășina măcelăriei lui Ilie Toreadorul. La lumina becului din galantar, găsi în mijlocul paginii a treia, la mijloc,

sub titlul „Informații”, confirmarea zvonului de necrezut. Împături ziarul și grăbi ca niciodată spre casă, să-l arate Leanei, care-l aștepta.

Leana Jelescu stătuse și ea la poartă, apoi renunțase să mai aștepte și reintrase în casă. Avea de călcat. Se apucă să stropască rufele, când sosi Stan.

— Sărut mîinile. Vasile n-a venit ?

— Ba da. S-a dus să cumpere un ziar.

— A, da ! O fi adevărat ?

— Cine știe ! O să aflăm îndată.

— Și la noi, la Poștă, s-a auzit de ohestia asta. Oficiantul principal zicea că, dacă așa s-au întîmplat lucrurile, apoi o să fie lată.

Leana nu răspunse imediat. Împături cu grijă o față de pernă stropită, întinse gulerul scrobit al unei cămăși...

— Vezi dacă s-a încins mașina de călcat, îl rugă ea. E pe prag, în fața bucătăriei.

Stan ieși și se înapoie repede.

— Mai face fum. Cărbunii ard cu flacăra.

— Bine, Stane, mulțumesc. Și continuă să stropască rufele.

Intră Vasile cu ziarul.

— E adevărat, mamă. Noroc, Stane !

Citiră cu toții încă o dată — cuvînt cu cuvînt. Leana rămase pe gînduri și, ascunzîndu-și îngrijorarea, luă o gură de apă și stropi o rufă. Ca să pună capăt tăcerii neliniștite care se lăsase, Vasile se scărpină în cap și deschise cutia de table.

— Facem un ghiul, Stane ?

— Facem, Vasile.

Ilie Toreadorul n-avea clienți. Își lăsase ucenicul singur în prăvălie și alergase să cumpere un ziar. La citirea știrii, începu să fluiera.

— Ce-i, jupîne ? Întrebă Marinică. S-a scumpit iar tăierea la abator ?

— A fost ucis Zelea Codreanu.

— Zău, jupîne ?

— Zău. Scrie aici : „Zelea Codreanu, șeful Gărzii de fier, a fost împușcat pe cînd încerca să fugă de sub escortă”.

Împături ziarul și-l băgă în buzunarul pantalonilor, să-l ducă și doamnei Irina să-l citească.

De când se despărțise de Cornel, avea impresia să Irina fi dă mai multă atenție. Poate se hotărîse să-l ia de bărbat. Ce importanță avea că fusese iubita domnului Resu? După căsătorie să nu-l înșele! Era convins că așa ceva nu s-ar fi putut întîmpla. Iar dacă Irina plăcuse unui om cu carte ca domnul Resu, apoi era o cinste pentru el dacă-l lua de bărbat. Ar fi oprit-o acasă de la slujba aceea păcătoasă, pentru că prăvălia mergea bine și-ar fi reușit să-i ofere o viață tihnită. Parcă o vedea pe Irina în prăvălie, la casă, primind banii de la clienți... Când Marinică va fi mare, îl va ajuta să-și facă o prăvălie, așa cum fusese și el ajutat de fostul său patron, Nae Ștefănescu din Piața Mare.

— Trage oblonu', Marinică, zise el scoțînd banii din teigha.

— E devreme, jupîne!

— Nu-i nimic, închidem. Azi nu mai vine nimeni.

Marinică ieși afară cu vergeaua de metal. Ilie începu să numere banii, dar se răzgîndi și-i introduse grămadă în buzunar.

Costică Condeescu, patronul frizeriei, rămase consternat. Citise o dată, de două, de trei ori și nu-i venea să creadă. Nu că ar fi nutrit vreo simpatie pentru șeful Gărzii de fier, dar știrea ca atare i se părea de necrezut. „Tocmai acum trebuia să se întîmple asta?” Nu încetase nici o clipă să comită versuri și să le trimită revistei *Femeia galantă*. În fiecare săptămînă, în ziua apariției, se posta în fața debitului de tutun de vizavi și pîndea, plin de neliniște și de speranță, sosirea ziarelor. Debitanta îl cunoștea și-i întindea revista, pe care Costică o răsfoia febril.

— Este? îl întreba femeia plină de compasiune.

— Nu, răspundea el trist și pornea înapoi spre frizerie. Așa au trecut cîtiva ani, ani grei, de așteptări și deziluzii. Pînă într-o zi.

— Este? întrebă femeia pentru a mia oară.

— Este! răcni Costică și se repezi să traverseze strada, tocmai în clipa în care tramvaiul pornea din stație. Deși lovit, Costică nici nu s-a sinchisit. În ziua aceea își servi clienții gratuit și cîntă la mandolină pînă noaptea tîrziu.

La a doua poezie publicată, reacția a fost mai puțin explozivă, iar la a treia nici nu s-a mai mirat. Și-a cumpărat doar o lavalieră nouă, și a ieșit cu revista introdusă neglijent în buzunarul hainei, arătînd-o, cu maiestuoasă indiferență a poezilor consacrați, vecinilor și cunoscuților din cartier. I-o citi și lui Droșescu.

*Inima-mi e o jucărie stricată ;
A-ntors prea mult arcul o fată,
O babă de la noi din mahala
— era puțin zănatică —
Mi-a pus o inimă nouă
La loc, îndeminatică.
Și am iubit o altă fată,
Dar fata, suflet temperamental,
S-a-ndrăgostit de-un ofițer
— în viață sînt doar caporal —
Și m-a lăsat cu inima fărîmițată
Ca zdrențele unui telal.
Dar arcul inimii a rezistat
(El de babă a fost fermecat),
Iar de atunci pe multe alte fete am iubit,
Dar tot de-atunci, într-una am plîns
Într-una de atunci am suferit.
Oricît am încercat, degeaba,
N-am reușit s-o smulg din piept
S-alerg cu ea la baba
De la noi :
Dă-mi, babo, inima stricată înapoi !*

— Casație ! exclamă Droșescu. Nu te lăsa, Costică ! Dă-i înainte !

Pe acest tînăr avocat îl servea de pe cînd era student. Totdeauna intra vesel în frizerie, fredonînd șlagăre la modă, și-i spunea anecdote picante. Odată, pe cînd îl tundeau, îi venise ideea să scrie o poezie „trăsnet“. O comise, după care i-o arătă. Acesta, încîntat, îi promise că o va pune pe muzică. Ultima oară, sînt cam trei săptămîni de atunci, îi comunicase că a orchestrat-o, dar că mai are unele accente melodice de retușat. Zilele acestea urma să vină din nou să se tundă și poate îi va aduce un răspuns. „Dar acum o să aibă

chef Droșescu să se ocupe de poezia mea ?“ Privi la funda albastră prinsă de gîtul mandolinei și cugetă dacă n-ar fi cazul s-o înlocuiască. „Mai aștept. Să văd ce face domnul Droșescu cu poezia.“

Olguța și Jeni se aflau la Nestor, în fața unei farfurii de prăjituri asortate, cînd aflară știrea. Un vânzător de ziare intrase cu zgomot în cofetărie și trecea de la o masă la alta oferind ziarul. Jeni cumpăraseră și ea unul, parcurgînd știrea, se sperie :

— Nemaipomenit, Olguțo !

Olguța citi și puse deoparte foaia fără să schițeze un gest. Evenimentul n-o impresiona prea tare. Era încă abătută. Deși trecuseră cîteva luni de doliu, nu-și regăsisese liniștea. Își pipăia mereu sîinii, căutînd ceva, nici ea nu știa ce. Noapți în șir se visase operată de ambii sîni. Îi era rușine să-și măturisească îngrijorarea vreunui medic și trăia cu certitudinea că într-o „bună“ zi va avea și ea soarta mamei. Se bucură însă cînd Jeni o scoase din casă. Era prima oară, după moartea Mariei, cînd ieșise să se plimbe și se simțea obosită.

— Extraordinar ! mai spuse Jeni.

— Da, desigur, răspunse Olguța fără chef.

— Nu știu dacă mai ții minte. Mie mi-a povestit tata. Codreanu a împușcat un prefect la Iași, acum zece-cinșpe ani. Olguța dădu din umeri.

— Eram prea copil și tatăl meu, după cum știi, nu se dă în vînt după știri senzaționale.

Tăcură cîteva clipe. Jeni luă o amandină și începu s-o taie felii cu lingurița.

— Cum merge cu serviciul ? întrebă Olguța.

— Bine. Sper să mă avanseze.

— Abia ai fost angajată ! zise Olguța mirată.

— I-am plăcut directorului, mărturisi galeș Jeni și sorbi cîteva picături de apă.

Intrase de o lună funcționară la Ministerul de Finanțe și lucra la Direcția datoriei publice. I se dăduse să facă unele lucrări, dar chiar în primele zile, din neatenție, încurcă niște acte. Șeful nu le verifică și le înaintă directorului, la semnat. Acesta văzu greșeala și, după ce-l muștră pe șef, trimise omul de serviciu s-o cheme la el pe noua salariată.

— Don'șoară Grigorescu, vă cheamă don' director, zise acesta solemn.

Era un omuleț pirpiriu și puțin tont. Mai mult de milă îl țineau în slujbă.

— Să vină el dacă are nevoie de mine ! răspunse ea supărată, fiindcă șeful îi și făcuse observație.

— O să-i spun, zise omul și plecă.

După cîteva minute, ușa se deschise și apărură directorul : un domn între două vîrste, elegant și distins, despre care se spunea c-ar fi inteligent și cult.

— Cine-i domnișoara Grigorescu ? întrebă el din ușă.

— Eu.

— Am luat notă de invitația dumitale, domnișoară Grigorescu, și m-am prezentat. Dar să știi că în lumea noastră imperfectă directorul își cheamă subalternii și nu invers.

— N-am știut, răspunse ea candid.

Directorul o măsură cu privirea.

— De azi înainte cred că vei ști. La revedere, domnișoară Grigorescu !

— Drăguț bărbat ! spuse ea după plecarea directorului, în fața colegilor uimiți de neașteptata ei concluzie.

Olguța ascultase cu plăcere.

— L-ai mai văzut ?

— Nu, dar sînt sigură că o să mă cheme. Are ochi...

Olguța deveni serioasă. Își aminti că e în doliu.

— De multe ori mă întreb, dragă Jeni, de ce încerci să-ți înăbuși sentimentele adevărate cu vorbe goale.

— Adică ?

— Ești mai neștiutoare decît mine și vorbești ca o femeie plină de experiență.

— A, am făcut progrese teribile de cînd am intrat în minister. Uite-l pe Baronescu, zise Jeni. E cu nevastă-sa.

Baronescu intrase în cofetărie însoțit de o doamnă. Trecu pe lîngă ele și salută cu distincție. Căută o masă unde să se așeze. Erau destule în apropierea celor două fete, dar alese una laterală, în dreptul unui zid despărțitor.

— E drăguță, continuă Jeni. Se vede de la o poștă că e nemțoaică. Are cam prea mult material, arată ea spre piept.

Olguța întinse buza de jos, indiferentă, și nu răspunse. Furtuna simțurilor dezlănțuită cu ani în urmă de fostul ei amic se potolise. Nu încercase să-și explice nimic, dar se li-

niştise. Păstra încă scrisoarea pe care o primise atunci. O arătase prietenei sale, puţin speriată, neştiind ce să facă. Jeni rîsese. „Nu se sinucide, îţi garantez. Cînd ţi-a scris avea crampe la stomac.“ Aflase de căsătorie de la Jeni. Se însurase la Berlin cu dactilografa unei întreprinderi cu care era în relaţii de afaceri. Facuse avere şi călătorea mereu în Germania.

— Vezi ce-ai pierdut? o admonestă ironic Jeni.

— Văd. Apropo, schimbă ea vorba, pe Ştefan Lac îl vezi? Că doar acum sînteţi colegi.

— Lucrează la o altă direcţie, dar vine din cînd în cînd pe la mine, să mă vadă. Toate fetele sînt amorezate de el.

— E drăguţ.

— Dar cam limitat.

Îi spusese Cornel odată lui Lac, îşi aminti Olguţa, cînd se certaseră în glumă pentru cine ştie ce fleac, că n-are pic de fantezie, că mintea lui seamănă cu un magazin de încălţăminte în care cutiile sînt aşezate ordonat, pe mărimi şi culori.

— De Cornel ce mai ştii?

— Nu l-am mai văzut de mult. De la moartea lui Mihai s-a mutat de la bătrîni. Mi se pare că lucrează la Gaz şi Electricitate sau la Uzinele Comunale. L-am auzit pe tata vorbind o dată cu Paul despre el.

— Tata s-a mai potolit?

— Deocamdată. Madam Jelescu a tocmit pentru noi o femeie care vine o dată pe lună la spălat şi uneori mă ajută la gătit. Ce iese, asta pun pe masă. Tatii nu-i place, dar nu zice nimic. Este preocupat de Paul. De cînd e student, nu mai ştie ce să facă pentru el. Şi mama l-a iubit mult — continuă cu puţină ciudă Olguţa. Toţi îl iubesc pe Paul. Iar el ne dispreţuieşte pe toţi.

— E tot copil. O face pe teribilul.

— Nu, dragă Jeni. A devenit foarte serios. E preocupat, gîndurile îi zboară nu ştiu unde, vine tîrziu acasă. Mi-e teamă că s-a băgat în vreun grup din ăsta, politic. L-am văzut vorbind de cîteva ori cu Piu Mironeanu — ştii, elevul acela despre care ţi-am povestit că fusese eliminat pentru că înfiinţase „Frăţia de cruce“ în şcoală.

— Spune-i tatălui tău.

— Și ce-ar putea face el? Să înceapă iar cu scandaliurile? Sînt sătulă, Jeni, sînt sătulă. N-aș mai putea rezista. Nu știu — Dumnezeu să mă ierte —, dar cred că moartea mamei se datorește mult tatii. Biata mamă! Cît a suferit!

— A fost o femeie minunată.

— Am găsit printre lucrurile ei, într-o cutie goală de bomboane, cîteva scrisori de la un oarecare Balaban. O iubea mult și-i cerea să fugă cu el, deoarece fratele ei, unchiul Ilie, nu le dădea voie să se căsătorească, pretendentul fiind pictor și sărac. Ea n-a avut curajul s-o facă.

— L-a așteptat în schimb pe tatăl tău, rosti Jeni cu amărăciune, și urmă după cîteva momente: Asta-i soarta „femeilor minunate”. Și tu vei păți la fel dacă nu iei măsuri din timp.

Olguța rîse.

— Ce măsuri să iau? Să mă culc cu primul venit?

— Nu. Cu primul care-ți place.

— Ești nebună, Jeni.

— Prima datorie în viață este să iubești. A doua nu există.

Chemă chelnerul să achite consumația.

Cănuță Stere se ascunsese împreună cu nevastă-sa la un cumnat, pe strada Negru Vodă. Încuiase casa și lăsase acolo cîțiva băieți de prăvălie, s-o păzească. Discuta cu nevastă-sa și încerca s-o liniștească. „Nu ne lasă Hitler, îi spunea el. Nu-i lasă el pe comuniști să ne căsăpească.” Se gîndea cu ură la vecinul său, Toma Ionescu. Nu cunoștea el afacerile pe care Toma le învîrtea cu negustorii de pe Dudești și Văcărești? Nu le apăra el interesele în justiție, prin intervenții la anumiți judecători? Nu-l știa el pe Țucă? Nu ordonase acesta un sechestrul cu ridicata la un mare negustor din Obor, pentru un client al lui Toma? Țsta era cel mai viclean om pe care-l văzuse vreodată. Adusese vorba despre el, într-o ședință de cuib, dar camaradul Droșescu îl categorisise atunci ca „nepericulos”. Nu-l putuse contrazice, Droșescu fiind comandant. Dar știa că indulgența acestuia se datora faptului că pusese ochii pe Olguța, fata lui Toma. Nu intenționa să protesteze, Droșescu era puternic și-i putea fi de folos cînd vor veni la putere. Dar cu Toma n-o lasă el așa ușor. Mai

tîrziu avea să ridice din nou problema și să arate că Toma Ionescu încercase să intervină pentru comunistul Mihai Resu. Va putea aduce mărturii serioase, obținute chiar de la nevasta comisarului Mateescu, nepoata unui unchi al soției sale. Ba mai mult. Însăși doamna Cănuță putea depune mărturie că, la înmormîntarea comunistului, atît Toma Ionescu cît și fiică-sa vorbiseră admirativ despre mort. Era curios să vadă ce mutră o să facă atunci comandantul Droșescu...

De afară se auzi un zgomot. Cineva intrase pe poartă. „Dacă camarila regelui a avut curajul să-l omoare pe căpitan, cine știe ce ordine ar mai putea da.“ Sta nemișcat și asculta. Dar cel care intrase era cumnatu-său.

— Haideți la masă. În oraș e liniște, dar mai dormiți și noaptea asta aici. Cine te-a pus — îl muștrului el blînd pe Cănuță — tu, negustor serios, să te bagi lîngă copiii ăștia fără minte? Să fi venit și tu cu mine la țărăniști, că tot noi venim la putere...

Cănuță nu-l mai auzea. Teama îi pierise și nu se gîndea decît cum să se răzbune pe vecinul său.

Toma era indispus. Se trezise către seară, mai tîrziu ca de obicei, după cîteva ore de somn agitat. La masă se ghiftuise cu zeamă de murături și băuse multă apă. Se simțea greoi. Dacă n-ar fi fost nevoit să plece la Ilie, care avea o încurcătură fiscală, ar fi rămas în pat. Se ridică și, cînd vru să-și încalțe pantofii, observă o gaură în talpă. Se gîndi să-i ducă la cizmar și atunci își aminti de moș Pandele. „Bietul bătrîn. Om cumsecade și bun meseriaș. Cum de s-a băgat în țărășenia asta?“ Aflase din *Universul* că a fost condamnat la 20 de ani muncă silnică. Procesul se judecase la Tribunalul militar, cu ușile închise. Nimeni nu reușise să afle ce s-a întîmplat acolo. Nici măcar Țuca nu obținuse informații, deși avea prieteni în justiția militară, el însuși fiind maior în rezervă. Îi era milă de bătrîn și se gîndea că n-o să mai apuce să-și ispășească osînda.

Se uită pe fereastră. Ploua. „Ce vreme nenorocită!“ Și trebuia numaidecît să se întîlnească cu Ilie. Se apucase iar, dobitocul, să măsluiască registrele și un controlor fiscal — în urma unui denunț, pesemne — se dusesse glonț la sertarul în care acesta le ținea pe cele veritabile. Chestiunea era gravă și, dacă nu se luau din timp măsuri, risca pușcăria.

„Ce idiot, domnule, ce idiot ! L-am scăpat o dată. I-am spus și atunci : la ce bun două rînduri de registre ? Trebuie neapărat să ai în scris cît câștigi, nu-ți ajunge să numeri banii acasă ? Țsta nu se mai învață minte cît o trăi.“

Își puse pantofii noi, cu părere de rău că-i va strica pe ploaie, își luă umbrela, făcu un pachet din pantofii vechi, gîndindu-se ca în drum să-i ducă la reparat la Tabacu, unde se afla cel mai apropiat cizmar. Și iar se gîndi la Pandeles. În fond, ce rău făcuse omul ? Nici n-a furat, nici n-a înșelat pe nimeni. Cînd spunea că pune crupon, apoi crupon punea. Și nici nu lua scump. Comunist ? Haida de ! Lista aia nenorocită... Atunci și el e comunist. În definitiv, pînă acum cunoscuse doi comuniști : ambii oameni cumsecade. Așa or fi toți comuniștii ? Și de fapt ceea ce vor ei nu-i din cale-afară de rău : au ce au cu regii și boierii, poate și cu negustorii angroșiști. Țstia nu s-au boierit și ei ? Își aminti că se intitulează „negustor *en-gros*“ și oftă. „Ce n-ar da să fie și el cu adevărat mare negustor, ca Vartparonian, Hlebnikian sau Ionel Săndulescu, nu să alerge prin tribunale sau ministere ca să-i îmbogățească pe Țuca, Diamandopol sau Grigoriu. Ce-i rămînea lui ? Mai nimic. Grosul îl primeau acești domni care-l pierdeau la jocuri de cărți sau îl mînceau cu curvele. De ! Dacă ar fi fost el judecător...”

Ieșind în stradă, află și el evenimentul. Nu-i făcu nici o impresie. Nu-l cunoștea, nici chipul nu i-l văzuse în ziare. Și apoi, nu fusese un trădător ? Nu voise să vîndă țara nemților ? Și nu era șeful acelor care-l loviseră pe Paul la înmormîntare ?

Pentru Toma, faptele erau fapte. Sentimentele lui, așa cum erau, nu concepeau echivocul, iar concluzia se impunea de la sine : bine i-au făcut. Și nu se mai gîndi la asta.

Cînd ajunsese la Ilie, îl găsi necăjit. Crezu că l-a impresionat știrea. Dar Ilie nici măcar n-o auzise. Stătuse toată ziua cu controlorul, care nu voise să audă de nici un aranjament. Îi confiscase registrele și întocmise un proces-verbal pentru a-l înainta superiorilor.

— Ți-am spus să nu te tocmești și să-i oferi o sumă care să-l uluiască.

— I-am pus pe masă două sute de mii de lei.

— Hm ! fluieră Toma. Și a refuzat ? Țsta sau e prost, sau e de pe altă planetă.

— A fost indignat, spuse Ilie. M-a amenințat cu procurorul.

Toma dădu din umeri.

— Or mai fi și d-ăștia. Dar lasă că îl aranjăm noi. Îl mutăm în altă suburbie. Hai să vedem ce-i de făcut.

Și Toma îi arată cum să procedeze : Lucrurile trebuie să se oprească la Administratorul financiar, cu care va vorbi Țucă ; se va cere imediat dosarul și restul nu mai interesează. Să vadă însă cât va pretinde unul, cât celălalt. Cu un milion va scăpa. Să n-aibă nici o grijă.

La înapoiere, Toma nu-și putu reține indignarea. Ilie nici nu tresărise când auzise de un milion, pentru că în joc era dumnealui. Dar când era bolnavă Maria, cu câtă greutate scosese de la el zece mii de lei pentru medicamente și doctorii ! Tare l-ar mai fi lăsat să intre în pușcărie de data asta, dar se gândise că-i fratele Mariei... Săraca Maria ! Nu ajunsese să-l vadă pe Paul student, purtînd șapca brodată cu balanța aurită. Lui Toma i se umfla pieptul de mîndrie când își privea fiul întorcîndu-se de la facultate, cu servieta doldora de cărți...

Îi găsi pe Paul și pe Olguța cu ziarul în mîna, discutînd evenimentul.

— Ia lăsați fleacurile ! zise el. Haideți să mîncăm.

Olguța nu spuse nimic și intră în bucătărie, să pregătească cina. Paul sîrîmbă însă din nas, înciudat : „Ce teatru joacă !” Îi venea să se ducă în dormitor, să scoată insigna legionară din sertarul noptierei în care cotrobăise după moartea mamei și să i-o arunce în față : „Dar asta ce e ?” Nu întreprinsese însă nimic. O discuție hotărîtoare cu Cornel, după campionat, îi lămurise multe idei. Ore întregi îl ascultase atent, fără să piardă un cuvînt, o nuanță.

Cînd sosise acasă, pe la miezul nopții, îl găsisse pe Toma agitat, telefonînd la Salvare și la Prefectură, să afle dacă nu cumva i se întîmplase vreun accident. Iar cînd îl întrebă unde a întîrziat, băiatul răspunse calm, zîmbitor, puțin încurcat, că avusese anumite treburi. Toma înțelese greșit, roși, nu mai spuse nimic și intră în dormitor, trîntind ușa după el.

Paul se întinse pe divan și se gîndea la cele spuse de Cornel : „Nu-l mai înfrunta. La el nu-i vorba de prefăcătorie. Reține-te doar, să nu se bănuiască nimic... Tatăl tău nu are

idei politice, el aderă sau nu sentimental la câte un fapt politic, fără nici un discernămint.” Să încerce să-i explice pericolul războiului... Să se apropie de Piu Mironeanu, care organizase în liceu Frăția de cruce ... „Nu-i rău, e cloroformizat de uniforme și marșuri...”

Adormise îmbrăcat și se trezi la cinci dimineața, tremurînd de frig. Se dezbracă repede și se băgă sub plapumă. În ziua aceea nu se duse la facultate, pretextînd că-l doare capul.

Tatăl său mormăi ceva, stînjenit, și îl lăasă în pace.

Toma puse capăt discuției, catalogînd cele petrecute „un fleac”. Își bău cu poftă cafeaua cu lapte, mai ceru una și se interesă ce predase în ziua aceea Eugen Heroveanu, profesorul de procedură civilă. Toma îi purta o stimă deosebită. Îl auzise o dată pledînd la Curtea de casație, în secțiuni unite, împotriva unei decizii a Ministerului Sănătății care interzicea dreptul de liberă practică tehnicienilor dentiști. Profesorul atacase decizia ca neconstituțională și pledase cinci ore în șir fără întrerupere în fața celor treizeci și șase de consilieri tolăniți în fotoliile tapisate cu piele și rînduite în formă de potcoavă.

După cîteva ore, o parte dintre consilieri moțăiau cu capetele sprijinite de spătarele înalte ale fotoliilor, dar Toma nu se mișcase din sala de ședințe, ascultînd cu atenție argumentele juridice ale profesorului și reținînd cea mai mare parte dintre ele, fără să noteze. Avea o memorie uluitoare în probleme de drept. Ținea minte perfect zeci de articole de procedură penală și civilă și nu le încurca niciodată. De această capacitate de memorizare se folosea nu numai Țucă, ci și Diamandopol și Grigoriu, care adesea îl consultau la redactarea unor hotărîri.

Paul începuse tocmai să povestească, plictisit, ca răspuns la întrebarea lui Toma, uitîndu-se prin notițele pe care și le făcuse, cînd își făcu apariția Lac. Intrase pe ușa bucătăriei.

— Sărut mîinile, Olguțo, salut pe eminentul jucător de tabinet, noroc, Paule !

— Bună seara ! se bucurară cu toții.

— Ce spuneți de povestea asta ? începu el, dar Toma îl întrerupse, adresîndu-i-se prietenos.

— Nu te supăra, Ștefane, dar hai să vorbim despre altceva. Nu merită să ne pierdem vremea cu asemenea prostii. Tocmai le spuneam copiilor că au lucruri mai importante de care să se ocupe.

Lac înghiți în sec.

— Altceva voiam să vă spun, spuse el. Se vorbea azi la minister despre miopia lui Ohamberlain, care a dat Cehoslovacia pe mâinile lui Hitler crezând că va salva pacea. „Chamberlain este un naiv — ar fi declarat Churchill. Crede că poate împlinzi un tigru oferindu-i un sandviș cu icre negre.“

— Frumos ! aprecie Toma.

„Cică n-are fantezie, gândi Olguța. Ce bine a întors-o !“

— Adevărat, aprobă Paul. Întii Austria, apoi Cehoslovacia, acum se leagă de Polonia. Mfine vor căuta nod în papură rușilor. Dar cu Rusia nu le va merge.

Vorbise plin de siguranță, ca un elev care debitează lecția pe nerăsuflăte.

Lac îl privi mirat, cu simpatie.

— Asta se cheamă luciditate politică, spuse el.

Toma încreți buzele.

— Dar de unde știi tu chestiile astea ? Întrebă el. Vi le predau profesorii la cursuri ?

— Nu, răspuse Paul, dar sînt lucruri cunoscute de toată lumea. Pericolul de extindere a războiului e mare. Vom fi și noi antrenați.

— Nu mai spune ! — exclamă Toma batjocoritor. Așadar, toată lumea știe lucrurile astea, numai eu, care sînt un prost, nu le știu.

— Nu ești prost, dar pe dumneata nu te interesează. Știi, de exemplu, despre fortificațiile care se fac la granița de vest a României ?

— Noroc că are cine să mă informeze !

— Degeaba te superi, tată. E în joc viitorul țării și nici un om de omenie nu poate rămîne indiferent la cele ce se întîmplă.

Toma își pusese ochelarii și amesteca pentru tabinet cărțile pe care le luase dintr-un sertar al bufetului. Nu știa dacă trebuie să se bucure sau să se necăjească. Primul impuls îl împingea spre un : „Sînt alții mai pricepuți ca tine care se ocupă de soarta țării, mucusule“. Totuși reuși să se stăpî-

nească : constatase la Paul o maturitate a gândirii care-l surprindea plăcut. Însă nu-i convenea pasiunea cu care intervenise. Prea vorbea din inimă, făcea impresia că are opiniile dinainte precizate. I-o fi obligat și pe studenți să se înscrie la Frontul Renașterii Naționale ?

— O s-o scoatem noi la capăt, se mulțumi el să încheie.

— Fără îndoială, interveni Lac. Dar evenimentele se precipită. Nemții nu ne lasă în pace. Ați auzit despre afacerea cu Cercul „Busch“.

Olguța și Paul dădură afirmativ din cap. Toma întinsese gâtul, curios.

— Nu știu, zise el.

— Siguranța a descoperit printre artiștii cercului numeroși spioni care adunau informații despre fortificațiile noastre. Mare scandal diplomatic. Erau în legătură cu legionarii.

— Nici nu mă mir ! explodează Toma. Cine se aseamănă se adună. Punct. Ștefane, treci la „tablinet“ ! Bei o cafea ?

Olguța se miră. Pentru prima oară, Toma nu mai poruncise ca altădată.

— Adică : Olguțo, fă-ne cafelele — traduse ea mica subtilitate.

— Ai înțeles exact, rîse el cu poftă. După cum vezi, am devenit și eu un domn manierat.

Olguța ieșise. Paul își rodea o unghie cu dinții. Când Toma interzisese să se mai pomenească de „fleacuri“, îl catalogase în sine de mincinos. A doua oară, când se arătase fățiș adversar al legionarilor, era convins că Toma joacă teatru. Acum însă avu deodată impresia că se înșală, că tatăl său era sincer. Nu numai că se enervase ca întotdeauna când ceva nu-i era pe plac, dar se mai contura și altceva. Da, purtase insigna. Îi simpatizase pe legionari. Dar de când Codreanu declarase că a doua zi după venirea lui la putere va încheia un pact cu nemții... pe care Toma nu-i putea suferi din pricină că Baronescu îi era antipatic și pentru că făcea afaceri cu ei... de când aflase că vecinul Cănuță Stere, cu care era certat, e legionar... de când cu înmormîntarea... Ce bine îl înțelesese Cornel !

Toma începuse jocul de cărți cu Ștefan, când Olguța intra cu cafelele.

— L-ăm văzut azi pe Baronescu, spuse ea punînd tava pe masă.

— Ce dracu', numai de prostii vă arde ? se răsti el.

Niciodată Toma nu s-a întrebat de ce Baronescu nu le mai călca pragul. Bănuia că s-a certat cu Olguța din vreo pricină oarecare și-i părea bine. Îi suporta vizitele, dar mult mai plăcut îi era să joace tabinet cu Lac sau cu Vasile decât să-l aibă în față pe urâtul ăla, care pe deasupra mai vorbea și păsărește. De când aflate că face afaceri cu nemții, antipatia lui crescuse în asemenea măsură, încît o dată, cînd îl zărise pe stradă, trecuse pe partea cealaltă, să nu fie obligat să-i dea mîna și să-i vorbească.

— S-a însurat cu o nemțoaică din Germania, continuă Olguța, mai mult pentru Lac.

Toma era gata să se înfurie. Desfăcu în evantai cărțile din mînă și, văzînd trei popi și doi valeți, se liniști. Încercă o glumă :

— Din Germania numai o nemțoaică putea să ia ! și aruncă un popă pe masă.

— Te înșeli, tată, răspunse Paul : trăiesc și românce acolo.

Toma mai aruncă un popă și-l privi sfidător pe Lac. Apoi întoarse capul spre Paul.

— Dar deștept te-ai mai făcut, băiatule, să nu-ți fie de deochi !

— Sînt mai de mult, dar n-ai observat dumneata...

Droșescu aflate încă la prînz, de la niște camarazi. Se despărți de ei, urmînd să se reîntîlnească în chiar noaptea aceea și hoinări pînă spre seară prin cartierele mărginașe. Se întorsese apoi pe Iepurilor și intră la cîrciuma lui Barbu Dumitrescu.

— O ciorbă de burtă, comandă el.

După cîteva clipe era servit. În cîrciumă nu se afla nimeni. Gustă o lingură de ciorbă și i se păru fără gust. Cîrciumarul observă.

— Doriți puțin oțet ?

— Nu.

— Vă servesc și o tustlama ?

— O să văd.

Cîrciumarul nu se dezlipea de lîngă masă.

— Un sfert de vin ?

— Nu vreau nimic, domnule Dumitrescu. Dacă va fi cazul, voi comanda.

Barbu tot nu plecă.

— V-a indispus „chestia“ asta ?

Lui Droșescu îi stătea pe limbă o înjurătură. Se reținu și începu să mănânce cu furie.

— Ce se aude prin oraș ? nu se lăasă Barbu.

— Nimic. Cît face ? și se ridică. Ciorba fără pîine, preciză el.

Plăti și ieși ca din pușcă, lăsîndu-l pe Barbu nedumerit. Merse cu pași repezi pe Traian, apoi se reîntoarse pe Iepurilor. Trecu prin Puțu cu Roată, ieși prin Vultur și din nou în Traian, aproape fugind. Înspre Dudești se potoli. Se opri în fața unei prăvălioare de galanterie, citi firma și intra. Negustorul, om între două vîrste, cu o tichie în cap, îi ieși înainte.

— Bună seara ! Cu ce vă putem servi, vă rog ? întrebă el plin de deferență.

Ciudatul client nu răspunse. Băgă mîinile în buzunarele pardesiului și-l privi din cap pînă în picioare, apoi oftă cu năduf.

— Cu nimic, spuse el și ieși.

Negustorul dădu buzna într-o cameră alăturată.

— Să mă bată Dumnezeu, spuse el nevestei, dacă asta n-a fost un legionar ! Îi relată scena, comentînd : Voia să mă mănânce, nu alta.

Octav o luă pe strada Cantemir, spre cafeneaua „La Marinică“, cînd de vizavi, din fața unei case cu ferestrele acoperite cu hîrtie albastră, o femeie îl strigă :

— Hei, puîșorule !

Se întoarse, stătu o clipă nehotărît, apoi traversă drumul decis, trecu pe lîngă femeie, și urcă la etajul întîi.

Își scoase pardesiul.

Fata aștepta.

Octav, fără să scoată un cuvînt, o privea cu ochii holbați. Ei îi îngheță sîngele în vine, convinsă că are de-a face cu un nebun. După cîteva minute, interminabile pentru femeia cuprinsă de spaimă, Octav își îmbracă pardesiul, puse niște bani pe pat și ieși.

În stradă, oftă iar, cu sete. Rămase locului, neștiind încotro s-o apuce. Ușa cafenelei de vizavi era deschisă, dar

nu putea distinge cine era înăuntru. I se păru totuși că zărește figura derbedeului din noaptea aceea. Făcu un pas, dar dădu din umeri și se reîntoarse. Un zgomot îi atrase atenția. Ridică repede capul : ochii fetelor îl urmăreau.

Își reluă colindatul năuc. Pe Dudești urmări, firmă cu firmă, numele patronilor. La vitrina unei farmacii, îi atrase atenția desenul de pe geamul vitrinei : o viperă încolăcită lăsînd să picure veninul într-o cupă. „Vipere !“

Apoi porni iar. Străbătu străzi întregi de la un cap la altul, fără să se oprească o clipă, se urcă într-un tramvai care-l duse pînă la hipodrom, veni înapoi pe jos, intră într-un cinematograf de pe bulevard, dar ieși după cîteva minute, ocoli Cîsmigiul, se trezi fără să-și dea seama cînd la „Tic-tac“ și comandă o porție de plăcintă, însă nici n-o gustă, și ca mînat din urmă, goni pînă la Cotroceni și înapoi. Colindă fără încetare, ca un nebun, pînă aproape de miezul nopții. Atunci luă o mașină și indică șoferului o adresă la Șosea. Coborî, plăti și sună la o vilă cubistă, unde-l așteptau ceilalți ucigași ce-și ziceau „decemviri“.

1939, septembrie

Toma se plimba agitat prin dormitor, uitându-se mereu pe fereastră. La ora unu Paul trebuia să fie acasă și trecuse de două. Cu câteva zile înainte, Paul venise lovit și îi era teamă să nu se fi amestecat din nou în vreun scandal. „Derbedeii! Mereu provoacă dezordini în facultate, iar cursurile se suspendă. Probabil că asta și doresc. Puturoși, leneși, repetenți.”

— Nici nu sînt mulți, de altfel, îi spuse Paul.

— Atunci de ce nu-i dați afară în brînci?

— Pentru că o mulțime de studenți de treabă nu vor să se amestece.

— De ce?

— Poate din prudență, poate din comoditate.

— Foarte bine fac. Nu te amesteca nici tu.

— Nu admit nedreptatea.

— Ce vorbești, domnule? Dar ceilalți studenți de treabă cum o admit?

— Îi privește. Aș vrea să nu simtă niciodată pe pielea lor că, încrucișînd brațele, dau apă la moara huliganilor.

— Pînă atunci, or să-ți crape ție capul, nenorocitul!

— Am capul tare, tată!

„Poftim răspuns! Da, are capul tare, e încăpățînat ca un catîr. S-a înscris în Frontul studentesc democrat, deși el l-a sfătuit să-și vadă de carte, să nu-și piardă vremea cu întruniri și proteste. Parcă nici nu l-ar fi auzit. Da, e un încăpățînat nemaipomenit. De mic copil era așa, dar după moartea Mariei a devenit de nerecunoscut. Dacă ar fi trăit Maria, poate că Paul n-ar fi apucat-o pe drumul ăsta. Pe

ea o asculta, nu-i ieșea din cuvînt. Lui, în schimb, îi răspunde cu vrăjmașie, cu toate că nu-l mai certa din ziua în care a devenit student. Are ceva împotriva lui, își dă seama, dar nu știe ce. Costumul, costum; pantofii, pantofi; cărțile, cărți. Nici o cerință a lui n-a rămas nesatisfăcută. Ce poate să fie? Ce gânduri ascunde? Ce face, cu ce se ocupă tîrziu, noaptea? Cîcă învață la niște colegi. Haida de! I-a spus să-i aducă la ei, să-i cunoască, dar Paul i-a răspuns că aici n-ar avea unde să învețe. A și găsit pretextul! În curînd însă Olguța se va mărita și îi va da camera ei. Să vedem ce motive va mai invoca atunci. E sigur că Paul face altceva decît să învețe. Dar ce anume? Probabil că se întâlnește cu Cornel, care-i împuie capul cu tot felul de bazaconii. De aici vin toate necazurile. Are și el o parte de vină, pentru că le-a înlesnit contactul, dar s-a gândit că acesta îl va medita la matematică. Și iată unde a ajuns! Ce urmărești, și ce iese! L-a scăpat din mîini, asta e! Acum o să fie mai greu, dar își va impune din nou autoritatea, îl va supraveghea.

Numai să se mărite Olguța... Ștefan nu-i un băiat rău. E șef de birou la Ministerul de Finanțe, n-are încă cine știe ce leafă, dar va pune el umărul să fie avansat. Cadou de nuntă îi va face un dormitor. Ilie le va oferi o sufragerie. Mai prost este cu zestrea, căci deocamdată nu are bani. Se va împrumuta, poate va mai institui încă o ipotecă și va da ceea ce a promis. Eventual, îi va da un aconto. Restul mai tîrziu. Poate chiar lunar, dacă Ștefan va fi de acord. A încercat să împrumute de la cumnatu-său, dar acesta s-a jurat că nu mai are bani lichizi. De data asta l-a crezut. Toți negustorii și-au băgat banii în mărfuri. Zvonurile de război circulă tot mai insistente. Unele articole au și început să dispară, nemții cară petrolul și grînele din țară. La sate, pentru un kilogram de gaz oamenii dau o găină. I-a spus-o Țuca, și Țuca nu exagerează. Ar fi fost și asta o afacere interesantă, vorbea chiar cu Marin olteanul, dar, cînd află că pentru a obține o sută de kilograme de gaz avea nevoie de anumite aprobări de la societățile nemțești care funcționau la București, renunță. Și mai era ceva sigur: ordinele de chemare veneau cu nemiluita. CL1, CK3, KK5 și altele apăreau mereu în ziare. Pînă și Leana începuse să se teamă pentru Vasile. Noroc că Paul n-avea încă vîrsta...

Pînă va împlini el douăzeci și unu de ani, se vor limpezi apele. Dacă nu s-ar fi amestecat în politică... L-a zăpăcit Cornel...

Ieri, căutînd ceva în noptieră, dăduse peste insigna legionară. A apucat-o de ac și o învîrti între degete, nedumerit : „Cine a pus aici porcăria asta ?“ Apoi și-a reamintit...

Cu un an-doi în urmă, îl întîlnise pe Piu Mironceanu pe stradă, de sfinții Mihail și Gavril. Acesta s-a apropiat și i-a înfipt insigna la rever, iar el introdusese cîtiva lei în cutia de tablă, fără să se uite măcar ce reprezintă ceea ce i se pune pe piept. L-a întrebat cum merge cu școala și l-a mîngîiat pe obraz...

„Nu mai vine Paul...”

Se înfioară îngrozit și scrutează curtea cu privirea. O durere se ivi în dreptul inimii, sui cu iuteală pînă la gît și-l împiedică să respire. Se sprijini de canatul ferestrei, cuprins de o sfîrșeală insuportabilă. Era sigur că va muri. În clipa aceea, Paul intră pe poartă. Toma îl văzu. Se trînti pe pat vlăguit, dar răul îi trecuse cu totul.

Paul venise de la facultate pe jos. Cu cîteva luni înainte se întîlnise cu Piu, ca să-i vîndă și restul de timbre din colecție. Discutaseră despre culoare, format, tiraj. Observase că, cercetînd albumul, Piu se oprise îndelung la o serie de timbre germane cu chipul lui Hitler. „Caraghiosul“ ! spusese el despre mustăcioara ridicolă a dictatorului. Piu îi luase apărarea și, din vorbă în vorbă, ajunseseră la uciderea lui Codreanu. Paul uitase de recomandările lui Cornel și izbucnise neînduplecat cînd Piu apăraseră cu vehemență niște ineptii învățate papagalicește la „cuib“. S-au despărțit fără un cuvînt de rămas bun, Paul sigur că va mai avea de furcă pînă să-l lămurească, iar Piu convins că Paul se înregimentase la comuniști. Îi povestise, supărat, lui Cornel, cum decursese discuția.

— Mă așteptam ! În asemenea cazuri trebuie să te înarmez cu răbdare. Cu lipsa lui de discernămint, Piu s-a lăsat amăgit. Nu i-a trebuit mult pentru asta. Ca să-l faci să-i urască, va trebui să cheltuiești o grămadă de timp...

În curte, Paul s-a oprit în ușa bucătăriei doamnei Jelescu, de unde venea un miros ademenitor de mîncare prăjită.

Leana îl văzu, îl pofti înăuntru, apoi îi oferî o chifteluță caldă.

...Cînd venea de la școală, o găsea de multe ori pe mama în fața țigăii încinse.

— Sărut mîna, mamă ! și privea pofticios spre chiftelele care sfîrîiau.

— Nu mai înghiți în sec, rîdea mama și înfigea furculița într-o chiftea fierbinte, pe care el o înghițea pe nerăsuflăte, arzîndu-și buzele și limba.

— O s-ajungi peltic, glumea mama și-i mai dădea una. Uite și puțină pîine. Dar să nu-ți strici pofta de mîncare. Gata, să-ți fie de bine, spunea ea, încercînd să fie severă, și-l dădea afară din bucătărie, împingîndu-l de spate, ca într-o joacă de copii...

— Vă mulțumesc, doamnă Jelescu, spuse Paul înapoind furculița goală.

— N-ai pentru ce. Știi ceva ? spuse ea după o clipă de gîndire. Te poftesc să mănînci cu mine. Tot sînt singură.

— Vasile nu vine ?

— De la birou se duce direct la spital, să-l viziteze pe Stan.

— Ce are ?

Leana începu să rîdă în timp ce întorcea cîteva pîrjoale.

— A pățit-o, cu mania lui : duminica trecută l-au prins nuntașii și l-au stîlcit în bătaie.

— E cam deranjat la cap, nu vă supărați, doamnă Jelescu.

— Sînt de aceeași părere. Poate că acum se va lecuî. Să vezi ce scrisoare a primit ieri Vasile ! Scoase din șorț un plic și i-l întinse : Poftim !

Paul îl desfăcu, scoase o foaie dublă de hîrtie și citi :

Dragă Vasile,

Sînt un mare ghinionist. Primul ghinion e că m-am născut. (De aici se trag celelalte !). Al doilea că m-am însurat. Al treilea — că acum sînt cîrn. Al patrulea — că pînă și la „ghiul” mă bați. Vino să mă vezi.

Stan.

— Dacă-i capabil de asemenea epistole, înseamnă că nu-i prea grav, zise el înapoind scrisoarea.

— Să sperăm. Du-te și spune-i tatii că ești invitatul meu. Pînă atunci pregătesc masa.

Toma îl aștepta în sufragerie și remarcă de la ușă :

— Ai cam întîrziat...

— Am venit pe jos.

— Da ? Cheam-o pe Olguța să mîncăm.

— Eu sînt invitat la doamna Jelescu, tată.

Toma moțai aprobator din cap.

— Bine.

Rămas singur, Toma reîntră în dormitor, fredonînd vesel. „Peste un an Paul va ieși avocat. Va intra ca secretar la un maestru al baroului și va face o carieră frumoasă. Îi va cumpăra un birou și o bibliotecă mare, ca a lui Țucă, în care își va aranja cărțile juridice. Biblioteca turnantă din sufragerie era destul de bună pentru cărțile de școală, dar nu făcea pentru un avocat, mai ales că-i lipsea un picior. Stătea rezemată, puțin oblic, pe o bucată de lemn fixată de Maria, încă de cînd se mutaseră aici. Iar el nu se învrednicise să cheme un tîmplar, deși Maria îl rugase de multe ori...

Săraca Maria ! Nimeni n-o poate înlocui. De cinci ori trebuie să-i spună Olguței pînă să-i cîrpească un ciorap ! De o săptămîină cozondracii se țin numai în cîte un nasture. Într-o bună zi o să-i cadă pantalonii. Casa-i alandala, masa nu-i niciodată gata la timp, iar mîncarea... De cînd duce dorul unor colțunași sau al unei ciorbe de perișoare ca lumea... Săraca Maria ! Și totuși, ar trebui să se însoare. Are nevoie de o femeie, dar cine știe pe cine aduce în casă ? Una ca Maria nu găsești pe toate drumurile. Dacă Leana ar fi fost ceva mai tînră... I-o și spusese de curînd, în glumă : „Pe tine te-aș fi luat de nevastă“. „N-aș fi acceptat eu.“ „De ce ?“ „Prea ești nebun, dragă Toma“, rîsese ea cu gropite în obraji. Minunată femeie, Leana. Se ocupă de Paul și-l iubește ca pe copilul ei. Cînd va ajunge avocat, o s-o apere în justiție fără nici un ban. I-a venit altă idee. „Cînd Olguța se va mărita, își va muta el acolo dormitorul, iar aci va face cabinetul de consultații. În antreu îi va aranja o cameră de așteptare. Va mai adăuga două fotolii de piele și o canapea pentru clienți. Vor fi numai din cei cu pricini

interesante și bănoase. Îl va povățui de la bun început să nu preia cazuri mărunte. Asemenea procese sînt degradante. Cunoaște el destui avocați pîrliți care se reped la cîte un lăptar sau țaran neștiutor, ca vînzătorii din Lipskani care trag clienții de mîneacă. Busuioc, de pildă. Așteaptă în ușa judecătoreiei și, cum ghicește un asemenea împricinat după mersul nesigur, căutarea șovăielnică sau numai după felul în care ține în mîna citația, îi aține calea și-l răpește pur și simplu. Se ascund într-un colț retras și, aflînd despre ce e vorba, îl asigură că procesul e ca și cîștigat, îi ciupește un mic aconto din onorariul redus pe care-l pretinde pentru timbre, și-și dau înțîlnire la termenul fixat. Procesul se amîină de două, trei ori, alți bani pentru timbre și alte asigurări de victorie. În sfîrșit, judecata are loc și împricinatul are impresia că a pierdut. „Da' de unde, îi explică Busuioc, am cîștigat dreptul de apel“.

Își aminti cum o dată Busuioc, pledînd în apărarea unei lăptărese care contravenise unei ordonanțe a Primăriei, a încheiat astfel : „Vă rog s-o achitați, domnule Președinte, deoarece femeia va vinde de azi înainte numai laptele ei personal.“

Legănat de gînduri, zîmbind involuntar, Toma își spuse că Paul nu va face de rîs corpul select al avocaților. Clienții pe care-i va propune el vor fi numai oameni onorabili, culanți. Și dacă unul va încerca să-l înșele, o să aibă el grijă. Cu cîțiva ani în urmă, Diamandopol urma să se pronunțe într-un proces în care Toma era interesat, dar clientul nu achitase cît conveniseră. Atunci avocatul clientului rău platnic — avocat angajat tot de Toma — atrase atenția curții că în acțiune s-a strecurat un grav viciu de formă : „*Clientum non numeratae pecunia*“, care ar fi făcut decizia inoperantă. Rugă deci ca pronunțarea să fie amînată pînă la lichidarea totală a inadvertenței procedurale amintite. Deși exprimată într-o latinească *sui generis*, motivarea „juridică“ a fost luată în considerare și pronunțarea procesului amînată...

Cînd va fi Paul avocat ! S-a și gîndit să-i comande cărți de vizită la tipograful Diamant de pe bulevard, care-i este îndatorat : „Paul Toma Ionescu, avocat, Str. Iepurilor 29. Telefon 33364.“ Așa a văzut la Tucă... Bine că și-a amintit : să-i dea un telefon.

Se îndreptă spre aparat, formă numărul, dar închise imediat. „Asemenea lucruri nu se întreabă la telefon.“ Zilele trecute, l-a găsit îngrijorat de dispariția fratelui său, doctorul Ovidiu Țucă, și a priceput că acesta făcea parte din Garda de Fier. „Dumnezeu sa-i mai înțeleagă. Unul — om de treabă; celălalt — legionar.“ Mă rog, e totuși fratele lui, nu poate rămîne indiferent, mai ales după cele întâmplate lui Droșescu și celorlalți. „O să-i telefonez totuși.“

Formă numărul din nou și auzi glasul lui Țucă. După tonul cu care răspunsese era lesne de înțeles că fusese o falsă alarmă.

— Ce mai face doctorul ?

— Bine. E aici. Bem un coniac.

Îl auzi șoptind : „E Toma Ionescu, tatăl lui Paul.“

— Când treci pe la mine ? continuă judecătorul, vesel.

— Mîine, coane Alexandre ! Vă salut !

Puse telefonul pe furcă liniștit și continuă să viseze cu ochii deschiși : cînd va fi Paul avocat...

Olguța, în camera ei, visa și ea. Se vedea în rochie de mireasă alături de Ștefan, blondul acesta veșnic ciufulit, delicat și timid, pe care-l iubește. Da, îl iubește. De cînd ? Nu-și dă seama. Îi făcea plăcere să stea în preajma lui, să-l asculte și să-l privească cum juca stupidul tabinet cu Toma. „Limitarea“ de care vorbise Jeni era de fapt o rară modestie și discreție. Lîngă el, nu se plictisea. Încet, încet, înțelesese că dacă Ștefan venea mereu în casa lor, era din pricina ei : dacă vorbea cu Paul, ei i se adresa, dacă făcea o glumă, important era ca ea să se înveselească. Așa au trecut cîteva luni plăcute, cu apropouri discrete, dar clare, cu priviri liniștite, dar semnificative, cu dorința gravă a amîndurora de a prelungi starea de vrajă în care trăiau. Duceau un duel de mărturisiri, fiecare avînd convingerea că astfel își spun mai mult decît dacă și-ar fi vorbit. Abia cu o săptămîină în urmă izbucniseră cuvintele, simple, firești, uimitor de simple și de firești, ca ploaia care udă ogoarele însetate. O conducea acasă de la o serată a funcționarilor din Ministerul de Finanțe și în fața ușii îi sărutase lung mîna, apoi palma, lipindu-și-o de gură. Ea se înfiorase, îi venea să moară de bucurie, de dorință, de rușine. „Te iubesc, Olguța !“ În loc

de răspuns, ea l-a sărutat și l-a îmbrățișat cu disperare, apoi a fugit în casă, de frică.

...Se dezbracă să-și pună altă rochie. Venea Ștefan, să vorbească cu Toma. Se privi în oglindă, goală. Își admiră sînii mici și tari ca două portocale, șoldurile rotunde, pulpele desăvîrșite. „Sînt frumoasă!” Închide ochii : sînt singuri... Ștefan îi scoate vâlul alb de mireasă... o ia în brațe...

Își trase repede rochia : parcă scîrțîlise o ușă. Nu, se înșelase. Începu să-și pieptene părul. „Vor pleca la Brașov pentru cîteva zile, apoi se vor întoarce la casa ei. Tata i-a promis cinci sute de mii de lei zestre, și-i va da. Vor aranja un apartament drăguț, iar ea va conduce gospodăria. Va pregăti masa și-l va aștepta pe Ștefan. Acesta va veni cu un buchețel de flori. Casa va fi plină de flori. Cînd va pleca la minister, îl va conduce pînă la ușă, îi va peria haina și va avea grijă să nu-i lipsească batista. Vor primi oaspeți. Nu însă pe Jeni... N-o mai poate accepta. Jeni îmbracă adevărul în tipare neverosimile, pentru a-l face de necrezut. Cu o asemenea strategie, adevărul constituie cea mai reușită minciună, ca în binecunoscuta glumă : „De unde vii ?” Întreabă soțul gelos. „De la amantul meu”, răspunde soția zîmbind. „Lasă prostiile”, rîde soțul, liniștindu-se. Dar ea nu mințea.

Jeni o amăgise ani de zile cu pălăvrăgelile ei spirituale, dar nerușinate. Directorul ei, cu care se „încurcase”, nu era primul. Ce prefăcută ! „Nu-mi trebuie un arbore cu multe fructe, ci doar cu cîteva, dar bune.” Și ea, proasta, crezuse că Jeni glumea. Trăise și cu Droșescu. Ce-o să se facă acum ?

De data asta nu se mai înșela. Era Ștefan. Îi recunoscuse pașii. Se repezi la ușă. O deschise și-i sări în brațe. Își strivă buzele. Sta lipită de el și tremura de fericire.

— Iubitule, tata e dincolo.

Intrară în cameră. Ștefan o privea cu bucurie, cu adorație, cu tristețe...

— Ce-i cu tine, dragul meu ? șopti Olguța, tandră, și-l ciufuli și mai rău.

Ștefan scoase din buzunarul hainei o bucată de hîrtie verde, împăturită, și i-o arătă : „Ordin de chemare”. Olguța, rămasă încremenită, nu înțelegea, apoi înțelese și începu să rîdă amar. Un gînd, un singur gînd rău îi sfredelea mintea :

„N-o să mă mărit niciodată“. Și, pe neașteptate, îl îmbrânci și-l privi cu ură, cu dispreț, cu furie, ca pe un dușman, pe un vinovat.

În timpul mesei vorbiseră despre Piu Mironeanu și Droșescu. Se aflau la desert.

— Ce-a fost, a fost, suspinase Leana oferindu-i o ceașcă de compot de mere. Dumnezeu să-i ierte.

— Dumnezeu să-i ierte, răspunse și Paul mașinal, fără convingere.

După o scurtă tăcere, Leana întrebă pe neașteptate :

— Tu crezi în Dumnezeu ?

— Nu știu, răspunse sincer Paul. Nu m-am gândit la asta.

— De mirat, nu mă mir. Îl știu pe tatăl tău. Dar cu mama n-ai vorbit ?

— Mama spunea că fiecare om își are Dumnezeul lui în el.

— Știu. Totuși, ea credea.

Paul dădu din umeri încurcat.

— Niciodată nu mi-a spus mai multe. Și din altă parte n-am avut ocazia să aud.

— Cred și eu, zîmbi Leana. Asociația „Sticletele“ avea alte preocupări.

— Ba se discuta și problema asta. Începuseră odată cu Biblia. „Biblia este cel mai frumos roman, cea mai frumoasă dramă, cel mai reușit poem care s-a scris vreodată“, zicea Droșescu. „Și cea mai contradictorie“, răspundea Resu. „Cea mai impunătoare construcție literară a tuturor timpurilor.“ „E plină de fisuri, se dărîmă.“ „Va rezista veșnic : *Non possit dirruere aut innumerabilis annorum temporum.*“ „Ca legende.“ „Iisus n-a existat ?“ „Poate. În orice caz, l-aș scoate din religie și l-aș introduce în istorie alături de marii generali.“ „Asta-i o tîmpenie. Iisus a cucerit lumea prin blîndețe, iar Macedon prin războaie.“ „În numele creștinismului au fost uciși mai mulți oameni decît au ucis toți marii generali la un loc. Amintește-ți de evul mediu, cretinule.“ „Sîngele vărsat atunci are doar valoare teoretică, pentru că se confundă cu consecințele unor mari principii umanitare, boule !“ „Tot în numele acestor mari principii a fost ucis prefectul Manciu la Iași, degeneratule ?“ „Asta era un tră-

dător, epilepticule!“ „Cu asta m-ai convins, animalule!“
Și s-au înjurat de Dumnezeu.

Leana Jelescu rîse, apoi redeveni serioasă.

— Droșescu n-a știut ce este dragostea de oameni. N-a înțeles sensul învățăturilor lui Iisus.

— Ba le-a înțeles foarte bine și-a încercat să le aplice integral : smerenia pentru sclavi, huzurul pentru stăpîni.

— Ești un eretic, zîmbi Leana.

— Nu, doamnă Jelescu. Încerc doar să judec.

— Foarte bine, Paule, spuse Leana îngăduitoare, dar contrariată : ea credea în Iisus cu ardoare, iar erezia lui Paul o jena. Se hotărî să-l pedepsească.

— Îți mai amintești de cei șaiszeci de lei împrumutați în urmă cu cîțiva ani ?

Paul roși pînă la urechi. Îi venea să intre în pămînt de rușine.

— Da...

— N-ai vrea să-mi spui acum pentru ce ți-au trebuit ?

— Desigur, spuse el repede, bucuros de întorsătură, dar nu putea lăsa fără răspuns prima întrebare, chit că n-avea nici o scuză ca lumea. Îi va cere iertare și chiar azi, nu azi, acum, peste cîteva clipe va lua banii de la tata și-i va da înapoi.

— De o mie de ori vă cer scuze, urmă el, dar să știți că n-am uitat nici un moment : de zeci de ori am strîns banii, pe urmă...

— Nu ți-a spus mama că mi i-a înapoiat ?

Paul rămase cu gura căscată.

— Nu...

— Ei, rîse Leana, am avut nevoie și i-am cerut după cîteva zile, fără să știe tata, bineînțeles. Și acum povestește-mi.

Paul începu să istorisească, cu sufletul împăcat, pățania. Leana îl asculta cu dragoste și regretă mica ei răzbunare, cu atît mai mult cu cît încurcătura lui Paul o obligase pînă la urmă să mintă : nu primise niciodată banii datorati.

1940, noiembrie

„Ce vremuri, domnule, ce vremuri! S-au întors toate cu susul în jos. Cine ar fi bănuir măcar una ca asta? De vină-i marele panglicar care-i dădea zor cu «centura de foc și de oțel». Poftim centură! S-a prăbușit ca o foaie de plăcintă. După ce ne-a lăsat fără Ardeal, și-a luat tălpășița prin străinătași cu madama lui, încărcat de avuții. Au dreptate comuniștii cu regii ăștia, domnule! Dacă se aflau ei la putere, nu-l lăsașu așa, cu una, cu două după buclucul în care ne-a băgat. Dar au venit legionarii, apoi Antonescu. Ei și-au ascuns nasul în pământ, nici usturoi n-au mîncat, nici gura nu le pute. Ba-l mai ling și pe Hitler, care a pus la cale tîlhăria. Ce-i tot spune Diamandopol că nu putem rezista presiunii nemților? S-a prostiț și ăsta, cît este el de consilier de curte. Dar armata noastră unde este? Au încercat măcar să se opună? Să arătăm și noi, cît de cît, că nu sîntem niște papugii? Toată țara era gata să se înroleze voluntar, să ia armele în mîini: cu miile s-au prezentat la cercurile de recrutare, dar au fost respinși ca prisos de contingent. Nu s-a înapoiat și Paul?»

Toma clocotea de mînie și se învîrtea singur prin casă, trecînd din cameră în cameră, trîntind ușile după el ori lăsîndu-le vraște. Plecarea lui Paul ca voluntar îl umpluse de teamă, mai ales de cînd găsise ascuns la el un manifest comunist. O săptămîină întreagă nu știuse ce-i somnul. Tot se gîndea că nu-și va ține gura și — gata Consiliul de război!

Cînd l-a văzut însă înapoindu-se teafăr și nevătămat, uită de toate și, mîndru de actul patriotic al fiului său, își îndreptă din nou furia împotriva legionarilor care patronaseră raptul.

„Cu ce drept au luat Ardealul, domnule? Oare pentru asta au murit părinții noștri în războiul cel mare? Cum este admisibil, domnule, să privești cu brațele încrucișate o asemenea crimă? O să plătească dumnealor, acești potlogari de la guvern, care încearcă să măsluiască tîlhăria prin procesiuni și parade. S-a întors lumea pe dos. Pîna și Țuca și-a dat poalele peste cap, pune la cale fel de fel de combinații politice cu frate-su, iar pe el a avut nerușinarea să-l refuze într-un proces! Frumos, coane Alexandre, foarte frumos! Nu i-a spus atunci ce-i sta pe limbă, dar o să vină și timpul acela. Mai are încă niște procese în curs, dar pe urmă o să-i spună părerea lui, chit că domnul Țuca se va supăra. În definitiv, să se supere. S-a purtat frumos cît timp a avut nevoie de el, să-l umple de bani, pentru ca acum să nu-l mai cunoască. Frumos, domnule Țuca, foarte frumos! Dar cînd te slugăream mă cunoșteai, nu? Cînd îți cumpăram de izmene sau îți veneam acasă cu pantofii mă cunoșteai, nu-i așa? Da, domnule, mă considera sluga lui! A, oamenii ăștia subțiri, domnii ăștia care-și fac unghiile și merg la baie de abur de trei ori pe săptămîină, cum își dau arama pe față! O să-i dea el slugărie, cînd i-o veni la socoteală. Deocamdată, lucrurile stau prost. Nu prea e în bani și afaceri în perspectivă nu se văd. A început să facă economie și la mîncare, nici fructe nu mai cumpără în fiecare zi. Olguța stă ca o cucuvaie în casă și a slăbit de nu știe unde o să ajungă. Toată ziua bună ziua corespundează cu Ștefan și cheltuiește o mulțime de bani pe timbre. Cine știe cînd s-o întoarce și el, dacă s-o mai întoarce... Dar poate că nu va fi război. Cîteodată i se face milă de fata lui, dar, cînd vrea să-i spună un cuvînt de mîngîiere, Olguța se zbîrlește și-i răspunde obraznic. Dracu' s-o ia! Are un ghinion... Jeni, prietena ei, se măritase cu o hahaleră, director de minister, care și-a lăsat nevasta și copiii. Pe urmă l-a părăsit și s-a încurcat cu un profesor de la Drept... Da, domnule, cu Mihai Antonescu... a ajuns stricata asta soția ministrului de justiție! Bine de știut, în orice caz. Deșteaptă fată. a știut să se rostuiască. Dar tot o strică rămine. a mirosit-o el de la început. Nici Paul n-o putea suferi. Și acum, cînd Paul e avocat...

Cine a fost mai mîndru ca el cînd Paul a depus jurămîntul la barou? În drum spre casă i-a cumpărat o servietă

mare din piele de porc, cu șase despărțituri. Servietă de avocat, domnule !“

Cînd, în urmă cu șase luni, Paul se certase cu Cornel, Toma fusese convins că de-acum încolo băiatul își va vedea de treburi, va uita de politică. Nu știa exact pricina certei, dar o bănuia. Găsise într-o carte de procedură ciorna unei scrisori adresată acestuia :

„...De la tine am învățat să cred într-un ideal mareț (aici erau șterse cîteva rînduri), am crescut și mi-am format credința la (iar ștersături), dar eu nu voi abdica niciodată de la marile principii umanitare, care constituie țelul meu de azi și pentru totdeauna. Poate acum înțeleg perfect comoditatea ta (cuvinte șterse), comoditate care te împiedică și te-a împiedicat întotdeauna să fii statornic. Ai trădat în dragoste, și-ai trădat credințele.

Ești un om pasionat (cuvinte șterse), dar lipsit de trăinicie. Te-ai legat în viață de atîtea lucruri, ai crezut în ele cu sinceritate, ai fost convins că vor constitui rostul existenței tale, dar cu trecerea timpului sentimentele se estompau (cuvinte neinteligibile), iar scopul final dispărea.

Iartă-mă că-ți spun toate astea, dar trebuie să le mărturisesc omului pe care l-am admirat, cu toate că m-a decepționat profund. Nu știu dacă trebuie să te dușmănesc sau să-mi fie milă.“

După cum se vede, domnul Cornel s-a mulțumit doar să-l zăpăcească, iar dumnealui a dat bir cu fugiții. Paul în schimb...

Părul i se face măciucă de cîte ori își amintește. Cotrobăind printre cărți, a găsit printre paginile netăiate ale unui roman o foaie de hîrtie tipărită, nu mai mare decît un lat de palmă, pe care scria printre altele : „Acțiunea criminală a Gărzii de fier are ca scop să pregătească terenul pentru cotropirea țării noastre“. Și cine semna ? Partidul Comunist Român...

Prima reacție a fost o tresărire de triumf : dacă și ei gîndesc ca mine, înseamnă că au dreptate. Bravo lor ! Oameni deștepți ! Și bine fac că spun lucrurilor pe nume.

Apoi s-a înspăimîntat : dar ăştia sînt comunişti ! Şi pe comunişti îi urmăreşte Siguranţa... Şi ăsta-i, desigur... un manifest. Aşadar, zîmbăreţul acela nu debita aiureli... Manifeste există şi existau... Dar cum o fi ajuns ăsta la Paul ? Le împarte el sau a ajuns întîmplător în mîinile lui ?

Citise în josul manifestului : „Citeşte-l şi dă-l mai departe.“ Poate i l-a dat cineva... Sau poate trebuie să-l predea mai departe. Dacă-l prinde ?

Fără să se gîndească, luase manifestul şi-l rupsesese în bucăţi, apoi îl aruncase în sobă şi aşteptă pînă ce hîrtia deveni cenuşă. Atunci respiră uşurat.

Se pare că Paul n-a observat lipsa manifestului, iar dacă a observat-o n-a cerut explicaţii. Toma ştia că Paul continuă să activeze clandestin. Nu dispunea de nici un fel de indicaţii concrete, dar îl simţea. Nimic de făcut. Cel puţin era prudent. În barou nu se ştia nimic. Pînă şi legionarii îl lăsau în pace.

Netrebnici, tîlhari ! Colac peste pupăză, domnul Cănuţă Stere i-a lipit pe gard o fiţuică : „Moarte trădătorilor !“ Poftim, ticălosul ! Umblă în cămaşă verde, cu leduncă, şi se ţine de prostii în loc să-şi vadă de negustorie. Nevastă-sa, zgripturoaica aia grasă cît un butoi, aruncă în fiecare zi peste gardul despărţitor lături în curtea lui. N-o să le-o rabde el multă vreme, îi dă în judecată la prima nouă măgărie. El trădător ? Pe cine a trădat ? Idiot, domnule, idiot !

Hotărî că data viitoare nu va mai arunca fiţuica, ci o va alătura acţiunii pe care s-a şi gîndit cum s-o redacteze. Apărarea o va susţine Paul. Primul lui proces...

Dar acum ce era de făcut ? Din ce să trăiască ? Să se împrumute iarăşi de la Ilie ? I s-a făcut lehamite să se tot certe cu prostănacul ăla care răspunde mereu : „E bine să dai, dacă n-ai ?“ L-a scăpat de două ori de puşcărie şi drept mulţumire i-a făcut cadou o cravată.

„Neobrăzat, domnule, neobrăzat.“

I-a venit o idee. Da, va deschide iar o prăvălie. Sînt destule goale, n-are decît să aleagă. Credite va găsi el. Sau ar putea face o asociaţie. S-a şi gîndit la un negustor de pe Lipsani, om de treabă şi cinstit, deşi seamănă la figură cu Ilie Pop, cumnatu-său...

Ideea îi surîde şi priveşte viitorul cu mai multă încredere.

1941, ianuarie

Ilie Toreadorul se afla în al nouălea cer : venea de la Primăria de Negru, unde-și declarase fiul nou-născut. Deși era dimineața devreme, intrase în bodega lui Neagu, din colțul străzii Sf. Vineri, și se cinstise de unul singur cu o litră de secărică. Apoi se îndreptase către fostul său patron, Nae Ștefănescu, să-i împărtășească bucuria și să-l roage să-i boteze copilul. În drum se întâlnise însă cu Barbu și Rață, care nu-l lăsară pînă nu plăti cîteva rînduri de țuică fiartă. Se cam cherchelise și, uitînd de Ștefănescu, plecaseră spre casă ținîndu-se de braț. Abia aștepta să-i arate Irinei certificatul de naștere al fiului lor. Va revopsi firma și va pune să se scrie : „Ilie Marinescu și fiul“. Ce-o să se mai bucure Irina ! Strașnică nevastă. Gătește extraordinar și este de-o hărnicie... În casă menține o curățenie de ți-e milă să calci pe jos. De altfel, a fost obligat ca la intrare să-și scoată bocancii și să-i lase pe săliță. Irina îi cumpărase o pereche de papuci și una de pantofi. Încercase să poarte pantofii, dar n-a mers : parcă ar fi fost în picioarele goale. Toată viața purtase numai bocanci cu talpa groasă. Irina înțelesese și-l lăsase mai departe cu bocancii. Dar astăzi, cînd plecase în zori la Primărie, încălțase fără știrea ei pantofii și, cu toate că simțea prin talpa subțire toate pietricelele drumului, era hotărît să nu-i mai scoată din picioare. Ce-o să se mai bucure Irina ! Nici n-o să-i spună, o s-o lase pe ea să observe. Parcă o auzea : „Bravo, Iliuță, îți mulțumesc.“ Căci ea ghicea imediat cînd făcea ceva numai de dragul ei. După căsătorie, n-a trecut o zi fără să se bărbiească și să se spele pe dinți. Grea corvoadă, căci nu fusese obișnuit. De astea îi ardea lui pe vremea cînd era parlagiu și înota în sînge pînă la căl-

cîie ? Abia de-i ajungea leafa să-și achite chiria și să-și ia din cînd în cînd o cămașă. De-i prisosea ceva, cîteodată, trimitea la Vidra mamei sale, văduvă de ceferist, care abia își ducea zilele cu pensia ei mică. Norocul lui, ca de altfel al tuturor parlagiilor din abator, că nu ducea lipsă de mîncare. Se săturase chiar de atîtea măruntaie de vită. Cîteodată făcea rost și de ceva bănișori. Scotea pe furîș cîte o găleată cu ficaiți, momițe, măduvioare, creieri și rotocoale pe care le vindea restaurantului de vizavi de abator. Portarul, om cumsecadé, își primea partea lui, să tacă din gură. O dată l-a prins Nae Ștefănescu, măcelarul angrosist, dar asta a fost spre norocul lui. L-a bătut măr, dar, în loc să-l dea pe mîna poliției, l-a angajat ca ucenic. Pe urmă, l-a făcut om, negustor.

— La ce te gîndești, nea Ilie ? — îl întrebă Barbu cînd ajunseră în colțul străzii Traian, în dreptul unei cîrciumi.

— La multe — răspunse Toreadorul, vesel.

— Atunci mai dă un rînd aici, la nea Gică — zise Rață.

— Nu se poate. Mă grăbesc să ajung acasă. Mă așteaptă nevasta...

În clipa aceea, dintr-o curte alăturată ieși un grup de zece-cincisprezece inși îmbrăcați în abale albe și cizme, înarmați cu revolvere sau bîte noduroase. În urma lor, un autocamion plin de oameni înspăimîntați. Fură opriți, iar unul dintre ei, care părea a fi șeful, li se adresă amenințător :

— Actele !

Barbu ajunse acasă spre seară. Deschise ușa și, văzînd că-i întineric, crezu că e singur.

— Tu-s Dumnezeu mă-tii ! Înjură el. Unde-mi umbli, fă ? fă ?

Din pat se auzi o voce speriată :

— Cine-i ?

— Eu ! Ești aici ?

— Da !

— Ce făceai ?

— Dormeam.

— De ce n-ai aprins lampa ?

— Gazul e pe terminate.

— Unde-s chibriturile ?

— Pe masă. Dar n-auzi că nu mai e gaz ?

— Ține-ți gura !

Bîjbîi cu mîinile pe masă și găsi chibriturile. Aprinse un băț și scoase sticla.

— Fă flacăra mai mică, că crapă.

— Dă-mi să mănînc — mîrîi el încruntat.

Anuța coborî din pat, nemulțumită.

— Br ! E frig !

Trase de sub pat cîteva așchii și două bucățele de scîndură, le băgă în gura unei sobițe de tablă și le dădu foc. Lemnul uscat se aprinse imediat. Luă o oală de pe masă și o puse la încălzit.

— De ce-ai întîrziat ?

— L-au luat pe Sandu.

— Cine ?

— Legionarii.

— Da' tu nu erai acolo ?

— Eram, dar aveau revolvere.

— N-ai spus că e prietenul tău ?

— Mă împușcau și pe mine.

— Da' ce, pe el l-a împușcat ?

— L-a.

Anuța duse mîna la gură să nu țipe.

— De unde știi ?

— L-am văzut. Dă-mi să mănînc.

Anuța umplu o strachină și-o puse pe masă.

— Tu nu mănînci ?

— Nu mi-e foame.

Barbu goli farfuria.

— Mai dă-mi.

Anuța umplu iar strachina. Barbu o sorbi lingură după lingură, fără pauză, apoi bău o cană de apă.

— Tu-le mama lor de tîlhari ! Înjură el trîntind cana pe masă, gata s-o spargă. Du-te la baba Safta și cere-i sapa.

— Ce să faci cu ea ?

— S-o mănînc ! Du-te și nu mai întreba.

Anuța ieși și se întoarse repede.

— A murit ! A murit baba Safta. A înghețat azi-noapte.

— Dumnezeu s-o ierte. Dar sapa unde-i ?

— N-auziși că a murit ?

— Și a luat-o cu ea pe lumea ailaltă ? Fugi și ad-o !

O ținea în curte, lîngă privată.

Femeia reveni într-o clipă.

— Na ! Uite-o !

— Bine. Îmbracă-te !

— Unde să merg ?

— Tu n-auzi, fă, să nu mai întrebi atîta ?

— Vreau să știu unde mergem.

— Cînd ți-oi cîrpi vreo două...

— Dacă dai, îți scot ochii !

— Ce-ai zis ?

Răsunară două perechi de palme, apoi alte două.

— Na, tîrfa dracului ! Îmi scoți ochii, hai ?

O trînti jos și o izbi cu piciorul. Apoi se plecă și începu s-o lovească cu pumnii unde nimerea. Anuța scîncea :

— Nu mă bate, iubitule, dragule.

Îi apucă mîinile și i le sărută.

— Să mergem, zise el.

— Stai să-mi pun pantofii.

Barbu luă sapa și porniră.

— Îl îngropăm pe Sandu, tu-le Dumnezeuul mamii lor de tîlhari !

Barbu și Anuța săpaseră cu rîndul pămîntul tare, înghețat, la marginea pădurii Pustnicul. Era spre dimineață cînd terminară groapa, dar n-o socotiseră bine : prea scurtă. Îl îngropară cu picioarele îndoite și cu bărbia în piept.

După ce-au umplut groapa cu pămîntul amestecat cu zăpadă, Anuța rupse două crengi uscate, le legă cu batista în chip de cruce și le înfipse la căpățiul mortului.

— Dumnezeu să-l ierte, își făcu ea semnul crucii și începu să curețe sapa de un pom.

— Tu-le mama lor de tîlhari, spuse Barbu și porni fără să se mai uite înapoi.

În sufragerie domnea liniștea. Rezemat de soba de teracotă calduță, Toma, cu mîinile la spate, privea neclintit la minutarul pendulei, care se apropia de cifra XII. Îndată trebuia să sune de nouă ori. Socotea secunde care mai rămăseseră. Limba înflorată a minutarului ajunsese sub punctul negru, emailat, de sub cifră, și imediat se auziră cele nouă bătăi vesele.

„Cît va mai dura starea asta ?”

Deși nu se lăsase copleșit de cele petrecute în ultimele șase luni, simțea că-l cuprinde oboseala și că n-ar mai fi putut rezista multă vreme. Nimic nu arăta însă că avea să se schimbe ceva. Aflase despre certurile dintre legionari și Antonescu, era la curent ca niciodată cu tot ce se petrecea în București, dar nu putea prevedea mersul evenimentelor.

Minutarul ajunsese la I. Trecuseră încă cinci minute. „Cîte vor mai trece? Cît va mai dura starea asta?” Încercă să socotească mintal cîte minute s-au scurs de atunci, de la 6 septembrie 1940... „O oră, 60; 10, 600; 20, 1200; 24...” se încurcă și reluă calculul: „O oră, 60; 10, 600; 12, 720; 24, 1440 de minute. Bun! Să spunem 1500. 30 ori 1500 fac 4500. Nu, 45 000. 6 ori...” Se poticni din nou. „Deci, încă o dată: O oră, 60...”

Nu i se mai întîmplase să nu-și poată ordona gîndurile, să nu știe ce are de făcut. Mai trecuse prin timpuri grele și se descurcase, dar acum era infernul. „L-au ucis pe Iorga, i-au smuls barba, i-au batjocorit cadavrul. Și pe Madgearu, și pe... Cît va mai dura starea asta? Cît se va mai prelungi?”

Minutarul ajunsese la VI. Pendula sună o dată. Nouă și jumătate. De la cinci dimineața Toma nu se mișcase de lîngă sobă, frămîntîndu-și creierii să găsească o soluție, cel puțin provizorie, pentru a ieși din situația în care se afla.

Scăpase ca prin minune cînd îl bătuseră derbedeii aceia în uniforme, într-o casă de pe strada Roma. Noroc de Olguța și Paul, că altfel nu mai scăpa viu din mîinile lor. Olguța și-a călcat pe inimă și-a apelat la Jeni, iar Paul la doctorul Ovidiu Țucă, senatorul legionar. Îi dăduseră drumul, dar Cănuța Stere tot nu se lăsase. Îl urmărea. L-a dat în judecată pentru o pricină mărunță și acum, desigur... îl vor condamna. Și nu mai are la cine interveni. Cînd i-a dat telefon lui Țucă, judecătorul însuși i-a răspuns că nu-i acasă și i-a trîntit receptorul în nas. „Conul Alexandru.” Coane Alexandre în sus, coane Alexandre în jos! “Prorocise el că „domnul judecător Țucă” îi va da un picior în spate cînd nu va mai avea nevoie de serviciile lui. Culmea a fost că lui Paul i-a părut bine și a spus o prostie cît el de mare: „Cred că acum e timpul să te lași de afacerile dumitale dubioase”... Auzi! Afaceri dubioase! Dar pe cine înșelase? Cui îi rămăsese dator? Furase de la cineva? Că a intervenit pe lîngă acest rahat de Țucă în diferite procese? Păi,

dacă nu intervenea el, erau atîția alții. Dacă nu-l mituia el pe Țucă, îl mituia partea adversă. Nu era același lucru? Numai în procesele de divorț există remiză, ca la șah, în celelalte sau cîștigă unul, sau celălalt. Dreptatea este de partea celui mai tare. Asta nu vrea să înțeleagă domnul avocat Paul Ionescu. Acum Cănuță Stere este cel tare. Mîine voi fi iar eu. Mîine. Cînd va sosi acest mîine? Cît va mai dura?

Minutarul se afla în dreptul lui X. De treizeci de ani are în casă pendula, dar nu observase o mică spărtură în smaltul cadranelor. Iar cercul interior, de aramă, era puțin turtit în dreptul cifrei II. „De la mutare, probabil.“ Nu le zărise pînă atunci, deși numai el învîrtea arcurile. Acuma observa că pendulul este bombat, că pe porțelan este aplicată un fel de harpă, că în spate, pe fundul de lemn, exista o mică tăbliță gradată, înnegrită de vreme. La ce-o fi folosind? O să-l întrebe pe Dinulescu, ceasornicarul. De trei luni n-a mai fost pe Lipsani, de cînd cu tîlharul de Cănuță Stere.

Cînd găsise lipită pe ușa marchizei de fier, pentru a treia oară, o fițuică pe care scria: „Moarte trădătorilor“, i se urcase sîngele la cap de furie și nu se mai putuse stăpîni. Luase toporul din pivniță și se repezise alături, la Cănuță Stere. Spărsese ușa, și se repezise asupra lui, fără să țină seama că în casă erau o mulțime de haidamaci. Aceștia l-au prins, l-au trîntit și l-au lovit cu cizmele, apoi l-au dus în strada Roma. Niciodată n-o să uite prin ce a trecut. Dar nu s-a lăsat. După ce a fost eliberat, datorită lui Paul și Olguța, l-a dat în judecată pe Cănuță pentru sechestrare ilegală de persoană și maltratare, iar Țucă — Țucă, domnule —, Țucă în persoană i-a respins acțiunea. Lui! lui, Toma Ionescu, cel care în timpul războiului își primejduse viața aducîndu-i știri de la mama acestuia din Bucureștiul ocupat de nemți. Lui, care-l umpluse de bani. Lui, care i-a fost om de încredere. „Vătaf“! spusese Paul. Da, vătaf. Avea dreptate! Ce-o fi și cu băiatul ăsta? Ba spune lucruri bine gîndite, ba deraiază și scoate din el niște gogomănii, de nu știi ce să mai crezi. Că el, Toma, ar fi de vină că au venit legionarii la putere, pentru că n-a vrut să facă politică! Ce legătură are una cu alta? Legionarii au făcut politică? Politică au făcut liberalii, tărăniștii și celelalte partide. Iar lui nu i-a plăcut nici un fel de politică. Iar la putere ajunseseră tocmai aștia! alți, care nu făcuseră politică, ci crime,

și le mai făceau încă. „Tot nu-ți dai seama că de pasivitatea dumitale și a altora ca dumneata au profitat legionarii?”

Ceasul începu să bată : 1, 2, 3, 4, 5. Mai departe ? Ar fi trebuit să bată de zece ori. Toma tresări, apăsător de un presentiment. Curînd va muri și tic-tacul pendulului. Va muri și el. Văzu în cristalul pendulului o tîgvă hidoasă, cu peleurină neagră. Suit pe un scaun, Toma întoarse arcurile pendulei : „Nu, timpul nu trebuie să stea în loc.”

Coborî de pe scaun și privi pe fereastră, în curte. Prinse în cătușe de gheață, crengile caisului zgîriau tabla fără urmă de zăpadă a acoperișului magaziei. Îl curățase cu cîteva zile mai înainte și din vîrfurile lui privise cu mînie neputincioasă în curtea lui Cănuță Stere. Peste trei zile se vor judeca. Îl vor condamna, desigur. Va face apel, dar nici Diamandopol, nici Grigoriu nu vor mai putea să-l ajute. Amîndoi au fost înaintați consilieri la Înalta curte de casație : vor pune, poate, o vorbă bună, dar mai știi ?....

Prin fața ochilor trecu, iute ca o nălucă, figura speriată a Olguței.

— Tată, în oraș e revoluție.

1941, iunie

Își tipări cărți de vizită: Toma Ionescu, industriaș, str. Iepurilor 29, telefon: acasă 33364, birou 53421, cam ca ale lui Paul, dar mai distinse, și nu la tipograful Diamant, pentru că acesta fusese ucis la rebeliune, iar mașina lui, Boston manuală, distrusă. Și le făcu la Göbl, furnizorul curții regale, prin intervenția avocatului Vasilescu, care-l apăraseră la jurați. Cutiuța elegantă de carton cu cele o sută de cărți de vizită scrise cu literele în relief era încă intactă. Aștepta Crăciunul, să-i felicite pe Grigoriu, Diamandopol, Valjean și pe alți avocați. Avea să-i trimită și Leanei una. Și lui Spiridon Resu. Bietul bătrîn se cocoșase de tot și abia mai putea să umble. Ca să-l ajute într-un fel, Toma se înscrisese și el în asociația „Eroii neamului“. Îi și împrumutase o mie de lei, să-și cumpere din timp ceva lemne, să nu aștepte iarna. Apoi asistase la descărcarea a șase mii de kilograme de cer cojit și lăudase calitatea lemnului. La iarnă avea să se încălzească omenește, destul suferise în iarna trecută. „Bine că a trecut.“

Se scutură înfiorat, deși erau treizeci de grade la umbră. Stătea în picioare, numai în cămașă, cu mâinile trecute pe sub bretelele late, în biroul fabricii de oxigen de pe Strada Lăcrămioarei, privind pe fereastra care da în curte. Apoi se așeză la o masuță și răsfoi un facturier, notînd într-un carnet facturile emise în ziua precedentă. În fiecare săptămîină, venea un contabil care înregistra facturile, dar Toma își ținea singur socotelile la zi.

Auzind hurducăiala cunoscută a unui camion și ieși în prag. „Ăsta-i de la Lemetru.“ Cam la ora aceea, între zece și unsprezece dimineața, sosea întotdeauna. Într-adevăr,

după cîteva minute, pe poarta mare, dublă, deschisă larg, intră în goana cailor camionul aşteptat. Camionagiul ţinea caii de dîrlogi şi alerga alături de ei, hăulind şi pocnind biciul în aer. Opri în faţa staţiei de umplere.

Toma se îndreptă într-acolo şi numără tuburile aduse : treizeci. Asta însemna peste treizeci de mii de lei. Cu aceşti bani acoperea cheltuielile fabricii cam pe douăzeci de zile : salarii, impozite, sodă caustică şi altele. Bună afacere ! Şi la început se codise. Avea şi dreptul, de altfel, să şovăie. Proprietarul fabricii, doctorul Ovidiu Țucă, luase parte activ la rebeliune şi fusese nevoit să se refugieze în Germania, împreună cu alţi conducători legionari, în speranţa că vor cuceri bunăvoinţa lui Hitler, însă fără succes. Acesta nu avea nevoie de ei, Antonescu dovedindu-se îndeajuns de docil. Sau poate îi păstra în rezervă, spre a-l şantaja pe general ? Cine putea să ştie ?

Toma fusese foarte surprins cînd Țucă îl rugase telefonic să treacă pe la el pentru o afacere importantă. Prima pornire fu să-i trîntească şi el receptorul în nas, dar prefera să-l refuze direct, pentru că era clar că Țucă avea nevoie de serviciile lui.

Cînd află despre ce e vorba, ceru un scurt răgaz, să reflecteze. Nu mai avea încredere în judecător şi se temea să nu intre în vreun bucluc. Vizită pe ascuns fabrica şi rămase decepţionat : o hală mare, cam dărăpănată, în fund o magazie cu nişte matahale de cilindri de fier, un uriaş balon metalic, cum văzuse odată în curtea unei uzine de pe bulevardul Mărăşeşti, iar în stînga, chiar lîngă poartă, o chichineată de zid, spoită cu var, pe fereastra căreia scria : Biroul fabricii. Ce fel de fabrică o fi fost asta ? Ce producea ? Oxigen ? La ce folosea ? Să fi fost o fabrică de stofe, de măţasuri, de mobilă sau chiar de mezeluri, dar de oxigen ? Era gata-gata să renunţe şi-şi pregătise dinainte formula prin care urma să-l refuze pe judecător : „Regret, domnule Țucă, dar mi s-a propus o altă afacere mai interesantă“ ; totuşi în faţa condiţiilor excepţionale ce i se ofereau, încheie tranzacţia pe loc. Nu avea ce pierde. Nu avansa nici un ban, arenda, pe care o fixaseră la douăzeci la sută din cîştigul brut, urma s-o plătească la sfîrşit de an. Luă imediat în primire fabrica şi încă din prima zi se vădi că făcuse o afacere excelentă. De la toate atelierele din îm-

prejurimi, veneau lucrători și ucenici cu câte un tub sau două purtate pe cărucioare cu două roate, le schimbau cu altele, pline, plăteau, unii dintre ei scoțind banii din batista în care-i țineau înnodeați, și plecau. De multe ori se producea aglomerație și Toma, nemaiprididind să încaseze, se minuna cum se zbat oamenii pentru un tub umplut cu aer. Dar nu trecură nici zece zile și prinse pulsul afacerii. După o lună jongla cu noțiunile de detentă, coloană, aer lichid, presiune. Iar după alte trei luni știa totul.

Începuse să-i placă și, deși mai păstra o ușoară urmă de nedumerire asupra norocului ce dăduse peste el, se bucura de noua ocupație. Îi plăcea aproape tot atât de mult ca procesele. Poate chiar mai mult. Acolo jongla cu vorbele, aici domneau faptele palpabile. Aici nu existau incidente procedurale. Bătea lagărul de la compresor? Săvulescu îl oprea, un alt lagăr și gata. Fără apel, fără recursuri. Nu mai funcționa pompa de ulei? Săvulescu sau Pantelimon o reparau. Pompa trebuia schimbată, era veche și se defecta mereu, dar nu existau în țară piese de schimb. Va încerca să comande una în străinătate, dar deocamdată nu știa cui să se adreseze. Săvulescu, care lucra și la C.F.R., îi promisese că-i va face el, acolo, o duză nouă. Astfel reparată, pompa ar mai putea ține câțiva ani. Erau cei dintâi muncitori industriali pe care-i cunoștea. Paul îi vorbise despre această categorie, dar nu înțelesese mare lucru. Noțiunea abstractă de muncitor nu exista pentru Toma, care vedea în spatele ei pe spărgătorul de lemne, pe tinichigiul ambulant sau pe omul care-i curăța zăpada din fața casei. Aceștia îi spuneau: „Să trăiți!” când le dădea o țuică peste cele ce conveniseră. Și măturătorul de stradă era muncitor. Dar când îi dădea un bacșiș, acesta îi mulțumea umil și-i ridica și gunoiul menajer, deși împotriva regulilor.

Muncitorii pe care-i cunoscuse acum erau altfel. Serioși, mai siguri pe ei. Săvulescu, de pildă. Niciodată nu întârziase la lucru, deși ședea tocmai pe Calea Griviței. Purta de grijă fabricii de parcă era a lui. Dar se purta distant. Cuvios, însă distant, deși Toma încercase să și-l apropie. Îi dăduse de câteva ori sodă caustică să-și facă săpun, că pe piață nu se găsea un gram. Săvulescu îi mulțumise și atât. Pantelimon la fel. Și Dobre. Și Fane. Aveau ceva împotriva

lui. Nimic de făcut. Probabil că așa erau toți. „Or fi oare comuniști?”

Gîndul îi fugea la Paul. Era la Bacău, la școala de ofițeri. „Poate e mai bine așa. E la adăpost. Cu gura lui spartă, aici putea să aibă neazuri. În barou unii colegi începuseră să-l suspecteze. Pînă și nărodul de Busuioc făcea aluzii străvezii. În armată e disciplină, trebuie să-ți ții gura, altfel o pățești. Paul e destul de deștept ca să-și dea seama.”

În fața porții, un lucrător împingînd nelipsitul cărucior. Îi făcu vînt să treacă peste trotuarul aplecat în pantă, dar se poticni într-o groapă.

— Stai, Petre, să te ajut, se oferi Toma ieșind din birou. Puse mîna pe roată și o saltă.

— Mulțumesc, domnule Ionescu, spuse tînărul, îndreptîndu-se către sala de umplere.

Toma privi în urma lui cu plăcere. Fusese unul dintre primii lui clienți. I se păruse că-l cunoaște mai demult. Nu-și mai amintea de unde. Semăna puțin cu Paul. Cînd venise la plată, îl întrebaseră pentru a completa factura:

— Patronul?

— Gheorghe Dumitrescu.

— Strada?

— Morilor 24.

— A, aici aproape, în dosul fabricii Lemetru.

— Exact — rîse tînărul, fără rost.

Aducea, într-adevăr, cu Paul și de aceea îi părea cunoscut. Ceva mai înalt, avea părul ușor ondulat, ochii negri, vioi, figura inteligentă.

— Pe tine cum te cheamă?

— Petre Pandeale.

— Bine, Petrică, poftim factura. Apoi adăugase, într-o doară: Am cunoscut și eu un cizmar Pandeale. Stătea pe Turturele.

— Bunicul meu, răspunsese tînărul, deodată serios.

— Nu mai spune! (L-oi fi văzut vreodată la cizmar. Asta era.) Ce mai știi de el? A avut o poveste urîță, săracul.

Tînărul îl privise circumspect.

— Da?!

— Erai mic p-atunci. Cîți ani ai?

— 21 la toamnă.

— Da, n-ai de unde să știi. Strângea bani pentru „Ajutorul roșu“, pentru comuniști — îi explicase. Dar era un om foarte cumsecade. Conștiincios și cinstit. Să fii și tu ca el — îi urase Toma, nedumerit de propriile sale cuvinte, și-l bătuse prietenește pe umăr.

— O să încerc. Petre ieși cu un surâs enigmatic. Vă salut, domnule Ionescu !

— La revedere. Și dacă afli vești de la bătrînul, să-mi spui și mie, strigase Toma în urma lui.

— Ei, ai vreo știre de la bunicul ? Întrebă el în timp ce Petre punea banii pe masă.

— Da. A murit acum o lună la spitalul închisorii.

— Bietul om !

Oftă, sincer îndurerat. Luă banii și-i băgă în sertar fără să-i numere.

— Dumnezeu să-l ierte — murmură și strînse puternic mîna tînărului. Păcat de el !

— Da, mare păcat — repetă Petre și ieși.

Sărmanul bătrîn. De ce nu-i spusese ră din vreme, cînd îl arestaseră ? Ar fi încercat să-l salveze pe cizmar. Lipsa lui de rea credință era evidentă. De unde să știe ce rost au lista aceea și cu banii strînși ? O fi vrut omul să facă un bine unui vecin. Dacă ar fi venit la el Mihai Resu și i-ar fi spus : „Domnule Ionescu, vă rog să predați acest pachet fiului dumneavoastră“, ar fi putut să refuze ? Cîte asemenea comisioane nu-i făcuse lui Paul. Atîția colegi îi lăsau pachete și cărți...

Tresări. Manifestul acela îl găsisese în cartea adusă de un coleg. Își amintește perfect. Sunase la ușă și... Nemaipomenit, domnule ! Coleg ! Petre, domnule, Petre, băiatul care se prefăcea că nu știe nimic... Nemaipomenit ! Să fie el tras pe sfoară de niște copii ?!

1942, iulie

Îl măcina dorul de Paul. Inima îi spunea că băiatul trăiește și el avea încredere în inima lui. Fusesse din nou pe la sediul Crucii Roșii și aceeași doamnă prietenoasă clătina-nase negativ din cap, încurajându-l însă și sfătuindu-l să nu dispere. De un an și o lună, de la blestematul ordin al mareșalului : „Treceți Prutul“, nu primise nici o știre de la băiat. Ultima scrisoare venise tot de la Bacău : urmau să plece direct pe front și nu mai avea posibilitatea să treacă pe acasă să-și ia rămas bun de la el și de la Olguța. Îl asigurase că-i va scrie, dar în patru luni nu primise nimic. Îl rugase pe Diamandopol să se intereseze la Marele Stat-Major, unde acesta avea un nepot. După câteva zile, consilierul îl chemă acasă și-i aduse la cunoștință, cu multă delicatețe, că Paul, împreună cu soldatul Barbu Ștefan zis Cuțit, nu s-au mai reîntors dintr-o misiune de recunoaștere.

— Nu pierde speranța, îi spusese plin de compasiune, Diamandopol, sprijinindu-l și conducându-l la un scaun, pe care Toma se așeză, galben la față, răvășit. Atîta timp cît n-ai certitudinea că e mort, speră. Eu cred mai degrabă că au căzut prizonieri. Sau poate — urmă el după o scurtă pauză — Paul o fi dat dovadă de înțelepciune și o fi dezertat. Nu te mira ; dacă, într-adevăr, ar fi așa, actul ar putea fi socotit demn mai curînd de un erou decît de un laș.

Toma nu răspunsese nimic. Se rugă în gînd ca Diamandopol să aibă dreptate, deși nu înțelegea strania categorisire a dezertării la inamic. Iar stima lui pentru Diamandopol crescuse, deoarece acesta exprima un punct de vedere cu totul original. Asistase, de altfel, la o discuție între

Diamandopol și consilierul Grigoriu, curînd după începerea războiului, în care primul se arătase de-a dreptul primejdios de îndrăzneț.

— Am cîștigat războiul, spunea Grigoriu.

— L-am și pierdut, răspunsese Diamandopol turnînd coniacul.

— Vorbești ca un necunoscător, ripostase Grigoriu. În două săptămîni îi distrugem.

— Ești naiv. Uită-te la harta Rusiei.

— În trei luni armata noastră va fi lîngă Urali.

— Dacă mai rămîne ceva din ea.

— Ești defetist, dragă.

— Sînt realist, dragă. Să dea Dumnezeu să nu se împlină după cum prevăd, dar tare mi-e teamă că-i vom vedea pe ruși la București.

— Ho, ho, ho! rîsese Grigoriu. Mă sperii cu profețiile tale sinistre. Mai bine să bem.

Ciocniră.

— În cinstea armatei noastre ! spusese Diamandopol.

— Pentru victorie ! toastă Grigoriu.

— Pentru copiii noștri ! rosti Toma.

La al doilea coniac, Grigoriu întrebă :

— Ai primit știri de la băiat ?

— Nu.

— Sînt lupte mari. Dar n-ai grijă. Cu asemenea flăcăi, țara noastră nu pierе.

— Da, da, murmurase Toma cu inima strînsă.

— Se va întoarce cu „Virtutea militară“, continuase Grigoriu turnînd pentru a treia oară în pahare. Și cînd se va prezenta în fața instanței cu medalia pe piept... Apropo : e adevărat că a apărut în fața Tribunalului Militar niște muncitori acuzați că ar fi împrăștiat manifeste comuniste ?

— Da, răspunsese Toma încurcat, dar a fost desemnat din oficiu și chestiunea s-a petrecut de mult. De unde ai aflat ?

— Nu-mi amintesc. Dar nu-i un secret faptul că fiul dumitale a avut simpatie pentru comuniști.

— A avut, perfect spus, a avut, se grăbise să-i dea dreptate. Prostii de copil, dar i-au trecut. („Mare palavragiu și domnul Țucă. Numai de la el putea să afle.“

— Desigur, confirmase și Diamandopol, dovadă că acum este pe front.

„Da este pe front și se va reîntoarce. Cu siguranță că a fost făcut prizonier“. Ideea dezertării nu-i convenea și elimina ipoteza, în pofida argumentației „filozofice“ a domnului consilier. Paul era un om integru. Comunist? Foarte bine. Dacă rușii vor ajunge la București, cum auzise la radio Londra, în casa cumnatului său, Paul va deveni ministru de justiție.

— Ce-i cu tine Toma, spusese Ilie, te bucuri că vin rușii?

— Mă bucur. Cu ei vine și Paul.

— Ai uitat că ești industriaș?

— Fac ceva pe industria mea.

— O să te spînzure!

— Pe tine, că te-ai ciocoit de la nevastă-ta.

„Ce-o să-i facă lui comuniștii? O să-i ia fabrica? S-o ia, că nu-i a lui. Dar nu se vor atinge de tatăl unui comunist. Nu-i va lua Paul apărarea? În definitiv ginerele lui Diamandopol, care era liberal, n-a fost ministru sub cuziști? Și a fost înaintat în grad. Sau senatorul legionar Dr. Țucă nu-și salvase fratele atunci când Cănuță Stere și o bandă de derbedei vruseseră să-i devasteze casa sau poate să-l și ucidă? Iar acum domnul Țucă nu făcea intervenții să-și aducă fratele înapoi? Dar chiar și Mihalache nu devenise, ca să-și chivernisească prietenii, consilier regal, îmbrăcînd peste cămașa țărănească uniformă albastră a F.R.N.-ului? De fapt, așa e bine într-o familie: unul marxist, altul liberal, altul țărănist, să se poată ajuta unii pe alții la nevoie, cum e obiceiul, de altfel, de cînd există partide politice. Asta-i politica, și dacă-i vorba să se apuce și el, apoi să vină Paul și-or să vadă ei. Numai să vină, să vină, să vină !!!..

Apăru un ucenic. Se opri în fața biroului, dar nu îndrăzni să intre. Toma îl vedea pentru prima oară. Deschise ușa, mohorît.

— De la ce atelier ești?

— De la Panait Dobrescu.

— N-ai mai fost pe aici.

- Nu. Luam de pe Găitănari, dar acum fabrica stă.
- Și la mine vîi numai de nevoie? N-avem oxigen.
- Domnule!
- N-avem. S-aude?

Băiatul strîmbă din nas, dar nu-i venea să plece. Tubul era greu și-l căra tocmai de pe Văcărești. Îl privi rugător și încercă o ultimă șansă:

- Or să se supere nemții, spuse el.
- Care nemți?
- Așteaptă în atelier să le sudăm ceva.
- Să aștepte! strigă Toma.

Ucenicul își scupă în mîini, își luă căruciorul și plecă.

„Așteaptă nemții! Lua-i-ar dracu' de înfumurați...” Nu i-a putut suferi nici înainte de a-i cunoaște în mod direct. Dar acum pur și simplu îi vine greață cînd îi vede. „La frizer nu-și așteaptă rîndul, la cafenea sînt serviți primii, intri la mezelărie, se bagă peste tine și comandă înaintea ta, la piață te dau la o parte, pe stradă trebuie să le faci loc. Nu mai ai unde te mișca de ei, nesimțiții, ticăloșii care ne-au băgat în război.”

În curte intră cu zgomot un autocamion care opri în fața biroului. Din el coborî șoferul, soldat neamț. Ucenicul — după el.

- *Gutten Tag!*
- Bună ziua!
- *Sauerstoff!*
- *Nicht!*

— Oxighen, traduse neamțul, crezînd că nu-i înțeles.
— *Nicht! Nein haben*, răspunse Toma făcînd gesturi disperate. Părea nenorocit că nu-l poate servi.

— *Aber was ist mit diesen los?* întrebă agresiv neamțul arătînd cu mîna spre fundul curții, unde tuburile stăteau în stivă.

— *Nein meine*, îi lămuri el. Client, *clientum*, își aminti el de latineasca de la tribunal.

Neamțul bolborosea ceva, dar Toma îi dădu înainte cu *nein, nicht, clientum*, pînă ce neamțul plecă înjurînd.

— *Verfluchte Valachen!* țipă el și porni mașina.

„Dracu' să vă ia”, răspunse Toma în gînd, bucurîndu-se că a pricinuit necazuri ocupantului.

1942, octombrie

Toma tresări din somn. Rămase câteva clipe nemișcat, ciulind urechile, cu ochii țintă în gol. I se părea că umblă cineva prin curte. „Nu cumva a venit Paul?” Se ridică în capul oaselor, coborî încetișor din pat și privi pe fereastră. Nu zări nimic. Fără să aprindă lumina, trecu în antreu, deschise ușa marchizei și cercetă curtea pînă în stradă, cu inima plină de speranță. „N-a venit.” Aerul era călduț și un vînticel slab legăna crengile caisului, care loveau ușor acoperișul magaziei. „Asta era”, murmură el, decepționat. Sorbi cu sete aerul, intră în casă plin de tristețe și se băgă sub plapumă.

Era gata să ațipească, dar un nou zgomot îl trezi. „Caisul”!

Își trecu palma peste cap, dar în minte îi veni caisul din curtea fabricii și macaraua agățată de Pantelimon. „Ei, drăcie!” Aprinse lumina și se uită la ceas. Trei. S-ar mai fi putut odihni cel puțin încă două-trei ore, dar acum gîndurile aveau să-l țină treaz. Privi la becul albastru al veiozei. „Camuflaj”. Nu mai era atît de riguros ca la începutul războiului, dar ordonanța de camuflare a ferestrelor rămăsese în vigoare. În primele zile, o mulțime de oameni au fost judecați și condamnați pentru nerespectarea camuflajului.

Încercase o dată să intervină pentru cineva, prin Țucă, dar Țucă nu-l servise nici de data aceasta. Să-i fie de bine! Nu mai avea nevoie de el și nici de procese. Fabrica mergea bine. Îi plătea la timp arenda cuvenită și era mulțumit că-l vede pe Țucă o dată pe an, cînd făceau socotelile. Adio „coane Alexandre” și „vă salut”. „Bună ziua, domnule ju-

decător“ și atît. Nu-l interesa ce gîndește Țucă. Se vede că-i păruse rău de purtarea lui de atunci și de aceea căutase să-l împace, arendîndu-i fabrica. Unde ar mai fi găsit un om cînstit care să preia o întreprindere de la un legionar fugit în Germania fără să știe exact ce este cu ea, fără să semneze acte și care totuși să-i plătească pînă la centimă? De fapt, mai degrabă Țucă îi era îndatorat.

Stinse becul albastru, se întoarse pe partea stîngă, ca de obicei, și închise ochii. Își ascultă inima bătînd puternic. Îl supăra. Se suci cînd pe o parte, cînd pe alta și așa îl apuca ora cinci dimineața fără să mai fi închis un ochi. Coborî din pat, se așeză pe un scaun și începu să-și pună ciorapii încet, pe îndelete.

Ce folos că dispune de bani? I-a cumpărat stofă pentru șase costume și două paltoane, direct de la „Scherger“ din Brașov, după mari stăruințe, printr-un prieten, deoarece fabrica nu mai produce decît stofe pentru armată. A umplut garderoba cu pantofi și poplin pentru cămăși, că nu mai are loc nici pentru o batistă. (Bine că și-a amintit. Trebuie să-i facă rost de cîteva duzini de batiste fine de olandă. De altfel, acum ar putea să-i aranjeze și cabinetul.)

Rămase pe gînduri, cu un ciorap în mînă.

Cum de nu primea nici o veste de la băiat? Olguța a primit pînă acum cinci scrisori! Cam puțin, pentru că ea îi scrie în fiecare săptămînă, dar, în sfîrșit, Ștefan dă cîte un semn de viață. Și Leana a primit, de la Vasile. Numai Paul nu i-a scris. De ce? De ce?

Ciorapul îi căzu din mîini. Se aplecă să-l ridice, apoi și-l trase pe picior. Oftă și-și scoase cămașa de noapte. Intră în baie, se spală încet, să n-o trezească pe Olguța. Camera de baie era lipită de camera ei. „Biata Olguța! Nu mînîncă, nu vorbește, umblă ca o stafie prin casă...“ L-a chemat de cîteva ori pe doctorul Teodosiu, dar ea nu i-a dat voie s-o examineze. A vrut s-o ducă la un profesor, însă a refuzat să meargă. „N-am nimic, tată, sînt sănătoasă“, îi răspundea mereu. N-o înțelegea. Știa că se perpelește de dorul lui Ștefan, dar să se chinuie în halul ăsta? Doar a iubit și el în tinerețe. Dragostea... Vine repede, se duce repede. Cu copilul tău e altceva. Carne din carnea ta, sînge din sîngele tău. Îl îngrijești, te chinui, crește sub ochii

tăi zi de zi, ani și ani de-a rîndul. Și chiar dacă pleacă, tot copilul tău rămîne.

Ieși în prag. Cerul se înnorase și erau semne de ploaie. Se reîntoarce, își luă umbrela și o porni repede spre stația Tabacu. Așteptă o jumătate de oră pînă să apară primul tramvai, aproape gol. Ca să-i treacă de urît, intră în vorbă cu vatmanul. Acesta, om în vîrstă, răspunse morocănos. „I-o fi somn, sărmanul. Păcătoasă slujbă!“

— Ai copii ? întrebă Toma.

— Trei.

— Mari ?

— Fata-i măritată.

— Și băieții ?

— Lucrători la Malaxa.

— Amîndoi ?

— Da. Au fost trei. Unul mi-a murit pe front zilele trecute.

Ultimele cuvinte ieșiră greu din gura lui, scrîșnite. Toma nu mai întrebă nimic. Se retrase trist și rămase rezemat de ușa vagonului pînă ce ajunse în Văcărești. Aici îl luă pe 1 și merse pînă la podul Lemetru, unde coborî.

Era încă întuneric. Înainte de a traversa podul, privi o clipă spre uzinele Lemetru. Cel mai bun client. Zilnic umpleau douăzeci și cinci-treizeci de tuburi și achitau săptămînal facturile. Le încasa personal. Anul trecut, pe cînd aștepta în fața casieriei, îl văzuse pe Cornel stînd de vorbă, pe culoar, cu zîmbărețul de la Siguranță. Simțise că i se moaie picioarele. „D’ăștia îmi ești, domnule!“ Apoi își spusese că poate Cornel nici nu știe cu cine stă de vorbă. Ciorna scrisă de Paul conținea cuvintele : „ți-ai trădat prietenii“. Paul știa deci anumite lucruri. I-o fi trimis scrisoarea ?

Clătină trist capul. „În ce încurcătură te-ai băgat, Paule, Paule ! Bine măcar că ai scăpat de iavrele astea de la Siguranță. Dar de ce nu-mi scrii și mie două cuvinte, să știu barem sigur că trăiești ?“

Făcu primii pași pe pod, cînd, din umbra unui colț de zid al uzinelor de pe cheiul gîrlei, văzu două siluete care mergeau ferit, aproape lipite de zidul negricios. Unul dintre cei doi bărbați purta o căldare, celălalt parcă o bidinea. Lipiră un afiș și apoi dispărură. „Devreme încep șiăștia de

la «Rudolf Mosse» munca“. Vru să-și continue drumul, dar, împins de curiozitate, se întoarse să vadă despre ce reclamă e vorba. El n-avea nevoie de reclamă. Nici nu putea livra atîta oxigen cît i se cerea. Ajuns în fața afișului, aprinse un chibrit și citi. Rămase împietrit. Flacăra chibritului îi arse degetele și atunci se dezmetici. Traversă strada în fugă, apoi podul și nu se opri decît pe Strada Lăcrămioarei, în fața fabricii de oxigen. Răsuflă greu. Sentimentul pericolului îl sugruma. Să-l fi văzut cineva în fața afișului proaspăt lipit, pe el, tatăl lui Paul Ionescu !

Deschise poarta și intră în birou, împleticindu-se. Se trînti pe un scaun, obosit. Nu-și mai simțea picioarele, era lac de apă. Privea din întunericul odăii la fabrica din care, prin ferestrele vopsite în negru, nu răzbătea nici o geană de lumină și auzea duduitul ritmic, liniștitor al compresorului. Încet, încet își veni în fire.

„Măi, ai naibii ! Nu se lasă !“

Îi veni să rîdă : „Ce-o să mai holbeze ochii domnul Cornel cînd o să vadă afișul lipit chiar sub nasul lui !“ Se va duce chiar azi la Lemetru să încaseze facturile. Va pre-texta niște plăți ivite pe neașteptate. Poate zărește și pe vreunul din spioni.

Aprinse lumina, dezbracă pardesiul și îl agăță o dată cu umbrela într-un cuier improvizat dintr-o scîndură vopsită și cîteva cuie îndoite. Își frecă palmele vesel și intră în camera de încărcare. Douăsprezece tuburi stăteau aliniate, prinse prin țevi subțiri de aramă de conducta principală care aducea oxigenul de la balon. Se uită la manometru : treizeci și cinci de atmosfere. Pînă la o sută cincizeci mai era. Schimbaseră de curînd tuburile și supraveghetorul se afla, desigur, în fabrică. În noaptea asta era de serviciu Pantelimon. Dacă n-ar fi bețiv...

— Bună dimineța, spuse el bine dispus deschizînd o ușiță de fier și intrînd în sala mașinilor.

— Bună dimineța, răspunse Pantelimon din dreptul coloanei unde mînuia robinetul de azot. Dar cît e ceasul ? Întrebă el mirat.

— Cinci și jumătate.

— N-ați avut somn ?

— Exact ! Cum e oxigenul ?

— Fain. Nouăș' nouă la sută.

— Bine. Ar putea folosi ca oxigen medicinal. Compressorul ?

— Treapta întâi are scăări.

— La prima oprire, revizuim. Trebuie spălate și bateriile de sodă.

— Foarte bine.

— Pompa de ulei ?

— Perfect. De când a modificat-o Săvulescu...

— Dar unde-i ? Întrebă Toma cercetînd cu ochii marea încăpere.

— P-aici, prin curte. Nu-i la umplere ?

— Nu.

— O fi la closet.

— Poate, zîmbi Toma.

În clipa aceea, ușa de la intrarea principală a halei se deschise și Săvulescu apărură, în salopetă, puțin grăbit. Se opri mirat cînd îl văzu pe Toma, dădu bună dimineața și trecu în sala de umplere. Toma răspunse, vru să-l întrebe ceva, dar ieși fără să spună un cuvînt. Salopeta lucrătorului era plină de pete : cocă de făină.

1942, noiembrie

E duminică, aproape de cinci după-amiază. Toma a ieșit din curtea fabricii. Și-a luat ziua bună de la muncitori și a plecat pe jos spre casă, îngândurat. A început să se întunece și apropierea nopții îl îngrozește. Nu poate închide ochii o clipă și când adoarme are coșmaruri. Ziua trece mai ușor, stă în fabrică pînă tîrziu și uita. S-a băgat pînă în gît în treburile care nu-l privesc. Și pentru ce? Pentru că Paul s-ar bucura auzind ce a fost el în stare. Auzi! A ajuns el, Toma Ionescu, om în toată firea, să aștepte o vorbă bună de la un copil. Of! De l-ar putea strînge în brațe, să-l simtă, piept lîngă piept, să-și lipească obrazul de obrazul lui, ar uita de toate necazurile pe care i le-a pricinuit. Și n-ar mai fi atît de singur. „Dragă Paule, cum îți explici că eu, Toma Ionescu, am ajuns să-i acopăr pe comuniști? Să le fiu, adică, un fel de complice: să fiu cu ochii în zece, nu cumva să mai întrezăresc în fabrică tuburi cu inscripții periculoase. Și asta pentru ca ei să nu pătească vreun bucluc. Le port, cum s-ar spune, de grijă! Cum îți explici treaba asta?” „Pentru că ești un om bun, tată.” „Tot prostuț ai rămas, Paule. Nu ghicești? Pentru tine fac asta.”

Nu i-a spus un cuvînt lui Săvulescu atunci cînd a văzut urmele proaspete de pap. În definitiv, în afara fabricii poate s-o facă pe comunistul. Se gîndise să-l sfătuiască: deocamdată să se lase de comunism, pînă la sfîrșitul războiului. Iar atunci să procedeze cum îl va tăia capul. Dar renunțase. N-a izbutit să-l convingă pe Paul, o să reușească cu un om străin? Nici n-a adus măcar vorba despre asta. L-a lăsat în plata Domnului. Fiecare își croiește soarta după dorința lui. Săvulescu crede că va fi mai bine cînd vor veni co-

munisții la putere? Să creadă. Și Paul crede la fel. Pînă una-alta însă, la el în fabrică să fie liniște, să n-aibă buclucuri. Destul s-a zburciat pentru Paul. Pentru alții însă de ce ar face-o?

Ajuns în dreptul străzii Aurora, se oprește în fața unei cutii poștale și o privește îndelung. „N-o fi înăuntru vreo scrisoare de la Paul?... M-am prostiț! De aici pleacă scrisorile, nu vin. Ar putea să fie una a Olguței cu «te aștept, te iubesc» și alte marafeturi.” A surprins-o într-o zi pe cînd se privea în oglinda dulapului din dormitor îmbrăcată cu rochia de mireasă a Mariei. S-a rușinat și a fugit ca o proastă. Orice fată vrea să se mărite. Vine și timpul ei. Să se înapoieze numai Ștefan. Un milion îi va da zestre, de două ori cît i-a promis, și-i va trimite în voiaj de nuntă la Paris. Frumos trebuie să fie orașul ăsta. Tăcă i-a vorbit de multe ori despre minunățiile văzute acolo. Toate magazinele au firme luminoase. Unele sînt atît de mari încît nu-ți ajunge o zi întreagă să le vizitezi...

A ajuns pe Iepurilor. S-a întunecat. Din cîrciuma lui Barbu Dumitrescu se aude vocea plîngătoare a unui țigan care cîntă o romanță. Stă și ascultă. „Îmbătrînesc și-mi paaree rău!” Da, da! Și el a îmbătrînit. S-a privit zilele trecute în oglindă și a observat la tîmple mai multe fire albe.

Cînd au apărut? De cînd zbîrciturile astea de pe frunte? În dreptul ochilor, încrețiturile s-au accentuat. „Am îmbătrînit, se apropie moartea.” Făcuse o grimasă și începuse să rîdă în oglindă, arătîndu-și dinții. Nu-i lipsea nici unul și niciodată nu a știut ce e durerea de dinți. Vederea smalțului alb, strălucitor, îl reconfortase. E sănătos, și va mai trece timp pînă să vie moartea. De s-ar înapoia mai repede Paul!

Cineva îi spuse bună seara.

— Bună seara, doamnă Resu! Ce mai faceți?

— Bine, mulțumesc. Mă pregătesc de iarnă, arătă ea spre o legăturică plină cu coji de nuci.

Toma o privi întrebător.

— Am luat și lemne, răspunse ea la întrebarea mută. Mi-a spus Spiridon. Ne-ați făcut un mare bine. Dar știți, în soba de la bucătărie cojile de nuci ard foarte bine.

— Știu. Domnul Resu?

— Aleargă, nu-l știți? Cu războiul ăsta... De cinci ori merge la același om pînă încasează cotizațiile. Greu, domnule Ionescu.

Toma e gata să pună o întrebare, dar doamna Resu parcă îi ghicește gîndul.

— Cornel ne aduce din cînd în cînd ceva bani, că altfel nu știu, zău, ce ne-am face. Dacă ni i-ar da regulat... Dar vine în fugă, lasă banii și pleacă. Nici nu știm unde lucrează.

— La uzinele Lemetru. Poți să-i comunicîi soțului dumitale.

— Mulțumesc, domnule Ionescu, o să-i spun. De! Sîntem bătrîni și... cine știe?

— Las-o încolo de bătrînețe, spune Toma indispus.

— Am lăsa-o noi, dar nu ne lasă ea. De la domnul Paul ați primit ceva? Întoarce ea vorba, văzîndu-i chipul întunecat.

— Nu.

— Tare politicos băiat. Spiridon ținea foarte mult la el.

— Toată lumea îl iubește, aprobă Toma cu mîndrie. Fața i se destinse și ochii îi străluceau de bucurie.

— Cînd venea pe la noi, totdeauna îi aducea lui Spiridon cutii goale de chibrituri.

„Uite, domnule, gîndește Toma bine dispus, cine ne șterpelea chibriturile de la bucătărie. Maria se plîngea mereu că nu le găsește la locul lor.“

— Da, inimos, continuă el tare. La revedere, doamnă Resu. Complimente soțului.

— Mulțumesc.

Toma rămase locului. Deși aveau același drum, preferă să meargă singur spre casă. Privește cum se depărtează femeia, apoi pleacă și el, cu pași mici, în urma ei.

Da, Paul era milos, semăna cu el. Din bunătate s-a trezit amestecat în afurisenia asta de treabă.

Cu două săptămîni în urmă a văzut în sala de umplere niște tuburi de oxigen pe care era scris cu creta: „Jos fascismul! Jos Hitler!“ I-a venit să turbeze de furie. L-a chemat pe Săvulescu, care era de serviciu, și i le-a arătat:

— Ce-i cu asta?

Săvulescu a dat din umeri.

— Nu știu.

— Cum nu știi, domnule, cum nu știi, că doar dumneata ai așezat tuburile ! Sau poate nici nu le-ai văzut ?

— Le-am văzut. Așa au venit.

— Și nu puteai să le ștergi ?

— Dacă nu le-am scris eu, de ce să le șterg ? Sînt tuburile clienților și fiecare scrie pe ele ce vrea.

— Tuburile clienților ? strigase Toma. Îmi spui mie go-goși de astea ? Patronii fabricii Lemetru se ocupă de asemenea lucruri ? Și nu mai zîmbi că Maica Precista, că-mi ies din sărite. Uite ce este, continuă el să țipe, dacă vă căutați bucluc cu lumînarea, treaba voastră. (Atras de zgomot, intrase și Fane, iar Toma se adresa acum amîndurora.) În afara fabricii faceți comunism cît vreți, lipiți afișe — Săvulescu tresări —, dați-vă peste cap, nu mă interesează. Dar aici, în fabrică, vreau liniște. Altfel voi fi nevoit să vă denunț. Să fie pentru ultima oară. S-a înțeles ? Cu asta am pus punct.

Scoase batista, scui pă pe tuburi și șterse cele scrise cu creta. Intră în birou, furios, și le ținu, mental, un discurs :

„Cu prostii de astea vreți voi să-l doborîți pe Hitler ? A cucerit Europa în cîteva luni și voi credeți că doar cu un „Jos Hitler“ scris pe tuburile de oxigen o să-l faceți să se scape în pantaloni ?“

Intră în curte. În magazie este lumină, iar frunzele galbene ale caisului sclipesc. „Caisul.“ S-a purtat cu Pantelimon mai mult decît omeneste. I-a dat de cîteva ori avansuri din salariu și s-a prefăcut că uită să i le rețină. A fost la el împreună cu doctorul Teodosiu, cînd i se îmbolnăvise copilul de pojar și i-a lăsat nevaste-sii bani pentru medicamente. Iar dumnealui, într-o zi, cînd s-a îmbătat, a agățat de o cracă a caisului o macara. „Ce faci acolo ?“ „O pregătesc pentru patron“, strigase Pantelimon din vîrfurile pomului. „Dă-te jos, bețivanule, că o să cazi, a rîs el atunci de glumă. Nu se întoarce așa de curînd doctorul Țucă din Germania.“ Apoi se încruntase. Nu cumva Pantelimon se gîndește la el, Toma ? Mai știi ? Cu oamenii ăștia n-o scoți prea lesne la capăt. Pentru a fi sigur despre ce era vorba, l-a chemat a doua zi și i-a explicat că abia așteaptă sfîrșitul războiului ca să predea fabrica proprietarului, iar el să-și reia ocupația de jurist. Căci este jurist și, dacă n-a aflat pînă acum, s-o afle. N-are cine știe ce studii, dar bagă în

buzunar zece avocați cu diplome cu tot. Toată viața și-a petrecut-o pe sălile tribunalului și, dacă a acceptat să ia în arendă fabrica, a fost doar ca să facă un serviciu unui prieten judecător, pe care ținea să-l servească. Să nu-l considere patron, ci un fel de procurist.

Se pare că muncitorii au înțeles, deoarece i-au dat dreptate, iar Săvulescu l-a certat pe Pantelimon în fața lui și l-a rugat să nu-i ia în seamă prostiile : cînd se îmbată nu mai știe ce face.

„L-au înțeles, l-au înțeles, dar el tot o să taie caisul din curtea fabricii.“

— Ce cauți, Leano, în magazie ? întrebă văzînd-o pe doamna Jelescu cu un fier de călcat în mîină.

— M-ai prins, rîse Leana. Mi s-a stricat toarta mașinii și mi-am permis s-o împrumut pe a ta.

— Cu plăcere, Leano. Toată ziua bună ziua, calci.

— De ! Rufele de schimb s-au cam împușinat.

— Te-am mai întrebat și altă dată dacă pot să-ți fiu de folos...

— Mulțumesc, dragă Toma. N-am nevoie de nimic. Aștept să vină Vasile. I-am călcat costumul bleumarin, să-l aibă gata pregătit.

Toma se pregăti să intre în casă. Leana vru să-l întrebe ceva, dar se răzgîndi. Dacă ar avea vreo știre de la Paul, i-ar spune el neîntrebat.

— Olguța nu-i acasă, spuse Leana. Mi se pare că s-a dus la cinema.

— Foarte bine ! Toată ziua stă în casă și clocește.

— E tare amărîtă, săraca. Mai rar asemenea dragoste în ziua de azi.

— Da, da, murmură el : dragoste, pacoste. La revedere.

— La revedere !

Toma intră în bucătărie și ridică un capac de pe o cratiță. Strîmbă din nas. Trei zile la rînd a mîncat numai cîrnați : cîrnați prăjiți cu cartofi piure, cîrnați cu varză și cîrnați la grătar cu cartofi prăjiți. Și acum fasole cu cîrnați. Trîntește capacul și intră în sufragerie. Se dezbracă, aruncă pardesiul pe un scaun și se așază lîngă teracotă. Soba e rece. „Poftim ! domnișoara Olguța nici focul nu l-a făcut.“ Nici lemne nu mai erau. Coborî în pivniță, aduse un braț de lemne și încinse focul cu surcele și gaz. Flacăra

izbucni veselă și-l mai învioră. Simți că i se face foame. Intră în bucătărie și luă din cratiță, cu furculița, un cârnat și-l mîncă fără pîine. Apoi încă unul. Bău un pahar mare de sifon și se declară mulțumit.

„Mă culc pentru o oră, apoi mă duc să mă distrez și eu. Trec pe la Ilie.“

Dar nu reuși să adoarmă. Se întoarse în sufragerie, mai băgă un lemn în sobă și închise porțița de jos. „Așa.“ Apoi privi la tabloul cu îngeri în paradis. „Ăla grăsuțul, care zboară, seamănă cu Paul cînd era mic.“

Se învîrți de cîteva ori în jurul mesei, fără astîmpăr. Măcar să fi avut pe cineva, să facă un „tablinet“. Leana nu știa, iar tinerii care veneau prin casă au dispărut: Ștefan pe front, Cornel la dracu' să-l ia, iar Baronescu... S-au întîlnit, nu demult, în lift la magazinul La Fayette. N-a putut să-l ocolească, mai ales că Baronescu l-a salutat respectuos.

— Îmi permit să salut pe domnul Ionescu.

— Salută, tinere, că ai pe cine, a răspuns el fără să-i întindă mîna. Ce mai faci ?

— Foarte bine, mulțumesc Proniei Cerești...

— Adică nemților, nu ?

— Un concurs de împejurări favorabile a prilejuit un strîns contact de colaborare...

— Etajul trei, cine coboară ? strigă liftierul și opri ascensorul. Cîțiva oameni părăsiră liftul.

— Un moment, cobor și eu, spusese Toma și ieșise fără să-l salute pe Baronescu, care rămase cu fraza neîncheiată. „Nemțofil, maimuțoi, neam prost.“

Își puse pardesiul și plecă. N-avea răbdare să stea în casă. Toate lucrurile îl apăsau. Tavanul părea gata să se prăbușească. Merse pe jos pînă la cumnatul său, pe Gabroveni, și urcă scările în fugă. Acesta abia se trezise din somn.

— Bună ziua, făcu Ilie, amabil, intrînd în sufragerie, unde-l aștepta Toma. M-am gîndit zilele astea la tine. Bălașa l-a visat pe Paul flămînd. Să știi că e sănătos și vei primi vești de la el.

Toma încreți buzele. Nu credea în vise, dar dacă tocmai Bălașei i s-a arătat în somn, nu era a bine.

— Astea-s prostii ! Spune-i să-l viseze mai puțin. O să primesc vești și fără intervențiile ei.

— Bine, spuse Ilie, docil : încercase minciuna asta ca să-l îmbuneze pe Toma, doar, doar s-o împăca cu nevastă-sa. De la moartea Mariei nu-și mai vorbiseră.

— Ce-a mai spus radio Londra ? întrebă Toma.

— Același lucru.

— Adică ?

— Se pare că nemții au obosit.

— Mai departe.

— Și că vor mânca bătaie.

— Asta-i sigur.

— Americanii trimit rușilor armament.

— Foarte bine ! Altceva ?

— Atît.

— Bine. Am plecat.

Se ridică de pe scaun.

— Stai să bei o cafea. Unde te grăbești ?

— Am treabă.

— Cum merge fabrica ?

— Binișor. La revedere !

— Îmi pare rău, spuse Ilie mulțumit și-l conduse pînă la ușă.

În stradă, Toma chibzui puțin, apoi se îndreaptă pe jos, spre Bulevardul Maria, la o vînzătoare de la La Fayette, pe care o vizita din cînd în cînd. Speră s-o găsească acasă.

1943, decembrie.

De la șase dimineața, Toma se afla în biroul fabricii și mormăia furios : „Mare dobitoc, domnule, mare dobitoc”. Acum cinci zile fusese iar pe la Crucea Roșie și nu găsisese nici o scrisoare.

— Nu se poate, mai căutați, insistase. Este imposibil ca Paul să nu-mi scrie de atîta timp.

— Îmi pare foarte rău, răspunsese blînd femeia. Dar deocamdată nu a sosit nimic. Mai încercați și mîine. Așteptăm poștă.

— De doi ani tot încerc.

— Știu, domnule Ionescu, și regret sincer. Nu sînteți singurul care așteptați vești. De altfel, unele scrisori se pierd pe drum. Nu uitați că sîntem în plin război.

— Nu uit, doamnă, nu uit. Blestemați să fie cei care l-au început !

— St ! făcu femeia speriată și, prefăcîndu-se că n-a auzit nimic, se adresă altui solicitator. Un ins care stătea în spatele doamnei și carta corespondența se ridică și veni la ghișeu.

— Cum vă permiteți, domnule ?

— Dar dumneata cine-mi ești că te amesteci în vorbă nechemat ? ripostă Toma gata să-și verse focul.

— Cine sînt, n-are importanță. Eu vă întreb cum vă permiteți să insultați pe Hitler și pe mareșal ?

— Și te-ai găsit dumneata să le iei apărarea, un șmecher care te-ai fofilat aici în loc să mergi pe front ? Din cauza asta Crucea voastră Roșie nu valorează nici cît o ceapă degerată.

Omul ripostase violent, Toma răspunsese la fel. Ieșise scandal. Fu chemat sergentul de stradă care păzea instituția și se întocmi un proces-verbal prin care trei martori atestau că Toma Ionescu insultase „războiul sfânt“, pe Hitler și pe conducătorul țării.

Era convins că va fi dat în judecată la Consiliul de război și n-ar fi fost de loc plăcut. N-avea pe nimeni acolo și nici nu mai spera într-un noroc asemănător celui din '41, când legionarii se curățaseră la țanc, iar procesul cu Cănuța fusese scos de pe rol. Nemții au pierdut războiul, asta și un copil de 15 ani o știe, dar pînă una-alta risca o condamnare de câțiva ani. În fine, ce-o fi o fi! Ceea ce l-a necăjit însă mai mult a fost cînd, povestind lui Ilie Pop cele întîmplate, acesta l-a apostrofat: „Dacă ai gură afurisită!“ și apoi l-a luat peste picior: „Eh, ce contează la tine. Tot îți plac procesele!“ („Mare dobitoc, domnule, mare dobitoc.“) Eventualul proces nu-i ieșea din cap. Va propune martori pe Diamandopol și Grigoriu, iar aceștia vor depune sub prestare de jurămint că Toma Ionescu, industriaș și patriot, este devotat mareșalului și că niciodată în discuțiile purtate nu s-a arătat ostil războiului „pentru neam și cruce“, ci, dimpotrivă, l-a considerat necesar. Iar avocatul Vasilescu-Valjean va arăta împrejurările în care au fost debitate cuvintele considerate injurioase, avîndu-se în vedere că acuzatul are pe front un copil care a căzut prizonier luptînd eroic.

Dacă va fi condamnat, rămînea recursul. Îl va amîna de atîtea ori, se pricepe el la asta, pînă se va isprăvi războiul, și atunci o să-l pună cu botul pe labe pe cumnatu-său, o să-i dea el „gură afurisită“ că n-o să-l spele toată apa Dîmboviței.

...Începură să vină clienții și să-și înșire cărucioarele în fața biroului. Printre ei era și Petre Pandele. Îl mai văzuse de multe ori de la descoperirea mistificării. Prima dată îl amenințase cu degetul, mai în glumă, mai în serios, fără să-i spună ceva, dar Petre se prefăcuse că nu înțelege. „Tare isteț trebuie să fie dacă face așa bine pe prostul!“ Apoi îl lăsa în pace, dar de fiecare dată controla cu atenție dacă tubul nu poartă vreo inscripție.

Apoi sosiră doi nemți, pe care-i lăsa să aștepte mai bine de două ore pînă să le încarce trei tuburi de oxigen. Nici

nu-i lăsa să intre în birou, deși afară era un frig de crăpau pietrele.

Se supăra apoi pe un lucrător de la atelierul de sudură al lui Panait Dobrescu, care încercase să-l înșele: adusese un tub de hidrogen, dar îl recunoscuse imediat, pentru că ventilul acestora avea ghiventul pe dreapta. Îi spusese să nu mai calce pe acolo, că-i rupe picioarele.

Pe la zece, sosi autocamionul cu tuburi de la Lemetru, ca de obicei, și trase direct în fața stației de încărcare. Își puse paltonul pe umeri și căciula și ieși să numere tuburile. Doi hamali începură să le descarce. Deodată Toma zări pe câteva tuburi inscripțiile cu care mai avusese o dată de-a face.

— Opriți! se adresă el celor doi muncitori.

Oamenii încetară lucrul, nemulțumiți. Abia începuseră să se încălzească puțin.

— N-ați văzut asta? întrebă el arătând spre cuvintele scrise cu cretă.

— Am văzut, răspunse unul dintre ei.

— Cine le-a scris?

— Nu știu.

— Dar ce scrie știți?

— Nu știu carte, răspunse unul pentru amândoi.

— Hm! murmură Toma dezumflat. Luă de pe jos un ziar mototolit, ud de zăpadă, și începu să șteargă tuburile. Pentru asta luați douăzeci de ani muncă silnică.

— Dar ce scrie? se interesă curios al doilea hamal.

— Nu-i treaba ta, dar dacă mai veniți cu tuburile astea zmîngălite, nu le mai primesc, s-a înțeles?

— Noi n-avem nici o vină. Cum ni le dă, așa le aducem.

— Tuburile să fie curate. Dați-i drumul!

Rămase locului, așteptând să vadă și ultimul tub descărcat. În clipa aceea auzi din spate o voce străină.

— Bună ziua!

Se întoarse; în fața lui, un individ cu figura colțoasă, cu umerii obrajilor proeminenți, îl privea iscoditor.

— Bună ziua! Ce doriți?

Nu-l mai văzuse pînă atunci; nici nu observase cînd intrase în curte.

— Sînteți domnul Toma Ionescu, proprietarul fabricii.

— Mda, oarecum. Dumneata ?

Cu o scurtă mișcare a degetului mare, omul întoarse re
verul paltonului și-l lăsă să cadă repede la loc.

— Andreescu, se recomandă el. Să intrăm, mai bine.
Afară e frig.

— Desigur, spuse Toma neliniștit. Pofțiți !

Intrara. Agentul se așeză la birou, pe singurul scaun
existent. Toma rămase în picioare, așteptînd. „Ce măgar
nerușinat !”

— Voi intra de-a dreptul în subiect, încep agentul.
Sînt în posesia unei plîngerii împotriva dumneavoastra. Ați
proferat cuvinte injurioase împotriva războiului și a acelor
care l-au dezlănțuit.

Toma oftă ușurat, în sinea lui. „Deci asta era ! Cu cinci
mii de lei scap de proces.”

— Nu-i tocmai așa, zise el. Este drept că m-am expri-
mat oarecum nepotrivit, dar de fapt împotriva războaielor
trebuie să fie orice om cu judecată. Nu vorbesc de războiul
nostru, spuse el repede văzînd că agentul vrea să-l între-
rupă, pe care-l consider necesar. Pot să afirm lucrul ăsta
sub prestare de jurămînt.

Agentul îl privea fix. „Mare șnapan.”

— Dar cu blestemele aduse celor care le-au dezlănțuit ?

— E foarte clar. Mă gîndeam la destin. Oare nu chiar
mareșalul a vorbit, în ultimul lui discurs, despre destinul
măreș al neamului care a poruncit să pornim împotriva
bolșevicilor și să-i stîrpim ?

Agentul nu-și deziipea ochii de pe figura lui Toma.
„Asta-și bate joc de mine.”

— Domnule Ionescu, spuse el rar, trăgănînd cuvintele.
Vă informez că știu exact cu cine stau de vorbă. Am luat
toate informațiile despre dumneavoastră. Așa că ar fi cazul
să nu jucați teatru, mai ales că... dar o să ajungem și acolo.

„Ce dracu' o fi știind javra asta ? O să-i dau zece mii.”

— Nu înțeleg, răspunse el rezemîndu-se cu mîinile de
birou.

— Văd, urmă agentul. Vă informez că nu întîmplător
port discuția aci, în biroul dumneavoastră. Am anumite
motive.

— Asta am înțeles, răspunse Toma mîerș.

— Sînt însărcinat să anchetez acest caz. De mine depinde dacă veți fi dat în judecată sau nu.

— Sînt convins. („Asta-i un șantajist cinstit : le spune pe șleau, fără ocolișuri.“) Cît ? întreba el ducînd mîna la buzunar.

— Douăzeci de mii.

— Zece. („Ce idiot ! Dacăș fi fost în locul lui ceream o sută“.)

— Nu.

— Cinsprezece.

— Așa cum am spus.

— Bine.

Scoase un pachet de bancnote, numără banii și-i înmîină agentului. Acesta îi băgă în buzunar și rupse actul acuzator. Toma luă bucățelele de hîrtie și le aruncă în sobă.

— Mulțumesc, spuse el.

Agentul nu se mișcase de pe scaun.

— Văd că sînteți de înțeleș. Să mergem mai departe.

Toma încreși buzele. („Ce-nseamnă asta ?“) Individul părea inofensiv, dar acest „să mergem mai departe“ îl neliniști.

— De ce adineaori ați șters cuvintele scrise cu cretă de pe tuburi ? întrebă acesta, tăios.

„Îl văzuse ! Deșteaptă javră ! Le tîrguie pe bucățele. Vrea să se îmbogățească dintr-o dată.“

— Era de datoria mea să nu las să circule asemenea lozinci infamante.

— Știți foarte bine că trebuia să ne anunțați.

— N-am știut că asemenea prostii ar putea să vă intereseze.

Agentul îl privi cu o ironie ucigătoare.

— Am mai spus o dată că părerea mea despre dumneavoastră este formată. Deci încetați să vă jucați cu mine de-a baba-oarba.

(„O să-i dau încă zece mii.“)

— Perfect ! recunosc Toma, docil. Am greșit.

— Ați acționat conștient. Sînteți tatăl comunistului Paul Ionescu.

Cuvintele agentului pocniră în timpanele lui Toma ca niște plesnitori cu capse. („E tare javra. Vrea să mă jefuiască.“)

— E pe front, răspunse el moale, cu gândul la copil. Iar i se răscolise sufletul de dor.

— Domnule Ionescu, strigă agentul, ori jucăm cu cărțile pe față, ori...

Se opri.

— Ori? Întrebă Toma agresiv, enervat de individul care ridicase tonul.

— Ori înaintez raportul cu privire la activitatea dumitale de comunist.

Toma îl privi o clipă, năucit. O singură dată, cu ani în urmă, i se mai întâmplase să se prostească, atunci când Paul îl acuzase de necinste. Dar Paul era copil și nu înțelegea că în viață bățalia pentru existență nu este ca o partidă de șah, unde oștile stau față în față și în care învinge de altfel tot cel care combină mai dibaci. Paul spusese atunci o prostie pentru că era mic. Dar individul ăsta din fața lui era om în toată firea. El, comunist?! Dacă i-ar fi spus că peste noapte a fost numit consilier la Curtea de casăție sau decan al baroului, ar fi râs. Dacă l-ar fi făcut hoț de codru, legionar sau proxenet, s-ar fi înfuriat. Dar în fața unei învinuiri atât de nefondate, atât de lipsite de sens, nu știa ce atitudine să ia. Să-l înjure? Să-l plesnească? Să-l dea afară?

— Cum de ți-a venit ideea asta năstrușnică, stimabile? Întrebă Toma sigur de el. („Nu mai vede un ban. Și așa i-am dat prea mult.“)

— Fără „stimabile“, domnule Ionescu. Adică dumneata îți închipui că noi nu știm nimic?

(„Ce dracu-mi știi, javră? Că nu l-am denunțat pe Săvulescu când a lipit manifeste? Că am șters și altă dată lozincile de pe tuburi? Că n-am spus nimic despre Petre? Dar toate astea la un loc înseamnă Paul. Chiar dacă le-ai cunoaște, pentru asta îmi spui că sînt comunist? Ești idiot, stimabile, l-ai întrecut și pe cumnatul meu Ilie.“)

— Dacă tot ce știi despre mine este la fel de adevărat ca și ceea ce am aflat acum, vorbe el disprețuitor, atunci te rog să încetăm discuția și să te ridici de pe scaunul pe care l-ai ocupat fără să ceri voie!

Agentul nu păru jenat. Nu se sculă și băgă mîna în buzunarul de la piept simulînd că ar dori să scoată ceva.

— Aveam intenția să vă aduc o veste bună, rînji el. Știri de la fiul dumitale.

Toma îngălbeni.

— Ce-ai spus? bolborosi el crezînd că n-a auzit bine.

— Doream să vă arăt niște scrisori pe care Paul Ionescu vi le-a trimis...

Toma nu auzi mai departe. Paul trăiește, i-a scris! Trăiește! Javra asta a interceptat scrisorile și l-a lăsat — cît l-a lăsat? un an, doi, o mie — să se frămînte, să se chinuie, să-și facă tot felul de gînduri negre...

Îi veni să geamă, să urle, dar se reținu. Privi țintă la buzunarul agentului, în care se aflau scrisorile. Ce-i scrie băiatul? E sănătos sau a fost rănit și zace în vreun spital?

În carcasa pieptului, agitația creștea vertiginos, o furie ucigătoare cerea cuvîntul amplificîndu-se neîncetat, învîluindu-l, copleșindu-l. Dar Toma, nemiscat, cu ochii atinți într-un singur punct, își interzicea să facă vreo mișcare. Ce se întîmpla? Asista la dezbaterile celui mai însemnat proces, procesul existenței lui, pe care trebuia să-l cîștige cu orice risc, cu orice sacrificiu, și nu se simtea în stare să acționeze. În toate împrejurările mai puțin hotărîtoare ale vieții se descurcase: amenințase violent, șantajase cu măiestrie, zbierase, discutasese abil, spărsese ce-i venea la îndemînă, mituisese cu subtilitate. Și acum încremenise într-o imobilitate totală, ca vrăjit. Îl paralizase teama că omul din fața lui ar putea să dispară, că vestea primită nu ține de realitate și că la cea mai mică mișcare vraja ar putea să se destrame.

Dar nu, omul din fața lui nu era un produs al imaginației. Și dacă instinctul îl prevenise pe Toma că în acest moment crucial era necesar să-și stăpînească orice pornire spontană, o făcuse cu prețul unui efort supraomnesc. Această încheștare nu putea ține prea mult. Era la capătul puterilor. „Doamne, de-aș putea rezista!” Ar fi însă neomenește. Simți deodată cum tensiunea interioară îi scade, elanul vital dispare și un gol nemărginit se instalează în suflet, în minte, în corp. Întreaga lui personalitate, energia lui autoritară, tiranică, pieriseră și o ființă neputincioasă, umilă, deznădăjduită o înlocuia.

Se auzi bîguind, rugător, cu glas străin :

— Dă-mi scrisoarea. Cu orice preț.

Nu văzu filele cenușii, îmbătrînite, dar le ghici conturul, pipăi scrisul, le simți mirosul de pătură cazonă și atunci descoperi cît de adînc se înșelase pe sine, cît se temuse pentru Paul în tot acest timp, cît de puțin crezuse în supraviețuirea lui, și toată groaza acumulată în ascuns îi apărură, masivă, brutală, zdrobitoare, în față. Uitînd că avea în mîini dovada visată, copleșit de durere, se prăbuși pe biroul vechi și izbucni în adînci, tardive hohote de plîns.

Lector : MARIA BĂNULESCU
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

Colt ed. 16,86. Colt tipar 18,5. A. nr. 21970/1973. C.Z.
33-330.

Tiparul executat sub comanda
nr. 2267 la
Intreprinderea Poligrafică,
„13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucuresti.
Republica Socialistă România.

